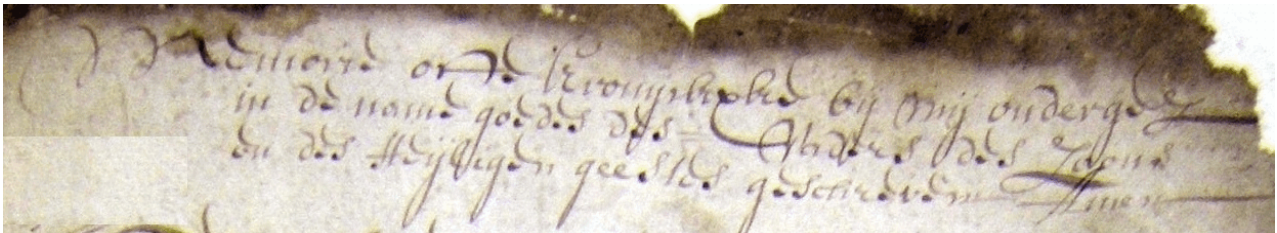

'KRONIEK I'
van
Lambert Rijckxz Lustigh (1656 - 1727)

**Memorie ofte Kronijckxke bij mij ondergez
in de name goedes des Vaders des Zoons
en des Heijligen geestes geschreven *Amen***

Rijksarchief Noord Holland te Haarlem

Losse Aanwinsten

Toegangsnummer 176

Inventarisnr. 1527 (214 blz.)

Datering 1713 - 1722

Transcriptie: Jan Schipper

‘Kroniek I’ van Lambert Rijckxz Lustigh

Collectie:

- Noord Hollands Archief te Haarlem
- Losse aanwinsten
- Toegangsnummer 176
- Inventarisnummer 1527 (214 blz.)

Lambert Rijckxz Lustigh

Lambert Rijckxz Lustigh:

- werd geboren op 16-04-1656 te Huizen en aldaar begraven op 18-12-1727,
- was een zoon van Rijck Heijndricksz Lustigh (1626 -), schepen tot Huizen, en Oeultien Jans (- 08-04-1693),
- trouwde op 14-08-1678 met Weijmtje Gerrits (Jes) (- 25-01-1717), en
- was van ca. 1688 tot 1715 schepen in Huizen.

Hij was een ‘geleerd’ landbouwer/veehouder met een brede belangstelling voor de geschiedenis van het Gooi.

Deze 214 bladzijden tellende Kroniek bestrijkt een periode van 1713 - 1722 en heeft hij geschreven:

- deels in briefvorm gericht aan zijn broer Hendrick Rijcksz Lustigh, die een aantal jaren woonde in Sneek in Vriesland,
- deels in dagboekvorm, en
- deels in de vorm van overlevering.

Het hoofdonderwerp is de telkens terugkerende ‘pestilente plage aan ‘t runtvee’.

Over de transcriptie

Ik heb getracht de handgeschreven tekst van Lambert Rijckxz Lustigh letterlijk, dus zonder correcties en met behoud van de oorspronkelijke lay-out, in getypte tekst over te zetten. Verschillende spellingen van identieke woorden en evidente tekstfouten zijn ongewijzigd overgenomen.

Het was niet altijd mogelijk eenduidig te bepalen of een zin of woord met een hoofdletter begon. Dit geldt bijvoorbeeld voor de letters ‘v’ en ‘w’ die in bijna alle gevallen als een ‘kleine letter’ zijn overgenomen.

De ‘komma’ wordt als leesteken in de oorspronkelijke tekst veelvuldig gebruikt en is, voor zover leesbaar, in de transcriptie overgenomen. De ‘punt’ als leesteken wordt nergens in de tekst toegepast. De veelvuldig gebruikte uitlopende streep aan het einde van een woord of een losse, getrokken streep op het einde van een zin is slechts incidenteel overgenomen.

Het in de oorspronkelijke tekst toegepaste afbrekingsteken ‘=’ dat na een afgebroken woord aan het begin van een volgende regel geplaatst wordt, is in de transcriptie vervangen door het thans gebruikelijke afbrekingsteken ‘-’ op het einde van een regel.

Puristen hebben wellicht moeite met het gebruik in de transcriptie van de kleur **rood** voor het markeren van persoonsnamen en de kleur **blauw** voor het markeren van gebeurtenissen en plaatsnamen.

Voor de toegankelijkheid van het document is een ‘Index van beschreven onderwerpen’ bijgevoegd.

Jan Schipper
Arnhem, 20-03-2009

Index van beschreven onderwerpen

Hoofd-onderwerp	Sub-specificatie	Blz. in de kroniek
L: R: Lustigh	1646; peter keesen hebbende in huwelijk Jaapje Cornelis, moeder van gijsbert Jansz Lustigh welke mijn vaders meutje (tante) was	193
	25-01-1717; zijn vrouw Weijmtje Gerrits overleden	131
	1672; werkte toen aan de sluijs tot Muijden	147 - 148
	eerste vrouw van klaas Jaap klaaz was zusterling van zijn vader Rijck Hend: Lustigh	148
	1686; maaide zijn gras op Bussemermaat	162
	1585; anx dircksz moelenaar, mijn moeders grootvader	170
	21-03-1720: 63 jr, 11 maanden en 5 dagen oud	193
Runderpest	Incidentie, overdracht besmetting, kentekenen, stinkende pestilente dampen, rol van god, etc.	1 - 63, 66 - 81, 85 - 95, 99 - 113, 123 - 127, 130 - 136, 147, 149, 154 - 156, 169, 177 - 179, 183, 188, 193 - 194, 202 - 203, 207, 213
	Recepten, remedien	11 - 12, 49, 50, 58 - 62. 81 - 82
	Ordonnantien, placaten	31, 51-52, 86, 95, 106, 210
	Voortekenen	31 - 33
Paardenpest	1713/1715; Paarden sterven aan de pest	26, 114
Ziekten en sterfte onder de mensen	1509; Kroniek; zware pestilentie onder de mensen	69
	1655 - 1656: 800 mensen sterven aan de pestilentie	160
	1680: grote sterfte onder de mensen	161
	1716; Adriaen, jongste zoon van zwager Jacob Gerritsz Jes overleden aan de pokken	118
	1716; Willem, zoon van zwager Jacob Gerritsz Jesse krijgt ondraaglijke hoofdpijn	122
	1717; grote sterfte in stad Hoorn	134
	1717; grote sterfte gepaard met zware hoofdpijn	136
	1718; kindersterfte door de pokken	149
	1718; nieuwe ziekte; 81 doden	154 - 155, 170
	1720; zoon van Jaap Heijn de Boer ernstig ziek	196
Gebed	..... soo roepe Ick met Luijder Stemme dit volgende gebedt uijt	76 - 79
Afzetten been	1719; Afzetten been van de schout tot Blaricum	167 - 168
Vitale hoog bejaarden	Familie Floren: sterk en hoogbejaard	192, 212 - 213
Misgeboorten	1716; Kind met zwarte vleugels geboren	129 - 130
	1717; Kind met 4 benen geboren	134
	1721; Misgebooren kind tot Leijden	214
Vergiftiging	1714; 4 duijtsche afgedankte switsers etende Calmus wortel	96 - 98
	1721; Vergiftiging huisvrouw met rottekruid	203 - 204
Ongelukken	1672; Gedood door stier (varre)	138
	1694; Jacob wijchertsz doot geknelt op de moelen	172
	1718; Jan Klaaz van Bussum door ijs gezakt en verdronken	147 - 148
	1719; Vissers verdronken na omslaan schuit	156 - 159, 161, 163 - 166
	1712; Prof. Willem Westenbergen verdronken	159
	1711; Schaatsers drijven weg op het ijs; 1 verdrinkt	185
	1721; Kap van hooiberg stort neer; 2 doden	204
	1721; Voornamen man komt om in de sneeuw	205
	1721; Zwangere vrouw valt van wagen en sterft	211
1722; Verdronken Tesselse schipper gevonden	213	

Hoofd-onderwerp	Sub-specificatie	Blz. in de kroniek
Brand, brandstichting	Diverse branden en brandstichtingen	179 - 180, 181, 183 - 184, 194, 202, 207, 208, 210
Zelfmoord	1686; Man verhangt zich	184
	1721; Klaas Jan Klaasz verhangt zich	211 - 212
Moord, doodslag, diefstal, verraad, veroordeling	1717; Verraad in Londen	132
	1714; Gevangenneming en executie van SJAKOO	150 - 151
	1718; Gevangenneming en executie Dick Jansen Spilt	151 - 153
	1711; Dominee Petrus Wolfius beroofd	186
	1711; Vadermoort	188 - 190
	1720; Moord in herberg tot Brukelveen	192
	1720; Gevangenneming Jan Gerritsz Backer	197 - 199; 203
	1721; Gevangenneming en ophanging Loegh Kornelisz voor koediefstal	205 - 206
	1721; van 8 gauwdieven, komende van Weesp, worden er 6 gesnapt en gehangen	208 - 209
	1721; moord op Jaap Gijsen	210
Wilde mensen en (weer)wolven	1720; Verwilderd meisje gevangen	191
	1565; Wolf in Wolfskamer	194
	Weerwolf	194
Molen anxen Hoogje / moelenbergh	Geschiedbeschrijving van 1584 tot 1719	170 - 176
	1655; Vuurvonk boesem Maria Klaas de Swarte	173 - 174
	1707; 1 ^e vrouw (Marritze Hendricks Boom) van Harmen (Tijmensz) Molenaar verbrand in molenhuis	174
Fundamenten Naarden	Droogvallen fundamentele stad Naarden	177 - 178
Diverse	1677: Spreekwoord: "Mannen de pot seij Ys"	181
	1710; terugkeer van een in 1646 gestolen kind	137
	1666; Pyramide op Venus berg; wapen op zerk	195
	1720; Commercie assureantie Compagnien alias zuijt zee Companjen sal de vaart van utrecht na de eem ten spoedigste navigabel maken mits makende 15 voeten waterdiep, en 200 voeten breed	199 - 201
	1721; De kwaadaardige schouten L:J: Keelwigh (Huizen) en A:L: Keelwigh (Laren) quiteren	203
Aardbevingen	1580, 1640 en 1692; Aardbevingen	128, 162
Stormvloeden	Dijkdoorbraken	83 - 84, 105, 114, 139 - 146
	Verlies van fuiken en palen	114, 149, 186 - 187
	1720; Paarden gered van verdrinkingsdood	202
Het weer	1715; Wonderbare buien	115
	1648; Zeer nat jaar	132
	1709; Zeer strenge winter; groot verlies van fuiken, oogst, doodvriezen mensen en vee	186 - 187
	1720; Onweer	195
	1720; Storm met grote schade en verlies van fuiken	202
Oogsten	1709; Door zeer strenge winter verlies meeste wintergranen en zware schade aan fruitbomen e.d.	187
	1715; Goede boekweijt oogst	116
	1720; Verwaaide rogge	196
	1721; Grote opbrengst van hooi	207
Visvangst	Vangsten van panharing, bot, kabeljauw, zalm, aal	116, 156, 163, 167, 193, 205
Wonderbaar licht	Noorderlicht	115, 118 - 121, 156, 177
	Comeet	64 - 65, 159, 160 - 162

(blz. 1)

Memorie ofte Kronijckxke bij mij ondergez
in de name goedes des Vaders des Zoons
en des Heijligen geestes geschreven *Amen*

N° 15
F Vos

*Fredrik Schram
Huizen*

Eerwaardige en seer geliefde **broeder Hendrick Rijcks Lustigh** soo sijt gij voor eerst mijn nateurlijcke broeder door nateurlijcke geboorte als mede nu oock door de genade onses Heeren Jesu Cristi, een wedergeboren broeder geworden in 't geestelijke Leven naar hertelijke groetenisse ende na hertelijke toewenschinge van goede gesontheit gelijk als oock de mijne, soo wensch Ick oock dat sulckx tot onser beijder eeuwige Zaligheijt magh gedijen ja Ik wensch daar oock nogh tot allen dage bij dat de genade onses Heeren Jesu Cristi, ende de Liefde godts des Vaders en de troostrijke gemeenschap des H: geestes, aen ons en aen alle die met ons even dierbaar geloove ontfangen hebben vermenigtvuldigt werde *Amen*

Eerw: seer gewenschte broeder, ende aen alle die met u den Heere Vreesen in alles, en wel in 't bisonder de Jegenwoordige regerende oordelen des almagtigen godts, soo is 't, dat Ik op uE versoeck bij desen laat weten, dat ik bij dese Verlegene toestant van tijden en saken aen uE, en aen alle die met u den Heere Vresen, niet kan, noch magh verborgen houden voornamentlijck en wel in 't bisonder sulcke saken als onsen alleenwijsen hemelschen vader in Cristi door de werckinge van sijnen H: geeste aen mij om niet, niet alleen aen drie mijner sinnen, 't gesigt 't gevoel, en d' rueck, maar oock aen mijne onsterffelijke Ziele seer wonderlijck heeft geopenbaart Ende dat wel bisonderlijck rakende het besmetten invecteren en sieck worden, Ja het sterven van soo veele Ach soo veele schoone groijsame en soetemelck koebeesten, alle 't welcke men dagelijx met droefheijt over onse sonden hoort ziet en ondervint Hierom Eerw: broeder ende alle die met u den Heere in geest en in waarheijt vresen en dienen -----
't en is, en kan u Lieden niet onbekent sijn, dat de Heere onse godt, niet alleen alderhande wegen middelen en wercken heeft om daar mede sijn regtveerdige oordelen veroirsaakt door onse sonden, heeft maar oock waarlijck gebruijckt om door deselve Jegenwoordelijck en kragtdadelijck uijt te voeren

(blz. 2)

't geene dat sijn wille en welbehagen is
Ja Ik en twijffel daar oock niet aen, of
uE sult wel met mij weten en gelooven dat de
Heere onse zouvaigreijne godt in dit doen be-
smetten invecteren sieck worden, en in dit doen
sterven van soo veele schoone koebeesten, daar
in oock sekerlijck # niet alleen sijne regtveerdige oirsaken heeft
maar oock sekerlijck sijne middelen wegen wercken
ende daarin sijn Heijlige bestierende kragt heeft
en gebruijckt

doch gij sult mij bij desen aen mij wel Ligt vragen
op hoe en op wat maniere ende door welke
middelen wegen wercken en bestierende kragt
segd gij dat de Heere onse godt in dit doen besmetten
invecteren, sieck worden ende in dit doen sterven
van soo veele kostelijke koebeesten, sijne regtveerdige
en heijlige wercken begint, voortgaat en uijt-
werckt,

eerwaardige broeder en gij alle die met een goddelijk
verligt verstant van godt begenadigt sijt
voor eerst soo antwoordde Ik hierop, -----
wie isser dogh onder ons menschen bequaam
gemaakt om alle dese wonderlijke wercken
goedes te kunnen uijtspreken dewijle wij
in onse verdorvene nateure niets bequaam
sijn, om dese vragen te kunnen oplossen
evenwel om uwe begeerte eenigsins te voldoen
soo sal Ik, soo de Heere wil, na de mate van soo
veel wijsheijt en kragt, als de Heere mijnen
wijsen godt op Heden aen mij verleent heeft
en noch verlenen sal, daar van bij
desen dit volgende aen uE schrijven

Eerw: broeder en gij alle die het verderf
goedes een schrick en vreese sij ---
dit onderstaande maack uE al t' samen
in de name des Heeren bekent, dat Ik
eerstelijck al in de maanden van April
maj Junij en Julij deses Jaars 1713
met waarheijt hebbe ondervonden
dat de heere onse godt, het Element des
Lugts, door sijne almachtige formerende com-
ponerende en t' samen stellende kragt
deselve Elements des Lugts, ende dat op de
eene plaats wel Ligt meer als op de
andere, seer vierigh scherp en pestilen-
tiael doen sijn, ende dat oock wel op de eene
tijt en stont meerder en kragtiger als op
ander tijden en stonden -----

(blz. 3)

want voornaam des morgens soo Even voor sonnen-
opganh als oock mede met sonnen opganh
ende oock Even na sonnen opganh, oock eenige
malen bij moij helderweer op den middagh
en oock met zonnen onderganh # en na sonnenonderganh deselve Elements
des Lugts, seer pestilentaal doen sijn, ende dat
wel meest Laaten sweven en drijven boeven en
in den dauw, Ja altemet alsoo wel een uijr
langh in de morgenstont, ende dat soo gevoe-
ligh scherp en venijnigh in onse oogen heeft
Laten sweven, dat het was ofte het onse oogen
uijtbijten woude, ende oock seer dickwils soo
ruijckbaar, dat men haast sticken moest
van den # Heet vierigen stanck, ende altemet oock eenigsins
met een vale vierigheijt swevende zichtbaar
Ja hoe helderder de Lugt en hoe heeter de sonne
des morgens met sijn Heete stralen, op dese ge-
seijde swevende valige vierige scherpe
pestilentalen en drijvende en vallende Lugt
scheen, hoe meer werckende kragt van be-
smettelijckheijt het selve aen onse oogen
maakte, Ja dese swevende en vierige Lugt
ende dat wel eenigsins bij maniere van
een vallende dauw, en rijp, die Liet de Heere
onse godt dan besmettelijck pestilentaligh
en kragt dadigh, op de aarde 't gras en op de
wateren nedervallen en aenkleven waar door
niet alleen op eenige plaatsen als de menschen
met hare bloote benen des morgens melcken-
gingen, met groote vierigheijt en serigheijt
besmet wierden, maar voornaam en bisonder-
lijck soo Liet de Heere onse godt, door sijn
almagtige wijse en albestierende kragt
dese geseijde swevende en pestilentalen Lugt
in dewelcke onse koebeesten nagt en dagh
geduijrich moesten wesen Leven en adem
halen, ende voort soo swaar op de aarde
op 't gras en op de wateren nederdalen
en aenkleven, ende waar door de aarde 't gras
en wateren soo onreijn besmettelijck aenkle-
vende en soo pestilentaligh invecterende
waren, dat wanneer voornaam een milt
tierigh en soet melck koebeest van sulck
swaar besmet gras Eet, en van sulck onreijn
water drinckt, deselve koebeesten hoe meer
van dese swevende pestilentalen Lugt

(blz. 4)

ontfangen hebben ende hoe meer een koebeest al continuerende van sulck besmet gras Eetende en van sulck besmet water drinckende, hoe meer de koebeesten daar door geïnfecteert sijn geworden, Ja dit werck goedes door dese voorseijde middelen wegen en wercken alsoo mettertijt alle delen en leden van het koebeest ingekropen doorkropen en ingenomen hebbende welcke heijmelijcke maniere van werckinge, waarlijck soo kragtigh het besmette beest infecteert, dat Eijndelijck het besmette beest daar van dan sieck en vervolgens pijnlijck wort, Ja soo danigh dat men dan voor sijn oogen siet, dat het geheele beest soo van sijn Hooft als tot sijn staart toe met dese bekende pestilentale quaal besmet en geheel geïnfecteert is, want dan siet men, dat de meeste niet alleen haar hooft geswollen is en hare oogen loopen ende somtijts dragtagtige materie uijt neus en oogen voortkoemen, maar oock uijt hare neusen met een besmettelijcke stanck asemen, ende somtijts met haar gantsche lijf treckende grillende en heuvende, Ja met eerbiedigheijt sij het geseijt, de meeste beesten als men siet dat sij aen de bekende quaal sieck sijn, soo staan sij niet alleen Lodderigh dodderigh en vaackerigh, maar sij hebben oock bij het afgaan van haar dreck die swartagtigh is, een een swaren en Lastigen stanck, Ja selfs soo swaar, dat een mens deselve in sijn besmette kragt ruijckende hem selven nauwelijckx weet te verbergen Ja met dese onlijdelijcke stanck soo schijten eenige van dese siecke beesten haar geheele Lijf Leegh, waar door, ende door deze pestilentale quaal hare Lighamen soo danigh opkrimpen dat sij een partije geen buijcken schijnen te hebben als sij sterven, ende dese siecke beesten, die hebben niet alleen op het Laaste van haar Leven een Jammerlijcke sware pijn maar sij hebben oock in dese hare pijnlijke quaal en dat wel voornaam op 't Laast van haar Leven seer grooten dorst, waarom sij seer dickwils bij de sloot wallen staan en willende drincken voor over vallen en soo in 't water vallen en verdrincken

(blz. 5)

Ja Eerw: broeder en gij alle, die dese bekende plage
ter herten gaat, het is bijna niet uijt te spreken
de onlijdelijke pijn die d' meeste siecke beesten in het
laaste van dese hare quaal koemen te lijden
Ja het moet al een verbastert en toegeschroijde
conciencie sijn, als hij het aensiet, geen deernis
of medelijden daar mede hebben soude, want
de meeste van dese siecke beesten, die stenen een dagh
of twee voor haar sterven, soo hart en soo luijde
wegens hare pijn, dat men het selve seer verre
kan Hooren, waarom Ik en meer tot mijn, als wij
dat hooren, Ja somtijts al hooren wij 't niet, soo schrijen
wij niet alleen, maar wij bekennen en Erkennen
daar bij oock, onse sonden, die dese pijn en plage
veroirsaakt hebben Etz

ende Eerw broeder, en gij alle die dese regtveerdige
oordelen ter herten neemt, soo segh Ik hier
noch bij, dat daar noch eenige beesten in dese
hare sieckte en pijnelijke quaal worden bevonden
die wel swaar aesemen, maar weijnigh stanck
in haar dreck afgaat, dogh sulcke en krimpen
haar Lijf soo niet op, maar swellen in hare
sieckte hoe Langer hoe meer op, en sterven
seer dick en opgeblasen sijnde

ende eenige sijn altemet een weijnigh sieck en schij-
nen genoegsaam gebetert te sijn, maar storten
daar na wederom in, en sterven dan noch
elendiglijck, Ja het eene beest dat sterft aen dese
bekende plage veel schielijker en haastiger als
de andere, soo dat eenigen in een dagh twee of drie
sterven, en de eenigen in vier vijf ses seven
agt of negen dagen sterven, en de daar sijne
oock die eenige weeken sieck sijn en dan noch
sterven Ja niet een woort, elck een van dese
besmette en siecke beesten, gaat het alsoo
na dat de Heere onse godt, dese pestilente
quale door middelen en wegen in haar werckt

ende Eerw broeder, en gij alle die aendagtelijk
op des Heeren wercken Let, soo wort het oock
bij dese bekende quale en aenklevende plage
klaarlijck ondervonden, dat het onder dese
koebeesten een besmettelijke en aenhanckelijke
en overslaande pestilente sieckte quaal
en plage is, want het sekerlijck van 't eene
beest aen 't ander overslaat, Ja wanneer
siecke en besmette beesten boevenwint gaan

(blz. 6)

Ende voornamelijk als wanneer sulcke siecke en besmette beesten in een dootstanck sijn, soo gaat van daar van sulcke beesten voor wint, sulcken onreijnen en besmettelijken reuck en stanck af dat de beesten die in een ander lant onder de wint gaan, hare hoofden en neusen wegens den besmettelijcken reuck en stanck niet alleen opbeuren en opsteken, maar oock seer sterck reucken en opsnijven, waar door seer dickwils sulcke beesten, 't welck men gesien heeft binnen weijnigh dagen oock sieck wierden en stirven doch ofte dese beesten nu alleen, van dese ontfangene en overslaande pestilente aesemen reuck en stanck besmet en sieck worden en sterven, dan ofte dese beesten mede alvorens van de geseijde swevende pestilente Lugt ende van 't eeten en drincken van 't besmet gras en water hebben ontfangen ende daarmede van geïnfecteert sijn, ofte wel door beijde sieck worden en sterven, dat en konnen wij niet regt penetreren, maar mijn gevoelen in dit stuck is, dat Ik geloof, dat sulcke beesten gaande in 't velt, dese quaal door beijder vermeerdert krijgen,

Ja eerw broeder, en gij alle, die met u den Heere vresen gedenckt en gelooft hier oock bij, dat het van de somer ontrent [amsterdam](#) en ontrent de [vecht-kant](#), als oock in [noort hollant](#), seer dickwils gebeurt is, dat koeboeren die dagelijckx met hare siecke doot stinckende koebeesten omme gingen, het selve van haar en door de pestilente Lugt die in hare Huijsen was, aen hare vette kalveren en aen hare stal staande beesten, dese quale en plage is gekoemen want daar sijn veele Exempelen van te Langh om alles daar van te schrijven

Maar wel ligt sult gij mij bij desen vragen waarom en sterven de paarden aen dese quaal en plage soo wel niet, als de koebeesten de wijle sij soo wel in deselve pestilente Lugt Leven adem Halen en van 't selve gras Eeten en van 't selve water drincken, soo wel als de koebeesten

Ik antwoorde met de woorden als voeren daarom soo niet, om dat de Heere onse godt de geseijde swevende fijne scherpe vierige en pestilente Lugt, ende deselve fenijnige en verderffelijcke Lugt, soo op 't gras als op de waten, niet swaarder ende niet verderffe-

(blz. 7)

lijker en niet besmettelijker ende niet invecteren-
der heeft laten sweven, nedervallen en wesen
dan dat het maar Jegenwoordigh runtvee
koebeesten, die dogh van nateuren swacker
en ontfanckelijker om te besmetten sijn, dan
de paarden die dogh stercker als koebeesten
van nateuren sijn, komt te dooden, Ja de Heere
onse godt die een schepper ende een stelder
van alle nateuren is die heeft en weet niet
alleen de wegen en middelen waar door hij
alle sterffelijke en verganckelijke nateure
kan doen Invecteren sieck worden en dooden
maar hij werckt componeert en formeert oock
soo op een ordinarie, als voornaam in dese
plage op een Extraordinarisse wijze en ma-
niere, altijt sijne werckinge soo danigh uijt
als sijn voornemen is, ende Ik segh, waar door
hij dese en geene verganckelijke nateuren
invecteert en doot, ende wederom eene andere
verganckelijke nateure Jegenwoordigh niet
en besmet, en niet en doot, Ja Ik segge
met pauli woorden en met davids woorden
Ephesen 1 V: 11 : en psalm 115 V: 3, onse godt
die werckt alle dingen na den raat sijnes
willens, Ja wie siet het Eijnde van de paarden

Ja Ik geloof in dese sake vastelijck dat de Heere
onse barmhertige godt, de voorseijde wegen
middelen en maniere van werckingen
soo eerst in 't formeren componeren en in 't samen
stellen van de voorseijde swevende vale scherpe
venijnige vierige en pestilente Lugt, (die dogh
niemand weet, op hoe en op wat wijze en maniere
die onse godt formeert componeert en 't samen stelt)
Ik segh so eerst in 't besmetten en in het Invecte-
ren als oock wanneer ende op welke maniere
van werckingen de voorz koebeesten het
voorz pestilente ontfangen, ende het
selve ontfangen hebbende dan voort van tijt
tot tijt het voorz pestilente door de beesten
haare ingewanden en leden heen kruijpt
Ja als dan het selve pestilente door alle
sijne ingewanden en leden ingedrongen is,
dan wort het beest sieck, ende sieck sijnde, soo siet
men dan, dat het geheele beest, soo van voeren

(blz. 8)

als van agteren geheel en al besmet en onreijn in alle welke pestilente verderffelijckheit in 't eene beest kragtiger voort set en werckt als in 't ander, ende hoe kragtiger de ontfangene verderffelijckheit voortgaat en werckt in sijne invecterende en verdervende kragt hoe eerder het beest sieck, ende hoe eerder het beest sterft, Ja broeder, datter veel voortsettende oirsaken middelen, en saken sijn (mensche-lijker wijze te spreken) die de albereijte besmette beesten, des te eerder doen sieck worden en sterven, dat sal wel seker en waar sijn, maar wie is soo van godt verligt in sijn kennisse, dat hij die alle weet doch daar sal wel Ligt in 't vervolgh occasie koemen om daar meer van te schrijven

ende Eerwaardige broeder, en gij alle die veel van uwe sonden kent, al schoon Ik door de bedelinge van godts genade al veel meer van de hoefstucken en van de wegen godts die onse ontfermende godt in dit doen besmetten van soo veele koebeesten gebruijkt konde verhalen, soo is 't dogh voorwaar voorwaar ons menschen onser sondenschult, dat de Heere onse godt sulcken swaren pestilentie hier te lande aen het runtvee, ons toesent daarom soo en isser oock voor ons menschen geen beter middelen en remedien om van dese slaande Hant godts verlost te worden, dan de Heere onse godt op t vierigste en op 't Innigste te bidden en te smeeken ende dat als met een plage aen onse ziele, hij woude dogh ons == sondige menschen in 't gemeen, alle onse sonden vergeven en dese plage die Jegenwoordigh soo sterck onder 't runtvee grasseert ophouden

Maar wel Ligt sult gij mij bij desen vragen isser bij dit voornaamste en vooraengehaalde middelen van gebeden en smeekinghe Etz: noch geen middelen wegen en remedien om bij dese verlegentheit van saken, met de aenroepinge van godts naam het selve in 't werck te stellen, soo tot gesontheit van onse koebeesten, als tot behoudenis van deselve

(blz. 9)

Ik Antwoorde met de voorgaande woorden
hier op

de principale remedie, die is dese namentlijck
dat de Heere onse godt, door sijn almagtige
kragt, de pestilente verdervende kragt-
werckende kragt, van die middelen wegen
en wercken waar door hij die pestilente
plage, die hij aen de koebeesten werckt
deselve niet alleen kragtlijck stuijte, maar
ten eenemaal oock kragteloos make en
vernitigt, ende dat wel bisonderlijck, soo het
hem behaagt, de onreijne Lugt van sijn werckende
pestilente verderffelijckheit te reijnigen
en te zuijveren, ende dat oock wel, soo het hem
behaagt de voornoemde onreijne Lugt te
zuijveren door middelen en wegen van stercke
koude winden, ende door donderen en blickse-
men ende die te vermengen met sware
slagregen, O Heere godt, als gij dat soo doet
soo doet het selve in uwe weldadigheit
barmheijt en zegen, ende niet als een roede
in uwen toorn Job 1 37 veerz 11 : 12 : 13 : 14 en 21
ende voor al O godt maakt een plage van be-
keringe aen ons menschenherten waar
door wij in, en uijt benauwtheijt onser
zielen, moegen weten en Erkennen onse
sonden schult, waarom gij dese plage onder
ons vee sent, ende O godt, geeft oock hier
bij aen onse zielen den geest der gebeden
en genaden, ende dat wel soodanigh dat een
Eijder onser magh kermen dat sijne sonden
sulcke plage, gelijcker heden ten dage aen 't
onnosele vee is en noch meer plagen ver-
dient hebben, O Heere vergeeft vergeeft
onse sonden, die dogh Jegenwoordigh als
een sware Last aen onse ziele sijn, alles tot
uwes naams Eere, ende in vergevinge van alle
onse stinckende sonden, ende O drie eenhijdige (?)
godt, hoort en verhoort ons, want ons is bange
vergeeft ons onse sonden, ende neemt de vierige
en verderffelijcke plage die gij in 't Ingewant
der beesten regtveerdelijx gesonden hebt
niet alleen daar uijt wegh maar gebiet en
werckt uwen zegen in t selve tot gesontheit
en tot behoudenis van onse beesten

(blz. 10)

Maar Eerwaardige broeder, ende gij alle die van godt uijt genaden met een redelijck verstant begenadigt sijt, dat weet gij met ons seer wel dat het een Eijder mensche in dese Verlegentheit destijts wel geoorloft is, om in de name en vreesse godts goede en geoorloofde middelen en remedien te moegen gebruiken, tot gesontheit en tot behoudenis van sijne koebeesten, ende en soude Ik in dese zake, benevens de voorgestelde biddinge en smeeeking, ende met geseijde plage aen onse ziele, geen beter uijterlijck middel en remedie weten, als dat een Eijder mensche ende met sijne koebeesten de aenklevende en aenhanckelijke pestilentie, die Jegenwoordigh onder 't runtvee grasserende is, door alle goede en geoorloofde middelen en wegen mijde en schouwe ende sijn wel in desen de voornaamste, dat men dogh wel voorsigtelijck zorge draagt, dat een sieck beest geen andere beesten die noch niet sieck en sijn met sijn pestilentale aseminge niet en beblase want dat soude het pestvier aen een ander beest dat noch niet sieck daar aen is, te eer, en te meer doen ontsteken, ende de beesten die noch niet sieck en sijn, die moeten wij menschen oock zorgvuldijck tragten te bewaren voor soo veel men kan voor den reuck en stanck van beesten die sieck of daar aen gestorven sijn, want dat soude meer het pestvier aen andere beesten die noch niet sieck sijn des te eer, en te meer daar door kunnen ontsteken worden, Ja de menschen selver die met siecke beesten omgaan die moegen haar selven oock wel zorgvuldigh wagten, dat sij dan oock met geen beesten omgaan die niet sieck en sijn, want dat soude mede het perst vier aen andere beesten, die niet sieck sijn daar door des te eerder en meerder komen ontsteken worden ende voorts met de aenroepinge van godts naam soo magh bij Eijder mensche alle voorsorge van 't overslaanheit in 't werck gestelt worden, ende voorts wel in 't bisonder soo moegen de regenten van alle plaatsen in de name godts, wel goede middelen wegen en precautien ordonneren en hanthavenen niet alleen om alle besmettinge is 't moegelijck dienaengaande voor te koemen, maar oock is 't moegelijck, door haar goede voorsorge en ordinanten, te wege te brengen dat godt de plagen mogt stuijten en doen ophouden waartoe Ik wensch dat de Heere onse godt sijn rijken zegen en genade aen haar hier toe wil geven

(blz. 11)

ende eerwaardige broeder en gij alle die met mij
de gesontheit ende het wel sijn van uwe zielen
en van uwe beesten bemint, gedenckt wat de
verstandige en vernuftige poeet Ovidius
plagt te seggen, doet in tijts raat, want die te
Langh wagt, komt dick wils te Laat
Hierom soo segh Ik oock, soo Imant aen sijne koe
beesten gewisse kentekenen van dese beschrijen-
de plage siet, die magh vrijelijck in de name
en in d' vreesse godts, als dan met den alder eersten
wel dese [volgende middelen en remedien gebruij-
ken namentlijck,](#)

Neemt twee wrangwortels ende steeckt deselve
in Elcke agterste bil van het ziecke beest een
wrangkorrel,

als was het
van Elckx
maar twee
worteltjes

ende neemt vier mingelen goet bier ende een
mingelje wijn asijn, ende doet daar in twee goede
handenvol zouts, ende doen daar in vier wor-
teltjes van Angelica geheten negenkragt, op 't
duijts geseijt H: geestwortel, ende die kleijn gesneden
ende doen daar in vier worteltjes tormentil
mede kleijn gesneden ende doen daar in vier
worteltjes van schelkruijt ende doen daar in
vier Bolletjes van knoffeloock kleijn gesneden
ende doen daar in wat Longe kruijt gekerft
ende doen daar in vier pestilentoie worteltjes kleijn
gesneden, ende doen daar in wat zijpel Loock
ende doen daar in voor 5 stuijvers aen veneetse
triakel, ende doen daar in drie note muscaten
kleijn gesneden, ende na dat men dese indigredienten
te samen wel een goet uer hebben laten koecken
dan moet men de groeve reuijgte van deselve wat
af doen, ende geven, mij warm sijnde, een sieck beest
daar dan de helft van in, ende de ander helft
als gij die dan niet van noden mogt hebben, soo doet
die in een kan wel digt toe gebonden, ende als gij
of u buijren deselve daar na van noden mogten
hebben, soo maakt deselve maar warm en geeft se
een ander sieck beest in, ende dat gedaan
sijnde, dect dan het beest warm toe, ende Leijt
en hout het siecke beest, dan een wijle tijts gaande
ende set dan het selve beest, voor wat hooger als
agter, op een warme plaats neder, ende
Laat het beest daar op in vier of 5 uijren
niet Eeten of drincken ende als men daar
na het beest eenigh drincken wil geven, soo
geeft het beest warm drincken, ende doet
in die dranck een kan goet bier, en een pintje
wijn asijn, ende indien het beest van het inge-
nomene wacker sweet, soo sal 't beest met de
Hulpe godts van sijn quaal wel genesen

(blz. 12)

ofte een andere remedie

neemt t' Elckens, en dat twee of driemaal daags
twee mingelen goet bier een stuck goet roggenbroot
een hant vol zout, ende een pintje wijn Asijn
en een note muscaet kleijn gestoten, ende
maakt dat warm onder malckanderen, ende
soo het siecke beest met gemack niet drincken
wil, soo giet het selve den hals in

ofte een ander remedie

neemt anderhalf pint je goede Jenever
vermengt met een Loot seer fijne van de
beste toeback, en een halve hant vol zouts
daar onder en geeft dit met malckande-
ren het beest in

ofte een ander redemie

als daar een beest, dat aen dese bekende plage
gestorven is, soo neemt en hact het selve
gestorvene beest sijn hoofd af, en doet de
Hoornen wegh, ende koockt het selve hoofd
met dese ingredienten tot pulver
namentlijck doet daar onder Longekruijt
wrangkruijt, dat is, hare worteltjes, ende wat
tormentil wortel, van Elckx drie worteltjes
ende een kop zout   Ende als men
dit al te samen onder malckander in een ketel
met water gekookt heeft, soo geeft soo siecke,
als niet siecke koijen, Elckx van dit gekookte
zop twee triakels tonnetjes vol in
ende soo die Laaste, of oock andere remedien
niet en Helpen, soo wete 't, dat voor de doot
geen raat en is

Ende wat mijn dienaengaande belangt Ik Houde
het daar voor, kon men alsoo niet de beesten
Handelen, als met den menschen, daar souden
soo het de Heere sijnen wille waar, wel
meer beesten van genesen en behouden
worden, als nu geschiet, dogh godt werckt
alle dingen na den raat sijnes willens
Ephesen 1 veers 11 en psalm 115 veers 3

Maar Eerwaardige broeder ende gij alle die met
mij Let op de groote wercken godts, psalm 111 v: 2
Ja eerwaarde broeders en susters in onsen Heere
Jesu Cristo, voor u Lied en kan Ik niet verbor-
gen Houden eenige bisonder wonderbare geschiedenissen

(blz. 13)

*van het afma-
ken der koeijen
1713
omtrent pinksteren*

die aen mij vertelt sijn, ende om aen uE Lieden
daar eenigen van te schrijven, soo komt ons een sondigh
en noijt gehoort afgrijselijcke sake voor, namentlijk
Hoe dat seker koehouder wonagtigh in de **Beemster**
aen de kruiswegh die gaat na purmerent en na het
dorp Hobreed: genaamt **Jacob Beets** hebbende seventien
koebeesten de welke aldaar ontrent pinxteren deses
Jaars 1713 de eerste was, die twee koijen aen dese bekende
plage sieck worden en sterven, ende dese sake ter ooren
koemende aen de **Heeren van purmerent en beemster**
die ontbieden den voornoemde Huijsman, ende hij bij
haar gekoemen sijnde, soo stelden sij aen hem voor
ofte hij al sijn koeijen niet woude verkopen sij wouden
alle Laten dooden en in een kuijl dempen, tenEijnde
om daar mede de sieckte en plage te doen stuijten
en ophouden, den voorz Huijsman segt hij konde daar
soo niet toe resolveren hij woude eens Hooren wat sijn
wif hier van seijde, hij komt t' Huijs, en hij seijt het
voorstel sijn wif en bueren, sijn beuren seggen
tegens hem, en doet dat niet, wij willen Liever als
u koeijen sterven, te bate koemen, en helpen u we-
derom aen versche koijen, maar wat gebeurt er den
voorz Huijsman, apperent door geltgierigheijt
en vervaartheijt aengeset, die gaat des morgens
heel vroegh na de voormelde Heeren ende hij ver-
koopt voort alle sijne koijen aen de voorz Heeren
ende hij maakt voor 't stuck veertig Carolij
guldens, dit soo gecontracteert sijnde, soo Comman-
deren en ordineren de voorz Heeren, drie personen
te weten, **Jan groen, Jan bol, en Ide poel, om deselve**
beesten doot te slaan en dan in een kuijl te dempen
daar op gaan dese voorz drie personen na des mans
Huijs, om het metter daat te volbrengen, de koijen
werden gehaalt, en in 't halen soo sprongen de koijen
noch als Herten onderwegen, ende de koeijen ter plaatse
gekoemen sijnde daar men haar soude dooden en
dempen, soo sloegen dese voorz menschen, half
droncken sijnde, hoofd voor hoofd elcke koe doot
en sneden haar den halsen af, ende wierpen se
noch nauwelijckx gestorven sijnde, alle in een
kuijl, en dempten haar toe, O verschrickelijke
en verfoijelijcke geschiedenis, gedaan in een
Lant daar de naam heeft van wijse Heeren
doch het is in des sake geschiet gelijk het spreek-
woort segt, als godt een Lant wil straffen soo be-
neemt hij de Heeren hare wijsheijt,
Ja broeder noch een zeltsaam voorval hebbe Ick
Hooren seggen, 't welck geschiet sou sijn in de
streeck gelegen tusschen Hoorn en Enchuijsen
hoe dat al daar twee boeren waren die tegens
malckanderen seijden, alsser een beest sterft
soo willent wij eens openen, en kijken of wij niet

(blz. 14)

sien konnen waar aen de beesten soo miserabel sterven, daar komt dan een beest te sterven, ende na dat het beest gevilt was, soo hebben sij de stoutigheijt en Curiuesheijt gehadt en openden het beest, ende na dat sij het geheele ingewant van het beest omgeroert en wel nauwkeurigh besigtigt hadden soo en vonden sij dogh anders niet, als eenige inflamatie wat dickigheijt aen de galle, maar wat Loon gaf godt de Heere voor sulcke Curiuesheijt, dat was, dat na dien sij in dit roeren en omroeren soo veel pestilentale Lugt en stanck hadden ontfangen soo stierf den eenen dien selven dagh ende den anderen des anderen daags voorwaar een klaar Exempel om aen te spiegelen om sulcke saken niet te Ligtveerdigh en niet te curieues te ondernemen Etc Ja broeder in deselve Lantstreeck, ende oock in onse hoofstad: nu (?) is het gebeurt, dat [smits](#) siecke koeijen de tongen uijt den Halse wouden halen om te sien ofte daar geen besmettinge van vierigheijt aen waar, ende na dat sij geweldigh talmden met de beesten om de tongen uijt den halse te krijgen 't welck niet wel te doen is doch soo veel besien hebbende als mogelijk was soo vonde sij aen de tongen anders niet dan eenige vierigheijt 't welck alle sulcke siecke koeijen, de eene meer als andere aen hare tongen hebben want voornaam hare Herten en voorts hare Longen ende geheel haar Ingewant seer pestilentaligh met vierigheijt beset en besmet is, derhalven soo segh Ik, dat het de Heere onse godt behaagde beijde dese [smits](#) hare eene Hant en arm met vierige blaren te laten oploopen

Ja Eerwaardige broeder ende gij alle die met mij gelooft dat de Heere onse godt seer wonderlijck is in sijne wercken, soo kan Ik aen u Lieden oock niet verborgen houden, de wonderlijke werckende en goddelijke bestierende kragt die onse godt niet alleen in de gepasseerde ende nu beschrevene maanden van April maij: Junij en Julij deses jaars 1713 == door de voorschreve swevende vierige en pestilentalale Lugt, voornaam als een regtveerdigh oordeel en plage aen seer veele reijne beesten om onser onreijne sonden wille seer wonderlijck kragt werckende heeft doen sijn, want voornaam op Leege veenige mouragtige ende op vuijle slootige binnendijckse Landen daar heeft segh Ik voornaam de Heere onse godt, sijne uijtsendende swevende vale en nedervallende pestilentalale Lugt wel meest en kragtigste laten vatten Ja op veele sulcke plaatsen in ons vaderlant daar is eerst dese bekende pestilentalale

(blz. 15)

en infecterende plage aen de koebeesten geopenbaart
gelijck gebleken is **bij muijden daar de kruijtmolens
staan** alsoo oock bij **amsterdam** en in **waterlant**, want
op alle hoogagtige kleijgronden, en op alle hoogsanagtige
landen gelijck alhier in **goijlant** gelegen aen de
zuijderzee, en in **gelderlant** als elders, daar sijn onse
koebeesten tot noch toe goede sij danck, niet een aen dese
bekende plage gestorven, dogh hoe lange wij bevrijt
sullen blijven, dat is onse goede godt bekend, altijd dit
houde Ik voor seker dewijle godt de Heere alhier, oock
seer dickwils sijn formerende Componerende en 't samen-
stellende vale swevende scherpe vierige en verderffe-
lijke Lugten heeft laten drijven en heeft laten
nederdalen, soo op aarde, op 't gras, als op de wate-
ren, soo besluijte Ik daar uijt, ten sij de Heere onse godt
op 't gebedt sijner knekten, het selve gesondene wederom
door sijn groote kragt quam tevernietigen, of hij sal
ons oock te sijner tijt daar mede besoecken

*Veertig Jaren
Gras Gemaaijt*

Ja waarde broeder Ik en weet oock niet dat Ik oijt soo een
voorjaar beleeft hebbe, dat de slooten en watergangen
in een winter en in voorsomer, soo onreijn, soo vuijl
soo groen flabbigh, soo vol stanck, en soo een blauwe
fenijnige vlies op de wateren lach als wel van dese some-
rige voortijt, ende Ik vertrouw dat niemant hier van
beter kan getuijgen als Ik en die geene die met mij
dat selve met Last wel veertigh Jaren aen malckan-
deren met opmerckinge gedaan hebben, ende oock
sulcke die met mij wel veertigh Jaren gras gemaijt
hebben

Ja waarde broeder, Ik en weet oock niet, dat Ick oijt sulcken
voorsomer beleeft hebbe dat de Heere onse godt, soo veele
sware onreijne venijnige en stinckende dampen dauwen,
nevelen en rijpen van de lugt op de aarde heeft laten
nedervallen, en dat aenmerckelijk is sonder regen, als
wel in dese voorsomer, ende en kan al wederom hiervan
niemant beter getuijgen dan Ik, en die geene die Jaarlijkx
met mij seer veel in 't velt uijt slooten gaan
want Ik in dese voortijt, en dat wel op den 15 april
deses Jaars 1713, en dat oock wel op een Extraordinaire
wijse van onse **Schout Lambert keelwigh** en van onse **buijr-
meesters Jan Jans Jonge** en **Wijgert Jacobsz backer**, en van
onse regerende schepenen was aengesteld, om **Huijser-
maat, naardermaat, en bussemermaat**, te grippelen
te zuijveren, te reijnigen, en alle watergangen te maken
dat sij door onse duijkers onverhindert komen in de zuij-
derzee uijt lossen, ende soo als Ik op den 20 April daar
mede besigh was, soo komt de buijrm^r **Jan Jans Jonge**, eens
bij mij, en ruijkende den stanck die de besmette wateren en
gront van haar gaven, soo seijde hij buijrm^r tegens mij, hoe
stinck het hier alsoo, waarop Ik hem Antwoorde Ja
buijrm^r het stinckt hier meer als plagt te doen, want
alle morgen soo verneem soo verneem Ik sulcken scherp
bijtende en fenijnig drijvende Lugt in mijn ogen

(blz. 16) # waar in ook vierige
vonckxkens sijn
en met sulcken vierigen stanck vermengt, # dat Ik menigmaal
het niet harden kan van benauwtheit en van pijn in mijn
oogen,

Ja broeder, soo gij met mij daarop gelet mogt hebben, soo
en weet Ik oock niet dat wij oijt sulcken voorsomer beleeft
hebben, dat het soo weijnigh heeft gedondert en geblicksemt
en noch niet en doet, alschoon wij nu al verre in augustus
sijn, als nu, waarom de nateurschrijvers schrijven en seggen
als 't weijnigh dondert of blicksemt, of alsser weijnigh slag-
regenen vallen en de zonne als sij schijnt met een brandende
Hitte verselschap is, dat dan de Lugten dampen en dauwen
veel verderffelijcker en pestilentaliger sijn, dan wanneer het
veel dondert blicksemt en slagregenen vallen, want
seggen sij door harde donderslagen en blicksem stralen
en door sware slagregenen, soo plagt de Heere onse godt
de verderffelijcke en pestilentalige Lugten dampen en ver-
giftige dauwen te breken en der selver stancken weg te-
nemen, dogh hoe dit is, ofte niet, dat weet onse godt best
Ja broeder, Ik hebbe oock noijt tot dus verre, soo een somer
beleeft, dat de zonne, als sij niet door de wolcken bedeckt
was, maar helder scheen, sulcken brandende Hitte aen
de aarde, aen de menschen, en aen de beesten maakte, als
wel dese somer, en dat wel tot dese tijt toe geschiet is
dogh de Heere onse godt, die ons noch in 't midden sijnes toorns
barmhartigh en genadigh is, die heeft ons noch van 't
midden van Junij af tot in Eijnde van Julij toe, seer dickwils
met een zoeten regen voorsien, waarbij wij Hooren, dat
dit noch seer goet voor 't zieck worden en voor 't sterven
der beesten is, Ergo de koude windige en regenagtige Lugten
in 't midden des zomers die Laat de Heere onse godt noch
goet wesen, in dese bedroefde dagen van plagen
Waarde broeder, en voorts aen alle goede Cristenen
het is soo, dat Ik wel gehoept hadde, dat de Heere
onse godt de wercken sijner handen, soo soude gerigtet
hebben, dat hij de middelen en wegen waar door
hij dese beklagelijcke en verderffende pestilentie
onder 't rund vee werckt soude opgehouden hebben
maar tot ons groote droefheit en verslagentheijt
onser ziele, soo sien en hooren wij met leetwesen
onser sonden, hoe dat de Heere onse godt, op ons noch
seer verschrickelijck vertoornt is, want het is de
waarheit en Ik en kan het voor u Lied en niet ver-
borgen houden, ende het is oock wel dubbelt noteren s
weerdigh, het geene onsen goeden vrient en vriendin
pieter gerritsz Snijder en sijn Huijs vrouw **marritje
Lubberts** bejde wonagtigh alhier tot **Huijsen
in goijlant** op den **24 septebr deses Jaars 1713**
sijnde amsterdamse kermis op een schemeravont
en wel op die tijt doen onse koeijen op **laremaat**
geschaart waren, is wedervaren
namentlijck hoe die twee voornoemde eerlijcke en
vroeme Lied en, soo als sij te samen uijt den
ackeren van melcken quamen, hebben gesien
gevoelt en geroeken, eene swevende vale vierige #
en gemengt met een vreemde stinckende reuck
en stanck #, die haar niet alleen uijt den zuijt-
westen seer langh en bangh bestreeck maar
die oock haar soo benauwt

Lugt, en heet
vonckige
damp

(blz. 17)

benauwde en verlegen maakte dat de man tegen de vrouw, en de vrouw tegen haar man seijde, Och Ik ben soo benauwt, Ik hebbe mijn leven in sulcken benauwtheit van reuck en vreemde stanck niet geweest Etz

Lugt en heet
vonckige
damp ge-
mengt met

Ja dienselven **peter gerrits** en sijn Huijsvrouw die hebben oock bij ware woorden aen mij verhaalt hoe dat des anderen daags tot haren huijse quam een **man van blaricum**, die haar vertelde hoe dat sijn Huijsvrouw op gisteren avont van melcken quam en aen hem hadde verhaalt, hoe sij niet alleen hadde gesien gevoelt en geroken een swevende vale vierige # een stinckende reuck en vreemde stanck, maar dat die selve swevende vale vierige en stinckende reuck en vreemde stanck, haar soo danigh een tijt langh uijt den zuijt westen hadde bestreken, bangh en benauwt gemaakt, dat sij niet en wist, hoe sij best t' huijs soude koemen, ende die man van blaricum die hadde oock tegen haar gesegt, Ja Ik weet niet, of Ick mijn vrouw in dese sake geloven magh of niet, waar op de voornoemde **pieter gerrits** en sijn vrouw tegens die blaricummer man seijden gelooft in desen u vrouw, sij heeft de waarheit tegen u gesegt, want vij hebben 't op gisteren oock alsoo bevonden, en geen wonder dat u vrouw soo benauwt was, want sij moest regt tegen dese vierige Lugt damp en stanck aen, maar wij hadden deselve noch op zijde

gemengd met
voncken
viers

Ja waarde broeder, het is oock op dien selfden schein avont gebeurt en wel **op dien amsterdamse kermis**, en oock op die selve tijt doen onse kojien op **Laremaat** geschaart waren, dat **mijn outste dogter Neeltje getrouwt aen pieter lambertsz Schipper veerman van Huijsen op amsterdam** en bij **klaas Lambertsz koppen** en bij **Jan klaas dircksz onse post die van Huijsen op naarden rijt** en bij meer anderen, niet alleen als doen is gesien gevoelt en geroken, een swevende vale vierige stinckende vreemde reuck en stanck #, maar deselve swevende vale vierige stinckende vreemde reuck en stanck, die bestreck haar mede uijt den zuijtwesten seer Langh bangh en soo benauwt dat den eenen tegen den anderen zeijde, Och Ik ben soo benaut, en Ik ben soo bangh, Ik hebbe mijn leven in sulcken benauwtheit niet geweest, Ja seijde **klaas Lambertsz koppen** tegen de andere dat Ik wat kort aemaghtigh was, Ik moeste versticken en den doot sterven

(blz. 18)

Ja waarde broeder, alle de melckster die doen laat
aen den avont van **Laremaat** van melcken qua-
men, die hadden het selve oock als voorschreven
staat ondervonden

vermengt
met Hete
en vierige
voncken

Ja broeder een Jongelinck genaamt **Hendrick Corne-
lisz**, die op dien selven avont **met sijn vader
Cornelis pieters**, een quartier uijrs van ons
dorp in Zee was om hare zijde visnetten uijt-
te schieten en terwijl sij t' samen daar waren
soo is 't gebeurt ende wel bisonderlijck aen den
voornoemde Jongelinck, die aen de westkant van 't
boort doende was om deselve netten uijt te schieten
dat te Landewaart, uijt den zuijtwesten, een
swevende vale vierige stinckende en seer vreemde
reuck en stanck #, een tijt langh niet alleen komt
bestrijken, maar desen Jongelinck, die wiert oock
soo benaut, dat hij seer dickwils tegens sijn vader
die met sijn rugh tegen desen damp sat, seijde, mijn
lieve vader Ik worde soo benaut, Ik kan mijn
adem niet Langer halen, Ik worde flauw :
Laten wij daar uijtscheijden, Ik en kan het niet
langer harden, Laten wij na huijs gaan
en onderwegen sijnde, kon sijn zoon nauwe-
lijckx voort, en t' huijs gekoemen sijnde, soo was
de vader genootsaakt, om sijn zoon wat
genever te geven, en dat genuttigt hebbende
soo bequam sijn zoon Etz

Ziet waarde broeder, soo wandelt en sweeft
de pestilentie in de morgenstont en in
de donckerheijt, Ja oock wel op den mid-
dagh, gelijck david: segt psalm 91 v: 6

Ja waarde broeder, het is, daar en boeven noch
al meer als meer noterens weerdigh
het geen onsen eerwaardigen Lieven
godt saligen, en seer gewensten broeder
in Cristo, **ebbe andries**, wiens groote gelove
en ware bekeringe uE bekennt is, die selve
vroeme en opregte man, die heeft de Heere
onse godt met sijn Eijgen oogen op donderdaags
28 september deses Jaars 1713, laten
sien en aenkoemen, de verdervende
pestilentie, ende dat wel op dese
wijse en maniere als volgt

Namentlijck

(blz. 19)

hij gingh tusschen Ligt en doncker van # sijn Huijs na het Huijs van **Jacob keelwigh** Jegenwoordigh **Schepen deses dorps Huijsen** dewelcke op dien tijt na **Vreelant** was alwaar hij het voornoemde Huijs van **Jacob keelwigh** soude bewaren, en gekoemen sijnde voor 't Huijs van **Cornelis Willemsz**, zoo siet hij van daar, op 't **Hooge van onse nenge besijden Zijtjes bergh**, een vale damp opkoemen, hebbende de groote van ontrent een Half huijs, ende voorts soo sagh hij daarbij dat deselve vale damp niet alleen herwaarts na ons dorp toe aenquam, en sigh meer en meer uijtspreijde, maar hij sagh oock daar bij dat dese vale swevende damp, soo dick wijt en groot wierde, dat eer die in ons dorp quam ons geheele dorp bevattede, Ja selfs eer hij aen 't Huijs van de voornoemde **Jacob keelwigh** was soo begreep dese vale swevende en vreemde damp niet alleen ons geheele dorp, maar sij vervulde oock ons geheele dorp, met eenen soo wonderlijken en vreemden reuck en stanck, dat bij na alle de luijden uijt hare huijsen uijtliepen, menende dat sij Hoijsmeulent, of Hoijbrandent reuck rooken, waarom dat eenen beur tegen den anderen seijde, wel kijck je niet na u hoijklamp hij smeult, hij sal gewisselijck van de nagt in brant raken, ende soo woude het den eenen beur op den anderen sijn Hoijklamp leggen Ja selfs soo verre, dat onsen voorgenoemden broeder in Cristo, tegens **Leendert Jansz Vergoes** en tegens **Jacob tijmons** moest inleggen om tegens haar te seggen, dat hij selfs met sijne eijgene oogen de voorz damp soo en alsoo hadde sien op en aenkoemen, Ja hij wiert genootsaakt om met klare kentekenen aente toonen, dat het geen Hoijsmeulent, of Hoijbrants reuck of stanck # was, want segt hij tegens haar, kom gaat met mij een stuck weegs van onse schouten Hoijklampen af en boeven wint, en gij sult al daar de reuck en stanck soo wel ruijcken, als onder de wint

(blz. 20)

van deselve Hoijklampen 't welck sij lieden
oock alsoo bevonden soo wel boeven wint als onder
Ja broeder dese vreemde reuck en stanck die
drongen niet alleen met groote kragt de open
Huijsen in, maar het wierde oock ondervonden
dat de alder digste kamers met der selver reuck
en vreemde # stanck vervult waren
Ja selfs soo verre, dat **onse Schout Lambert
keelwigh**, een man met groot verstant, en **sijn
broeder Cornelis keelwigh** en meer andere
mannen van qualiteit, al t' samen veele hoij-
klampen met stalen steeck ijsers gingen
viesenteren, en niet konnende bespeuren of
gewaar worden, dat het aen de Hoijklampen
scheelde, soo en wisten sij niet, wat het selve was
Ja selfs oock niet onsen waarden broeder in
Christo alschoon hij wel staande houde, dat
het geen Hoijmeulent Hoij was, en dat hij
oock wel staande Houde, en noch met eenen
dierbaren Heijligen Eedt, als 't noot was,
staande soude Houden, dat hij dese vale
swevende damp, soo en soo, als voorschre-
ven is, met **sijn Eijgen ogen heeft # sien opkoem-
en aenkoemen en geroecken**

Ja broeder soo verre, dat Ik selfs van **philip
gerritsz Schaap** seer vriendelijck wierde ver-
sogt, om de Hoijklamp van **elbert Cornelisz**
die buijten **sijn Huijs** staat moest visenteren
ende dat Ick met veele kentekenen aen
het volck hadde bewesen dat het aen de
voornoemde man **sijn Hoijklaamp** niet en
scheelde, maar dat het een pestilentale damp
en stanck was, soo gingh het volck seer
misnoegt van mij af

Ja des anderen daags den 29 septemb deses
Jaars 1714 doen rijt **Jan klaas dircksz onse
post van Huijsen na Naarden**, en koemende
in 't bosch alwaar een Huijs staat, genaamt
BerghHuijsen Jegenwoordigh toebehorende
**Helena de weduwe van Adolphius Hes-
hueijsen** **gewesen Schout tot Naarden**
soo vraagt hij aen de bewoonders van 't
voorz Huijs, of sij op gisteren avont niet
een vreemde reuck en stanck hadden
voornoemen, sij seggen neen, maar wij
hebben gisteren middagh een vreemde
reuck en stanck gehad, dogh wij en weten
niet wat het was, wij roecken 't in huijs, wij
liepen uijt ten Huijs, 't was daar oock, maar
wij weten niet wat het selve was

(blz. 21)

Ja denselven voornoemden post die komt tot **naarden** hij vraagt al daar oock eenige personen, of sij op gisteren avont geen vreemde damp reuck en stanck vernoemen hadden, sij seggen neen, maar wij hebben op gisteren morgen een vreemde damp reuck en stanck gehad, en wij roecken die eerst in huijs, en doen liepen wij uijt den Huijs, en wij bevonden die overal te sijn doch wij en weten niet wat het was

Ziet waarde broeder dese voornoemde verderffelijke pestilente damp reuck en vreemde stanck, die was des morgens tot **naarden**, des middaags in 't bosch, en des avonts wel aen twaalf uijren toe alhier tot **Huijsen in goijlant**

Ja Ik weet oock seer wel, dat eenige verstandige en opmerckende borgeren en koehouderen tot **naarden**, en oock wel Ligt op andere plaatsen in ons Lieve vaderlant, wel meer diergelijke vreemde swevende vierige en stinckende dampen scherpe Lugten en vergiftige dauwen hebben vernoemen en geroeken als dese voornoemde want dat hebben al eenige personen soo hier als Elders tegens mij gesejt

Ja broeder die, en noch naderhant diergelijke vreemde swevende en stinckende dampen dauwen en nevelen hebbe Ik seer veele gesien en ondervonden, en Ik hebbe deselve altijt, en als noch voor verderffelijke en pestilente middelen en wercken gehouden waar door en waar mede de Heere onse goede godt sijne regtveerdige oordelen uijt voert, en noch meer sal uijtvoeren indien den mensche soo voortgaat met sijn ongehoorsaamheijt tegens godts geboeden want het gemene volck en Let niet genoegh op dese daden des Heeren daarom soo sal hij hare plagen soo Ik vrees, noch meer vermenigvuldigen, en sal wel Ligt oock hare personen afbreken en niet meer bouwen, gelijk david segt psalm 28 veers 5

Ja broeder, noch een Concidirabel en aenmerckelijke sake komt ons ter ooren, namentlijck hoe dat ontrent op den 21 octob: deses Jaars 1713 op eenen morgenstont **de twee zonen Jan** en **tijmon, van** onsen gewensten broeder in Cristo **elbert Cornelisz Vos** Jegenwoordigh wonagtigh op **Craloo**, welcke op die voornoemde tijt drie koebeesten van den **gouvernant, brouwer tot Naarden**, Even buijten deselve stadt uijt de weijde souden halen ende koemende ontrent de keverdijck soo wierden dese twee Jongelingen seer Langh en kragtigh bestreken van een swevende vierige en scherpbijgende Lugt #, waarom den eenen broeder tegen den andere seijde voelt gij die scherpbijgende Lugt wel in uwe oogen, Ja Ik, seijde den ander

en waar in vierige voncken waren

(blz. 22)

Wel vraagde die Jongste broeder aen de outste, wat is dat sulcken scherpen en vierigen lugt, dat is wel ligt diergelijcke scherpe en vierige Lugt daar Lambert rijcksz tegens mijn vader van gesproken heeft

Ja broeder, selfs den verstandigen en opmerckende Bijenhouders, die alhier met hare bijen op Hooge plaatsen staan, die alle getuijgen gesamentlijck hoe dat sij seer dick wils van de zomer hebben ondervonden, dat hare bijen des morgens niet wouden vliegen na lage ackeren, waar door sij niet alleen klaarlijck vernamen datter geen reijne gesegende dauwen op de bloemen van de boeckweijt waren gevallen, maar seer onreijne en verderffelijke dampen en dauwen gevallen waren, waarom eenige bijenhouders vreesende voor een aenstaande plage onder haare bijen te sullen koemen, hebben sij deselve verkogt, ende het oock wel te dugten is dat in vervolgh van tijden, de Bijenhouders hier door noch schade sullen lijden

Ja broeder, in dese Herfsmaanden, soo slagten de luijden noch veel koe en osse vlees, dat Ik wel sie, en meer anderen met mij, dat het de eene hier, en de de anderen daar aen scheelt tekenen voor waar die wel klaarlijck te kennen geven, datter een groote besmettinge onder 't Hoornvee is, ende het sal mij niet vreemt doen datter noch wel vlees in de kuijp bederven sal Ja sij sullen een partije wel bevinden, dat het vlees soo goet niet wesen sal als wel in voorgaande Jaren

Ja waarde broeder, ende aen alle die met mij wel weten dat als wanneer onse goede godt sijnen raat en sijne besluijten wil uijt voeren, het sij tot kastijdinge van den ongehoorsamen die den Heere onsen godt niet dienen en willen dat hij dan alle dingen, het sij hemel het sij aarde, het sij al des menschen

doen en laten alsoo toelaat en bestiert, dat het den eenen sij tot weldadigheijt zaligheijt en tot behoudenisse van sijn vee, ende de anderen tot een roede in sijnen toorn want nu in de maanden van septemb: en october soo riep ende was Elcke Huijsman alhier in voornemen om sijne koebeesten vroegh stal te setten, seggende en ook hoepende dat dan sijne koijsbeesten, niet sieck souden worden en sterven, gelijk sij hoorden en sage dat wel geschiede op andere plaatsen van ons Lieve vaderlant, maar och Luc 1 dat valt geheel anders uijt, als sij gedagt en gehoept hadden, want men siet daar en tegen, soo in [onse hoofstad: naarden](#) als in [het dorp Hilversum](#) dienaengaande wat swaarder gebeuren sij halen in 't Laast van octob: hare meeste koebeesten stal, ende sij niet eens geloovende dat hare koebeesten al in 't velt als voorz is besmet en geïnfecteert waren, ende op stal besmet Hoij souden moeten Eeten ende alschoon Ik het selve al aen eenigen hadde gesejt, sij Jouwden mij wat uijt, sij halense stal, ende sij settense met grooten getale bij malckanderen, niet eens denckende dat daar swarigheijt op stal wesen soude maar dese beesten uijt de koude Herfst Lugt koemende ende wordende bij malckanderen op warme en Heete stallen gebracht, Ik segh broeder nu openbaart de voorz in 't velt ontfangene pestilente werckende en verderffelijcke kragt aen 't vee des te eerder en meerder, want dat is, gelijk een mensche die een Lange tijt in een dampige koude Lugt geweest is, en de koemende in warme Huijsen en voornaam daar een warme kaghel gestoockt wert, ende soo hij dan in de koude Lugt eenige onreijne en ongesonde dampen ontfangen heeft, ende soo in warme Huijsen ofte bij warme gestoockte kaghels koemende, het breekt uijt, ten minsten met flauw worden of met bedraijinge, ende soo is het desgelijckx met een ruijter of zoldaat, die een geheele somer in 't velt veele ongemacken ende in veele nevelagtige dampen en dauwen is geweest, ende koemende in warme Huijsen, hij wort sieck, ofte ten minste soo hij geen goede remedie daar tegen ingenomen heeft, hij krijgt bulten blaren zeeren ruijt of schurft ofte eenigh ander ongesontheijt aen sijn Lighaam, Ja het gaat in desen, nu met de beesten, om soo te spreken, even gelijk of wij op onse Haart een turf vier hadden brandende ende wij Leijden daar dan noch op, een groote menigte van droogh tal Hout, het welck het vier te kragtiger doet branden, want pick in 't vier gedaan brant soo veel stercker, ende dit gaat oock alsoo met de beesten, want de meeste koebeesten alhier te Lande die hebben het pest vier al in 't velt door de voorz middelen en

(blz. 24)

wegen godts seer swaar aen haar Herte ontfangen
ende alsoo in groote getale bij malckanderen
niet alleen op stal set, maar nu op stal besmet
Hoij Eetende ende malckanderen beasemende en
bestinckende ende niet na behoren reijnigende
soo worden de beesten sieck en sterven seer
Haastelijck, Ja dese dierbare zoetemelck
koebeesten die en sijn niet alleen in dese ge-
passeerde zomer tijt met sware pestilen-
tale Lugten dampen en dauwen beswalckt
geworden, maar wel voornaam seer kragtigh
daar mede bestreken in dese Lange herfst
nagten, zoo dat Ik geloof dat sulcke ver-
derffelijke pestilentalen en onreijnen zomer
en Herfts en als noch pestilentaligh
soo algemeen alhier in geen drie duijsent
Jaren sij geweest, Ja sedert de Egiptise
pestilentie en plage aen 't vee, niet
geweest, daarom soo siet men nu dagelijckx, soo
tot [naarden Hilversum](#) als Elders alwaar sij
hare koijen stal geset hebben, dat nadien de
beesten die swaar besmet en geïnfecteert
sijn, een dagh vier of vijf of agt stal ge-
staan hebben, hare ontfangene bedroefde
qualen met een sware pijnlijcke sieckte en
haastige doot uijtbreect, Ja broeder dien-
aengaande, schoon dat de Heere onse godt, onse
melck beesten alhier in de gepasseerde
somer noch in 't Leven heeft gelaten waar
voor en voor andere weldaden wij den Heere
Loeven en dancken zoo siet men elhier tot
[Huijsen in goijlant](#) op den eersten november
deses Jaars 1713 voor de eerste reijs een gants
Jammerlijcke en bedroefde sake gebeuren
namentlijck; hoe dat eenen koehouder alhier
genaamt [Cornelis Lambertsz wolle wever](#)
aen dese pestilentale plage een siecke veerse
krijgt, dogh hij en woude dat soo niet duijden
dat sijn veers daar aen sieck waar, hierom
soo Liet hij die veers noch eenige dagen op sijn
stal in Huijs blijven, maar siende dat die
veers van dage tot dage Erger wiert soo bragt
hij dien veers in sijn broeders scheur ende
stierf al daar op den 6 novemb: 1713 ende
hij wierde met Huijt en Hair [op 't Harde](#)

agter het Huijs van **Cornelis pieters** begraven

Maar een bisonderlijke aenmerckens weerdige sake is hier door gebeurt, namentlijck desen voornoemden koehouder als geseijt is, die bragt sijn siecke veers in sijn broeders scheur maar hij bragt deselve vlack aen de noorder want die vol gaten was, en alsoo **gerrit koemin** aldaar aen die voornoemde want een varckens schot hadde, alwaar Juijst op die tijt van hem in stonden een veers en een pinck soo is 't voort binnen vier dagen daaraen gebeurt, dat dese veers en pinck van **gerrit koemin** oock aan deselve plage sieck worden apperent van de asemen en stanck van de voorz veers beasemt en bestoncken, 't welck oock apperent deselve veers en pinck bij hare besmetheijt te meer hebben verontreijnigt want als men bij het rookende en brandende turf vier, noch Hout bij en op Legt, soo ontsteekt de brant des te meer, zoo vertrouwe Ik oock in dese sake geschiet te sijn, dogh het is noch te noteren hier bij, hoe dat **Jacob de zoon van** de voornoemde **gerrit koemin** de vierige tongh van 't pinck wat geschraapt hebbende niet alleen sijn Hant daar seer dick van opliep maar hij hadde de eerste nagt daar oock groote pijn aen, voorwaar wel vast daar uijt te besluijten, dat wanneer een sieck beest een ander beest beasemt, het selve des te eer en meer aensteekt dat het ander beest oock sieck wort, ende oock een blijck dat de siecke beesten een groote besmettelijke vierigheijt van binnen en op hare tonge hebben ende op den 16 novemb: sterft **gerrit koemins** veers ende op den 19 dito sijn pinck ende hij begraafse beijde met Huijt en Hair in sijn Hof, maar wat siet men vorder gebeuren de voornoemde **Cornelis Lambertsz** na dat sijn voorz veers drie dagen was sieck geweest, soo krijgt dese plage sijn beste melckkoe die besijden de voorz veers gestaan hadde maar doen begon hij te gelooven dat het de bekende plage was ende voorts binnen weijnigh dagen daar aen, soo wierden alle sijne beesten aen deselve plage sieck

(blz. 26)

ontrent dese
tijd, doen sterven
tot Haarlem en
bij Haarlem
veele schoone
paarden aen
dese plage

ende op den 14 en 15 novemb: stierven daar ses aen
ende op den 17 en 19 en op den 21 dito, soo stierven
daar aen een koe twee veerz ende twee kalve-
ren, ende hij begraaffse alle met Huijt en Hair
op 't Harde als voeren agter het Huijs van
van **Cornelis pietersz**, ende op den 10 novemb:
deses Jaars 1713 doen wert van **onse schout**
Lambert keelwigh een dubbelde veers sieck die
hij tot **ouwerkerck** gekogt hadde, ende sterft
op den 16 novemb: hij Laaste mede met Huijt
en Hair begraven, ende op den 19 dito wort
al weer een beest van hem sieck die besijden het
ander beest gestaan hadde, ende dit beest sterft
op den 22 dito, ende voorts wort noch een beest van
hem sieck dat hij tot **muijderbergh** gekogt hadde
en sterft op den 24 dito, ende voorts soo wort
een kalfde koe die midden op sijn stal in Huijs
stont, sieck, ende soo worden oock voorts alle
sijne beesten sieck, ende op den 8 deser maant
decemb 1713 soo hadde hij er 29 doot ende een
koe en een pinck die sijn aen de beterhant

hier moet dit
voorteken in-
koemen

Ende alsoo onse Huijsluij, die haar koijen op een
groep hebben staan, alhier gewoon sijn, om
die groep, eerse die uijt messen van dreck van
te laten worden, ende somtijts nadat de koeijen
veel, en de groep groot is, wel twee of drie
of meer backen met dreck op eenen dagh daar
uijt halen, Ja Ach, niet eens denckende, Ja Ach,
als Ik het haar segh, mij niet eens geloovende
dat soo veel koe dreck bij een te vergaderen
ende dan die, als men die uijthaalt op eenen dagh
seer dickwils omroert, ende deselver dreck
niet alleen als men die omroert voor der selver
beesten schadelijck is, maar waarlijck daar
is in, en daar komt oock uijt de pestilen-
tale reuck en stanck die de beesten
bij het geene sij in 't velt ontfangen hebben
ende bij het geene sij tot versueringe van 't selve
bij het nieuwe Hoij Eeten dagelijckx ontfangen
deselve beesten meer en meer infecteert, Ja
waarlijck, Ick hebbe het gesien en ondervonden
dat de besmette beesten daar door des te eer
en meer ontsteken, en sieck worden
want segh Ick, peck in 't vier gedaan brant
des te stercker daarom soo woude Ik uijt

(blz. 27)

Liefde, en uijt opregtigheijt mijnes Herten
mijn even mensch wel raden hij woude dogh
in dit doen, soodanige middelen van voorsig-
tigheijt en reijnigheijt in 't werck stellen
als wel best tot minst besmettinge van sijne
beesten behoorde Etz

ende op den 15 novemb: 1713 doen krijgt **gijsbert
Lambertsz** een veers sieck, en die sterft op den
22 dito, ende hij begraafse op 't Harde agter het
Huijs van **gijsbert kossen**, ende hij krijgt doen
noch 5 koeijen en een kalf sieck, ende de Leste
van deselve stierf den 6 decemb: 1713

op dese tijt
doen doopen
op veel plaat-
sen den menschen
hare siecke koe-
beesten, ende
oock dese twee
koehouders die
doopen en stoo-
ten hare koe-
beesten oock in 't
water, alhier
van een stel-
lage in **aels-
veen**, dogh dat
Hulp niet

ende op den 1 decemb doen krijgt **gerrit goossen**
een beest sieck, en sterft op den 6 dito,
ende op den 11 dito, doen slagt hij twee siecke
beesten, ende op den 14 dito doen sterven van hem
twee koeijen ende op den 19 dito sterft van
hem sijn Laaste veers

ende op den 11 decemb: 1713 doen krijgt **gerrit Lambertsz
schram** een siecke veers en sterft op den
6 dito, maar op den 4 dito, na dat hij sijn lage
stal die vol messe was, uijt gereden hadde
soo wierden de meeste beesten van hem seer
heftelijck sieck ende stierven van deselve
op den 10 dito vier koeijen, ende op den 15 dito
noch een, en de op den 16 dito noch een, ende op
den 22 dito sijn Laaste koe

ende op den 10 decemb 1713 doen krijgt **grietje
gerberts weduwe van Cornelis Willemsz**
een kalfbeest sieck, al mede na dat sij hare
stal uijtgemest hadde----- en sterft den 16 dito

ende op den 13 decemb: 1713 doen krijgt **Jan
Jacobsz man**, nadat hij sijn veerse stal uijt-
gemest hadde, een siecke veers, en sterft op
den 19 dito, ende een koe die besijden die veers
gestaan hadde, die wort den 14 dito sieck
maar na dat hij eens schijnt Herstelt te sijn
soo sterft die koe op den 26 dito, maar
daar bij, soo is oock te concideren, dat nadien
de voornoemde **Jan Jacobsz man** sijn koestal
uijtgemest hadde, alle derselver koeijen
niet al te wel waren veroirsaaft door de
stal uijtgemest te hebben, waarom hij voort
alle sijne koeijen agter wrangt, ende deselve
koeijen met een quast daar toe gemaakt # dage-
lijckx daar mede hare keleren tongen
wascht

en in wijn
asijn gedoopt

(blz. 28)

ende op den 16 decemb: 1713 doen wert van **Cornelis Aartz** een beest sieck, nadat hij al voerens sijn stal uijtgemest hadde, en sterft op den 21 dito, ende op den 31 dito, doen sterft van hem noch een veers

ende op den 17 decemb: 1713 doen wert van **Harmen tijmonsz grutter** een koe sieck na dat hij sijn groep daags te voeren uijtgemest hadde en die koe sterft op den 23 dito, ende op den 31 dito, doen sterven van hem drie koeijen

ses wekem min een dagh te voeren, eer dese koe stierf, doen sagh **Hilletje de Huijsvrouw van gerrit klaasz** op een avont bij klare ligte maan, dat dese hare root wit kollede koe met veel volck de stal deur uijtgesleept wierde

ende op den 25 decemb: 1713 doen wert van **Lijsje Jacobs weduw: van Harmen Lambertsz** haar beste koe sieck, na dat sij daags te voeren niet alleen haar groep uijtgemist hadde, maar oock na dien sij de geheele winter haar stal en groep seer vuijl gehouden hadde en op den 31 ditoe doen sterft des koe

ende op den 14 decemb: 1713 doen krijgt **Willem tijmonsz** een koe sieck, nadat hij al voerens wat messe uijt sijn stal gehaalt hadde, en dese koe sterft op den 19 dito ende op den 30 dito een koe en op den 31 dito twee koeijen

Zie hier uijt

Mijn Lieve en eerwaardige seer beminde broeder ende gij alle die niet alleen met mij verstandelijck en aen dagtelijck Letten op alle werckende en uijtwerckende oirsproncken oirsaken middelen en wegen, die onse godt in dese beschrijvende plage aen 't runtvee, begint voort set en uijtvoert, maar voornaam die met mij oock wel verstandelijck kunnen overwegen, hoe dat onse wijse godt, wel wonderlijck, dogh nu heden ten dage oock bisonderlijck de voorschrevene ontfangene pestilentie aen 't runtvee in sijn voor settende kragt werckt Ja Ik segh sulcke Lieden die sullen in de voor soo even geseijde voorbeelden met mij oock wel kunnen insien en daar uijt begrijpen

(blz. 29)

dat de menschen alhier in 't gemeen, om sijn runtvee na godts bestier te eer en te meer te doen sieck worden geen kragtiger, nogh geen snelder middelnen en wegen Jegenwoordigh daartoe gebruikt als dat den onbedagten huijsman, na ouder gewoonte, de vuijle onreijne en tegenwoordige pestilentale stront en gier van sijne koebeesten soo niet alleen eerst in sijn stal in menigte Laat t' samen koemen en met stanck doen opproppen maar voornaam dan oock Heftelijck, wanneer den selven onbedagten Huijsman, (die Ik het selve wel te voeren aengekondigt hadde) de voorschreven onreijne en besmettelijcke koe dreck, met sijn wagen en back roerende komt uijt te messen Ja Ik segh hier noch bij, soo den onverstandigen en niet leren willende koehouder, hier alsoo mede voortgaat, (daar Ik hem noch dagelijckx van segge,) ziet de Exempelen en voorbeelden, staat dogh van uw Eijgen verderf af, en Leert hier van, dat gij met u runt vee reijnder omgaat en voorsigtiger handelt als gij tot noch toe gedaan hebt, want soo den Huijsman dat niet verbetert soo sal hij, als hij wat verder komt in warme dagen, en als de koedreck in de Lege stallen en in de groepen Heter wort en meer broijet als nu wel gevolgelijck ondervinden, dat dan noch meer als meer de zieckte aen 't runtvee daar door sal voortsetten

Maar Eerwaardige broeder Etz wel ligt sult gij bij desen aen mij vragen, wat behoort een koehouder dienaengaande nu te doen, om niet meer sulcke schadelijcke en voortsettende dingen te doen gelijk Ik van u hoor dat sij tegen uwe getrouwe waarschouwinge aen haar vee gedaan hebben waar op Ik antwoorde met de Conditie als Ik op u eerste vrage gedaan hebbe

den Huijsman nu bij de voorschreven Exempelen en voorbeelden wel nagespeurt en wel ingesien hebbende, hoe waar is, dat de afganck, voortgebracht van runderen, die niet all een, alvoerens van binnen aen vurende sijn besmet, maar die hare pestilentale quaal door 't Eeten van nieuw Hoij noch dagelijckx verswaren en verergeren soo is 't dat Ik sulcke Liederen in de vreesse godts wel woude raden, dat sij voor eerst met alle omsigtige voorsigheijt, en met alle behendige rasheijt hare Lage en hare groepstallen wel zuijverden en reijnigden van alle koemest en

(blz. 30)

gier, en de dan met zee of putwater wel uijt-
spoelen tot dat genoegsaam alle verderffe-
lijke reuck en stanck wegh was, en de
dan de Lage stallen met enckel vers sant, sonder
stroo opvullen, ende dan dagelijckx ontrent vier
maal de koestront met een greep of kleijn oosvat
ten Huijse uijt goijen, ende de gier in een Eijnde
of midden agter in de stal in een kuijl
vergare, en alsser maar een Emmer met gier
in is, dan moet men deselve alvoort ten huijse
uijt doen, en wil den Huijsman die gier niet
laten te Leur gaan, soo vergadere hij die
uijt den Huijse in een gat, wel verre genoegh
dat het sijn koijen niet bestincke
ende als den Huijsman sijn koegroep oock alsoo
dan als voeren schoon gemaakt en gereijnigt
heeft, soo moet hij mede deselve groep, wel
vier maal des daags de messe en gier, uijt
den Huijse arbeijden

ende eerwaardige broeder, ende aen u alle die de waar-
heijt Lief hebben, dit sal u Lieden niet onbekent
sijn hoe dat seer veele [Ligtgelovige menschen](#)
[in 't midden deses maant decemb: 1713 na den](#)
[dorpe Heijloo gelegen bij Alckmaar daar](#)
[de oude put van Willebordus is, en soo men](#)
[nu segt een nieuwe welle was ontsprongen](#)
[sijn heenen gereijst](#), om van daar uijt die geseijde
nieuwe welleput water te halen, en daar mee
mirakelen te doen, ende als sij daar quamen
soo hebben de menschen niet alleen aldaar
een zolemnele ommegangh gedaan, maar
sij hebben daar oock water van daan ge-
bragt, in Hope dat dit water een goet mid-
del soude wesen om de kranckheijt van 't
Hoornvee daar mede te genesen, dogh dat
en heeft onse godt tot noch toe niet
behaagt dat het een wonder of mirakel
door 't ingeven, aen 't runtvee gedaan
heeft

Hierom waarde broeder, soo scheidde Ick met
schrijven van dit water af, en sal u wat
anders bij desen verhalen, namentlijk
hoe dat niet alleen onse waarde regenten
al in de maanden Augustus septemb:
october en novemb: verscheijde resolutien

(blz. 31)

te weten
gaten te gra-
ven van 6 voet
diep

en ordonnatien rakende het inkoemen van beesten van andere plaatsen als andersins maar nu wel Laast op den 14 decemb 1713 hebben sij eenige resolutien genoemen en oock gepubliceert waar in sij voor eerst aen alle onse inwoonders hebben geordonneert, dat niemant op de verbeurte van 10 gulden een hont Los sal moegen laten Loopen, ten tweden, dat niemant anders de gestorven beesten sal moegen begraven dan **gijsbert Lambertsz kleijn** en **dirck gerritsz den turfmeter**, ten derde, ende dat niemant sonder verlof van de magistraat, geen gesonde noch geen siecke sal moegen dootslaan op de verbeurte van hondert gulden ten vierden, soo vergunt onse magistraat aen Een ijder inwoonder, die sijn beest of beesten afsterft, dat hij die vrijelijck op de kant van 't gegravene gat magh laten villen, ten vijfden en Laastelijck soo wort bij dese ordonnantie en resolutie aen alle onse inwoonders geordonneert dat niemant sijn gestorven beesten anders sal moegen laten begraven dan 50 roeden verre te nenge waart op 't Bouwlant

Eerwaarde broeder, bij 't schrijven van dese vorenstaande resolutien en ordonnantien, zoo valt een waragtigh en waarlijck geschiet voorteken desen aangaande mij in, namentlijck
Hoe dat alhier ontrent in de maant maart 1706, sijnde op een maandagh namiddagh de klokke vier uijren, bij **klaas meijnsz** en bij **sijn soon meijns klaas** en bij sijne eene **dogter gerritje** en bij **gerbert Cornelisz** en bij **sijn soon Cornelis gerberts**, en bij **aaltje Jans de Huijsvrouw van** de voornoemde **Cornelis gerbertsz** en bij **Jannetje Jans** en bij **fijtje Cornelis beijde** eerbare en **bejaarde dogters** die alle Jegenwoordigh noch in levende lijve sijn, ende waarlijck oock alle van de beste en van de godtvrugtigste menschen sijn die wij hier in ons dorp hebben, ende bij **grietje Isaacks gewesenen Huijsvrouw van Hendrick goossens**, die nu ontrent voor Ses jaren zaliglijck in den Heere gerust is

(blz. 32)

alle welcke voornoemde personen, soo als den eenen in sijn Huijs was, ende den anderen met open deuren in hare Huijsen saten, ende den anderen bij hare Huijsen waren, en den anderen met hare wagens aen quamen, dogh alle warens maar weijnigh roeden van den anderen, Ick segh dese alle, op een een na wesende en woonende vlack aen onse nenge, **die hoorden alle te gelijk en op eenen stont, al daar op dien voornoemden Jare dagh en ure, soo even voor haar, in onse nenge geen eenmaal, maar meermaals een seer jammerlijck beklagh en gekerm, en seggende dese woorden O mijn wat komt ons over, O mijn wat komt mij over, O Heer helpt ons, O heer helpt mij, en diergelijckx, ende om dat de stemmen en het geluyt dat sij hoorden, soo gantsch jammerlijck Lamenterende # was, soo Liep den eenen en klom op sijn meswagen en de anderen klom op sijn aart hoop om voer uijt te sien wat daar kermde, dogh sij hoorden wel maar sij en sagen niet Ja om dat dese stemmen en geluyt soo bij uijtsteck Lamenterende waren, soo Liep **Jannetje** en **fijtje** te samen voor 't huijs van **Cornelis gerbertsz** ende daar vindende **aaltje Jans** de **Huijsvrouw van** de voornoemde **Cornelis gerbertsz** vraagden sij aen haar of sij oock sulck gekerm geweent en gesteen gehoord hadde, sij seijde Ja, Ik hebbe dat wel gehoord daarom soo ben Ick oock verbaasdelijck uijt mijnen Huijse gelopen, menende dat mijn kinderen, die besijden 't huijs sijn, een swaar ongeluck waeren overgekoomen, maar Ik vinde deselve moij speulende dogh de voornoemde **Jannetje** en **fijtje**, die waren hier in noch niet voldaan, die gingen te samen op hare socken sijnde, een stuckje te nenge waert in, ende dan hoorden sij aen de eene, en dan aen de andere sijde van haar het voornoemde beklagh gekerm geweent en gesteen ende terwijl die twee een weijnighje in de nenge waren, soo Hoorden de andere die blijven staan waren, het selve gekerm en gesteen wederom seer dickwis, maar hoe sij sagen en waar sij sagen, sij en sagen dogh niemant, alle 't welcke Ik doen ter tijt op een kleijn kladtboeckje hadde aengetekent maar ontrent twee Jaar geleden doen hebbe Ik dit klatboeckje aen stucken gescheurt en wegh gedaen en alhoewel Ick dit voorteken doen noch las, en dagt dat het selve noijt vervullen soude, soo wirp Ik het gescheurt met eenige andere papieren wegh**

wenende
en stenede

Voor teken gehoord

Zoo
in 't sieck worden
sterven en begraven
der beesten
als oock in 't
kermen weenen
en stenen der menschen

Maar Ach, maar Ach, soo siet men, dit waragtigh voorteken Jegenwoordigh in alle sijne omstandigheden # vervevallende

(blz. 33)

want niet alleen de siecke beesten in 't gemeen gantsch Jammerlijck pijnlijck Luijde steenen en kronen dat men seer verre kan Hooren maar voornamentlijck dat in dese vervulling het aenmerckelijkste is, dat is, dat op den 15 decemb: deses Jaars 1713, na dat de voorz ordonnantie was gepubliceert, soo is, voor de eerste maal op die selve plaats daar men het voornoemde Jammerlijck beklagh gekerm geweest en gesteen gehoord hadde, door **gerrit Lambertsz** die mede daar een weijnigh van daan woont, en aldaat Liet begraven vijf doode koijen, gebeurt, dat op die selve dagh doen hij met sijne voorz vijf doode koijen bij 't Huijs van **Cornelis gerbertsz** heene voerde, dat niet alleen de meer gemelde **aaltje Jans de Huijsvrouw van Cornelis gerbertsz** dat siende seer Jammerlijck schreijde en weende, en uijtriep, O Heere wat komt ons over, maar bisonderlijck hoe die man voorz # en sijn zoon Huijldede weende en steende doen sijne koeijen daar begraven wierden, Ja het gekerm van veele die daar stonden, die oock het voorteken gehoord hadden, en dit siende weenden bittelijck en riepen oock uijt, Heere, Heere, wat komt ons over, Ja de voornoemde **klaas meijnsz** en **sijn zoon meijns Klaasz** en **sijne twee dogteren matje** en **gerritje**, ende **Hendrick goossen** en sijn gantsche familie, ende **Jacob Wijgertsz** met **sijn Huijsvrouw aeltje gijsberts**, alle Luijden aldaer bij malckanderen wonende, die alle, die sitten Jegenwoordigh soo over hare sonden als oock over hare dootsieck stenende beesten seer bitterlijck te schreijen kermen en weenen Ja soo onophoudelijck dat Ik niet woorden en Sake genoch kan uijt vinden om haar te troosten Ja mijne ziele is met haar gebroeken in 't verbor-gene, Ja mijne ziele treurt seer dickwils over de breuke van Zions kinderen, nochtans seijt mijn ziele met david psalm 42 veers 12 en psalm 43 veers 5, wat beugt gij u neder mijne ziele en de wat sij 't onrustigh in mij, hoept op godt, want Ik sal hem noch Loeven hij is de menigvuldige verlossinge mijns aengesigts, ende mijn godt hierom soo segh Ik met de propheet Jeremia of wel met de Heere onse godt bijde propheet Jeremia 31 veers 15, zoo seijt de Heere, daar is een stemme gehoord in rama een klage een seer bitter geweest, Rachel weent over hare kinderen sij weijgert haar te laten troosten over hare kinderen om datse niet en sijn, ende al soo dit toegepast vervult is in de kindermoort van Herodus te Betllehem en in de Lantpalen van dien Matthei 2 veerssen 16: 17: 18 -----

(blz. 34)

Zoo segh Ick oock bij desen tot een besluyt van dit voornoemde voorteken en van sijn eerste vervulling, de Heere onse regtveerdige godt, die heeft niet alleen alhier tot [Huijsen in goijlant](#) in den Jare 1706, in de Herten en ooren van negen geloofweerdige personen eenige stemmen van beklagh, van gekerm, van geweent, en van gesteen, doen Hooren, maar de Heere onse godt, die heeft nu oock het selve, soo door het Jammerlijck en Erbarmelijck steenen en luytbaar kronen van hun beesten, als wel bisonderlijck voor het merendeel, door haar Eijgen herten en monden van beklagh, van gekerm, van geweent en van gesteen in sijn eerste vervulling Laaten uytroepen, gelijk het Heden ten desen # dage alsoo bij haar wert bevonden Ja eerwaardige broeder Etz Ik maak bij dese oock aen uE bekent hoe dat onse godt. een Jaar na dit eerste voornoemde voorteken noch in den Jare 1707 diergelijcke voorteken oostwaarts van ons dorp in de Weijde heeft doen Hooren, maar of dat al vervult is voor twee Jaren, doen negen personen van ons dorp, op het drijvende ijs waren, en seer Jammerlijck om Hulp riepen dan ofte het selve aenkomende zomer alsser beesten op de weijde gaan, en alsoo

dan vervullen
sal

Jammerlijck sterven als nu #, dat sal de tijt Leeren

Ja eerwaardige broeder, en gij alle die wel weet dat godts wonderlijcke wercken, oock somtijts wonderbaarlijcke uytwerkinge hebben en kunnen doen soo sijn geen van de minste de oordelen en plagen als die van pestilentien die de Heere onse godt soo aen't vee als aen menschen sent, Ja niet eenen plage daar den mensche soo ange en bange van is als voor de perstilentien aen vee en menschen want niet alleen die plage van pestilentie veel vee en menschen seer schielijck en Haastigh ter doot brengt maar voornaam om dat de menschen van alle oude tijden af seer wel hebben geweten en onderzonden, dat de Heere onse godt, de middelen en wegen waar door hij vee en menschen met dese plage van pestilentie in sijn begin besmet en Invecsteert voor de meeste menschen in de werelt, soo danigh onsigbaar werckt voortbrengt in sijn pesti-

(blz. 35)

lentrale kragt stelt en uijtvoert als hij geene van alle sijne oordelen en plagen doet ,want sent hij van den Hemel Hagel en vier in Egiptenlant, om daar mede vee en menschen te slaan en te verderven den Hagel en vier waar mede hij ‘t doet, den Hagel en Vier wort gesien, en de sent hij sprinckhanen kevers en een groote duijsternisse drie dagen langh in Egiptenlant, sij sien en bemercken het selve, maar sent de Heere onse godt om onser sondenwille, een vale swevende vierige en stinckende pestilentrale Lugten dampen en verderffelijcke dauwen, men gevoelt se, die daar verstandelijck op Let, in de ogenwel, en men reuijckt se oock wel in de neuse, maar de Heere onse godt, die en behaagt het niet, om die aen alle menschen te laten sien ruijken of gevoelen, en de daarom O waarde en dierbare broeders om dat den mensche ende den beesten deselve in sijn sendinge, en in sijn werckende kragten ordinaris niet en siet, en de als hij van deselve eenigh gedeelte verneemt ofte siet. soo is hij daar al mede omcingelt en omringelt, en de daarom soo segh Ik, dat het geen wonder is dat een mensche voor de pestilentrale Lugten dampen en dauwen seer ange en bange is, want sagh den mensche ~~de~~ met kennisse, de voorschreven vale swevende vierige en pestilentrale Lugten dampen en dauwen in sijn venijnege besmettende verderffelijckheit aenkoemen, hij soude de selve voor soo veel hij konde hem daar voor verbergen maar nu Laat de Heere onse godt, die alsoo wesen en koemen dat hij daar mede besmet en invecteert wien hij wil wanneer hij wil, en waar hij wil. Hierom soo segh Ick met david psalm 139 veers 14 wonderlijck o Heere sijn alle uwe wercken, oock weet het mijn ziele sagh wel Ja met den godt vresenden man Job in sijn boeck op ‘t 5 kap: veers 9 wonderen die men niet tellen kan Ja broeder wie isser onder ons menschenkinderen soo bequaam dat hij in ‘t netto, alles soude konnen beschrijven wat al van dese pestilentrale sake is, want sij voor mij in eenige saken veels te hoogh en swaar is, daarom soo sal Ick ‘t voor ditmaal in ‘t schrijven wederkeren tot eenige notable geschiedenissen die onlangs soo hier als Elders in ons Lieve vaderlant, aengaande dese sake van pestilentie ‘t Runtvee is voorgevallen ende soo komt ons wederom met een volkoemen waarheit ter ooren, eerstelijck, hoe dat op den 5 novemb: deses jaars 1713 **eenen sekeren man genaamt gijsbert** nu wonende tot **Loosdregt** met sijnen grooten doggehont van daar **gingh na de Vechtkant**, ende daar sijnde, doen loopt dien hond een stuck van hem af, en Eet al al daar ‘t vlees van een doot beest, ende dien Hond daar na weer bij hem koevende, soo sagh hij wel, dat sijn Hont veel vlees gegeten hadde maar hij dagt niet dat het dien Hont Letten soude dogh hij bevonde dat dien Hont,des anderen daags, met roode ogen Lagh, en sieck was, en na dat hij dien Hont broot en melck gepresenteert hadde, en niet woudende Eeten of drincken, soo stierf dien Hont dienselven
dagh noch
daarom soo siet

(blz. 36)

ten tweden, soo komt ons ter oren, hoe dat een man niet verre van [Haarlem](#) in de maant van november deses Jaar 1713 verscheijde beesten op sijn stal sieck krijgt, en terwijl dese beesten sieck waren, soo liet hij door een bock het Hoij op-Eeten dat voor de siecke koijen lagh, ende na dat dien bock dat twee dagen gedaan hadde, soo wierdt dien bock soo dick van 't beasemde HoijEeten en van den reuck en stanck der beesten, dat dien bock daar van barste, waarom dat [Lubbert](#) wonende op 't slot rosendaal, gelegen agter het dorp [blaricum](#), en grondige kennis van dese gebeurde saak hebbende, en de oock wel wetende dat een bock veel onreijn na hem treckt, koopt een boer voor seven guld: en hij heeft dienselven bock in 't midden van sijn koeijen op Stal geset.

Zie hier uijt, niet alleen de groote vierigheijt besmettelijckheijt, en bevattelijcke aenkleventheijt die bij dese siecke koebeesten is, maar voornaam dat bij de siecke en doode beesten sulke pestilentale vergiftelijckheijt is dat het Honden Bocken en menschen kan ter doot brengen

ten derden; soo komt ons van stonden aen ter ooren hoe dat in eenen weeck tusschen den 26 novemb: en den 2 decemb 1712 in de vermaarde [poldermeer genaamt de Beemster](#), en die groot is ontrent met sijn ringhdijken 8500 morgen, sijn gestorven 1015 koijbeesten en de op den 10 decemb 1713 niet meer dan 1000 koijen van 9000 in 't Leven waren Ja eenige dorpen gelegen ten noorden van de voorz [beemster](#), die souden bij na geheel uijtgestorven sijn, en de men segt daarbij dat de beesten in de [purmer](#), na advenant mede in sulcken groote getale gestorven sijn als in de voorz [beemster](#), waarom dat de Heeren en eenige Huijsluijden, [de Hoogste gronden in de beemster en in de purmer hebben doen op omploggen in meninge om in 't voorjaar daar koor op te bouwen](#)

Ja broeder nu met het Stal setten van de koijen die wat Laat in 't velt gegaan hebben, soo hoort men hertkillende en hertknellende saken van 't sterven der beesten getuijgen soo niet alleen van 't Haastige zieck worden en 't [sterven der beesten in noorthollant](#), dat seer Jammerlijck en beschreijnt, om te hooren is, maar dat selve zieck worden, en sterven der beesten, [dat woet dagelijckx in 't westen van Hollant noch stercker als het oijt in Waterlant gedaan heeft](#)

(blz. 37)

want een man tot **ouwerkerck** hebbende sijn 18 koijen weijnigh dagen Stal gehadt, en des avonts noch gevoert, die komt smorgens op en hij vint alle sijne 18 koijen doot, en de bij **oudewater** staan drie Hofsteden in 't velt, en daar wierden op eenen dagh uijt gesleept 109 doode koijn----- voorwaar seer sware straffen en plagen -----
Ja waarde broeder, eenige menschen siende dat de ^t Huijs gehaalde beesten soo schielijck stierven, die Jaagden hare koijen wederom in 't velt ende daar is een man tot **anckeveen**, die kreegh een zieck beest of twee, en die anderen Liet hij wederom van de stal in 't velt Loopen en eenige menschen maken Hutten in 't velt, en hoepen alsoo hare koijen den geheele winter in 't velt te houden, maar dat sal haar wel ontschieten alsser stercke vorst komt, ende als sij dan hare koijen wegens de vorst moeten stal setten, dan sal het apperent noch stercker sterven onder sulcke beesten sijn, dan of sij deselve op stal gelaten hadden

Op den 18 decemb: 1713 doen krijgt **Lambert Lambertsz prins** na dat hij sijn stal daags te voeren uijtgemest hadde, een siecke veers en die sterft op den 24 dito ende op den 6 Januarij 1714 krijgt hij na dat hij sijn stal daags te voeren uijtgemest hadde, verscheijde ziecke beesten en de op den 13 Jan sterft van hem wederom een veers ofte koe, ende op den 25 dito sterft van hem noch een koe voorts worden van hem, soo koijen veerssen als pincken aen de beterhant, ses stuck

Op den 24 decemb 1713 doe krijgt **klaas meijnsz** na dat hij sijn staal daags te voeren uijtgemest hadde een ziecke koe, en die sterft op den 1 Jan 1714 en de op den 7 Jan 1714 sterft van hem een pinck en een koe ende op den 14 Jan 1714 sterft van hem noch een koe en de op den 25 Jan 1714 sterft van hem noch een koe

Op den 26 decemb: 1713 doen krijgt **Jacob Wijgertsz** na dat hij sijn stal daags te voeren uijtgemest hadde, sijn beste koe zieck, en die sterft op den 1 Jan 1714 en op den 11 Jan 1714 sterft van hem een koe, en op den 12 dito sterft van hem een koe en op den 18 dito sterft van hem een koe, en op den 19 dito drie koijen en op den 20 dito twee koijen, en Laastelijck soo sterven noch van hem op den 21 dito een kalf, NB: daar sijn drie veerse en noch een kalf bij de vorenstaande geweest

Op den 27 decemb 1713 doen krijgt **Hendrick goossen** na dat hij sijn stal daags te voeren gemest hadde sijn beste koe zieck, en die sterft op den 3 Jan 1714 en op den 4 Jan 1714 sterft van hem een pinck en op den 12 Jan 1714 sterft van hem een koe en op den 15 Jan 1714 sterft van hem sijn Laaste drie schoone koijen af

(blz. 38)

op den 26 decemb: 1713 doen krijgt **Wijchert Jansz doorn** na dat hij sijn stal daags te voeren uijtgemest hadde een Ziecke veers, en die sterft op den 2 Jan 1714 en op den 10 Jan 1714 doen sterft van hem een koe en op den 11 Jan 1714 doen sterft van hem twee koijen en op den 12 Jan 1714 doen sterft van hem twee koijen en op den 18 Jan 1714 doen sterft van hem een veers en de noch drie schoone koijen, die worden beter

op den 27 decemb: 1713 doen krijgt **Lambert gijsbertsz kleijn**, na dat hij daags te voeren sijn stal uijtgemest hadde, een ziecke koe en die sterft den 3 Jan 1714 en op den 9 Jan 1714, doen sterven van hem twee koijen en op den 10 Jan 1714 doen sterft van hem een koe, en de nu hout hij een veers over, die voorleden somer in de weijde aen dese plage is zieck geweest

Anno 1714, den 17 Januarij doen sterven **Harmen tijmonsgrutter** drie schoone koeijen, en op den 2 dito een pinck en op den 3 dito, een koe, met een kalf sijnde nu alle sijne, sijne schoone beesten gestorven

A^o : 1714 den 1 Janu doen sterft van **Willem tijmons** een koe, en op den 2 dito, noch een veers en een kalf, en op den 12 Jan 1714 doen sterft van hem een koe

A^o : 1713 den 8 Jan doen krijgt **mijn swager pieter Lamberts schipper** nadat een back met koe-dreck uijt sijn groep was gehaalt een siecke koe, en die sterft den 14 dito en op den 21 dito doen sterven van hem twee koijen, en op den 23 dito sterft van hem noch een koe, en op den 26 dito, sterft van hem een pinck en noch een koe die is aen de beterhant

A^o : 1714 den 11 Jan doen krijgt **pieter gerritsz Snijder**, na dat hij daags te voeren een back koe dreck uijt sijn groep hadde Laten halen en die koe sterft op den 18 Jan 1714

A^o : 1713 in 't Laast van de somer, en in de volgende winter, doen sterven in 't dorp **woggenum gelegen na bij Hoorn** 1190 koebeesten aen de plage van pestilentie, en bleven in dat dorp doen noch overigh 377 koebeesten

(blz. 39)

Anno 1714 den 8 Januarij doen krijgt **Jacob tijmonsz**

na dat hij sijn stal daags te voeren uijt gemest hadde, een ziecke veers en die sterft op den 16

Jan: 1714,

Maar dat niet alleen aenmerckelijck, maar voornaam voor alle koehouders aendagtelijck en waarschouwelijck op te letten is, dat is dat Ik op voorleden zaterdaags

's morgens ontrent te 9 uijren sijnde den 20 deser maant

Jan: 1714 soude ten Huijse van **Leendert Jansz Vergoes** ingaan

en de eer Ik daar inginch zoo zag met verlegentheit

en met aendagtigheit van mijn gemoet al daar

dat de wester mest staldeur van **Jacob tijmonsz**

open stont, en datter een wagen was geweest, die een ver

nevel en messe daar uijt geladen hadde, en de dat de tamelijke

dampige wint en koude zuijtwesten # Lugt daar in dreef, en de zag

met een doortreckent bloet in mijn gemoet, en door mijn gantschen Leden werckende, een koebeest schuijns van agteren

op sijn gat, en soo stil staande te kijken, zoo dagt Ik

voorseker de man sal morgen een of meer ziecke koijen

hebben, soo sij met sulck messen den heelen dagh voortgaan

Ik gaa doen tot **Leender Jansz** in, en van daar t'Huijs gekomen

sijnde, Ik vertel niet alleen het selve aen mijn vrouw

en kinderen, maar op dienselven dagh des middags, komt

Cornelis aartsz Jegenwoordigh regerent schepen tot mijnen

ende van de cranckheit van beesten pratende, soo verhaalde

Ik het voornoemde voorval aen hem, en seijde Let daar op

ende op desen selven namiddagh quam **pieter gerritsz** een

eerbaar man bij mij, en mede van de Jegenwoordige cranckheit

der beesten pratende soo verhaalde Ik het voormelde

voorval met een groote assurantie oock tegens hem

en seijde Let daar op ende op dien selven dagh des avonts

doen gingh tot **Mr. Lucassen den barbier**, en daar sijnde

soo raakte Ick al wederom met het volck gelijk seer dick-

wils te voeren geschiet was, met haar aen 't discouren

van de cranckheit der beesten, en de bij dit volck was

oock **Willem tijmonsz een broeder van de voormelde**

Jacob tijmonsz en de na veel woordenwisselinge, soo

seijde Ik het selve voornoemde voorval oock tegens

hem en voorts aen 't gantsche volck en dat sij op dese

uijtkomst Letten soudent, ende seijde voorts, gij **Willem**

tijmonsz en alle die hare koijen alhier sieck sijn geworden

gij hebt alle na dat Ik een partije getrouwelijck ge-

waarschout hebbe u besten gedaan om uwe koijen sieck

te maken dogh Ik weet wel, hoe het den mensche maakt

hij dient altijd godts verborgen raat, maar weet gij die

wel, moet gij daarom Juijst alle goede middelen in goedes

naam gedaan verwerpen en versmeden, want Ik vrage u

in goeder concientie af, of gij mede u stal niet daags te

voeren, eer u koijen sieck wierden, niet hadde gemest

en ofte gij niet hebt kunnen penetreren dat daar

meer # reuck en stanck bij u koedreck was, als wel in voor-

gaande Jaren, hij antwoorde mij volmondigh Ja

wel seijde Ick verder tegens hem en aen alle die daar

waren, maakt hier uijt een besluijt, en overlegt het

eens met een verstandigh oordeel, ofte het soo niet

gelegen is, als ik u Liedten meermaals gesegt hebbe

ende na aen wijsinge van de oirsaken, hebbe Ik haar

(blz. 40)

voorts vriendelijck vermaant en als gebeden, sij wouden dogh haar laten Leeren, om in de name en vreesse godts soodanige middelen in 't werck te stellen als Ik haar bij dese redenkavelinge aen de hant gaf Etz

Maar wat gebeurt aldaar terwijl Ick daar noch was dat was, dat na dien Ik dit voorz discours ende aen mijn sijde sitten een goet geloofweerdigh man **Jacob tijmonsz mijn buijrman**, soo aenstonts twee koijen zieck gekregen, welck seggen Ik niet versweegh maar soo aenstonts met een benautheijt in mijn gemoet, uijtsprack aen alle het volck en seggende daar bij aen alle die present waren zie daar kinderen der menschen neemt niet alleen het geene Ick aen u Liedten gesegt hebbe in acht maar spot voor al niet, met godts regtveerdige oordelen, want godt en Laat hem noch oock sijne wercken niet bespotten, hierom soo vreest en aenbidt godt in de name sijns zoons Jesu Crist om vergevinge van alle uwe sonden, en Leert hier uijt wat men al doen en laten moet, want heeft die man daarna al twee zieck, morgen het hij daar wel Ligt vier sieck Let op de uijtkomst, want niet een, of sij hebben alsoo haar ziecke koijen gekregen Etz en dat wel te noteren is

des anderdaags doen hoorde men dat die voorz **Jacob tijmonsz** al vijf siecke beesten gekregen hadde, en noch een daagh daar aen, soo hadde hij al agt ziecke beesten, en maar een niet sieck ende op den 25 Janu: 1714 doen sterft hier van een koe, en de op den 27 dito twee koijen, ende op den 28 dito noch een koe,

ende op den 22 Janu 1714 doen sterft van **Jacob Cornelisz** een pinck, en de bij het weglaten brengen van dat pinck om te begraven, soo segt sijn vrouw tegens het doode pinck geluck op u reijs, en de haar voornoemde man onlangs in een geselschap wesende soo mij gesegt is, die wiert gesegt, als u koeijen koemen te sterven, dan sul je beter wercken moeten als nu waarop hij soude gesegt hebben, dan sal ik noch stercker drincken als Ik gedaan hebbe

ende op woensdagh den 24 Janu: 1714 doen gaat desen **Jacob Cornelisz** genoegsaam in moet willigheijt, en mest sijn groep en Lage stal, met een koude nevelagtige oosten wint, sijn oost stallen uijt ende die anderen daags den 25 dito, doen waren alle sijn vijf koijen sieck ende op den 30 Janu 1714 doen sterft van hem een koe, en op den 31 dito doen sterft van hem twee koijen ende de twee anderen die worden beter

(blz. 41)

eerwaarde en seer gewenste broeders Etz
wel ligt sout gij mij vragen Ik verneem
wel uijt u schrijven dat gij niet alleen den voor-
leden geheelen somer, op de sendinge, en op de wercken
van pestilentie die de Heere onse godt regtveerdigh
om onser sondenwille door sijn almagtige kragt
aen 't runtvee gewrogt heeft, gelet hebt, maar
voor al hoe dat gij oock den gehelen winter, tot dus
verre toe, seer naukeurigh hebt agt gegeven, op den
Jegenwoordige werckelijcke pestilente plage
die onse godt noch dagelijckx oeffent aen 't selve vee
want gij en schaamt u niet om aen de menschen
te seggen, hoe dat niet eenen beest in uwen dorp
van dese winter tot dus verre toe, aen de voornoemde
plage is sieck geworden, of gij hebt ondervonden en
aengetekent, dat die Luijden altemaal daags te voe-
ren eer hare beesten sieck wierden, hare koegroepen
of hare Lage stallen met messe uijtgemest hadden
en de daarom waarde broeder, om met ordre mij daar van
te onderrigten, soo woude Ik voor eerst wel van u
weten ofte gij aen de besmette koebeesten en die
bij den gemenen volcke, noch voor gesont en sonder
eenigh manquement gehouden worden, geen klare
en gewisse kentekenen aen eenigh soo danigh besmet
runt vee kunt sien, te weten, dat sij met een vierige
pestilente quale aengedaan sijn, en de als gij mij
dat selve bij desen gesegt hebt, dan versoeck Ik ook
verder van u, dat gij mij dan eens beschrijft
de klaarste en waarste kentekenen, die de koebeesten
hebben en vertonen, als sij aen dese plage sieck
worden, en de hoe dat het al gaat met deselve in
hare droevige sieckte, tot haar doot toe

Ick antw. met een volkoemen ondervindinge hierop, daar sijn
koebeesten die hebben eer sij sieck worden seer klare
en ware kentekenen, van dat sij dese pestilente quale
onder de Lee hebben
maar Ik gedencke voor eerst hier bij dat het groot ver-
lies van soo veele schoone koebeesten den verstandigen
en opmerckenden koehouder wel sal begrepen en onder-
vonden hebben, dat sijn runtvee, eer het sieck wierde
klare ware en gewisse kentekenen hadde van sijn pesti-
lente quaal---- maar ten anderen, soo segh Ik tot
den geenen, die tot desen tijt toe noch geen agt genoeg ge-
geven hebben op haren runt vee: met de woorden van
Job, die hij eens seijde van sijne plage tot onderrigtinge van
van sijne vrienden, in sijn boeck het 12 kap: veers 7
en de waarlijck vraagt doch de beesten en de elck een van
die sal 't u leeren, en de vraagt gij mij wat klare ware en
gewisse kentekenen de besmette en infecterende koe-
beesten aen haar hebben en vertonen, eer sij aen dese
bekende pestilente plage sieck worden, en de wat kente-
kenen sij hebbe en laten sien, en hooren als sij sieck
worden, en hoe sij vorder in hare sieckte gestelt sijn

(blz. 42)

O mensche
dit en is
niet gesegt
hebbent
de meeste
koebeesten
onder de
leden dat
sij daar
alle aen
sterven
sullen
want de
Heere on-
se godt
die kanse
door sijn
grootte
kragt
soo sonder
middelen
als met
middelen
behouden
dat sij niet
en sterven
ende hij kan
het gesunde-
ne, kragte-
loos maken
-----
hare Leden

dat selve sal Ik met de hulpe godts bij desen aen u seggen
dat is, gaat met een opmerckent verstant na uwe schoone
koebeesten, elck een van die, die swaarlijck en kragt dade-
lijck met dese pestilente plage besmet en geïnfecteert
is, die sullen 't u met klare ware en gewisse kentekenen
leeren, want i: als sij sittende Erkauwen, soo doen sij dat selve
met wat pijn steninge en ruteling, waardoor sij te kennen
geven, dat haar herte Longe en ingewant met het pest vier
gequelt wort, ten 2: sij geven, en sij laten seer dickwils, soo
bij daagh als bij nagt, veel droge kicken hooren, waar
door sij wel bisonderlijck te kennen geven, dat hare Longe
door 't pest vier gequelt wort, ten 3, soo siet men als sij
gaan sitten, en de stal waar op sij staan, voor veel lager
als agter is, dat sij seer dick wils moeten opstaan
waar door sij te kennen geven, dat haar besmet pestvierigh Herte
Longe ingewant en al haar gedarmte, dat Laagh sitten
voor niet na voeren toe lijden kan, ten 4, soo siet men
als sij op haar regter sijde sitten, dat dan haar derde
pens sack of maagh, die rontagtigh is, dan seer hoogh in haar
buijck bij haar rugge uijt dijnt, waar door sij te kennen
geven, dat niet alleen haar derde pensack of maagh
meer als ordinar is dick uijt gespannen is, maar sij geven
daar door oock te kennen, dat hare derde pensack of
maagh, oock sekerlijck met een vehemente en pestilen-
tate pest vierighe dreck opgepropt en opgevult is,
ten 5, soo siet men, en wel bizonderlijck soo kan men
(met verlof sij het geseijt) het selfs ter degen gaan
ruijken, dat in haar dagelijckxse afgaande dreck
dogh op de eene tijt meerder als de andere
ende soo deselve eerst voortgebracht is, een seer
vehemente ondraagelijcke vierige en pestilen-
tate reuck en stanck is, waar door, als een seker
waar en gewis kenteken het selve klaarlijck
en onwedersprekelijck blijckt, dat soo een besmet
runtbeest, sijn gantsche ingewant, van hert, Longe
milt, pens sacken, maagh en gedarmte, het selve
al t' samen, met rottent, en met verrottent
vierigh pest vier, kragt dadelijck van binnen
met verderffelijcke verderventheijt werckende
is, ten 6, soo siet men en verneemt oock dat sij haaren
water of gier niet alleen met kleijne en seer dick
wils waterloesinge het selve quijt maken, maar
oock, dat haren water of gier, soo brack niet is
als wel voor desen, waar door sij te kennen geven
dat het water sijn oude kragt verliest, en het
pest vier haar daar oock dringt, om veelmaal te
moeten Lossen, ten 7: sij sijn seer Jugtigh aen 't Lijf
willende sommige haar Huijt en haier afbijten, waar
door sij te kennen geven, dat het pest vier al in haar
bloet werckende is, ten 8, op 't Laast, als het na bij is
om met sieckte uijt te breken, soo reken sij haar dick wils
waar door sij te kennen geven, dat het pest vier, nu
door alle # doorkroepen is

(blz. 43)

ende soo ras als alle dese t'samen gevougde pestilente
verderffelijcke werckinge, soo de inwendige, als
uittwendige deelen van het besmette beest, met
kragt ingenomen en overwonnen heeft, dan
soo siet men niet alleen met klare kentekenen
dat sulcken runtbeest sieck wort, maar men onder-
vint oock met klare kentekenen, hoe het haar in
haar sieck worden, als oock in hare sieckte
toe draagt
eerstelijck, soo ras een runtbeest sieck wort, soo ver-
liest het sijn Eetlust, en het en Erkauwt niet
daardoor te kennen gevende, hoe dat sijn derde
penssack of maagh, niet alleen geen ge erkauwt
Hoi of ander voetsel wegens sijn opgepropte
volheijt hebben wil, maar voornaam omdat de
selve derde penssack of maagh sijn selven
door het pestilente verderf van dreck, die daar
in vierlijck verhittent vast sit, den doorganck
toesluit, soo datter op die tijt, niet meer in,
noch uijt wil, ende soo langh die maagh van het beest
toe blijft, soo en maakt het geen melck meer
ende het en geeft aen sijn kalf, soo het beest
met kalf is, en oock aen sijn gantsche lichaam
geen voetsel meer, soo Langh segh Ik, als de maagh
toe blijft
ten tweeden, daar op wort dan het beest seer
Huiverigh, en van buijten aan sijn Heele lijf
seer kouwelijck en de eenigen die het Heel
swaar en sterk sieck worden, die rilhoofden
van kouwelijckheijt, ende dan soo staat het
selve beest te gelijk seer dommelijck dof
en treurigh, ende eenigen wel een dagh alsoo
gestaan hebbende, krijgen de groote scherpe
en sware Hitte aen haar geheele lijf, ende dan
slaan hare slagaderen seer snel sterck
en ongelijck, ende hier op volgen dan alle tekenen
van benauwtheijt, en die geduijgh met groote
en sware pijn aengroijen, ende die bestaan in
een gestadigh gesteen dat men seer verre
kan Hooren, ende daar na volgen Hevige
hijgingen als van de alder uijterste vermoijt-
heijt en benauwtheijt hares Herten, en de sijn
sien, in soo een droevige staat, den menschen
aen om hulp en bijstant, maar Ach wel veel
raat, maar weinigh baat.

(blz. 44)

in dese plage
toepasselijk
JoH 2 V:18
O Hoe sugt het
vee, de runder
kudden sijn be-
dwelmt

het welck een medelijdent gemoet tranen uijtstort, van
ware boet, Ja selfs in eenigen wert een diep zugten
gehoort, gelijk in soo een plage wel behoort ende
men siet oock aen de meeste ziecke beesten, dat sij
bij trappen hoe langs hoe meer een seer verdorven
stinckent en schuijment sever, en dragtige materie
uijt haar mont en uijt haar neusgaten uijtlopen
en quijt worden, Ja eenigen hebben agter aen 't endt
van hare tonge, en oock sommigen aen de sijde van haar
tonge seer quade sweren en blaarkens, en de als die ge-
schraapt worden, soo komt daar stanck en wateragtige
vogtigheijt uijt, en de de meeste van die, die swellen in
haar zieckte seer dick op, en de die krijgen oock in 't
midden van hare sieckte, een seer swaren dunnen swarte
en stinckende en seer besmettelijcken buijckloop, ende
dat en hout niet op voor dat sij doot sijn, ende eenigen
die in hare sieckte opgeswollen blijven, en niet, of weijnigh
quijt worden, die persen niet alleen met groote bangigheijt
tot dat sij doot sijn, maar sij sterven de benauwtste
en bangigste doot van alle de beesten
Ja wij hebben het alhier met onse oogen aenschouwt
dat sulcke beesten in haren aenkoemenden doot, soo
bange en benauwt waren, dat hadden sij los geweest
sij souden om soo te spreken in de Lugt gesprongen
hebben Ja ik hebbese gesien die op haar rugge uijt de stal rolden
Eerwaarde broeder wel ligt sult gij mij vorder
vragen, gij hebt oock al voorens gesejt, en oock aen-
getekent, datter tot uwent Liederen hebben # geweest en noch
sijn die niet alleen seer vuyl en slordigh met hare
koijen omgaan, maar die haar noch dagelijckx
tegens alle getrouwe waarschouwingen niet ont-
sien, om met ontijdigh uijt messen deuren daar
de wint inblaast open te laten staan, gebroijt
nieuw Hoij te voeren, den stanck van opgepropte
stallen met messe, vuyl te laten stincken in de
beesten haar neusen, als andersins, voortegaan
soo is 't, waarde broeder, dat Ik bij desen oock van uE
wel eens daar van woude onderrigt wesen, hoe en op wat
wijse gij het ondervint, dat den reukelosen koehou-
der, met nieuw swaar gebroijt hoij te voeren, en met
sijn stallen soo stinckende vol te laten, ende die dan
gelijck gesejt is, soo dan maar onvoorsigtigh uijt-
mest, waar door het gebeurt, dat hij sijn besmette
koebeesten (voor soo veel in hem is) des te eerder en
meerder daar door in hare besmettinge voortset
en sieck doet werden
Ja antw: hier op en dat met soo veel wijsheijt en
ondervindinge als de Heere Jegenwoordigh aen mij

Eerstelijck

(blz. 45)

voor eerst soo moet Ik voor af seggen, hoe Ik wel weet en staande houde en hoe het oock waar is het geene Ik in dit schrift seer dickwils hebbe gesezt, en als noch bij desen segge, hoe dat de heere onse almagtige godt, niet alleen in 't voorste, maar voornaams in 't Laaste van de voorleden zomer, soo alhier in ons dorp als oock over onse gemeente en maatlanden, seer veel swevende vale paarse vierige venijnige stinckende verderffelijke pestilente Lugten nevelen dampen en dauwen, tot straffe van onse sonden, heeft gesonden gehadt, waar door niet alleen een groot getal onser koebeesten de eene meer de ander min # van selve sijn besmet en geïnfecteert geworden, maar die werckende en die voortsettende en die venijnige, en infecterende pestilente kragten van dage tot dage, soo door 't in asemen van de selve, als oock door 't Eeten van 't besmette gras, en door 't drinke van 't besmette water, vermeerderende en verswarende, soo segge Ik, soo hebben voor 't meredeel van onse koebeesten, deselve de voornoemde verderffelijcke en voortsettende, en verswarende pestilente kragten en werkingen in de voorleden zomer alsoo ontfangen, maar nu sal Ik als bij ondervindinge voortgaan en spreken van 't Hoij, als die de wat daar in, en annex is, eerwaarde broeder, het Hoij dat de koebeesten Eeten dat Erkauwen sij seer fijn in dien het Hoij soo gesont is als voor desen, so trecken de koijsbeesten door 't Erkauwen van 't selve, het aengename en voetsame zap en vettigheijt met smaack daar uijt, welckers voetsame zap en vettigheijt, niet alleen door 't geheele Lighaam van 't beest kragtadelijck wercksaam is, maar een gesont dier, van sulck reijn en gesont hoij Eetende en Erkauwende, maakt melck die botterigh en goet is, en oock sijn gebeentens, vlees, Huijt bloet en al sijn ingewanden en al sijn Leden, die worden door 't selve groijsaam vettelijck en welvarende Ja Ik en weet in ons gantsche Lieve vaderlant, geen Hoij dat meer voetsaamheijt zoetigheijt en vettigheijt plagt in sijn te hebben, dan [het Hoij dat op het Eijlant marcken](#) wast, want dat dit waar is, dat hebbe Ik selver seer dickwils ondervonden, Ja het selve Hoij, dat daar wast dat en is niet alleen seer vol van voetsame sap vettigheijt en kragt, maar daar is oock sulcken Lieffelijken aengenaamheijt bij dat wanneer een mensch het selve Hoij kauwt al waren 't drie Hoijtjes, hij daar uijt zugen kan een zap, soo soet als Honingh en Honinghzeem ende alschoon de marcker lieden het selve Hoij hare koijs sonder Eijts anders daar bij te doen als water koemen te voeren, soo hebben sij evenwel des winters daar van de miltste, vettste, en groijsaamste koijs in Hollant

Maar nu op stal de koijs nieuw, en voornaam vaal root gebroijt hoij Eetende dat Erkauwen sij fijn, en door Erkauwen van 't selve, soo trecken de koebeesten daar nu het goede dat daar noch in is uijt, en het verderffelijke dat daar in is, oock uijt, het goede voetsel sap en kragt dat werckt voor soo veel het kan, door alle Leden van het beest heen

(blz. 46)

waardoor het beest botterige melck maakt en aen alle sijne Leden groeijsaam is, voor soo lange alser noch Eenigsins reijn goet of bloet aen 't selve beest is, dat door het pestilentale fenijn noch niet overwonnen is, maar het pestilentale verderffelijcke verderf, dat het selve besmette beest al in 't velt ontfangen heeft en de nu noch dagelijckx bij het selve ontfangene in Eetende venijnige verderffelijcke verderf, door alle de leden van 't besmette beest voortwerckende en de oock noch dagelijckx door 't Eeten en Erkauwen van 't nieuw vaal root gebroijt Hoij, wegens het verderffelijcke eninfecterende verderf dat daar noch in is, meer en meer het pestilentale, dat al te voeren in deselve besmette beesten verderfende is, voorset vermeerdert en verswaart, en de dan hier noch bijgevougten en bij koemende, den dagelijckxen verderffelijcken en verdervenden onreijnen reuck, en vermeerderden pestilentalen stanck, die de besmette koebeesten selver uijt haren afgaanden dreck in asemen en ontfangen, Ik segghe, soo doende overwinnen dese 't samengevougde verderffelijcke en venijnig werckende kragten, alle mettertijt, alle inwendige en uijtwendige Leden en delen van het besmette beest waar door het pest hebbende runtbeest in al sijn reijn goet, en bloet, over wonnen wert, en overwonnen sijnde soo wort het beest niet alleen sieck, maar het en maakt oock geen botterige melck meer, en de en kan dan oock niet Langer sijn kalf voeden noch oock geen een Lit, of deel aen sijn gantsche Lighaam,

dogh waarde broeder gij moegt seggen wel ondervint gij geen onderscheijt in 't zieck worden der beesten want daar sijn beesten die sieck worden ende dan voor die tijt daar niet aen sterven, maar wederom gauw worden en daar noch noch botterige melck naken en geven

Waarde broeder hierop Antw Etz
Ach segh Ja, Ik hebbe wel een ondervindelijcke onderscheijt in 't zieck worden der beesten ondervonden ende die met mij daar op gelet hebben die sullen met mij oock wel ondervonden hebben dat het selden gebeurt is, dat het eerste # beest dat op een man sijn stal zieck wierde, dat het selve beest wederom gauw wierde, maar dat sijn sulcke beesten, die op die tijt doen sij sieck wierden, niet sieck wierden door overwonnen pestilentale kragten, gelijk Ick alvorens gesegt hebbe maar dat waren en sijn sulcke beesten, die noch niet voor die tijt soo overwonnen waren, als de eerste, om Eijgelijck door haar Eijgen quaal te moeten sterven, maar voornaam door overslaan en aensteningh van de andere

(blz. 47)

siecke beesten, ende sulcke siecke beesten, alschoon sij voor die tijt opkoemen en schijnen herstelt te sijn, soo en sijn dese beesten, door dese hare sieckte seer dickwils niet geheel gereijnigt, en van hare verderffelijcke inwendige voortgaande verderf verlost och neen, want de bevindinge van dese beesten die Leert wel anders, Ja men hoort en siet noch dagelijx dat die eens sieck hebben geweest, daar wederom sieck worden, en dan noch aen de plage sterven eerwaardige en seer geliefde broeder, wel Ligt sult gij mij bij desen noch een woortje vragen, hoe Ik het noem, als bij occasie de Hooge en lage stallen uijtgemest worden, en de dat dan de koebeesten seer dickwils en seer schielijck daar op sieck worden

Waarde broeder hier antwoorde Ik op Et dat noem Ick beroertenisse # verschietenisse, aenblasinge aen-settinge en aen, en ontstekeninge, gelijk seer dickwils in pestijden onder de menschen wort bevonden, en de soo oock onder de koebeesten

Want als de koegropen en lage messtallen seer langsam werden vergadert, en met een pestilentale opgepropte koedreck vervult wort, soo heeft en geeft niet alleen de voornoemde koedreck een seer swaren pestilentale reuck en stanck van haar, maar als dan die stinckenden en pestilentalen koedreck seer vuijl slordigh en onvoorsigtigh omrorent uijtgemest worde, en de terwijl men daar mede besigh is, de besmette en pestilentale Lugten en fenijnige nevelen en dampen daar in drijven, soo onstaat soo door de volle opproppinge van de pestilentale dreck als oock door de omroringe van deselve, en door de Langsame uijtmessinghe van de selve een seer swaren pestilentale reuck en stanck die niet alleen een Huijs vervult met reuck en stanck maar voor al die de # sware besmette koebeesten (die nu Juijst op die tijt, seer heet en swaar met het werckende pest vier staan, en de die oock nu Juijst op die tijt op 't point staan om aen haar quaal haast sieck te worden, die worden dan, soo door de voornoemde pestilentale reuck en stanck van haar Eijgen aegaenden dreck als mede door de koude indrijvende pestilentale Lugten nevelen en dampen soo beroert en ontsteken, dat sij haast beginnen te rillen en beven, gelijk

(blz. 48)

Ik eens met mijn Eijgen oogen gesien hebbende, Ja dit geschiet des te eer en meer, soo wanneer Juijst op die tijt, den onvoorsigtigen Huijsman, sijn koijen, des smorgens en des avonts op die selev dagh, niet alleen seer vaal root gebroijt hoij te Eeten, maar oock seer veel kout water te drincken gegeven heeft, alle welcke schadelijcke saken den swaren besmetten beesten, soo beroert en aenset dat Ik segh, datter geen snelder wegh en middel is om sware besmette koijen sieck te maken als de voorschrevene middelen en wegen van beberoerdenisse. Ja Ick segh hier moch bij, isser geen pestilentale reuck en stanck in haar afgaande dreck soo en let het uijtmissen niet, maar nu bevint men datter een swaren pestilentalen reuck en stanck in de besmette beesten haren afgaanden dreck is, daar uijt soo is dan seer gemackelijck te besluijten dat de meeste koebeesten alhier, den verdervende en venijnigen pestilentie onder de Lee hebben Etz

eerwaardige broeder, ende aen alle die het welwesen van ons Lieve vaderlant beminnen en toegedaan sijn, het is bij desen alsoo, dat Ik voor u Lieden niet kan verbergen, het geen in de zaterdaagse Courant van 6 Jan: 1714, ende daar in uijt Hamburg van den 2 Jan: 1714 wegens een recept om de krancckheijt van 't Hoornvee, te genesen en Luijt het selve recept van woort tot woort al dus

Hamburg den 2 Jan 1714

Men versekert hier te hebben ondervonden dat knoffeloock met Aardbezie kruijt in melck gekookt een kragtigh middel is om de krancckheijt onder 't Hoornvee te genesen, te weten, als men de melck met de ingredienten kout geworden sijnde, de beesten in geeft.

dat is of moet wesen na mijne
ingegevene gedagten

Neemt drie ofte vier bolletjes knoffeloock, ende ontrent vier Loot Aardbezie kruijt, ende ontrent een Hantvol de scherpe bladeren van den genever boom, of ontrent 20 besien van deselve boom ende doet die al t' samen kleijn gesneden of gekerft in een mingelen zoetemelck, en kookt het selve

(blz. 49)

ontrent een half uer, en laat het dan, wel toegedeckt met sijne ingredienten Lauw werden, en geeft het selve dan, het siecke beest in, ende deckt het beest met een deck warm toe, ende hout het dan een wijle tijts gaande, en set het beest dan op een reijne plaats daar het voor, als agter wat hooger staat, ende indien het beest van dese ingegevene recept wacker sweet, soo sal 't selve beest met de Hulpe goedes, voor die reijs wel genesen maar indien gij siet dat dese ingegevene recept met sijne Ingredienten binnen 8 uijren aen 't beest naar 't ingeven niet wercksaam genoegh is soo prepareert aen stonts het selve recept wederom, en geeft het beest dan noch eens in, en siet daar mede waar 't heen wil
Ja het sal oock niet onnut sijn, dat men het siecke beest, eer men het voornoemde recept ingeeft aen Elcke agterste bil, een wrangwortelje steeckt
Ja dit alles, moet men soo ras doen, als men siet dat het runt beest aen dese bedroefde plage sieck wort

dogh dit alles moet een Eijder doen, niet alleen met een diep verootmoedigheijt herte voor den Heere sijnen godt, maar oock in de name en vreesse onses godts.

In de amsterdamse donderdaagse Courant van den 18 Jan: 1714 daar worden **twee recepten** in bekent gemaakt die beijde gedrukt te bekoemen sijn, soo bij **Johan van der Spijck** **ordinaris drucker tot Zutphen als mede tot Amsterdam** bij **Johan Backer** op 't kamperhoofd in de roo fonteijn van welke gedrukte recepten **tijmon Jacobs een zoon van Jacob tijmons** op maandags avonts den 22 Jan, aen mij heeft verthoont een van deselve dagh bij ons soo ongefondeert en ongerijmt bevonden dat niet waart is, om het selve alhier te beschrijven.

NB.
Jacob tijmons
hadt nu selfs
5 of 6 siecke
koijen, daarom
hadt sijn zoon
een gekogt

eerwaarde broeder, Ick en kan oock bij desen aen uE niet verborgen houden, het geen Ik in de **dijns daagse Amsterdamse Courant** van den 30 Jan 1714 en daar in uijt **Hamburgh** van den 23 Jan 1714 wegens **een recept** om de kranckheijt onder 't Hoornvee te genesen, hebbe gelesen, en Luijt van woort tot woort aldus

Hamburg den 23 Jan 1714

Men siet hier hierin onse Courant een advertissement behelsende een geneesmiddel voor de sieckte der Hoornbeesten 't welck seer Heijlsaam soude sijn, ende daarom op ordre van onse regeringh in de Courant is gestelt het selve Luijt aldus

(blz. 50)

Namentlijk

Rec Herb. aristolachie rotuniae

Veroniae a m viii

pulmonariae

Hissopi

Schardii a m iiij

Rad gentianae

angelicae

petasitidis

tormentillae

Cardopat. a ʒ nz

Bacc. Lauri

iuniperi a vuciae xii

misee fiat pulvis

Van dit poeder geeft men 2 loot aen de beesten in 3 of 4 dagen agter een, en de soo de sterfte van 't vee in de beurt blijft deuren, moet men na verloop van 8 dagen het ingeven van 't medicament herhalen, en kan dit poeder met water gemengt bequamelijck aan 't vee ingegeven worden men soude oock kunnen nemen Heriaca Diatesserom en insgelijckx twee Loot daar van met wat water gemengt in een Hoorn den beesten ingegeven drie of vier dagen agter een, evenwel is het sulckx dat het eerste gemelde poeder beter en van meer deugt is, dan dit Laaste

dese voornoemde poeder, of poeders, den koebeesten die de meeste menschen noch voor gesont houden alsoo ingegeven als voorschreven staat, soude niet quaat maar noch wel eenige deugt doen

Ja eerwaardige broeder Etz de wijle in deselve [dijn daagse Courant uijt den Hage](#) van den 28 Jan 1714 geschreven wort van een placaat rakende de voortsettende besmettelijckheijt der beesten en de om deselve voor soo veel als mogelijk is, te verhinderen, soo is 't, dat deselve placaat door [den buurmr Wijgert Jacobsz backer](#) aen mij is ter hant gekoemen, en de Ik vinde bij desen goet, om deselve van woort tot woort alhier te insireren

placaet

De staten van Hollant en westvrieslant allen de geene die dese sullen sien ofte Hooren lesen zalut doen weten, alsoo wij tot ons groot Leet wesen berigt werden, dat de zieckte die sigh eenige tijt herwaarts op verscheijde plaatsen in dese provincie onder het runtvee heeft geopenbaart dagelijckx meer en meer quam toe te nemen, soo is 't, dat wij ons verpligt vindende tot weringe ende stuijtinge van de voorschrevene sieckte alle mogelijke voorsorge te gebruiken oock te doen de nodige voorsieninge tot conservatie ende behoudenis van het vee goetgevonden hebben te interdicieren ende verbieden gelijck wij interdicieren en verbieden bij desen, gestorvene ossen, koijen, kalveren of eenigh krenghe van wat aart het sij, te werpen in de zuijder zee, in eenige meeren, rieviren, graften slooten, of eenige wateren op peene van vijf en twintigh guld: op Eijder beest of krenghe te verbeuren en daar en boeven arbitraire correctie tot laste van die geene die het selve onderstaat te doen maar sal het gestorvene of doode beest, aenstonts moeten werden begraven, ten minsten drie voeten diep onder de aarde, ende soo de gront in eenige landen soo diep niet soude moegen wesen, als dan soo diep in de gront te begraven als doenlijck is, op een gelijcke boete van vijf en twintigh guldens tot Laste van de Eijgenaars van de doode beesten.

dat oock niemant eenigh vleesch van siecke of gestorven beesten sal moegen uijt venten verkoopen of te kopen, op peene soo wie contrarie sal koemen te doen te verbeuren mede een boete van vijf en twintigh guldens, oock wert bij desen alle Bailliuwen ende officieren gerecommandeert en gelast, een wakent ooghe te houden, en zorgh te dragen, dat de ordre van den lande tegens het slaan van beesten ten platten lande om in tonnen geleght, gesouten of gerookht te werden stiptelijck magh werden geopserveert ende geExcicuteert ende alsoo bevonden wert, dat de Honden, soo in de steden als ten platte lande over al koemen loopen waar door de infectie oock wert veroirsackt wert bij desenn alle ingeseten belast en bevoelen hare honden op hare werven te houden op een boete van vijf guldens, ende dat daar en boeven aen Eijder een sal wesen gepermitteert de Honden, lopende bujten de werven, te moegen doot schieten of doot slaan

(blz. 52)

Wert mede geinterdiceert ende verboden, geduijren-
de den tijt van de ses eerst koemende maanden, eenige
kuijs kalveren te slagten, soo wel nugteren, als
die reets vet gemaakt werden sonder onderscheijt
als mede voor de aenstaande paaschen niet te
slaan eenige zuijglammeren op een boete van
vijf en twintigh guldens op Eijder kalf of suijs-
lam dat binnen de voorz tijt geslagen wert
soo tot Laste van den slagter, als die tot het
slaan Last en ordre gegeven heeft
gelijck oock wel Expresselijk verboeden wert
te slagten koijsen, die gemolcken werden, of met
kalf sijn, mitsgaders kuijs Hockelingen ende
veersen op een boete van vijftigh guldens
op Eijder beest, dat geslagt wert, mede soo
tot Laste van den Slagter, als die tot het
slaan Last en ordre heeft gegeven
te Appliceren alle de voorz boetens de eene
helft ten behoeve van den officier die de
Calange doen sal ende de ander helft ten be-
hoeve van den aenbrenger
werdende voorts gelaten aen de respective
regeringen in de steden, ende ten platte Lande
de facultejt ende magt omme soodanige meerder
precautien, ende ordres te beramen als Eijder
na haar conniventie en na Exigentie van
saken sal oordelen dienstigh en nodigh te
wesen, gelijck oock bij desen placate niet wert
gederogeert of eenige prejuditie gelegd aen
eenige particulire keuren en ordonnantien
reets tot meerder precautien gemaakt
ende ten Eijnde hier van niemant ignorantie
soude moegen pretenderen soo begeren wij
dat dese al omme gepubliceert en geaffigeert
sal worden daar het behoort en te geschieden
gebruijkelijk is, gedaan in [den Hage](#) onder
het kleijn zegel van den lande den drie en
twintigsten Jan 1714 onderstont, ter
ordinantie van de Staten en was getekent

**Simon van
Beaumont**

in 's [Gravenhage](#) bij **Paulus
Scholtus** ordinaris drucker
van haar Ed: groot mog: Heeren
Staten van Hollant en Westvries-
lant Anno 1714 met previlegie

(blz. 53)

eerwaarde broeder wel ligt sult gij mij bij desen vragen of Ik niet eenige koebeesten nadat sij gestorven waren hebben sien openen, ende ofte Ik niet bij een nauwkeurigh ontleden van alle inwendige en uijtwendige Leden en delen van dien daar door ordentlijck en onderscheijdelijck hebben gesien, hoe het met deselve beesten van binnen en van buijten gelegen waar, en waar aen sij mogten gestorven sijn

waarde broeder, Ik Antwoorde hierop Ja Ik dogh Ik en hebbe het selve niet met Hoveerdigheijt ofte met Curiuesheijt gesien, maar met Eerbie-dige nedrigheijt en met een verslagene benaut-heijt mijnes Herten, Ja soo danigh dat de **vilder der beesten gerrit Jacobsz koemin** een Eerlijck en opregt vroem man, die gij mede benefens mij al van der Jeugt af aen hebt gekent, tegens mij seijde, hoe bent gij dus veralttereert en benauwt, gij staat immers boeven de wint, gij en hebt alsoo geen noot om besmet te worden, want het is nu oock kout weer, dogh hij en wist niet wat bedenckeningen dat Ik al hadde Etz waarde broeder het was dan op voorleden woensdagh den 31 Jan: 1714, dat den voorgemelden **gerrit Jacobsz koemin**, het gestorvene koebeest van **Jacob cornelisz** dat maar ontrent vijf dagen hadt sieck geweest, het selve koebeest in presentie van **gijsbert Lambertsz** en **dirck gerritsz** als **gaten gravers en begravers** van onse doode beesten, voor mij heeft geopent ende het eerste dat hij aen mij liet sien, dat was het Herte van 't beest welck Herte niet alleen wel een derde grooter was als 't behoorde, door dien het selve door 't pest vier bol en sponciuees agtigh was, maar het selve Hert dat was oock seer afgrijselijck om te sien, want het was gespickelt blauw paars root pest vierigh, en de in de Holligheijt des Herts, en was geen goet bloet maar na bij 't Hert in een velletje of vlies, daar quam uijt doen 't geopent wiert, enige stuckjes verdorven geronnen bloet, en de doen vertoonde hij aen mij de Longe, die was oock niet alleen door 't pest vier grooter en bolder als 't behoorde, maar die was oock seer afgrijselijck na de kant van 't Hert toe, om te sien want hij was al daar seer **reet** vaal paars root pest vierigh

(blz. 54)

ende de galblaas om dat die genoegsaam verrot en verdorven was, die raakte in 't handelen aen stucken en daar quam een seer vuijle Lelijke stinckende, en verrotte gal ruijgte uijt ende doen soude hij de milt van de pens af trecken, maar die scheurde en brack, door sijn bolle bedorven pest vierigheijt aen stucken----- ende doen men deselve wel besagh doen was sij mede vaal root pest vierigh ende doen opende hij voor mij de eerste en grooste penssack als oock de tweede, maar daer was niet alte veel ongeErkauwt hoij in, alsoo de koe bijna een volwassen doot kalf bij hem hadde, en seer dun opgekrompen was, nochtans soo waren de inwendige rocken van die beijde penssakken niet alleen van de omleggende ronte der selver penssakken door verrottinge afgescheijden, maar de inwendige rocken selver, die waren soo verteert en geconsumeert dat men niet anders daar van kon sien dan een deel stinckende ruijgte en de doen opende hij voor mij de derde penssack of maagh, en de die was niet alleen seer dick ront en groot, maar die was oock tot barstens toe opgespannen ende doen hij deselve maagh met sijn vil mes opende doen was ten eersten sijn mes soo scharp niet, dat hij daarmede door den geErkouwden vastgebackene dreck kon doorsnijden, want deselve dreck, die was genoegsaam door een vierige venijnige Hittigheijt tot stof geworden waarom hij sijn mes moest wetten en scherper maken ende doen wederom aen 't snijden en kerven gaande soo bevonde men niet alleen, dat de inwendige menighvuldige rocken van de omleggende ronte door een verderffelijcke verrottinge afgescheijden waren, maar de inwendige rocken selver, die waren door de vierige venijnige en Hittige gebackheijt van den geErkauwden dreck soo verteert en verrot, dat niet eenen kamer aen deselve heel was, en de den doorganck na de darmen toe, die was door der selver pestilentale vierigheijt soo toe gesloten, en toegetrocken, dat al hadde men een ijseren scherpen stock gehad, men soude deselve niet, als met een groote forcie, hebben kunnen doorbooren, Ja daar was in die verhittende vast gebackene stoffelijcke en geErkauwenden dreck een seer venijnige stinckende stanck, soo dat den voornoemde **gerrit Jacobsz** noch van de maagh moest afscheijden, eer hij alles gevisenteert hadde, en de doen opende hij de darmen en de die waren niet alleen gantsch ledigh en met wint opgevult, maar die waren oock dun en brandigh ontsteken, soo dat het scheen als of sij door 't venijn haast verteert waren ende met een woort, soo waren alle inwendige der (?) leden en delen van het beest, seer Jammerlijck door 't venijn geschonden en verdorven

(blz. 55)

Ja eijndelijck dit koebeest, dat was sijn gantsche vleesch seer vaal paars root pest vierigh, ende men konde daar bij wel sien, datter niets aen 't beest was ofte het was altemaal met een venijnige verrottende en met een seer verderffelijcke pestilentie aengedaan en gecorrumpeert en de wat het beest sijn gebeente # en Hooft belangt, dat hebben wij vergeten te visenteren doch Ik en twijffele niet, of daar sijnse die het mergh van hare gebeentens door 't pest vierigh fenijn genoegsaam sijn geconsumeert en de Ik en twijffele oock niet, of daar sijn wel beesten aen dese plage gestorven, die hare Hersenen door derselve pest vierigh fenijn, soo versworen en verrot sijn geweest, dat als men hare hoofden en Hersenen opende, niet anders daar uijt voort quam, dan een swaren en een verderffelijcken reuck en stanck

dogh eerwaarde broeder, dit moet Ik hier noch bij seggen gelijk seer veel, en groote verscheijdentheijt in dese pestilente sieckte en in 't sterven der beesten is soo isser oock seer veel groote verscheijdentheijt in 't openen aen haar Ingewanden, en aen haar vlees als andersins bespeurt en bevonde

Ja den voornoemden **gerrit Jacobsz** segt, altoos en aen alle beesten die hij geopent heeft wel klaarlijk bevonden te hebben, dat ter veel of Luttel pest vier aen 't Herte was

want den voornoemden **gerrit Jacobsz koemin** en oock den Huijsman **gerrit Lambertsz**, die hebben te samen met waarheijt aen mij verhaalt, hoe sij lieden op den 6 decemb: 1713 een veers, die maar 5 dagen hadde sieck geweest, geopent hadden, en hoe sij in der selver Ingewant niet alleen hadden bevonden alle delen te wesen blauw Lauwzurigh pest vierigh met een groote en sware stanck maar dat het vleesch oock ten eene maal Blauw Lauw zurigh en pest vierigh was, waar uijt seer gemakkelijk te penetreren is, datter in dese pestilente plage, aen en in der selver beesten een seer venijnige werckinge is

Op den 20 Januarij 1714 doen krijgt **mijn neef Aart gerritz koppen**, na dat hij een back met koedreck daags te voeren uijt sijn koegroep gehaalt hadde een ziecke koe, en die sterft op den 20 Jan 1714 en op den 7 febr 1714 sterft van hem noch een koe en op den 12 febr 1714 sterft van hem noch een schoone veers

Op den 30 Jan 1714 doen sterft van **Hendrick gerrit Louwen** een veers.

(blz. 56)

Op den 2 febreuw 1714 doen sterft van **Lambert Willemsz pronck**, een pinck, ende op den 6 febr 1714 doen krijgt hij een ziecke koe en veers, na dat hij daags te voeren sijn groep stal uijtgemest hadde, en op den 11 feb: 1714 doen sterft van hem een koe en pinck, en op den 12 dito doen sterft van hem een veers,

Op den 2 febreuw: 1714 doen krijgt **gerrit Jacobsz koemin**, terwijl hij sijn groep uijtmest een ziecke koe, en die sterft op den 5 dito

Op den 7 febreuw: 1714 doen sterft van **Jacob tijmonsz** een koe, ende den 12 dito een koe

Op den 11 febreuw: 1714 doen sterft van **tijmon klaaz** een koe

Op den 3 febreuw: 1714 doen sterft van **klaas meijnsen** sijn Laaste koe

Op den 12 febr: 1714 doen sterft van **grietje gerberts weduw: van Cornelis Willemsz** een koe, en de op den 14 en 15 dito, doen worden voort alle hare koeijen veerz pincken en kalveren zieck, en dat wel Juijst op die tijt als haar Lage stal vol stinckende messe was, en haar koegroep uijtmeste, en voornaam dat wel te noteren is, oock Juijst op die tijt als sij de koeijen haar sterckste vaal root gebroijt Hoij te Eeten gaf

(blz. 57)

Eerwaardige broeder, wel ligt sult gij noch tegen mij seggen, mijn waarde en seer geliefde broeder, alsoo uE niet alleen aen mij, maar oock aen alle koe-houders in 't bisonder, en de voorts aen alle Liefhebbers van onse lieve vaderlant bij desen in 't algemeen hebt bekent gemaakt, de oirsproncken van besmettinge aen 't runt vee, de werckende voortsettinge en voortgangen aen 't selve; de schadelijcke beroeringen die den # onvoorsigtige koehouder aen sijne beesten gedaan heeft, de klare en ware kentekenen der beesten die noch voor gesont gehouden worden, de klare en ware kentekenen der beesten die sij hebben, en vertonen als sij sieck worden, de klare en ware kentekenen der beesten, die sij met pijn hebben en vertonen in hare sieckte, en doot, en de klare en ware kentekenen die de voornoemde beesten hebben van hare pestilentie na haar doot, soo is 't, dat Ick bij desen noch wel vorder van uE woude weten, offer bij de voorgaande remedien die gij albereijts hebt aengewesen, noch niet Eijts soude moegen wesen, dat tot behulp der beesten soude kunnen dienen, soo voor die geene, die de meeste menschen noch voor gesont houden, als oock voor die geene, die men nu siet zieck te sijn

Mijn waarde broeder, dit moet Ik aen uE voor afseggen, Ik hebbe niet alleen den voorleden Somer en de nu noch dagelijckx, tot dus verre toe aen den menschen desen aengaande veele saken en behulp middelen gesegt, maar sij veragten voor het merendeel mijne woorden en raatgevinge en sij sperren hare mont menighmaal seer wijt tegen mij op, en de als Ik bij na noch een goet eerlijck man, tot wat goets in desen hebbe gebragt soo komt datelijck de menigte te samen, en sij praten dat dom de goede man wederom uijt sijn hoofd, waarom mijne ziele in verborgene plaatsen niet alleen over haar # schandelijk doen bitterlijck weent en schreijt, sij wouden dogh na goede raat Luijsteren maar daar en boeven soo bidde Ik noch dickwils voor haar, dat haar godt noch mogte geven een verlightent verstand, om dat noch te doen 't welck tot haren besten dient maar och neen, want hoe kragtiger en hoe bondiger Ik aen haar de waarheijt segge, om te geloven en goede raat te doen, hoe meer sij mijne woorden tegenstaan, gelijk op heden noch aen mij geschiet is daarom segge Ik, sij slaan mij met de tonge en sij dreijgen mij oock op de kinnenbacken te slaan

Jeremia 18
v: 18 : en
1 koningen 22
veers van 13 tot
aen 't Eijnde toe

(blz. 58)

ende och broeder dat Ik de woorden dien Ik tot haar spreke, met haastigheijt, met gramschap ofte met ongerijmtheijt tot haar sprack, sij hadden reden om na mij niet te willen Hooren, maar waarde broeder dat weten sij en alle die mij kennen wel beter, want Ik beroep mij op alle hare en op alle die wij kennen, hare conscientien, dat sij mij van haar leven in 't redeneren niet quaat of toornigh hebben gesien, en de nochtans seer veele onder haar die weten noch wel, wat de Heere onse godt al voor 20 Jaren, in de bekeringe van een Elendigh sondaar aen mij bewesen en gedaan heeft, maar waarde broeder wel Ligt sal de Heere onse godt sijn dreijgement over ons uijtvoeren, en 't geen hij gesproken heeft door de mont van de propheet Jeremia in sijn boeck op het 9 kap: veers 10, Ik sal een geweene ende eene weeklage opheffen over de bergen en de een klaagliet over de Herders-Hutten der woestijne, want sij sijn afgebrant datter niemant door en gaat, en de men hoort er geen stemme van vee van de voegelen des Hemels aen, tot de Beesten toe sijn se weggesworven, door gegegeaan

Edoch waarde broeder om uE: evenwel hierin Enigsins te voldoen, soo weet gij met mij wel, of ten minsten soo hebt gij het wel gehoord, dat alle runtvee dat swaarlijck aen dese pestielentale quale is sieck geworden geweest seer weijnigh Hulp en reddinge heeft ontfangen gehadt ende Ik segge hier noch bij, dat het voor mij oock al te swaar is, om een runt beest, dat aen de voornoemde pestilentie seer swaarlijck sieck en kranck is, mensche-lijcke raat daar voor uijt te kunnen vinden, want de meeste beesten die daar aen sieck worden, die sijn met sulcken Hevegen fenijnigen pestilentie geïnfecteert dat sij niet wel te genesen sijn, al 't welck ons de droevige dagelijckxe ondervindinge niet als alteveel leert, doch waarde broeder, de wijle het ons onbekent is wie de Heere onse godt, al wil laten sterven aen de selve plage, ende aen ons oock onbekent is, wie hij al met sijn gesegende middelen wil in 't Leven late soo sal Ik evenwel met de Hulpe godts, aen uE, en aen alle koehouders in ons Lief vaderlant, eenige remedien en Hulp middelen aen de Hant geven

Raat en remedien voor koebeesten
die bij de meeste menschen noch
voor gesont worden gehouden

- 1 Soo lief als Imant sijn koebeesten in 't Leven wil houden ende soo lief als Imant sijn tijdelijcke welvaart bemint soo moet den koehouder zorge dragen, dat hij sijne koijen, soo langh sij op stal staan, geen nieuw vaal root Hoij te Eeten geve, want het wort alhier waar en klaarlijck onder vonden, datter geen vieriger, geen vergiftiger noch geen doodelijcker voorsettende verderffelijckheijt is, om de koebeesten bij hare te voeren ontfangene vergiftigheijt te doen Zieck worden # ende Ik soude hier noch bij wel veele hooge redenen kunnen voegen, doch dat lijt de tijt, noch de plaatse niet

als sulck nieuw
vaal root Hoij
den koeijen te
Eeten geven

(Blz. 59)

- 2 Soo Lief als voorschreven staat, soo moet den koehouder zorge dragen, dat hij de messe en gier van sijne koebeesten soo uijt de groep als uijt de Lage stallen, ten minsten drie maal des daags uijtreinige, want het wort alhier waar en klaar bevonden, datter mede geen vieriger, geen vergiftiger noch geen doodelijcker voortsettende verderffelijckheit is, om de koebeesten bij hare te voerene ontfangene vergiftigheijt te doen zieck, en de de Ik soude hier noch bij wel veele hooge redenen kunnen voegen als 't, Ik 't nodigh oordeelde
- 3 Soo lief als voorz staat, soo moet den koehouder voor soo veel hij kan zorge dragen, dat terwijle hij sijne koegroep, en sijne lage stallen, alle dagen uijtmest gelijk voorseijt is, de koude nevelagtige dampen en Lugten daar niet in laat drijven of blasen, om daar door sijne koijen, de verschietenisse of beroerenisse op 't Lijf te brengen, want het is mede alhier bevonden dat sware besmette infecterende koijen, des te eer en meer daar door zieck wierden
- 4 Soo lief als voorz staat, soo moet den koehouder voor soo veel hij kan, zorge dragen, dat hij de pens-sacken van sijne koeijbeesten, niet al te veel hoij 't effens op eenmaal te geven, niet overlade, en opproppe want dat veel Hoij geven op een maal, dat vermeerdert niet alleen hare infectatie, maar dat soude de penssacken soodanigh kunnen overladen en opvullen dat de maagh van 't beest door pestilentale vierigheijt toesloet, want het is oock alhier bevonde, schoon den Huijsman dat niet aflaten wil, dat daags te voeren eer de beesten sieck wierden, sij deselve beesten met wel eens soo veel Hoij als men ordinaris den beesten geeft, hadden opgepropt
- 5 Soo Lief als voorz staat, soo moet den koehouder in plaats van veel Hoij, veel roggenbroot Lijn en henpkoecken en andere kleijnnodien geven, ende Ick rade hem bij desen, dat hij ten minsten driemaal des daags sijn koijen voere en watere, en vooral dat hij sijn beesten te drincke geve, dick roggen zuren deegs dranck, ofte dick Lijnkoeckx dranck ofte dick boeckweijten meels dranck het sal seker beter en voetsamer sijn, dan veel nieuw Hoij
- 6 Soo lief, als voorz staat, soo moet den koehouder alle dagen des morgens en des avonts, een halve roede regt voor sijne koijen, een turf veur aenleggen, en als dat brant, soo moet hij daar op leggen 10 knippelen groen, of droogh Eijcken Hout ende dat t' samen moij brant, dan moet hij daar eens schielijck in storten, een half pintje goede Asijn hij magh oock op 't vier branden, het Hout van den genever boom

(blz. 60)

- 6 Soo lief als voorz staat, soo moet den koehouder ten minsten om derden ochtent ontrent een half uer voor dat hij de koijen Eeten geeve deselve ingeven 10 besien van den geneverboom kleijn gestoten of gekerft en die gemengt in een mutsje wijn asijn, want dat sal niet alleen goet sijn voor verdere verdervinge maar oock voor de ontstekene zieck wordinge der beesten
- 7 Soo magh oock den koehouder, als het wat warmer weer wort, aen Elck beest wel setten twee dragten, een onder aen den Hals, en een aen sijn Lincker agterste bil, en houden die Loopende, tot dat het beter met dese plage is

Raat en remedien, voor koijbeesten
als een zieck wort in de stal

- 1 soo haast, als den koehouder siet en merckt dat hij een koebeest op sijn stal heeft, dat aen dese quale schijnt zieck te worden, soo moet hij dat selve beest, soo aenstonts van de stal afleijden, en op een andere plaats wel verre genoegh van de andere beesten afbrengen want dat is alhier seer dickwils bevonden seer goet te sijn voor de andere beesten Ja noch beter als Imant maar drie ofte vier koijen heeft en een van deselve wort zieck, dat hij dan de andere # beesten die niet sieck sijn, in een ander Huijs, op een andere stal brengt daar van dese winter noch geen koijen gestaan hebben
- 2 soo moet dan den selven koehouder sonder eenigh tijt versuijm, alle het Hoij en Stroo, dat soo voor het beest, als onder het beest geweest is, ten eerste verre genoegh weg doen, als oock mede den dreck van 't beest onder de aarde begraven, ten Eijnde op dat niet overigh en blijve, dat eenige pestilente stanck of reuck soude kunnen veroirsaken al om verdere ontstekeninge voor te koemen

Raat en remedien voor koe-
beesten die sieck sijn
om ware het den Heere onser
godt liefde, te genesen

(blz. 61)

eerstelijck

- 1 soo hebbe Ik alvoerens gesegt, en segh als noch, dat het mij als een sware sake voor komt, om een rund: beest dat swaarlijck aen dese voornoemde pestilente plage sieck is daar recepten of remedien tegens uijt te vinden, die seker en vast gaan om het selve daar mede te genesen, nochtans na de kennisse, en na de wetenschap die Jegenwoordigh de Heere onse godt, bij desen aen mij verleent, soo sal Ik dienaengaande noch een recept en eenige remedien seggen en schrijven
- 2 Ik segh, geen raat helpt, als het quaad deser pestilentie aen 't rund:vee te diep ingewortelt is daarom soo moet een koehouder, op het eijgentste moment, als hij de eerste aenvangh van dese sieckte Aen 't rund beest siet, of bespeurt, dit volgende recept en remedien in 't werck stellen
- 3 neemt een halve aarden kopvol, goede biergest en een halve kopvol, de moer van mee, en een half tonnetje triakel, en een stuijver aen raap olij, en een kleijn weijnigje zout, en menght dit alle onder malckanderen en maakt het dan een weijnigh Lauw of warm, en geeft het dan het beest met een Hoorn in, en dect het beest met een deck warm toe, en hout het beest dan een wijle tijts gaande, en set het dan op een reijne plaats, daar het voor, wat hooger, als agter staat
- 4 en de in dien het beest van dese ingegevene recepte
binnen 8 uren
na 't ingeven wacker sweet, en tamelijcke afganck heeft, soo isser met de Hulpe godts een Hoepe, dat het beest voor die reijs wel herstelt sal worden
- 5 en in dien het beest door dit ingeven, perst om afganck quijt te worden, en het niet en kan quijt worden, soo helpt het beest, en tast dan agter in 't beest, en haalt soo gij kont, de stijve dreck daar uijt,
- 6 maar in dien gij siet, dat dese recepte met sijne ingredienten binnen 8 uijren na 't ingeven aen 't beest niet wercksaam genoegh is, soo prepareert diergelijck recept wederom, en geeft het beest noch eens in en siet daar mede waar 't heen wil
- 7 en de in dien gij dit recept wilt kragt doen hebben soo moet men dit siecke beest binnen de eerste 8 uren na 't eerste ingeven geen Eeten of drancken geven

- (blz. 62)
- 8 en de in dien het selve beest na de eerste 8 uijren noch eens het selve recept, is ingegeven geweest soo moet men dat siecke beest binnen de eerste 16 uren na 't eerste ingeven, geen Eeten of drincken geven
  - 9 dan na verloop van de 8 of 16 uren, soo mag men het beest wel eenigh ligt Hoij dat niet gebroijet is te Eeten geven, en Eetet dat op, geeft dogh niet te veel
  - 10 en dan magh men het selve wel een weijnigh te drincken of te slobberen geven
  - 11 te weten, neemt ontrent 6 mingelen reijnwater en doet daar in ontrent een pont roggenzeur-deegh, en maakt dat roerende warm, en geeft het dan, het beest te drincken, en te slobberen
  - 12 ofte neemt ontrent 6 mingelen reijnwater, en mengt en beslaat daarin daar in ontrent en kop boeckweijten meel, en maakt dat roerende warm en geeft het selve dat beest te drincken en te slobberen
  - 13 en in dien het beest dat graagh na hem neemt gelijk Ik weet, dat sij dat alderliest van alle dranck drincken, soo maakt en geeft het seer dickwils van dese dranck te drincken, want dit Laaste seer zagt en voetsaam is ---
  - 14 en doet dan daar vorders mede, gelijk een verstandige koehouder na gelegentheijt van saken sal bevinden te behoren
  - 15 het sal oock oock niet ondienstigh sijn dat men het beest eer men het voornoemde recept in geeft aen Elcke agterste bil een wrangwortel steeckt
  - 16 dit alles moet een Eijder doen, niet alleen in de name en vreesse onses godts, maar oock met ootmoedige biddinge en smeekinghen sijnes herten tot godt, hij woude dogh in vergevinge van onse sonden het beest genesen Etz

Maar wat is 't men loopt seer dickwils na vreemde meesters en hare medicijnen, Ja menschen die met een droncken hoeft aenkoemen gelijk Ik op Heden gesien hebbe, en menschen die geen gesonde redenen kunnen geven, doch hierin soo moet Ik mijne inwoonders prijsen, den sulcken wijsen sij van de Hant en laten haar maar heenen gaan hierom soo segh Ik met de propheet Jeremia kapt 46 v: ii gaat heenen op na gilead en haalt balsem gij Jonckvrouwe dogter van Egipten, te vergeefs vermenigt gij de medicijnen, daar en is geen Heelinghe voor u, of de propheet seggen wouden, loopt daar niet na, en hebt daar niet mede te doen, sij kunnen u van dese Egiptische plage niet helpen, daarom soo bidde Ik u alle gij invoerders deses lants quat raat vragen bij den Heere onser godt, en bij godt vresende menschen

(blz. 63)

Op den 13 febreuw: 1714 doen worden bijna Alle de beesten van mijn neef Aart gerritsz sieck, na dat hij eenige dagen sijne beesten van sijn sterckste vaal root gebroijet Hoij te Eeten gegeven hadde, en hier sterft een koe van op den 16 februw: 1714, en een op den 17 dito en twee pincken op den 18 dito -----

Op den 17 febreuw: 1714 doen sterft van Lambert pronck twee koijen en den 18 dito twee veersen en den 19 dito twee koijen en des avonts noch een koe

Op den 16: 17: 18: febr 1714 doen werden de twee gebroeders tijmon, en Jan klaas Volckertsz haar meeste koebeesten sieck en dat Juijst op die tijt, doen sij haar sterckste vaal root gebroijet Hoij hare koijen ten Eeten gegeven hadden, en sterven hier van op den 20 dito twee koijen en op den 21 deser een koe

Op den 17 febr: 1714 doen sterft van grietje gerberts weduw: van Cornelis Willemsz een koe, en op den 18 dito twee kalveren en op den 19 dito twee koijen, een veers en een pinck en den 21 deser twee koijen 1 kalf

Maar waarde broeder, hier komt nu ter snee en seer wel te pas, het geene boeven al aenmerckens weerdigh is, wegens 't geene de Heere der Heere der Heijrscharen onsen grooten en magtigen godt op woensdagh avont den 20 decemb: 1713 precies te negen uren aen mij als wel de geringste van alle sijne knekten die hem dienen eeren en vreesen en aen mijn Huijsvrouw en aen mijn eene zoon Adriaen, en aen mijn eene dogter Melisje met een grote verwonderinge heeft laten aenschouwen

Namentlijck

(blz. 64)

zoo sagh de
phropheet
Habakuk
sijnde in 't ge-
bet de pesti-
lentie voor
godts aenge-
sigte henen
gaan, ende
de vierige
kole gingh
voor sijne
voeten
henen
Ja dat soude
de runderen
uijt de stal-
lingen wegh
nemen
Habakuk
3 veerz
1: 2: 3: 4: 5:
en veerz
16: 17:
soo doet het
alhier oock
en op meer
plaatsen

hoe dat Ik op dien voormelden Jare maant dagh
en ure soo als Ik van **pieter Jan nieses** was gegaan
en koemende bij het Huijs van mijn buijrman
klaas Willemsz boer, daar van daan in 't zuijtwesten
op te sien, **soo sagh Ik een wonderbaar licht**
en niet hooger boeven de aarde wesende, dan
ses of agt huijsen hoogh, en in 't eerste aensien
soo scheen het selve te wesen, gelijk een kleijne
nieuwe donckere halve maan, en mijn in gedagten koe-
mende dat het de nieuwe maan niet kon wesen
om dat die al te 7 uren en 40 minuten moest onder-
gaan, soo keeck Ik na het firmament of sterren
Hemel, en sagh de sterren in 't zijden Helder staan
maar daar stonde dit Ligt niet in, en doen quam
mij in gedagten of het den avont sterre niet en was
daarom soo sagh Ik wederom na den sterren Hemel
en al wederom siende dat dit Ligt, dat doen al won-
derlijck begon te veranderen, niet aen den sterre-
Hemel waar, soo quam mij in gedagten, of dit wonder-
bare Ligt, niet en ware eenige verschoeten sterren
die bij den anderen in 't verschieten bij een gekoemen
waren, want dit wonderlijck Ligt wierde middeler-
wijl terwijl Ik in die gedachten was, van Langagtig
kromagtigh als een swaart tot de ronte van een groote thee pot of ketel
en met veel lichtende voncken viers daarin waren noortwaarts
als een halve maan om draijende, en dan herwaarts
en dan derwaarts, en dan opwaarts, en dan neder-
waarts deijnsende, en dan weder langagtigh worden-
de, en doen van 't suijden na 't noorden wijkende, soo be-
speurde Ik uijt alle dese veranderingen, dat het geen
t' samen verschoeten sterren waren, ende daar
bij sagh Ik een vale damp en lugt # sweeven, die van 't suijden
na 't noorden, altijd voor het Ligt heenen gingh
alle het welcke mijn gemoet en bloet, soo kragtigh
van mijn hoofd tot aen mijn toonen toe, door-
trock, dat Ik niet een lit aen mijn lijf, noch aen
mijn gemoet hadde, of daar trock een koude
rillinge door, en doen dagt Ik, het is wel Ligt mijner
oogen schult, Ik gaa na huijs, en als het dan noch
te sien is, soo sal Ik het selve mijn vrouw, en mijn
zoon, en mijn dogter oock laten sien, ende voorts
ontrent 25 roeden voortgaande, soo quam Ik t' Huijs
en t' huijs sijnde, soo opende Ik mijn voordeur, en seijde
tegens mijn vrouw en tegens mijn voornoemde zoon
Adriaen die doe netto, 16 Jaren out was en tegens mijn
voornoemde **dogter melisje die doen al 21 Jaren**
out was, wat voor een licht is dat, dat Ligt komt
mij soo wonderlijck voor, dan is het sus, dan is 't soo
is het mijn oogenschult, mijn vrouwe en mijn

(blz. 65)

soon en mijn dogter dit wonderbare vier en ligt siende
seijden sij tegens mij, neen vader, het is u oogen schult
niet, want siet vader dan gaat het opwaarts, dan
gaat het nederwaarts, dan gaat het verder af
vader vader seij mijn soon, daar komt het na ons
toe, kom vader doet de deur toe, het sal hier in
koemen Etz

en waarde broeder het geene in dit wonderlijke
Ligt, en met sijn voor afgaande damp aentemerc-
ken en te overwegen is, dat was, dat dit vierigh
ligt, met sijn heldere glants een weijnigh tijts
scheen stil te staan, ontrent een mans Hoogte
boeven de ijperenboomen van **grietje gerberts**
daar, en daar ontrent Jegenwoordigh een sware
sterfte onder haar runt vee is, ende van daar
soo sweefde dit wonderbare Ligt, en met sijn
voor afgaande damp, al dalende na onse kerck
toe, en alsoo ontquam het selve vierigh Ligt
uijt onser gesigt

dese twee ge-
sigten die
moeten hier
inkoemen -----

voorwaar waarde broeder, dit wonderbare vierigh
Ligt en met sijn voorafgaande vale dampige
lugt, dat is niet alleen in dese dagen seer toepas-
selijck op die groote sterfte aldaar onder het
runt vee, maar voornaam daar wel bij alle
mensen op te letten staat, dat dit vierigh ligt
en andere vierige Ligten, die hier en Elders
gesien sijn, en alle andere voorgaande swevende
Lugten en vierige dampen, en wonderlijke
stancken, aen ons altemaal wel klaarlijck
te kennen geven hoe dat de Heere onse godt
op ons menschen alleen om onser sondenwille, seer
schrickelijck vertoornt en als met een
Hittigheijt des viers ontsteken is, Ja broeder
de plagen en oordelen, die geven selver, dit
seer klaar te kennen dat de Heere onse godt
om onser sondenwille seer weesselijck
op ons vergramt is -----

Hierom waarde broeder soo roepe Ik niet alleen
seer dickwils met luyder stemmen, soo tegens
mijn selven, als tegens alle onse Inwoonders
en anderen uijt, Hoort de roede en siet
wie de vierige voncken, en vierige pijlen
van pestilentie uijt sent, om daar mede
te verderven # -beesten, gelijk het selve
de Heere dagelijckx doet, en oock ons men-
schen doen sal, soo een ijder van ons hem
niet en bekere van sijn sondigh ongelooft

den Cieraat onses
lants, onse koe-

(blz. 66)

en van alle sijne sondelijke sonden, Ja de Heere
onse godt, die sal sekerlijck onse welverdiende
plagen noch meerder en swaarder maken
soo w ij ons, onder sijne slaande Hant niet ver-
nederen en bekeeren

waarde broeder wel ligt sult gij mij vragen
heeft godt de Heere, niet meer sulcken plage
van pestilentie aen 't rundvee gesonden gehadt
als dese Jegenwoordigh is ----

Ik Antwoorde Ja dogh, maar noijt soo swaar
niet als nu, want die pestilentie aen 't
rundvee, de vijfde plage onder de tien
plagen in Egiptenlant, die was soo groot
en swaar niet als dese nu is ---
want het blijkt uijt psalm 105 veers 24
en uijt Exodus 1 veersen 7: 9, dat de kin-
deren Israels, doen sij noch in Egiptenlant
waren in volck magtiger en stercker
waren dan de Egiptenaren
ende het is oock kennelijck uijt Exodus 12 veers
37 dat de kinderen Israels, doen sij uijt
Egiptenlant trocken, ontrent ses maal hon-
dert duijssent mannen behalven de vrouwen
en hun kinderen sterck waren
ende nu soo is het oock kennelijck en baarblij-
kelijck genoegh, dat in [Hollant westvries-
lant en in het stigt van uijttregt](#), meer als
ses maal hondert duijssent mannen behalven
de vrouwen en kinderen zijn, Ik Laat staan
alle de andere lantschappen, als [Italien Swits-
serlant Lottringen Hamburgh denemarcken
vranckrijck](#) en meer andere koninckrijken
Landen en provintien, alwaar mede dese
verderffelijcke pestilentie onder het rundvee
woet en grasseert Ergo, dese vierige verderf-
felijke plage van pestilentie alhier te lande
veel grooter en swaarder woet en grasseert
als deselve oijt ten tijde van den verstockten
pharao in Egiptenlant gedaan heeft

waarde broeder, wel ligt sult gij mij hier op vragen
wat middel, of middelen, heeft de Heere onse godt
gebruijckt, doen hij het vee van de Egiptenaren
dat op den velde was, met die vijfde plage van
pestilentie besmettede, en daar mede doodede

(blz. 67)

Ick Antwoorde, moeses en heeft tot pharao niet anders gesezt, ziet de Hant des Heeren sal sijn over u vee dat in 't velt is, door een sware pestilentie Exodus 9 veers 3, maar door en met wat middel of middelen, dat en heeft moeses niet beschreven, doch evenwel, soo hebben 't de ouders aen hare kinderen, van mont tot mont, en van geslagte tot geslagte aen malckanderen gesezt gelijk dit klaarlijck uijt de woorden van david psalm 78 veersen 48: 49: 50 bewesen kan werden, want aldaar segt david ===== ook gaf hij haar vee den Hagel over, en de hare Beesten den vierigen kolen, hij sont onder hen de Hittigheijt sijns toorns, verbolgentheijt, en de verstoorthijt, ende benauwtheijt, met uijtsendinge der boeden van veel quaats, hij woegh een padt, voor sijnen toorn hij en ontrock ook hare ziele niet van den doot, en de haar gedierte gaf hij aen de pestilentie over--- Waar uijt wel klaar en waar is, door wat middel de Heere onse godt, het runtvee der Egiptenaren met de pestilentie heeft besmet en gedoot, Ik segh, dat waren vierige kolen, gemengt met vierige voncken viers, alwaar godt het runtvee der Egiptenaren heeft mede besmet en gedoot Ja broeder, Ik houde mij versekert, ende Ik en twijfele daar oock niet aen, of het sal even op die selve wijse geweest hebben gelijk onse godt alhier, door de swevende vier vonckige scherpe Hittige en fenijnige Lugten dampen en onreijne dauwen het selve gedaan heeft waarde broeder wel Ligt sult gij mij al verder vragen, heeft godt de Heere om de sonden des volckx wille, niet meer diergelijke plage van pestilentie onder het runtvee gesonden gehadt, dan in Egiptenlant

(blz. 68)

Ik Antwoorde Ja dogh, maar niet soo swaar als nu, want de pestilentie onder het runtvee, daar de prpheten in goedens naam tegens Jerusalem tegens Zamarien en tegens het Jootse Lant van gepropheteert hebben, Jeremia 21 veersen 6: 9 Ik zal de inwoonders deser stad slaan, soo wel de menschen als de beesten, door eene groote pestilentie sullen sij sterven, en kap: 24 veers 10, ende door de propheet Ezeechiel 6 veers 11: soo seijt de Heere Heere slaat met uwe Hant en de stamp met uwen voet en segt Ach, over alle grouwelen der boosheden van het Huijs Israels, want sij sullen door het sweert door den Honger, ende door de pestilentie vallen, Ja selfs die verre af is sal door de perstilentie sterven ende door dienselven propheet Ezeechiel 14 veers 19: 21, ofte als Ik de pestilentie in dat selve lant sende, ende mijne grimmigheijt daar over met bloet uijtgiete, om daar van menschen en de beesten uijt-te roeijen, want alsoo seijt de Heere Heere, Hoeveel te meer als Ik mijne vier boose gerigten, het sweert ende den Honger, ende het boose gedierte, ende de pestilentie gesonden sal hebben tegen Jerusalem om daaruijt menschen, ende beesten daar uijt te roeijen, ende door de propheet Habakuk in sijn boeck op het 3 kap veers 5 voor sijn aengesigte gingh de pestilentie, ende de vierige kole gingh voor sijne voeten henen

Ja broeder dese boose gerigten die sijn de ongehoorsamen van godts woort overgekoemen, gelijk de propheet Jeremia segt in sijn 44 kap: veers 13: want Ik sal besoeckinge doen over die in Egiptenlant wonen, gelijk als Ik besoeckinge gedaan hebbe over Jerusalem, door het sweert, door de Honger, en door de pestilentie, en gelijk Amos segt in sijn boek op het 4 kap veers 10 Ik hebbe de pestilentie onder u lieden gesonden na de wijze van Egipten, Ik hebbe uwe Jongelingen door het sweert gedoot, ende uwe peerden gevanckelijk laten wegvoeren ende Ik hebbe den stanck uwer Heijrlegeren selfs in uwe neuse doen opgaan, nochtans en hebbet gij u niet bekeert tot mij Spreekt de Heere, die segh Ik, en sijn aen de Stad van Jerusalem en aen Zamarien en aen het Jootse lant, soo swaar, soo hevigh, en soo verwoestent niet geweest, als dese pestilentele plage aen de beesten in ons lieve vaderlant, want alhoewel dat Jerusalem Zamarien en het gantsche Jootse lant, seer rijck van vet was doen nebuchadnesar koninck van babel het selve belegerde en innam Jeremia 39, en 2 regum 15 soo is daar maar een weijnigje door de pestilentie van gedoot want die als gehoorsame kinderen van godts woort, daar uijt getogen waren, en niet na Egipten waren gegaan, Jeremia 42 v: 22, die sloegen godt haar vee met de pestilentie met, Ergo, dese verderffelijke pestilentie onder 't rundvee, alhier in ons lieve vaderlant veel swaarder

(blz. 69)

der en veel meerder albereijts is geweest
dan oijt deselve ten tijde, doen nebuchadnesar
koeinck van babel Jerusalem Zamarien en
het Joodtse lant belegerde innam en ver-
woestede

waarde broeder wel ligt sult gij mij noch
verder vragen, heeft godt de Heere om de
sonden des volckx, niet meer diergelijke
pestilentie onder 't rund:vee, als dese is,
alhier te lande gesonden gehadt

Ik Antwoorde, en geloove vastelijck, neen
dogh Ik hebbe eens in een [Cronijck schrijver](#)
gelesen, hoe dat nu ontrent drie hondert
Jaar geleden, in 't [Lant van Vlaanderen](#)
een sware sterfte onder de koebeesten was
maar hij en schreef niet, dat de koebeesten
aen de perstilentie stierven
ende noch eens, soo hebbe Ik in deselve Cro-
nijck schrijver gelesen, hoe dat alhier in de
[Jaren 1508: en 1509 in die twee winters](#)
[veele sware stormwinden waijeden](#) waar
door [de zeedijcken, soo tusschen muijden en](#)
[amsterdam, en soo tusschen Enchuijsen en](#)
[medenblick, en bij Hoorn, en bij Schagen](#)
[en bij Sparendam](#), en op meer plaatsen
seer dickwils deurbraken ende hoe dat
doen wel veel beesten verdroncken, en
oock bij gebreck van goet voetsel
storven, ende dat in dien [Jare 1509 oock](#)
[wel een sware pestilentie in gantsch](#)
[Hollant en westvrieslant voornamentlijck](#)
[tot Leijden, Haarlem en meuckendam](#)
[onder de menschen was](#), maar dese Cro-
nijck schrijver die en schreef niet, dat de beesten
aen het pest vier stierven gelijk het
nu doet, ende wie dese Cronijck geschreven
hadde, dat weet ik niet, want het voorste
bladt, daar den autheur sal opgestaan
hebben, dat was uijt die Cronijck, dogh sijn
Cronijck begon met de Scheppinge der werelt
en Eijndigde met den jare 1517.

(blz. 70)

Waarde broeder wel ligt sult gij mij verder vragen en seggen, dese verderffelijcke pestilentie die Jegenwoordelijck soo Jammerlijck en Erbarmelijck het rundvee sieck maakt en doot, is die niet al bij de Heere onse godt, door de mont sijner propheten Euvangelisten, en naderhant door sijne getrouwe dienstknegten, aen de kinderen Israels, en gevolgelijck aen ons is gedreijgt en bekent gemaakt-----

Ik antwoorde, och Ja, want soo luiden de woorden van godt door de mont van den propheet moesis deuternoimium 28 veersen 15: 21: 22: 23: 24: 27: 58: 59: 60: 61: 62: daar en tegen sal 't geschieden, indien gij der stemme des Heeren uwes godts, niet en sult gehoorsam sijn om waar te nemen dat gij doet alle sijne geboeden ende sijne Insettingen die Ik u heden gebiede, soo sullen alle dese vloecken over u koemen ende u treffen, de Heere sal u de pestilentie doen aenkleven tot dat hij u verdoe van het lant, daar gij na toe gaat om dat te Erven, de Heere sal u slaan met teringe ende met de koortse, ende met vierigheijt ende met Hitte, ende met droogte, ende met brantkoorn ende met Hoeningdauw, die u vervolgen sullen tot dat gij omkoemet, ende uwen hemel die boeven uwen hoofde is sal koeper ende de aarde die onder u is sal ijser sijn, de Heere uwe godt sal pulver ende stof tot regen uwes lant geven, van den hemel sal het op u nederdalen tot dat gij verdelget worde, de Heere sal u slaan met sweere van Egipten, ende met speenen, ende met drooge schurffte ende met krausel, waar van gij niet sult konnen genesen worden, indien gij niet sult waarnemen te doen alle de woorden deser wet die in dit boeck geschreven sijn om te vreesen desen heerlijken ende vreesselijken name den Heere uwen godt, soo sal de Heere uwe plagen wonderlijck maken mitsgaders de plagen uwes zaats het sullen groote ende gewisse plagen sijn, ende boose, ende gewissen kranckten sijn, ende hij sal op u doen keeren alle **qualen van Egipten** voor de welcke gij gevreest hebt, ende sij sullen u aenhangen, oock alle kranckte, ende alle plagen die in 't boeck deser wet niet geschreven ~~sijn~~ en is, sal de Heere over u doen koemen tot dat gij verdelget wordt ende gij sult met weijnigh menschen over gelaten worden in plaatse dat gij geweest sijt als de sterren des Hemels in menigte, om dat gij de stemmen des Heeren uwes godts niet gehoorsam geweest sijt ende soo seijt de Heere der Heijrscharen, door de propheet Jeremia in sijn boeck op het 29 kap: veersen 17: 18: 19 ziet Ik sal het sweert, den Honger, ende de pestilentie onder hen senden, ende Ik sal se maken als de afschouwelijke vijgen, die van wegen de boosheijt niet en konnen gegeten worden

(blz. 71)

ende Ik salse agternagen met den sweerde, ende met de pestilentie en de Ik sal se overgeven tot eene beroeringe, allen koninckrijken der aarde tot eenen vloeck, ende tot eenen schrick, ende tot eenen aenfluytinge, ende tot eenen smaatheijt onder alle de volcken daar Ik se heenen gedreven sal hebben, om dat sij na mijne woorden niet gehoord en hebben spreeckt de Heere als Ik mijne knegten de propheten tot hen sont, vroegh op sijnde, en de sendende, maar gij lieden hebt niet gehoord spreeckt de Heere -----
ende soo Luijden die woorden van godt, door dienselven propheet Jeremia in sijn 9 kap: veersen 9: 10 ----
soude Ik se om dese dingen niet besoecken spreeckt de Heere, ende soude mijn siele haar niet wreken aen sulck en volck als dit is, Ik sal een geweent, ende eene weeklage opheffen over de bergen en de een klaagliet over de Herders Hutten der woestijne, want sij sijn afgebrant datter niemant door en gaat, ende men hoort er geen stemmen van vee, van de voegelen des Hemels aen tot de beesten toe sijn se weggesworven doorgedaan, ende soo Luijden de woorden van de propheet Habakuk in sijn boeck op het 3 kap: veersen 5: 19 ---
Voor sijn aengesigte gingh de pestilentie, ende de vierige kole gingh voor sijne voeten heenen, en veers 17 alhoewel de vijgeboom niet bloijen en sal, ende geen vrugt aen de wijnstock sijn en sal, dat het werck des Olijfbooms liegen sal ende de velden geen spijs voort brengen, dat de kudde uijt de koijs afscheuren sal, en de datter geen rundt in de stallingen wesen en sal, ende soo seijt de Heere Heere tegen den man godts Ezeechiel in sijn boeck op het 6 Kap: veers 11, slaat met u hant ende stampet met uwen voet ende segt Ach, over alle grouwelen der boosheden van het Huijs Israels, want sij sullen door het sweert, door den Honger en de door de pestilentie vallen, Ja soo seijt de Heere noch al verder door de mont van sijnen dienstknecht Ezeechiel kap: (14) veersen 20: 21, of schoon noach: daniel ende Job, in 't midden desselven waren, soo waragtigh als Ik leewe spreeckt de Heere Heere, soo se eene zoone ofte soose eene dogter soudent bevrijden, sij soudent alleene hare Ziele door hare gerechtigheijt bevrijden, want alsoo seijt de Heere Heere, hoe veel te meer als Ik mijne vier boose gerigten, het sweert, ende den Honger ende het boose gedierte ende de pestilentie gesonden sal hebben tegen Jerusalem, om daar uijt, menschen en de beesten uijt te roeijen--- en de soo riep het vier dier, Johannes selver, dese woorden uijt Openb: 6 veers 7: 8, en de doen 't den vierden zegel geopent hadde, Hoorde Ik een stemme des vierden diers, die seijde komt en de ziet

(blz. 72)

ende Ick sagh en de ziet een vaal paart, ende die daarop
sat sijnen naam was de doot, ende de Helle volgde hem
na en de haar wiert magt gegeven om te dooden tot het
vierde deel der aarde met sweert, en de met Honger, ende
met de doot, en door de wilde beesten der aerde
Ja hoe menigmaal en hoe dichwils hebben wij met
opmerckinge en met beevinge van onse siele, de
getrouwe predikanten in onse lieve vaderlant
dese, en andere oordelen gerigten en plagen hooren
verkondigen, Ja onse Laast overledene **domene
petrus Wolfius**, een man van wetenschap en
verstant, en een man die vol was met een ijver
godts, hoe menigmaal heeft die man niet alleen
in 't algemeen de aenstaande oorlogen en plagen
uigtgeroepen, maar het is mij noch niet vergeten
hoe particulierlijck hij dese plage uijtriep
doen hij ons Leerde vermaande en waarschouwde
uigt Jeremia 6 veers 8, Laat u tugtigen Jerusa-
lem, op dat mijne Siele van u niet afgetrocken en
worde, op dat Ick u niet en stelle tot eene woestheijt
tot een onbewoont lant----- Ja het is mij oock noch niet
vergeten, hoe dat Ik op den 11 novemb: des Jaars
1711 tot **Hoorn** was en de al daar den **predikant
petrus Wallendal** op een woensdags avont sijnde
Bedestont, den voornoemden predikant hoorde
Leeren, vermanen en waarschouwen uigt Micha
6 veers 9, de stemme des Heeren roept tot de stad
want uwen naam siet het wesen, hoort de roede
en de wiese bestelt heeft

Ziet waarde broeder, hoe dickwils, en hoe menigh-
maal, dese Jegenwoordige verderffelijcke pestilen-
tale plage onder het rundvee, soo de Heere onse
godt selfs, soo door de mont sijner propheten Euvan-
gelisten, als oock door onse getrouwe dienstknegten
aen ons verkondigt hebben

Waarde broeder, wat is hier nu anders uijt te be-
sluijten, dan dat onse voorvaderen en onse vaderen
en onse sonden, veel grooter en swaarder moeten
sijn, dan oijt de sonden van pharao en van de Egipte-
naren sijn want dese onse plage grooter is, dan de
Hare in Egiptenlant geweest sijn, O godt hoe heb-
ben wij u getergt met onse wraackroepende
sonden, o wee onser dat wij soo en soo tegens u
gesondigt hebben

(blz. 73)

O alle gij eijnden der aarde en voornaam alle gij onheijlige en godtloose menschen, en de gij alle die de tugtinge niet aenneemt, als een voornaam middel tot uwe bekeringe, ende gij alle die den tijt uwer besoeckinge niet en bekent en niet en weet wat dat tot uwen besten dient Ja tegen u alle die den Heere onsen godt en sijne regtveerdige oordelen van pestilentie aen vee en menschen niet en vreesen, tegens u soo roepen wij met een verschrickelijck oordeel uijt waar sult gij u kunnen verschuijlen of verbergen voor dien hoogen vertoornden godt, als hij u in eijgener persoen met de verderffelijcke pestilentie, ter doot sal willen slaan, ofte hoe kont gij ontvlieden den toekomenden toorn godts ofte wat meijnt gij stijve van van herten en van voorHooft, dat de Heere onse godt, aen u geen vreemt werck kan doen, dat alle de geene die het Hooren hare ooren sullen klincken, en met verbaastheijt uijtrocpen, lieve godt wat moeten wij doen, op dat onse zielen maar behouden en zaligh worde ofte wat meijnt gij, gij spotters van dese plage dat het op het Laaste voor u oock geen pijn op pijn bitterheijt op bitterheijt, plage op plage, smerte op smerte, wee op wee, Breuke, op breuke wesen sal Ja waarlijck menschenkint, soo gij u niet en bekeert van uwe boose handelingen, soo sult gij seeckerlijck gelijk de koijen nu, door de pestilentie gedoot worden, maar wat u aengaat mijn waarde broeder, en de alle die dese tugt, en voorts alle vaderlijcke kastijdinge lief hebben en beminnen gedenckt dat de Heere onse godt van u betere dinge spreeckt in sijn woort, want de oogen des Heeren sijn op de regtveerdige, en sijn ooren tot haar geroep sij roepen tot den Heere, en de de Heere Hoort haar en de hij retse uijt alle hare benautheden, want hij behout de verslagene van geeste, ende hij segent seer dickwils haar Laaste, noch meer als haar eerste Ja de Heere onse godt, die openbaart dese plage van pestilentie onder 't rundvee, soodanigh aen onse Herte, waar door wij dagelijckx meer en meer de sonden afsterven, ende godts dienst, en de geregtigheijt meer en meer leven, tenEijnde, op dat wij onse dagen en Jaren noch souden eijndigen in het Heijl des Heeren, en Eijndelijck door de doot gaan in 't Eeuwige Leven

matth: 3 veers
7:

(blz. 74)

Waarde broeder wel ligt sult gij mij noch verder vragen, soude dese aenklevende en aenhanckelijcke plage van pestilentie, die Jegenwoordigh onder het rundvee soo sterck regeert, door den geest der gebeden en genaden van den Heere onsen godt, niet konnen afbeddet, en afgesmeekt worden dat hij de plage ophoude, en ons wederom als voeren sijnen genadigen en milden zegen gave

Ik Antwoorde, Ja, want soo luyden de woorden van Zalomon in sijn gebet, bij de inwijeinge des tempels te Jerusalem, eerste koningen 8 veerssen 37: 38: 39 en 40, alsser honger in het lant wesen sal, alsser peste wesen sal, alsser brantkoorn, Honing dauw, sprinckhanen, keveren wesen sullen, als sijn vijant in 't Lant sijner poorten hem belegeren sal, ofte eenige plage ofte eenige kranckheijt wesen sal, alle gebedt, alle smeekinge die van eenigh mensche van alle u volck Israel geschieden sal, als sij Erkennen een ijder de plage sijnes Herten, en een ijder sijn handen in dit huijs uijtbreijden sal, Hoort gij dan in den Hemel de vaste plaatsen uwer wooninge en de vergeeft, en de doet ende geeft eenen ijgelijcken na alle sijne wegen gelijk gij sijn Herte kent, want gij alleene kent het herte van alle kinderen der menschen op dat sij u vreesen alle de dagen die sij leven sullen op 't Lant, dat gij onse vaderen gegeven hebt en de soo Luyden deselve woorden oock 2 Cronicke 6 veers 28: 29: 30: 31

Ja broeder, soo liet hem de Heere van david eene verbidden, doen hij soo swaerlijck tegen den Heere gesondigt hadde, te weten, doen hij in hoogmoet des Herten de kinderen Israels hadde laten tellen waarom de Heere, soo vertoornt was, dat hij door een verdervenden Engel 't seventig duijsent menschen met de pestilentie dootsloegh, gelijk men dese geheele geschiedenis, en met sijn afbeddinge, en met sijn schult bekentnisse en met sijn offerhande gedaen kunt lesen 2 Samuel 24 en kronika 21

Ja broeder, soo liet hem de Heere onse godt van moeses en van aaron, eens verbidden, doen hij de kinderen van Israel in de woestijne om hare murmuratie, en om dat sij moeses en aaron wouden steenigen, met de pestilentie

(blz. 75)

woude slaan gelijk men dese geheele sake, soo in haar murmuratie, en hoe sij moeses en aaron stenigen wouden, als het dreijgement godts, en hoe en op wat wijze, het selve moeses van den Heere quam af te bidden numurorum 14

Ja broeder, doen de kinderen Israels in de woestijne eens walgden en murmureerden over het manna dat de Heere haar gegeven hadde, dat selve noemende ligt broot, soo ontstack de toorn des Heeren seer vreeselijck over die kinderen Israels, waarom hij aen haar toe sont vierige slangen die het volck beten, en waar aen sij storven, maar doen de kinderen Israels, hare sonden voor den Heere bekenden, en de moeses baden, hij woude doch voor haar den Heere bidden, dat hij dese plage op-houde en de nadien moeses den heere voor haar gebeden hadde, soo seijde de Heere tegens moeses maakt een koepere slange, die de vierige slange gelijk is, en de steltse op een stange, ende het sal geschieden, dat al die gebeten is, als hij se aensiet hij sal leven, ende moeses maakte eenen koepere slange, en de hij stelde die op een stenge, ende het geschiede, als een slange ijmant beet, soo sagh hij de koepere slange aen, en de hij bleef levendigh gelijk men dese geheele sake breder kunt lesen numerorum 21 veersen 4: 5: 6: 7: 8:9 ----

Waarde broeder, de Heere onse godt, die soude, als het hem behagen woude, tot stuijtinge en tot op-houdinge van dese bekende pestilente plage onder de koebeesten, oock wel een geringh middel in sijn volckx herte kunnen ingeven, maar Ik moet dit daar bij seggen dat Ik noijt in de H: schrifteure van een ander middel gelesen hebbe, waar mede de Heere onse godt, de pestilentien heeft doen stuijten en doen ophouden, als de gebeden en smeekingen bij sijn liefste volck gedaen daarom soo sal het bij den gemeene volcke en voornaam bij de getrouwe Leeraars, ende bij alle godtsalige menschen in den lande ten hoogsten van nooden sijn, dat een ijder onser als met een plage sijnes Herten en als met een benaude verlegentheijt over sijne sonden, met bidden en smeeken tot den Heere onsen godt gaa, hij woude dogh ons, omsijns zoons bitter

(blz. 76)

lijden en sterven wille alle onse sonden vergeven
ende dese pestilente plage onder 't rundvee
en alle andere wel verdiende plagen ophouden
en onse breucke soodanigh Heelen en genesen
dat de Heere onsen godt daar voor Ewiglijk
geloeft gedanckt en gepresen warde

Waarde broeder Ik wensch met Herte en ziele
dat de Heere onse godt, soo aen ons, als aen alle
den volcke in den lande, die geest der gebeden en
die geest der genaden gaf, die hij wel eer gaf aen
sijnen knecht moeses, en aen sijn knecht david, en
aen den koning Hiskia, dan souden wij sekerlijck
sien en hooren, dat godt tot eere van sijn groote
naam dese plage van pestilentie onder ons rundvee
niet alleen soude doen ophouden, maar ons laaste
in sijne gunste en genade noch meer soude zegenen
dan ons eerste

Waarde broeder, in nedrigheijt en met een ge-
broeken, en met verslagen geeste over mijne
sonden, soo roepe Ick met Luijder Stemme
dit volgende gebedt uijt

Gebed

O almagtige Eeuwige en regtveerdige godt, het is in
de name uwes zoons en laat het oock sijn in de werckinge
van den H: geest, dat wij koemen voor den troon van
uwe genade, om u O godt als arme verslagenen
en gebroeckene van geeste over onse sonden, te
moegen bidden en smeeken, O godt wij bekennen
niet alleen dat onse voorvaderen en vaderen
tegen u gezondigt hebben, maar wij bekennen
dat wij selver seer gruwelijck en lelijck tegen
u gezondigt hebben, nagelaten dat gij ons geboeden
hadt, en doende dat gij ons verboeden hadde
waarom wij oock niet weerdigh sijn om onse
gebeden en smeekinghen voor u uijt te storten
nochtans O godt, vader der barmhertigheijt
dewijle wij weten, dat gij den doot des armen
en des verslagenen sondigen mensche niet
en begeert, soo roepen wij u in desen hoogen
noot en in desen benauwden staat, u van
herten aen, en seggen met david psalm 38, mijn
ongeregtigheden, die sijn aen mijne ziele een
sware last, mijne Etter buijlen die stincken
sij sijn vervuijlt van mijne dwaasheijt, O godt
daar is selfs van wegens mijne sonden

(blz. 77)

geen vrede in mijne beenderen Ja O godt Ik moet in bitterheijt van mijne siele tot u uijtroepen en seggen uwe pijlen sijn fijn en scherp sij treffen mij in 't midden mijner siele, Ja uwe pijlen sijn in mijn siele nedergedaaft welckers vierigh fenijn mijn geest moet uijt-drincken, Ja de plage van wegen mijn sonde, die is meer aen mijne siele dan Ik kan uijtzugten, en de daarom soo sijn niet alleen mijn dermen vol van veragtelijcke plagen, maar mijn gantsche Ingewant, mijn ingewant dat heeft barens wee en is soo gestelt, dat Ik het tot geen stilte kan krijgen, want het sidet als een koekende pot, en dat wel daarom O Heere, om dat mijne sonden waar mede Ik u vertoornt hebbe, soo swaar tegens mij getuigen, Heere Heere, straft ons niet in uwen toorn noch kastijt ons niet in uwe grimmigheijt, want Ik ben gelijck een lederen zack in den roock, en Ik ben besweke van bestrijdinge uwer kant, en Heere soo het u believen mogte wij bidden en smeeken u dat gij niet alleen dese groote en sware plage in vergevinge van onse sonden, van onse benaude en verslagene siele afneemt maar Heere wij bidden en smeeken u oock soo 't u Heerlijck en ons Zaligs is, gij woudet oock ons ontfermen na de grootheijd uwer barmhertigheijt, en nemen dese Jegenwoordige verwoestende plage van pestilentie van het onnosele rundvee wegh, O Heere hebt dogh een genadigh medelijden met ons, want ons is bange en ons Herte en ons Ingewant, dat is noch soo beroert over onse sware sonden en over dese breucke aen 't onnosele vee, die dogh geen sonden gedaan en hebben dat wij 't menigmaal niet harden en konnen O godt, dese bedroefde pestilentie aen 't onnosele rundvee, dat deert ons en dat maakt onse siele seer verlegen over onse sonden, Ja hierom seijt mijne siele met een walginge van de sonde foij sonde en ongerechtigheijt, Ik diene u noijt meer want gij brengt breucke op breucke, en plage op plage aen mij Ach Heere Heere, soo veele, soo veele schoone melckkoebeesten, om mijner gruwelijcke sonden wille, sulcke sware plagen te moeten ondergaan, en soo Jammerlijck te moeten lijden, en sterven, om mijn sonden wille O wee onser dat wij soo, en soo tegens u hoogheijt gesondigt hebben, Heere Heere vergeeft, vergeeft onse sonden om uwes naams eere wille

(blz. 78)

O godt kenner aller dinger, Ik gedenck soo lange als gij Hollant, Hollant hebt laten wesen, dat gij noijt in 't selve sulcken swaren plage van pestilentie aen 't rundtvee gesonden hebt gehad als dese is, en Heere wat geeft gij daardoor anders te kennen, als dat onse gruwelijcke sonden u ook nu op het alderhevigste vertoornt hebben, daarom O godt soo bidden en smeeken wij u des te meer, gij woudet niet alleen ons, onse sonden om uwes naams eere, en om het bitter lijden en sterven van uwen Soon Jesus vergeven, en voorts alle wel verdiende plagen van ons weren, maar Heere wij bidden en smeeken u in 't bisonder, gij woudet dogh oock uijt ons lieve vaderlant wegnemen dese vierige fenijnige en verderderffelijcke plage van pestilentie, die gij heden ten dage regtveerdelijck om onser sonden wille, aen het runtvee gesonden hebt, ende Heere, dit bidden en smeken wij van u des noch te meer, om dat gij in u H: woort getuijgt hebt, allser pestilentie of eenige andere plagen onder u volck was, en sij haar van Hertten tot u quamen te bekeeren, en sij met bidden en met # smeken spreken u aengesigte vroegh sogten, gij woudet dan hare sonden vergeven en haar lant genesen, en de nu Heer gij kent de gestalte onser herten, en gij weet hoe gij onser selver voor u aengesigte vernedert hebt daarom Heere soo het uwe vaderlijke wille magh wesen, soo bidden en smeeken wij u niet alleen gij woudet dogh het fenijnigh verderf, dat gij voor een groot gedeelte, in sijn verderffelijcke werckinge aen ons koebeesten gesonden hebt, stuijten en vernietigen, maar wij bidden en smeeken u oock, gij woudet oock voortaan alle vierige en swevende sweerden van pestilentie, soo over onse personen als over onse koeijen en vee, niet meer uijt trecken en niet meer uijtsenden ten verderve, ende Heere woudet dit gij alsoo absoluijt niet doen, soo bidden en smeken wij u, Laat ons dan noch maar een overblijfseltje behouden, al was het maar een koiijken voor Eijdere koehouder, doch alles in u gunst en genade, ende O Heere onse godt, om dese voornoemde ootmoedige begeertens onser zielen van u te bekoemen, soo bidden en smeeken wij u van gantscher Hertten, besprengt gij de deuren van onser aller herten met het dierbaar offerbloet van uwen lieven Zoon Jesus Cristus onsen Salighmaker, en dat niet alleen soodanigh dat onse herten daar door van alle verderffelijcke en van alle verdoemelijke sonden afgewassen sijn

(blz. 79)

maar dat gij onse personen, en onse gantsche Have en goederen van nu voortaan neemt in uwe Heijlige bescherminge en bewaringe en Heere magh het sijn, wij bidden en smeken u tot aller tijt, Heelet onse breucken, en segent en vermenigvuldigt onse gantsche lieve vaderlant met gesunde lugten dauwen weijden velden en als ons vee, en voornaam onse personen, en alle onse runderen op de stallen weijden en velden, en zegent voort O godt al watter te zegenen is, en Heere dewijle gij meer kont doen als wij van u bidden of smeken kunnen, soo bidden en smeken wij u nochtans in de name van uwen lieven Soon Jesus Cristus, gij woudet ons lieve vaderlant en onse personen, en al ons doen en al ons laten soo danigh segenen, dat wij nu, en alle de dagen onses levens, en onse nakoemelingen na ons altijd oirsaken en redenen hadden, om uw alderheijligste name, mogentheijt en goddelijcke kragten te moegen loeven prijsen eeren en dancken, gelijk gij noch in 't midden van de Hittigheijt uwes toorns aen ons noch sulcke genadige oirsaken en redenen geeft waarom wij u O godt, noch op heden met hert en met mont in uwe mogentheijt Loeven prijsen eeren en dancken en wel bisonderlijck, om dat gij onser noch veele die genade en barmhertigheijt doet, dat gij onse personen, koijen en alwat wij bij der hant nemen segent en voerspoedigh maakt Amen

Waarde broeder, Ik bidde en wensch dat de Heere onse godt aen u, en aen mij, en aen onse gantsche familien, en aen onse gantsche nakoemelingen, en aen alle godt vresende menschen in den lande, sijne vleugelen van bescherminge en van kragtdadige bewaringe, gelieve over onse personen en over onse goederen soodanigh uijt te breijden dat de Heere onse godt, daar door Euwiglijck magh geloeft en gedankt werden, gelijk dit david wensch over hem selven, en over alle godt salige in den lande psalm 91
Waarde broeder op den 20 febreuw: 1714 doen sterft van **lambert pronck** een koe en op den 22 dito sijn laaste koe

Waarde broeder op den 24 febreuw: 1714 doen sterft van **mijn neef aart koppen** een pinck, en broeder het is aenmerckens weerdigh, hoe Ik op heden tot sijnen Huijse hebbe gesien, een koe, en een pinck, die sieck geweest hadden, hoe dat deselve niet alleen seer miserabel daar uijtsagen, maar dat voornaam aen te mercken is, dat was dat deselve koe en pinck alle beijde seer veele vuijle bultagtige geswellen en sweeren op hare lijven hadden, en waaruijt oock seer veele vuijle Etteragtige en stinckende materie quam

(blz. 80)

Waarde broeder op den 22 febreuw: 1714 doen sterft van [grietje gerberts](#) een koe, en op den 23 dito, een koe en op den 26 dito een veers, en op den 27 dito een pinck
Waarde broeder, op den 22 febreuw: 1714 doen sterft van de twee gebroeders [Jan](#) en [tijmon klaas Volckertsz](#) een koe en op den 24 dito een koe, en op den 2 maart een schoone veers en op den 3 maart een koe, en op den 6 maart een koe
Waarde broeder op den 17 febreuw: 1714 doen sterft van [Jan klaas dircksz onse post van Huijsen op naarden](#) een koe en op den 24 dito noch een koe en op den 26 dito noch een koe en op den 27 dito zijn laaste koe, en hem sterven noch twee kalveren af

Waarde broeder op den 28 febreuw: 1714 doen sterft van [Harmen tijmonsz grutter](#) een koe af die hij op nieuws van [Jan Prins](#) gekogt hadde

Waarde broeder op den 1 maart 1714 doen werden de meeste koijen van [mewis gijsbertsz](#) sieck, en daar mede wel op te letten is, soo hadde hij mede gelijk alle de voornoemde koehouders, nu all eenige weeken sijne koijen seer veel vaal root gebroijet hoij te eeten gegeven, en op den 5 maart soo sterft van hem een koe

Waarde broeder, alsoo in de dijnstaagse [amsterdamse Courant](#) van den 27 febreuw: 1714, en daar in uijt [Sgravenhage](#) van den 24 dito, een uijtschrijvinge van een vast en bede dagh die den 7 maart zolemmelijck moet warden gehouden, wort bekend gemaakt, ende deselve uijtschrijvinge niet alleen seer aenmerckelijck en opweckelijck is, maar om dat deselve geheel zingulier, en noijt diergelijke in de werelt is geweest, soo vinde Ik goet, om deselve tot een Lange gedagtenisse alhier uijt te schrijven, en Luyt deselve van woort tot woort als volgt

Ernfestige Wijse Voorsienige Lieve getrouwe ofte wel de [Vrede voor den Staat, gelijk oock door andere van de Hooge geallieerden met Vranckrijck gesloten](#) ons Hoepe hadde gegeven, dat die Vreede generaal soude hebben worden, en dat den Staat door godts goetheijt tot een gewenste en bestendige ruste soude zijn geraackt, soo sien wij nochtans tot onse groote droefheijt en bekommeringe, dat niet alleen den [Staat noch tot geen besluit van Vreede met Sphanjen](#) heeft konnen koemen, maar dat [oock den oorlogh in het nabuijrige duijtsche dijck noch Continueert](#) en dat de Jegenwoordige Coniuncturen veelsins noch eenen seer gevaarlijke uijtsigt hebben dat boeven dien de besmettelijcke sieckte onder het runtvee tot in dese landen overgebracht sijnde, een groot getal van het selve weggesleept en die plage noch niet ophout, daar uijt dieren tijt, en sware gevolgen te gemoet gesien konnen werden, ende na de maal wij als de oirsake deser bekommerlijcke swarigheden en plagen

(blz. 81)

Aansien de toorn godts die over des lants Hooggaande, en noch door sijne zegeningen noch door sijne oordelen gebeterde soudent regtveerdelijken ontsteken en noch niet versoent is, soo hebben de Heeren [Staten der verenigde nederlanden](#) met onse bewillinge in overweginghe van het selve in desen bekommerlijken toe stant van saken gevonden en nodigh geagt [uijt te schrijven een algemene vast en bede dagh](#) over alle de geunieerde provintien geassocieerde lantschappen steden en leden van dien tegen woensdagh die wesen sal den sevenden van de aenstaande maant maart, omme ten selven dage in alle kercken deser landen met een opregte belijdenisse van de voorgemelde des Lants hooggaande sonden en ongeregtigheden, en met een ijvere opweckinge tot een ware bekeringe beteringe en boetveerdigheijt, den Heere nedrigh ootmoedigh en vierlijck te bidden en te smeken, omme de genadige vergevinge van dien, en daar benefens dat godt almagtigh na sijn oneijndige goedertirenheijt het lieve vaderlant wil nemen in sijn Heijlige en genoegsame bescherminge, dat de vrede voor den Staat soo verre die gesloeten is wil bevestigen en deselve meerder wil volkoemen maken ook de oorlogen al omme in de nabuijrige landen wil doen ophouden, en alle nieuwe swarigheden van den Staat wil afwenden, dat de gemelde sterfte onder het runtvee wil doen Cesseren, oock het lieve vaderlant niet wil straffen met andere wel verdienende plagen, maar sijnen goedertiren zegen over het selve uijtstorten, en het selve in sijn gunste in veijligheijt bewaren, alles tot groot makinge van des Heeren alderheijligste name, voortplantinge en aenwas van de ware Gereformeerde Cristelijke religie, conservatie van de diergekogte vrijheijt en onser aller sielen Zaligheijt, wij verstaan derhalve Etz

In de Zaterdagse [Amsterdamse Courant](#) van den 3 maart 1714 daar in wort bekend gemaakt, hoe dat sekere drancken bequaam soudent sijn om binnen drie dagen een sieck koebeest te kunnen genesen en Luijt de bekendmakinge aldus

[Jacob du maniche](#) [Frans kramer op de Blaak](#)

(blz. 82)

tot **Rotterdam** verkoopt met goetkeuringe van Burgermeesters en regeerders aldaar **een nu eerst uijtgevondene onfeijlbaar geneesmiddel** tegens de sieckte en sterfte der koebeesten met dewelcke mense in drie dagen volkoemelijck genesen kan, dat deselve soodanigh herstelt en bevrijt sijn, van verdere sieckte onderhevigh te sijn, als reets gebleken heeft in en ontrent **delft**, en te **Charlois over de mase**, dese geneesmiddel kan gegeven worden aen koebeesten die met kalf sijn, sonder hinder ofte schade van dien, en 't bestaat in een groote, en twee kleijne Bottels dranck 't welck genoegh is, om een siecke koe of ander beest te genesen, en kost t' samen ses guld:

Waarde broeder, als dese **franse kramer**, een waar godtsaligh Cristen mensche was, hebbende Lief ons lief vaderlant, ende nu wel seker sonder te feijlen bevonden was, dat de Heere onse godt aen hem hadde ingegeven, dat dese recepte met sijne ingredienten, een onfeijlbaar geneesmiddel waar, tegens de sieckte en sterfte der koebeesten, en tegens verdere onder hevigheijt van dien, soo moeste hij dese nieuw uijtgevondene recepte met sijn ingredienten, om niet, aen alle de werelt bekent maken, tenEijnde, op dat # niet alleen een ijder mensche die deselve van node hadde die selver konde prepareren componeren en maken maar voornaam, om dat onsen godt daar geroemt gepresen en gedanckt moest werden

en vierigh
vlammen-
den en

Waarde broeder, Ik en kan bij desen oock niet nalaten om aen uE bekent te maken, hoe dat het onsen godt behaagt heeft, soo in den verleden herft als oock den geheelen winter door, tot aen den 8 febr: deses Jaars 1714 toe, niet alleen met stil weder sonder sneeuw, maar met veel sware stinckende nevelen dampen en dauwen heeft besogt gehad waarom Ik bij dese gelegentheijt des tijts seer dick wils den wolcken hemel, het werck van godts handen, met groote verwonderinge hebbe aengesien en de oock wel tegens eenige goede getrouwe Cristen menschen gesegt, dat Ik noijt bij mijn levenstijt sulcken wonderlijken valen vierigen # stil hangenden en uijtgespannen lugte met kleijne droege # en vaal roode ronde, en met langhstralende wolckens die na bij de aarde waren gesien hebbe

doch van den 8 febr af tot aen den 26 dito toe, doen begon het met deselve Lugten en wolckxkens

(blz. 83)

soo is nu en dan wat te waijen, maar op maandagh avonts den 26 febreuw 1714 de klokke 8 uren doen begon het op een Extraordinaire wijze, met een omloop en met een verloop van een noordenwint soo sterck en soo hart te waijen, dat Ik in mijn levens tijt noijt sulcken noordenwint niet beleeft hebbe, want daar waijeden niet alleen veele noorder Hoijdeuren op, en schoorstenen af, maar daar waijeden oock veele boomen om, en daar braken veele meuren aen stucken, en geheele huijsen waijeden in Ja veele schepen waijeden om, en veele schepen met menschen die versoncken en verdroncken op de zuijderzee, en op veel plaatsen van ons vaderlant, braken door de kragt van 't water de dijcken door, en onse arme vissers, die raakten alle hare schuijten in de gront, ende daar was in 't generaal alhier sulcken gekerm en geweent als Ik oijt niet meer gehoort hebbe want den eenen die huijldde en weende, om dat het katheet schaap schot op sijn schapen was gevallen, en den anderen schreijde om dat sijn gevel was ingestort ende den eenen om dese schade en den anderen om een ander ongeluck dat hem overgekoemen was, in somma de schade en elende hier door veroirsaakt, die is soo groot dat Ik niet magtigh ben om die te beschrijven op donderdagh den 1 maart 1714, was wederom een stercke Zuijtwestenwint, waar door het alhier seer laaghwater was -----
maar op vrijdagh namiddagh en op die selve vrijdaags nagts den 2 maart 1714 doen verhief de wint uijt den Hoog noortwesten, hem wederom noch ruijm soo sterck, als hij maandags avonts te voeren gedaan hadde, waar door niet alleen den oploop van het water veel hooger wierde als te voeren, maar daar door wierde noch veel meer landen en velden onder water geset dan te voeren, Ja de schade en ellende hier door veroirsaakt als nieuwe breucken, die is mede niet te beschrijven, want het water was soo hoogh, dat het seer hoogh boeven de zomerdijcken, en zeedijcken, soo tot Emenes, als bunschoeten heene gingh, waarom oock de luijden op den eemsen dijck woonende genootsaakt waren om hare koebeesten regt midden in de nagt van daar te drijven, na den dorpe baarn en hadden sij lieden dat niet gedaan, sij souden hare koijen apperent niet behouden hebben

(blz. 84)

maar het heugde de meeste menschen aldaar
noch wel hoe dat sij over twaalf Jaren, van den
Heere onsen godt besogt wierden met eenen
seer swaren en Hoogen watervloet waar
door doen ter tijt eenige menschen
en seer veele beesten van haar verdroncken
Ja waarde broeder dese Jegenwoordige ongesta-
dige en omdraijende winden, die noch niet ophouden
wie weet wat die noch schade en Ellende baren sullen
want de lugt en winden die sijn noch soo ontsteken
dat mijn herte daar noch voor benauwt is

Op dijnsdaags nagts tusschen den 6 en
7 maart 1714, soo als Ik op mijn nagtrust lagh
doen hoore Ik de wint wederom seer sterck
opwajien, waarom Ik met mijn godt in 't gebed gingh
en hem seer Ernstigh en ijverigh aenriep, hij
woude niet alleen de winden stillen, maar hij
woude dogh dese vast en bede dagen, ons in sijn
gunste en genade Laten Celebreren

maar Ach, terwijl wij # op voormiddagh met een goet getal volckx
in het Huijs des Heeren waren, soo verhief
hem de wint uijt den Hoognoortwesten wederom
seer sterck, het t'welck mij wel te opmerckelijcker
goedes woort dede Hooren, en des te meer bidden
maar de kerck uijt sijnde, soo sagh Ik niet alleen
dat de wateren wederom met een groote op-
lopentheijt over onse kadijcken heene gingen
maar Ik sagh daar oock bij [dat wederom onse
visschers schuijten den eenen in de gront, en den
anderen aen stucken raakten](#)

dogh waarde broeder, gelijk gij wel weet dat ons dorp
op een hoogagtige gront staat, soo sijn wij wederom op
nammiddagh te kercken gegaan en na dat het
gebet predikatie en dancksegginge en zegen was
gesproken, soo quamen wij wederom t'Huijs, en doen
sag men, dat het water wat gevallen was schoon het
aen vier uijren toe hadt moeten wassen, waarom
wij in bedencken sijn, offe Elders een dijck mogt
ingebroecken sijn, doch wij hoepen het beste
maar het is te dugten dat hooge water wederom
groote schade en ellende sal gemaakt hebben

ende soo aenstontstonts hoore Ik seggen, dat
den [Eemssen dijck doorgebroecken](#) is en dat
het [met den Emenesser veendijck in groot pe-
rijkel is geweest](#), Ja soo den [schout Willem
Verweij](#), een waar verstandigh man, niet
goede voorsorge gedragen hadde, den dijck soude
doorgebroecken hebben

(blz. 85)

Waarde broeder, op woensdagh voormiddagh den 7 maart 1714, sijnde een zolemnelijke vast en bede dagh doen heeft onsen wel, en Hooggeleerden predikant georgius Erhard sijn sijn text genoeme uijt Amos 4 veers 10 Ik hebbe de pestilentie onder u lieden gesonden na de wijze van Egipten, Ik hebbe uwe Jongelingen door het sweert gedoot, en de uwe peerden gevanckelijck laten wegvoeren, en de Ik hebbe den stanck uwer Heijrlegeren selfs in uwe neuse doen opgaan nochtans en hebbet gij u niet bekeert tot mij spreekt de Heere, ende na dat hij eerst een kostelijk en hertgrondelijck gebet hadde gedaan, soo nam hij sijn Inleijdinge uijt Jesaia 26 veers 9, want wanneer uwe gerigten op der aerden sijn, soo leeren de inwoonders der werelt gerechtigheit, en de na dat hij sijn text in twee hoofd delen hadde gedeelt en deselve hoofd delen in verscheijde leden hadde gestelt, soo verklaarde hij niet alleen die selve text met seer veele Leer pointen en leerredenen maar hij hadde daar uijt oock een nette en applicable toepassinghe Etc

ende op dien selven dagh des namiddags, doen hadde wederom onsen voornoemden predikant, sijn text Joel 2 veerssen 12: 13: 14, nu dan oock spreekt de Heere bekeert u tot mij met u gantsche Herte, ende dat met vasten en met geweene, en met rouwklage, ende scheuret uwe Herte en de niet uwe klederen, en de bekeret u tot den Heere uwen godt, want hij is genadigh en barmhertigh lanckmoedigh, ende groot van goedertierentheit, en de berouw hebbende over het quaaade, wie weet hij mogte sigh wenden, en de berouw: hebben, ende hij mogte eenen zegen sigh overlaten tot Sphijs offer en de dranck offer voor den Heere uwen godt, ende na dat hij sijn Inleijdinge hadde genoemen uijt de spreuken Zalomons het 16 kapitt veers 7, als ijmants wegen den Heere behagen, soo sal hij oock sijne vijanden met hem bevredigen, en uijt psalm 50 veers 23 wie danck offert, die sal mij eeren, en de wie sijnen wegh wel aenstelt, dien sal Ik godts Heijl doen sien ende nadat hij dese sijne text in drie hoofd delen hadde gedeelt, en deselve hadde verdeelt, in verscheijden onderdelen, soo verklaarde hij die selve text, niet alleen seer net en ordentelijck, maar hij haalde en hij verklaarde uijt die selve text, oock veele leerpointen en leerredenen, die Jegenwoordigh na de Coniuncturen van tijden en van saken en van plagen bij uijtsteck applicabel waren

(blz. 86)

Waarde broeder nadat de eerste kerck uijt was
doen las onser **M^f aart koppen** op ordre van onse
schout Buijrm^{rs} en Schepenen, dese twee volgende
Staten placaten af

het eerste placat was den voornaamsten
Inhout des

eerstelijck, hoe dat de Saten generaal der verenigde
nederlanden, hebben goet gevonden en gestatueert
dat sij haar placat van den 6 decemb: 1686 't welck
sij tot beneficie van de lant goederen, een belastinge
gesteld hadden van 20 guld op **ijder koe of os, die van
Jutlant, buijten de maanden van April en maj in dese
landen wierden ingebragt**, om redenen dat nu veel
ossen en koijen door een besmettelijcke sieckte gestorven
sijn, hebben afgestelt, ende in plaats van dien, nu niet
meer dan een ten hondert van de waarde der ossen of koijen
die buijten de maanden van april en maj van **Jutlant**
in dese landen koemen, sullen betalen
ten tweede, soo hebben de Staten generaal, bij dit placat
verboeden, dat niemant, geen ossen anders in dese lan-
den sal moegen voeren, dan met beEdigde attestatien als oock
dat deselve ossen van gesonde plaatsen en van gesonde
stallen koemen, welckers formulieren van attestatien
daar in voorgeschreven wert
ten derden, soo hebben deselve Staten generaal, bij dit
haar placat gewilt, dat geen ossen **koemende van stal-
len, gelegen boeven de rievire de Elve, opwaart tot aen
de rievire de gram, en sulckx van beneden Eiepen, en soo
oostwaarts aen, tot beneden Harderlebe tot aen de rie-
vierire de Elve**, noch te water, noch te lande, in dese landen
sullen moegen werden gebragt, en dat geen ossen koemende
van Eiepen en Haderlebe, en van stallen daar boeven gelegen
en door de landen onder deselve gelegen gedreven sijnde
in dese landen niet sullen moegen werden ingebragt
op peene van Corporele Straffe

het tweede placat

geeft te kennen, hoe dat door godts goetheijt, de **meijerije
van 's Hertogenbos** tot noch toe is bevrijt gebleven van de
besmettelijcke sieckte onder 't runtvee, en om deselve
besmettinge voor soo veel als mogelijk voor te koemen
soo hebben de voorz Staten generaal goet gevonden
om te verbieden, dat voornaam geen voerluijden of geen
schuijte voerders **wonende op de Leck Waal of Maas te graven
ravesteijn, batenborgh, magen, maasbommel Oijen de
nieuweschans Sinte andries, Hedel, Hemert en pouderoijen, noch
van de kleijne maase, van Heusden af, tot geertruijtenbergh toe**
met geen Hoornbeesten over de gemelde rievieren sullen moegen
voeren of drijven, of brengen na **de meijerije van de bosch**, ten
sij deselve voorsien sijn met beEdigde attestatien, dat sij van
gesonde stallen of uijt gesonde weijden koemen, op peene die ten
Contrarie doet aen sijn lijf en goet te sullen werden gestraft
dese voornaeme placaten die waren beijde bij de Staten
generaal gearresteert de 24 febreuw: 1714

(blz. 87)

Waarde broeder dese drie sware en noijt gehoorde stormwinden, die de Heere onse godt binnen 8 dagen aen ons geoeffent heeft, die hebben aen de eene kant in ons lieve vaderlant, wel een sware roede geweest, om door deselve stormwinden om verre te doen waijen # moelens Huijsen toorns kercken en vuyjrbakens, en om door stranden omslaan breken en sincken der schepen en schuijten en om door 't inbreken van dijken en dammen en door 't verdrincken van landen vee en menschen, eene seer groote breucke schade en ongelucken geweest en veroirsaakt, maar aen de andere kant soo moegen wij hoepen, dat deselve stormwinden ons lieve vaderlant ook sij geweest, tot weldadigheijt, namentlijck, dat niet alleen in dese dagen het gemene volck in den lande in groote benaetheijt en in groote verlegentheijt waren, soo wegens de plage van pestilentie onder het runtvee, als wegens dese stormwinden, maar voornaam om dat den gemenen volcke des Lants, op desen derden stormwint, sijn de vast en bede dagh, met hare bange zielen en met hare gebeden in de kercke waren, en sij nu apperent, onsen godt, uijt een sware overtuijginge van hare begane sonden des te ijveriger, en des kragtiger hebben gebeden en gesmeekt, hij woude dogh sijne regtveerdige toorn, en grimmigheijt van ons wenden, en hij woude dogh in plaatse van dien, onse sonden vergeven en ons schencken sijne dierbare genade, en onse breucken helen en ons Lant in zijn Zegen genesen Ja segh Ik, terwijl dese oordelen, en terwijl dese hertgrondige en ziel beroerende gebeden en smekingen te gelijck waren, soo heeft misschien de Heere onse godt, ons niet alleen in weldadigheijt ontfermt, nemende van ons wegh, de onreijne vale vierige, en vierigh vlammden, en stil hangenden fenijnigen lugte maar misschien heeft de Heere onsen godt, door dese kragtige stormwinden daar bij oock te wege gebragt, dat de kragt van pestilente besmettinge aen 't runt vee, daar door in 't geheel, of ten dele is gestuijt en vernietigt, altijd dit is seker, dat Ik nu met mijn ogen sie, dat noet alleen opheden na de vast en bede dagh, de lugt suiijverder, Helderder, en reijnder verthoont, als voor de stormwinden

(blz. 88)

maar daar bij soo sie, en ondervinde Ik oock. tot lof en danck van godts goetheijt en barmhertigheijt, dat nu, in een dagh of twee, soo geen siecke koeijen koemen, als wel voor de stormwinden en voor de vast en bede dagh, Ja selfs eenige siecke koeijen van **mewis gijsbertsz**, die ale een week sieck hadden geweest, die worden wat beter, ende och, woude het de Heere onse godt behagen, dat hij ons in sijn genade, die barmhertigheijt hadde gedaan, dat hij den Cieraat onses lants, onse koeijen, van haar hadde afgenomen dese plage van pestilentie, wij wouden hem daar voor, en voor alle andere zegeningen wel Euwiglijck Lief hebben en dancken dogh de Heere doe met ons dat goet is in sijne ooge

wonende tot **blaricum** Waarde broeder ik kan aen uE, oock niet verborgen houden, het geene **tijmon lambertsz** # op Heden den 10 maart 1714 wegens de gestorven koebeesten aldaar, aen mij opgeeft

Namentlijck

Lambert Jansen puijck	10 koebeesten
dilheijnen de weduwe van	
Ebbe Jansz Vos	11 koebeesten
Hendrick Cornelisen	15 koebeesten
Jaap Zijmon	6 koebeesten
Jan Bunschoeten	6 koebeesten
Jan Rutgertz	5 koebeesten
Hendrick pater	4 koebeesten
tijmon Lambertsen selver	3 koebeesten
d'weduw van lambert tijmons	2 koebeesten
klaas Jansz	1 koebeest
Lambert Elbertsz onse neef	1 koebeest
gijsbert Bregtersz	1 koebeest
klaas Harmensz	1 koebeest
peter ebben	1 koebeest
Evert pietersz	1 koebeest
geu klaaz	<u>1 koebeest</u>
	69 koebeesten

(blz. 89)

Waarde broeder, Ik en kan bij desen oock niet nalaten om aen uE: bekent te maken, hoe het al staat met [de sterfte onder het runtvee](#), soo tot naarden, Hilversum, Laren, Bussum Sgravelant Emenes en tot Loosdregt

[paulus tiedeman](#) [Impostm^r](#) van't zout en [Hoorngelt over naarden en goijlant](#), die heeft op den 8 maart deses Jaars 1714 tegens mij geseget, dat het getal van de gestorven koebeesten tot [naarden](#), soo in den Herft, als van de winter, tot nu toe aldaar is geweest, ontrent 360

ende soo Ik wel onderrigt ben, soo sijn in den Herft, als van de winter, tot nu toe, in den dorpe [Hilversum](#) gestorven ontrent 300

ende soo ik wel onderrigt ben, soo isser in den dorpe [Bussum](#) van de winter niet eenen koebeest gestorven, oock niet een op [Craloo](#) oock niet een op [Out naarden](#), oock niet een op het [nieuwe Huijs](#), oock niet een op [Oud: bussum](#)

ende worde van [Lubbert Jansz](#) wonagtigh tot [Laren](#), met een volkoemen waarheijt onderrigt dat tot op heden toe, in den voornoemden dorpe Laren, maar twee koebeesten van [Willem Jansz monjeur](#) aen dese plage gestorven sijn

en wat [Sgravelant](#) belangt, die hebben in 't Laast van de somer al een sware sterfte onder haar runtvee gehad, maar van de winter wel eenigen, dogh niet veel en hoe veel sij daar in 't geheel, tot nu toe aen de plage verloren hebben, dat is aen mij niet regt bekent

(blz. 90)

ende wat den dorpe **Emenes** belangt daar sijn
in 't voorste van de winter, soo op het **eijntje**
van Buijten dijck, als in **binnen dijck bij de**
kerck te samen ses koehouders hare
meeste koeijen gestorven, maar tot noch
toe anders niet

ende wat den dorpe **Loosdregt** belangt
daar soude het met dese plage seer
droevigh gestelt sijn want men segt
dat daar ontrent agt hondert koeijen
souden doot sijn, waar onder **mijn**
swager Jacob gerritsz Jes, wel 24 30
koebeesten daar aen verloren heeft

op den 11 maart 1714 doen sterft van
magteltje Hendrickx weduw van gerbert
Willemsz een koe, en staat mede daar
bij te noteren, dat sij oock mede hare
koeijen wel een weeck twee a drie # te voeren, seer
veel swaar vaal root gebroeijt Hoij te
Eeten hadde gegeven, en oock haar stal
uigtgemest hadde

op den 12 maart 1714 doen sterft van **mewis**
gijsbertsz backer een koe, en alle sijne andere
die worden wat beter

Waarde broeder wel ligt sult gij tegens mij
seggen, Ik hebbe uijt u particuliere schrij-
vens, die gij voormaals aen mij hebt gedaan
verstaan, dat gij seer dickwils hebt gesien
en ondervonden, dat ordinaris, de miltste vrugt-
baarste vetste en beste koeijen, midden op
de stallen staande, eerst sieck worden

Ik antwoorde hier op Ja, dat hebbe Ik niet
alleen aen u geschreven maar dat is oock waarlijck
want eerstelijck, soo sijn die milde en veel melck
gevende, en zoet kalf dragende melck koebeesten
hare Lighamen in 't velt veel opender en ont-
fanckelijker geweest om met de voornoemde
pestilentie te besmetten, dan de andere koe=

(blz. 91)

beesten die droogh Hart, en soo milt en ontfancke
kelijck in hare nateure niet en sijn
ten tweden, soo wanneer dese miltste en ont-
fangbaarste koeijen, dan midden op den stal
staan, soo worden neit alleen die selve miltste
koeijen van de andere ter sijden staande
koeijen, die het oock onder de Lee hebben, be-
snoeft en beasemt, maar voornaam
soo worden die selve miltste koeijen, staande
midden op de stallen, van alle de andere be-
smette koeijen, op het alderhevigste, en op
het alder kragtigste, van allen haren af-
gaanden pestilentalen dreck bestoncken
door welcken vuylen stinckenden en onreijnen
pestilentalen dreck, en door volle opproppin-
ge en uijtmessinge van deselve, soo worden
sulcke miltste koeijen, staande in 't midden
eerst sieck op de stallen

Ja broeder, men siet oock, soo nu, en dan, dat
sulcke milde en ontfangbare koeijen, wel
eens een steeck en prickel van dit
voornoemde pestilentale fenijn krijgen
waar door sij wel eens een dagh of twee
met dicke hoofden als anders niet wel
sijn, gelijk gebleken is, aen een milde
koe van **Jan Willemsz boer** en aen een milt
beest van **Cornelis Lambertsz Smit**, en aen
een milt beest van **Lambert Willemsz kayer**
en aen een milt beest van **magteltje**
Hendrickx, en aen een milt beest op **Oude**
Naarden, en aen meer anderen
Ja selfs broeder tot soo verre, dat een
sekere milde kalf de koe, van **Jan Jacobsz**
man, in de tijt van een week geen boeter
van sijn melck gaf, en **mewis gijsbertsz**
backer die heeft oock onlangs tegens mij
verhaalt, hoe dat hij eenige tijt te voeren
eer sijne koeijen sieck wierden, geen goede
boeter, als voeren, van sijn koeijen hadde
konnen karren,

(blz. 92)

Waarde broeder, op Heden den 12 maart 1714
soo vertelt **Jan gerbrantsz ramaker onsen**
ouden bekenden buijrman aen mij, hoe-
waar is, dat eenen voornamen koehouder
genaamt **Willem M:** wonende na bij het
Slot tot Loendersloot, en al daar op het
huijs den Haringh, welke voornoemde
koehouder seer laat in den herfts
soo aen sijne nabeuren koijen al daar
en als Elders hier en daar aen andere
koijen met een bedroeft Herte sagh en
hoorde, dat soo ras deselve koijen op stal
gebragt waren, voort sieck wierden en
stierven, soo resolveert niet alleen dien
voornoemden koehouder, om sijne koebeesten
van de winter niet op stal te setten, maar
hij heeft het oock tot dus verre niet
gedaan, want hij heeft sijne koijen, den
gehelen winter door (wel toegedeckt apperent)
altijt op sijn werf ongebonden laten loopen
en hij heeft deselve oock altijt uijt sijn Hoij-
bargh, soo veel Hoij laten Eeten als sij wilden
en haar dranck gegeven gelijk behoorde
maar daar wel op te letten staat, soo sijn
van dese mans koijen, op heden noch niet een
daar van sieck geweest, dogh wat daar noch
op volgen sal, dat sal de tijt Leren

Waarde broeder op den 16 maart 1714 doen sterft
van **mewis gijsbertsz** een koe, maar sijne
anderen worden beter

en de op den 19 maart 1714, doen sterft van
magteltje Hendrickx weduw van gerbert wil-
lemsz een koe, en een veers, en noch een koe
en op den 20 dito noch twee koijen, en op heden
van 24 dito, noch een pinck maar noch drie
koebeesten worden wat beter

Waarde broeder, nu weet Ik niet dat in ons ge-
heele dorp, een beest meer sieck is, daarom
soo hoep en wensch Ik, dat het de Heere onse
barmhertige godt, magh behagen dat hij
dese plage van ons neme, en soo ophoude
en ons in plaatse van dien, sijn goede zege-
ningen geve

(blz. 93)

Waarde broeder, Ik hebbe uE brief van den 18 deser maant maart 1714, die gij schrijft op mijnen brief van den 11 deser op vrijdagh namiddagh den 23 deser voorz maant en Jare, soo als [Ik tot onse schouten, op den stoel des gerigts sat](#), niet alleen seer wel ontfangen maar den inhoud van deselve daar bij oock wel verstaan, soo is 't, dat Ik onder anderen in desen uwen brief hebbe gelesen, dat gij van mij wel weten woudet (de wijle Ik in mijn gemelde brief geschreven hadde van recepten en van remedien voor koebeesten) of deselve recepten en remedien wel waren geprobeert, goet bevonden en geapprobeert

Waarde broeder, hier op soo antwoorde Ik, als staande voor den oppersten rigter den Heere mijnen en uwen godt, dat [het recept uijt Hamburg van den 2 Janu: 1714, dogh met eenige veranderingen in mijn Journaal uijtgedrukt](#), het selve recept bij twee koehouders alhier is geprobeert, te weten eerstelijck soo komt bij mij om raat voor een sieck koebeest, die een steeck en prickel hadt gekregen van dese bekende plage, soo dat het beest sijn voorgaande melck niet gaf, noch oock niet en woude eeten, noch oock niet en Erkauwde, [gerrit Willemsz](#) bewoonder op [oude Naarden](#), sijnde een vermaart godtsaligh Cristen, de welcke Ik in de name en vreese godts ordonneerde en recommandeerde hij soude maar gaan nemen een mingelen zoe te melck, en doen daar in 4 bolletjes knoffelook, en doen daarin twee hantjes vol de bladen van den geneverboom die hij selver in de thuijn hadde, dogh al voorens kleijn gescherft, en koken dit te samen een half uijr, en dan wel toe gedeckt, het selve Lauw laten worden, en soo in gegeven, gelijk Ik dit breder in dat selve recept beschreven hebbe, en de na dat hij dat selve soo aenstonts gedaan hadde, soo en deurde het boeven de 12 uren niet, of sijn beest was wederom in sijn voorgaande staat

ten tweeden, soo quam op den 10 Jan 1714 bij mij om raat voor eenige koebeesten, die soo eerst sieck geworden waren, [Lammert Lambertsz prins](#) alhier wonagtigh, sijnde mede een godt salig Cristen, de welcke Ik oock in de

(blz. 94)

name en vrees godts, het selve voornoemde recept ordonneerde en recommandeerd, het welck hij oock soo quam te doen, ende na dien hij dit selve recept den siecke beesten ingegeven hadde, soo wierden alle deselve, (behalve een) binnen 12 uijren vrij beter, en de sij sijn alle in haren voorgaanden staat gekoemen ende die voornoemde twee koehouders, die hebben sudert niet alleen, geen siecke koeijen meer gekregen, maar sij hebben voort door ingeven van godt, soo aen mij als aen haar de goede middelen in dit Journaal gemelt geopserveert en waargenoemen, waar door het oock haren en mijnen godt behaagt heeft, ons te bewaren voor verderf, doch broeder, wat verder belangt, Ik hebbe hier niemant ten oren gelooopen, met mijne ingegevne recepten en remedien te presenteren, wel wetende dat men menighmaal in sijn eijgen plaats wegens de menschen haar ongelooft, niet veel vrugt kan doen, gij sult oock in mijn Journaal wel lesen, dat Ik in eenige saken seer veele tegenstanders hebbe gehad doch tot Lof van godt, soo moet Ik dit hier noch bij seggen, dat Ik Evenwel noch dailijckx voor mijn oogen, aen eenige vroeme en godt vreesende menschen sie, dat sij beter middelen in 't werck stellen, om hare koeijen is 't mogelijk, niet sieck te maken en haar tragten te bewaren dat sij niet sieck worden, want sij sien klaarlijck menschelijcker wijze te spreken, datter quade middelen, die de koeijen des te eer en meer doen sieck worden

voorts broeder, soo soude Ik hier wel invoegen een remedie tot [bunschoten](#) en hier gebruikt maar alsoo alhier niet een koe daarmede is genesen, soo is het niet nodigh dat Ik het hier in insere, daarom vernoegt u met het tegenwoordige, Ik sal bij leven en bij gesontheit verder voortgaan, om te Journaal leren

(blz. 95)

Memorie ofte het vervolg van mijn Journaal
dat Ik op den 26 maart 1714, rakende het sterven
der koebeesten als andersins, aen mijn broeder
Hendrick rijcksz Lustigh wonende tot Sneeck in Vries-
lant gesonden hebbe

Waarde broeder op het versoek van eenige Cristen
mensen alhier, soo sende Ik op dijnsdag den
2 april 1714, aen uE een kleijn rijm gedigt, waarin
Ik alle vroeme menschen vermaan tot eene
spoedige en ware bekeringe-----
Ja waarde broeder Ik en kan ook bij desen niet
nalaten het gene alhier op Sondagh den 2 april
1714 door ordre van onsen Staat, op onsen kerck-
rooster met een placaat is afgelesen, nament-
lijk, waarin de Staten van Hollant en westvries-
lant, willen en ordonneren dat geene pagters ofte
hare dienaars bij de opschrijvinge van de koebeesten
sonder verlof van den koehouders, niet sullen
moegen gaan in de Huijsen bij de koebeesten
tenEijnde, op dat de pagters ofte hare dienaars
koemende van ongesonde stallen, en wederom
gaande op gesunde stallen, daar door de besmettinge
niet overbrenge, Ja de Staten des voorz Lants
die hebben bij dit placaat oock gewilt en geor-
donneert, dat den koehouder op een boete van 10
guld: van Eijder beest, sijne koebeesten opregtelijk
moet aengeven, en soo den pagter suspicie
heeft dat den koehouder sijne koebeesten niet
opregt aengeeft, soo moet den koehouder op 't
versoek van den pagter Eedt doen, oock hebben
de Staten in dit placaat geordonneert, dat de
certificatie brieven van gesunde koijen op een
zegel van 3 stuijvers sullen moeten geschreven
en dat men niet meer dan 12 stuijv: voor 't schrijven
van deselve getuijgbrieven sal moegen vorderen
Waarde broeder op dijnsdagh voormiddagh den 27 maart
1714; doen was een groote vale vierige ringh rontom de
zonne, waarop het soo aenstonts wederom begon
seer sterck uijt den noortwesten te waijen, ende het
wajjde op den 28: 29: 30 en 31 dito soo hart en sterck
dat door derselver kragt een water moelen bij de
naarder meer omwajjde, Ja dese winden die deden
wederom seer groote schade, soo aen moelens dijken
dammen als andersins, al te veel om hier te
beschrijven

(blz. 96)

Waarde broeder, dit pest vierigh fenijn waar mede dese en geene koebeesten besmet sijn en seer veele albereijts daar aen gestorven sijn, ende seer veele het selve noch in hare leden hebben, dat kan enig-sins vergeleken werden bij het bijten van een vierige slange, en bij het steken van een Adder en bij [het inEeten van de kancker](#), want bijet een vierige slange in des menschen toon, hij sterft niet voort, maar der selver fenijn werckt van daar voort door 't geheel Lighaam van een mens en soo ras het vierigh slangen fenijn het geheele lighaam van een mensch ingenomen heeft, soo wort den mensche qualijck en hij spreijt handen en voeten van een, en hij begint te worstelen met de doot, ende na dat hij alsoo, en alsdan na dat het slangen fenijn werckt geheelen en al van dat selve fenijn aen sijn maagh en herte over-wonnen is, soo sterft den mensche door der selver fenijn voortwerckende kragt den bitteren doot ende soo gaat het oock met de steeck van een adder en met een inEetende kancker, doch Elck fenijn werckt na sijn aart en na sijn Eijgenschap van werckinge

Waarde broeder hier toe dient een zeltsaam voor-val, 't welck aen vier personen na bij [nieuwersluijs](#) gelegen bij [Loendersloot](#) op den 6 april deses Jaars # 1714 al daar seer droevigh is voorgevallen namentlijck, hoe dat [4 duijtsche afgedanckte Switsers van uijtregt na amsterdam te voet quamen reijsen, de welcke geen gelt hadden om Eeten te koopen, en grooten Honger hebbende en niet wetende waar sij den Honger mede stillen souden, soo sien sij aldaar in een ouwe vuijle sloot eenige Calmus wortelen staan, welke wat bitter van smaak sijn, en van welke sij oock wat proeven, maar daar bij soo sien sij eenen \[dicken wortel, hebbende de gedaante van een pinxternakel\]\(#\), de welke sij oock uijt trecken, en daar van een ijgelijck wat medelende, ende alsoo de smaak van dese wortel wat zoetagtigh was, soo aten sij deselve al gaande bij stuckens op, ende soo ras en hadden sij dese wortel niet opgegeten, of een van dese 4 personen die wort qualijck en sij met haar vier personen een weijnigh voortgegaan sijnde, soo quamen sij bij een \[Herbergh tot Loendersloot\]\(#\), ende doen Eijschen dese qualijken man een weijnigje genever, 't welck men aen hem gaf, doch het wert hier mede niet beter, maar Erger, waarom dat de lieden aldaar hem tusschen twee mannen gaande aen een huijs van een medicijnm_r bragten welck medicijnm_r hem aenstonts wat in gaf, dogh dat en](#)

(blz. 97)

Holp niet, waarom dat de medecijnm^r hem andermaal wat ingaf, en doen raakte hij aen 't braken, waar door hij het fenijn quyt raakte, ende wederom bij de drie andere personen koemende, soo vonden sij de drie andere personen met de doot te worstelen, want die waren soo veer heen, dat sij handen en voeten van malckanderen uijtbreijden, en alle drie soo haastelijk al t' samen den doot stierven, voorwaar een vreemde sake en droevigh voorval, weijnigh diegelijx alhier te Lande gebeurt, ende na het overlijden van dese drie personen, soo hebben eenige medicijnm^{rs} aldaar, en dat ter ordinantie van 't [geregt van Loendersloot](#), alle dese drie menschen geopent, en van binnen seer nauwkeurigh beschouwt soo is't dat sij in de eene sijne maagh hebben bevonden een groot gat daar men wel een hant kon insteken ende den anderen die hadde een gat in de maagh waar men wel twee vingeren kon insteken ende den derde, die was sijn maagh op het doorbreken toe, ende men haalde uijt hare magen noch eenige schijfkens, die sij van de gesnedene wortelen gegeten hadden, Ja de voornoemde medicijnm^{rs} die gingen met den overgebleven duijtsher na de sloot toe daar sij dien fenijnigen wortel geplukt hadden, en hij wees haar noch een of twee diegelyjcke wortelen aen, die de medicijnm^{rs} uijtpluckten, ende aen hare woningen daar mede gekoemen sijnde, soo sneden sij een van deselve aen schijven en deden die in een Emmer met water en na dat deselve schijven een weijnigh tijts in 't water geweest waren, soo quam niet alleen op het water een blauwe fenijnige vlies, maar onder in de Emmer met water, daar was het water van dese wortel seer swart dick en grof waar door het bleeck dat daar een groote en stercke fenijnige kragt en verderf in 't water, en in de wortel was, Ja de vrugt, die des zomers op dese wortel wast die heeft een groene steel ter hoogte van ontrent 2 ½ voet, en ter dickte van een mans duijm, ende daar op wast een ronde blom, die eerst groen, en daar na wit wort, hebbende dese witte blom, de gedaante van een wit puijs of vlierzaat, en die is seer beminnelijck en begeerlijck voor des

(blz. 98)

menschen oogen, dogh seer bedrieglijck en fenijnigh
Ja daar is geen minder fenijnigheijt in dese vrugt
als in de wortel, want het is nu ontrent drie
Jaren geleden dat eenige kinderen tot **breukelen**
van deselve vrugt gepluckt en geeten hadden
daar oock aen gestorven sijn hierom soo rade
Ik een Igelijk mensche, dat sij sigh altijd hebben
te wagten van dese wortel of vrugt te Eeten
op den 14 april 1714, doen was het wederom seer
Hoogwater, alsoo dat onse maatlanden wederom
onder water Liepen
op den 19 @ 20 april, doen was het seer Heet en warm
weer na den tijt van 't Jaar, oock sag men doen wederom
seer **veele wonderlijke groote muggen**, alle met seer
Lange Cruijs staarten, en die ons tegen den avont
in 't arbeijden seer quelden
op den 22 april, doen was het stil weer met
een wonderlijke nevel mist en stinckende damp
op dien selve 22 april 1714, doen is 't dat **Jacob Jansz
Verwer wonagtigh tot blaricum**, aen mij ver-
telt, hoe dat **sijn huijsvrouw trijntje Jans** en met
sijne twee zoonen Hendrick en Jonge Jan, op een
schemeravont in den voorleden Jare 1714, en dat
in den Herfts, soo als sij in hare nenge waren
om boeckweijt te binden, hebben bij haar sien
nedervallen een groot viervonckigh Ligt 't welke
seer kragtigh vier vonckende op de aarde, waar
van sij seer grootelijcx verschrickte
Ja op dat selve ogenblick, doen sagh **tewis
ffransz mede wonagtigh tot blaricum**, staande
op **oombergh**, dat selve viervonckige Ligt, bij de
voorz menschen op aarde Leggen voncken
Ja aenmerckelijck is het, het geene die selve **Jacob
Jansz Verwer** als doen al verder aen mij vertelde
hoe dat **sijn outste soon Jan**, soo als hij in dien
selven Herfts in dien selve Jare 1713 op een
schemeravont in **rijsebergen bij Calis kamp**
was te melcken, doen heeft gesien een groot
viervonckigh Ligt, hebbende de gedaande van
een vierigh swaart, 't welck hij sagh een stuck
boeven de Huijsen van **blaricum** heen sweven
en sweefde alsoo, van daar na de buijtendijkse
kerck toe, Ja even boeven **de buijtendijkxe
kerk van Emenes** heenen, en alsoo van
daar voort na het suijsen toe, voorwaar
wonderbare pestilente vier vonckige Ligten.
Ja Ik vrees voor noch swaarder pestilentie onder
vee en menschen.

(blz. 99)

op maandagh den 23 April 1714, doen quam met een noordenwint uijt de zuijtzee, een wonderlijke witte uijtwasemende stinckende, en vierige damp, en dat met sulck dicke stralen, dat **den eenen ploeghvolck met mij werckende aen de kadijck**, den anderen ploegh volckx nauwelijcx kon sien, ende deurde dese vonckige en stinckende damp ontrent den geheelen dagh
Ja des avonts doen wasser in ons dorp een mistige stinckende damp

Waarde broeder, op dienselven 23 April 1714, doen stierf van **Lambert Willemsz pronck** een koe die hij voor weijnigh dagen te voeren **van de vriesen gekogt hadde**

op den 24 April, doen stierf van **Harmen tijmonsz grutter** een koe, die **hij mede van die vriesen gekogt hadde**

ende alsoo metter daat wiert bevonden, dat alle die vriesse koppel koijen, aen de bekende pestilentielle plage storven, soo is't, dat wij goijsche regenten van Stad en lande, een resolutie hebben gemaakt, en oock doen publiceren, dat soo wie vriesse koeijen kogt, deselve ses weeken sal moeten houden buijten Imants schade, Ja soo is voorts ten selven **Sinte geertruijten dage**, bij den selven regenten geresolveert, en weijnigh daar na oock gepubliceert dat niemant van buijten goijlant, met siecke koijen sal moegen drijven over onse gemeentens, op peene soo wie contrarie doet, die sal verbeuren 50 guld: op dijnsdagh den 1 maj, doen sag men al wederom uijtter zee, even diergelijke uijtwasemenden damp koemen, gelijk op 23 april geschiet was op donderdagh tegen den avont den 10 maj 1714 doen quam uijt den zujtwesten een wackere buije regen, en gemengt met eenige donder en blicksem-slagen, waar door men hoorde seggen, **dat de spits van de kerck tot Loendersloot in brant raakte en brande deselve spits oock geheel af**
op Saterdags morgens den 19 maj 1714, doen hebbe Ik, en ons gantsche arbeitvolck met onse oogen gesien, dat niet alleen het aatrijk alhier seer hert bevroeren was, maar dat oock op het water een stercke schaal ijs, bevroeren Lagh de sterfte onder 't runtvee die deurt op veele plaatsen nogh
op den 22 maj, doen sterft van **onse Schout** een koe, die, segt men, gestorven te sijn aen de ongangsigheijt

(blz. 100)

op den 1 en 4 Junij 1714 doen sterven van **Jacob tijmonsz** twee dubbelde veersen, die in de weijde bij **ancke veen** gingen

op den 10 Junij doen krijgt **pieter ramaker** een siecke koe, maar die Herstelt wederom

Ja in dese maanden Junij en Julij doen vallen in de morgenstonden tot **Emenes** veel sware dauwen maar **hier op onse meent** soo niet doch op den 17 Julij in de morgenstont doen valt alhier bij **pluijmveen** een wonderlijke dauw, die Ik oock sagh met wonderlijke witte dampige stralen, wel 4 voet hoogh van de aarde oprijzen en soo verdwijnen

op den 19 Julij, doen bevonde Ik dat des nagts een weijnigh dauw was gevallen, dogh op het gras dat Ik majede, daar Lagh des middags noch een wit glimment goet op, dat Ik geen naam kan geven

op den 24 Julij doen wiert **Jan van rijn** een koornkoper van breuckelen, soo als hij op een Chees van uijtregt na bij de moelen van Loenen quam van een donderblicksemslagh, met sijn paart te gelijk doot geslagen

op den 26: 27 en 28 Julij doen worden tot **Emenes buijtendijck** veele koeijen aen de bekende plage sieck, en men hoort oock aldaar van 't sterven der beesten

op den 27 Julij doen Loopt de wint zuijtwest het welck sij bij na in geen drie maanden gedaan heeft----- dat wel sterfte onder de koijen kon veroirsaken

op maandags nagts den 30 Julij, doen sterft van **onse schout** een koe, en dat op **de agterste muncken kamp**, en wort aldaar bij nagt begraven

op den 30 Julij doen valt alhier voor mijn Huijs op den klaren dagh, een stinckende damp van wonderlijke stanck, die niet alleen van mij, maar ook bij mijn beuren wert geroeken

op den 1 Augustus 1714 doen sterft van **gijsbert tijmonsz** een koe, maar men segt aen de ongangsigheid

op den 6 Augustus doe sterft van **Jan Jacobsz man** een koe aen de voornoemde plage, en hij begraaft desselve aen de noort sij van sijn Huijs

op den 11 augustus doen sterft van **Jaapje klaas de weduw van Jaap gijsz** een koe en wert begraven aen de noort sij van haar Huijs

(blz. 101)

op sondagh den 12 Augustus 1714 doen sterft van **grietje gerberts weduw van Cornelis Willemsz** een veers aen de plage tot **Emenes** ontrent dese tijt sterft van haar noch een veers op Emenes

op den 13 Augustus, doen slagt **Jacob gerritsz Swem** een veers, die seer sieck aen de plage was ---

op zaterdagh den 19 augustus, doen sterft van **Ebbe Willemsz koj** een koe en wert deselve aen de noort-sij van sijn oude Huijse begraven

Ja deselve **Ebbe koj** soo mij geseit wort, die sijn in 't Laast van Junij tot **Emenes** noch twee pinckveersen afgestorven

op den 19 Augustus, doen sterft van onse **schout** een koe op de **munckenkamp**, en wert aldaar begraven

op den 20 augustus, doen sterft van onse **schout** een koe op **Emenes**

op den 20 augustus doen sterft van **Jan prinsen** aen de plage twee kalveren

op woensdagh den 22 augustus doen sterft van **Aart Jacobsz Vos** een koe, en hij begraaft deselve op het zuijtoosten van sijn Huijs bij de Harde dijck en staat te noteren dat dese koe, al voor 5 maanden al eens sieck, aen de voorz plage hadde geweest een klaar kenteken, dat dese plage van besmettinge al langh onder de Leden kan wesen eer het beest sieck wort, en soo sieck wert, dat het beest daaraen sterft Ja staat oock te noteren dat met waarheijt kan gesejt worden, het welck oock eenige verstandige menschen met mij wel klaarlijck hebben ondervonden, dat de Jegenwoordige boeter melck en kaas die de beesten voortbrengen, nu al een Jaar soo gesont en soo Lecker niet en is geweest, als wel voor dese plage, Ja het zout in de boeter dat kan de boeter niet bevrijden van haar wonderlijck smaak, die de boeter binnen 8 dagen al heeft, sij is oock soo vet niet als wel voorheen, maar magerder, en onsmakelijker Ja, Ik vrees, voor schadelijke en vierige gevolgen die uijt deselve sullen voortkoemen

op vrijdagh den 24 augustus, doen sterft van **Hendrick Cornelisz** van **spakenburgh** een koe, en hij begraaft deselve agter sijn Huijs, dese koe die was op **Emenes** sieck geworden

op saterdagh den 25 Augustus, doen sterft van **gerrit Anxsz** een koe, die hij begraaft op 't zuijtoost van sijn Huijs

op sondagh den 26 augustus, doen sterft van onse **schout** een koe welcke koe na dat hij al doot was, hebben gevilt en opgehangen, en het vlees dat is bij **Cees ruten**, **Heijn Snijder Willem ramaker** en bij **Jan klaasen kruijmert** opgedaan, om gegeten te worden

(blz. 102)

op den 25 en op den 28 Augustus 1714 doen sterven van **Jaapje klaas** twee kalveren aen de plage en worden bij haar Huijs begraven

op den 28 August: doen sterft van **aart Jacobsz Vos** een koe, en hij begraaft deselve bij sijn andere koe op het Hoeck van sijn Huijs bij de andere koe

op den 28 August: doen sterft van **Ebbe koj** een kalf aen de plage

op den 29 Augustus doen sterft van onse **schout** een koe op **Emenes**

op den 30 August: doen sterft van **Jaap Heijn de boer** een koe, en hij begraaft deselve bij sijn Huijs

op den 30 August doen sterft van **Jacob Wijgertsz** een koe, en hij begraaft deselve bij sijn Huijs

op den 30 Augustus doen sterft van **klaas Willemsz boer** een koe, en hij begraaft deselve bij sijn Huijs welcke koe al in den nasomer 1713 aen deselve plage hadde sieck geweest, ende die koe, die hadde den geheelen winter seer swack geweest, maar nu van de zomer wel gegroijt, ende de klauwen van sijn voeten vernieuwt, dogh nu bevont men dat sijn Hersenen, het mergh gants uijtgedroogt waren en sijn maagh gesloeten, en sijn darmen duergebeten en sijn Long Lever milt Hert en galblaas met alderhande pest Coeleuren besmet, doch het vlees scheen moij te wesen, alleen vaal root-agtigh,

op den 1 sebtomb: 1714 doen sterft van **Jaapje klaas** een koe, en wert begraven op de driesprongh agter haar huijs

op den 2 sebt: doen sterft van **Jan Jacobsz man** een koe, en hij begraaft deselve bij sijn kamp

op den 2 sebtomb: doen sterft van **Aart Jacobsz Vos** een kalf aen de plage, en het wert bij sijn koijen begraven

op den 2 sebtomb: doen sterft van **Lubbert pietersz baas** een koe, en hij begraaft deselve op het noort-oost van sijn Huijs — den 4 dito noch een koe

op den 2 sebtomb: doen sterft van **Isack Willemsz Split** een veers die op Emenes geweijs was, en hij begraaft deselve aen de noortsij van sijn Huijs

op den 3 sebtomb: doen sterft van onse **schout** een veers die meer als twee Ellen Hoogh was, en die hij in 't voorjaar van **Lambert Harmens** tot **blaricum** gekogt hadde

(blz. 103)

op donderdagh den 6 sebtomb: 1714, doen sterft van **Aart Jacobsz Vos** een koe, en hij begraaft die selve bij sijn andere gestorvene koijen

op den 7 sebtomb: doen sterft van onse **schout** een koe op **Emenes**, die van **Lambert oom** gekoemen was ontrent dese tijt doen sterven noch twee veersen van onse **schout op Over eem**

op den 8 sebtomb: doen sterft van **Ebbe koj** een kalf

op den 8 sebtomb: doen sterft van onse **schout** een koe op **Emenes**

op dese tijt, doen werden alhier veele ziecke koijen geslagt, als van **fijtis Smit** een, van **gerrit tijmonsz** een, van **Isack pronck** een en meer andere, Ja **Jan goossen** en **Jacob van putten**, die koopen seer veele siecke koijen tot **Emenes** en die slagten sij alhier, en verkopen die aen de Lieden; ook kopen sij van **Wickevoort** veele tonnen met vlees, en verkopen sij die hier wederom

Ja oock op dese tijt, soo sterven veele koijen tot **Emenes binnendijck**

In de **Amsterdamse Courant** van den 11 Sebteomb: 1714, en daarin uijt **Basel** van den 2 Sebteomb: 1714 daar in wort een Leugenagtigh zaak van de oirspronck der besmettinge van het runt vee beschreven, namentlijck, dat in het **Hertoegdom van Milaan**, door booswigten eenige vergiftige pilletjes in 't weijvelt souden wesen gestroijt, en als een koebeest daar maar een van in 't Lijf krijgt het selve vergift soo kragtigh is, dat alle de beesten daar door vergiftigt worden ende souden die pilletje Ligt groen met swart vermengt sijn dogh Ik soude dit wel breder schrijven, maar de onwaarheijt van dese botte Luegen die is soo groot dat hij 't mij niet waart is, daar meer van te schrijven

op den 16 sebtomb: doen sterft van **Cornelis keelwigh** een koe, en hij wort begraven agter het Huijs van **Jan perck**

op den 17 sebtomb: doen sterft van **Steven de Smit** een kalfde veers, en hij begraaft die agter sijn stal deuren

op den 18 sebtomb: doen sterft van **Isack Split** een moije koe, en hij begraaft die selve aen de noort sij van sijn Huijs

(blz. 104)

Anno 1714 den 18 Sebt: doen sterft van onse [schout](#) een koe op [Emenes](#)

den 21 Septemb: doen sterft van onse [schout](#) een veers op [Emenes](#)

den 22 Septemb doen sterft van onse [schout](#) een veers op [Emenes](#)

den 24 Septemb: doen sterft van onse [Steven de Smit](#) een koe tot [Emenes](#)

den 24 Septemb: doen sterft van [Isack pronck](#) een koe, en hij begraaft deselve aen de noort-sij van sijn Huijs

den 27 Sebt: doen slagt [Lambert oom](#) een siecke koe

den 30 Septemb: doen sterft van onse [schout](#) een koe op [Emenes](#)

den 30 Septemb: doen sterft van [Steven de Smit](#) een koe, en wert in sijn Hof begraven

op maandag den 1 octobr doen sterft van [Steven de Smit](#) een koe, en wert in sijn Hof begraven

den 1 octob doen sterft van [ffijtis de Smit](#) een koe, en wert begraven aen de noort-sij van sijn Huijs

Tot [Amsterdam bij gerard onder de Linden boeckverkoper op den Hoeck van de nes](#), is gedrukt en te bekoemen een boeckje van de doot der regtveerdigen, of het middel om wel te sterven waar in alle de sterftens van 't runt vee sedert de geboorte van Cristus af, tot nu toe Aanwijst, en met eenen hoe, er bij na t'Elckens een sterfte onder de menschen opgevolgt is, dit stelle Ik hier in, op dat Ik, als Ik tot Amsterdam koem, een boeckje magh kopen In de [Amsterdamse Courant](#) van den 2 octob 1714 en daar in uijt [Londen in Engelant](#) van den 25 sebtomb 1714, wort dit navolgende geschreven Men heeft tegenwoordigh ontrent dese Stad: een groote sterfte onder 't runtvee, soo datter wel 300 of 400 meest koijen binnen 4: of 5 dagen gestorven sijn, aen de Eijgenaars is seer strengh bevoelen, de gesturven beesten aenstonts te begraven of verbranden, en de niets daarvan te gebruijcken dan de Huijden, oock is den vlees Houwers op sware peene verboeden, eenigh ongesont vlees ter marckt te brengen, gisteren avont heeft men bij [islington](#) 103 gesturven beesten verbrant dit is voor de eerstemaal dat men uijt [Engelant](#) tijdingh heeft van het sterven der koebeesten och dat het de Heere onse godt, hier bij woude Laten wij souden hem van Herten Loeven en dancken

(blz. 105)

Anno 1714 op woensdagh den 8 octob: doen sterft van onse **schout** een koe, en men begraaft deselve aen de zuijtzij van sijn **packhuijs**

den 10 octob: doe sterft van onse **schout** een koe en hij wert begraven bij 't Huijs daar **tijmon de post** woont

Op Sondagh maandagh en dijnsdagh den 7: 8: 9 ==
Octob 1714 doen was het een **Hooge water vloet** waar door al wederom groote schade geschiede soo aen visschers schuijten, als aen dijcken en dammen, Ja het water dat liep seer Hooge over onse kade en over de **Emenesser meent dijck** heen, ende dat aenmerckelijck is, dat was, dat op maandagh Snagts wel 25 verdronckene schapen bij ons **zeeschaapschot** waren koemen aendrijven, dewelcke seer vroegh op dijnsdags morgens bij **Jacob Cornelisz Vlot** en bij **Wobert Jacobz** wierden gevonden, die deselve schapen t'Huijs haalden en slagteden, het smeer ten deele verkogten, en oock een goet gedeelte van 't vlees, soo dat de Lieden daar noch een merckelijke stuijvers van prophiteerden, en selver een tijt Langh daarwel af sullen varen Ja men segt, dat dese schapen op het buijtenlant, bij **durgerdam** door 't schielijke Hooge water waren overvallen, en soo weggespoelt en verdroncken

Op zaterdagh den 13 octob doen sterft van **Vreeck pieterz** een koe, en hij begraaft deselve bij het huijs van **tijmon Wit**, aen de noortsij aldaar

den 22 octob: doen sterft van onse **schout** een koe en die wert aen de zuijtzij van de **posten Huijs** begraven

den 23 octob, doen sterft van **Steven de Smit** een veers, en hij begraaft deselve in sijn Hof

den 25 octob doen sterft van onse **schout** een koe en men begraaft deselve bij de **post Huijs**

den 26 octob doen sterft van onse **schout** een koe en een pinck, en men begraaft dit bij de **posten Huijs**

den 27 octob: doen sterft van **Steven de Smit** een veers en hij begraaft deselve in sijn Hof

den 27 octob: doen sterft van onse **schout** een dubbelde veers, en men begraaft deselve op sijn **nengedijck acker bij de silversmit**

den 28 dito doen sterft van onse **schout** een dubbelde veers, en men begraaft die in den **Hof van de klock**

(blz. 106)

Op den 28 octob: 1714 doen wert alhier op onse kerck-rooster door ordre van ons regenten een Staten placcaet van den 20 deser maant october gepubliceert, welck placcaet met eenige veranderinge daar in gemaakt, bij na het selve placcaet van den 23 Jan 1714 uijtmaakt, soo agte Ik het niet nodigh om het selve placcaet van woort tot woort alhier uijt te schrijven

In de [Courant](#) van den 27 octob: 1714 en daarin uijt [Londen in Engelant](#) van den 19 october 1714, daar worden dese volgende woorden in geschreven namentlijk de sterfte onder 't runt vee die verspreijt sigh maar men heeft bespeurt, dat dit tot noch toe, maar onder koijen, en weijnigh of niet onder de ossen is -----

op maandagh den 29 octob: 1714 doen sterft van onse [schout](#) een dubbeldde veers, en die wordt begraven in den [Hof bij den klock](#)

Ja aenmerckelijk is het, het geene men alhier seer dickwils siet gebeuren, dat de koijen en veerz, die dichste, en nabij het kalven sijn, aen dese plage meest sterven, de redenen die meenen wij wel vast te weten, maar het ongeloof bij de meeste Lieden, die is hier soo groot, dat Ik menigmaal genootsaakt worden om weijnigh daar van te seggen of schrijven, alleenlijck segge Ik, dat hoe de kalveren, grooter in de koijen aengroijen, hoe meer Hittigheijt in het Inge-want der koijen is, en hoe meer Hittigheijt in de besmette koijen is, hoe kragtiger de pest vierige Hittigheijt, in het beest vermeerdert, en hoe eerder de maagh in het beest, door derselver pest vierige Hittigheijt, die voornaam in den dreck is, komt toe te sluijten, en door derselver Aanhittentheijt te meer toegesloeten blijft Etz

(blz. 107)

Anno 1714 den 30 octob:
doen sterft van **Ebbe koi** een koe, en hij begraaft deselve
bij sijn Huijs

den 30 octob: doen sterft van **Isack pronck** een koe, en
hij begraaft deselve aen de noortsij van sijn Huijs

den 31 octob doen sterft van onse **schout** een koe
en hij begraaft deselve op sijn **nenge dijckx acker**
bij de Zilversmits Huijs

den 31 octob doen sterft een koe van **Hendrick**
gerrit Louwen, en hij begraaft deselve, bij 't Huijs
van **klaas Ebben**

den 31 octob doen sterft een koe van **Evert goossen**
net, die onlangs sprakeloos geworden is, en hij
Laat deselve koe begraven agter mijn **aarts vaders**
huijs

den 1 novemb: 1714 doen sterft van **gerrit koemin**
een koe, en hij begraaft deselve aen de zuijsij
van sijn Huijs

Waarde broeder, het is, seer droevigh om te Hooren
dat de sterfte onder het runtvee, soo tot **bun-**
schoeten als op Over eem, noch soo sterck aldaar
grasseert, Ja soo hoort men oock met waarheijt
getuijgen dat deselve sterfte onder het runtvee
tot **oost Zanen** Jegenwoordigh oock seer swaar
grasseert, en wie weet, hoe het als verder met dat vee
aflopen sal, dat Jegenwoordigh noch in 't velt
Loopt, als het op de stallen komt

den 3 novemb: 1714 doen sterft van **grietje gerberts**
weduw van Cornelis Willemsz een koe, en sijn begraaft
deselve op haar kampje, **daar het Huijs op ver-**
brant is van Willem Evertsz in den Jare 1691

den 4 novemb doen sterft van **dirck Elbertsz breet**
een dubbelde veers, en die wort op het kampje van
Jacob van putten begraven

den 6 novemb: doen sterft van onse **schout** een koe, en die
wert in sijn **Hof bij de klock** begraven

den 7 novemb: doen sterft van **Heijndrick gerrit**
Louwen een koe, en hij begraaft die koe, agter
het Huijs van **klaas Ebben**

den 7 novemb: doen sterft van **Geertje beur de**
weduw van Heijndrick tijmonsz Velsen, een koe
en die wert begraven, op het drie spronck
tusschen mijn, en haar Huijs

den 8 novemb doen sterft van **Jacob tijmonsz**
een koe, en hij begraaft deselve Achter
sijn Huijs bij 't kampje van **Jaap Vaar**

(blz. 108)

NB dese koe van **Hendrick Everts ruijn**, die was in sijn 15 dagen sieckte soo pestiusigh vierigh dat niet alleen als men hem wat in de mont gaf de Handen en armen vol blaren liepen maar gedeuren de sijn sieckte soo gingh daar sulcken pestiusen stanck af, dat het niet wel te verdragen was Ja men kreegh pijn in 't Hooft van de asem en stanck, en de doen dese koe gevilt wierde doen bevontmen, dat sijn Hair aen sijn Huijt, door de pestiuse vierigheijt Losgebeten was en dat sijn vlees bloet en ingewant gants verrot en bedurven was

op vrijdagh den 9 novemb: doen sterft van **Ebbe Willemsz koj** een koe, en hij begraaft deselve agter sijn Huijs

op zaterdagh den 10 novemb doen slagt **Ebbe Willemsz koj** een ziecke koe

op sondagh den 11 novemb doen sterft van **Hendrick Evertsz ruijn** een koe, en die wert begraven agter het Huijs van **Isack klaaz**

op sondagh den 11 novemb: doen sterft van **Volcken Isacksz** een koe, en hij begraaft deselve agter de **Harde dijk** bij 't Huijs van **Cornelis Cornelisz**

op sondagh den 11 novemb: doen sterft van onse **schout** een koe, en hij Laat deselve begraven in de **Hof van de klock**

op sondagh den 11 novemb: doen sterft van **grietje gerberts weduw van Cornelis Willemsz** een koe, en sij Laat deselve op **haar kampje** daar 't Huijs van **Willem Evertsz in den Jare 1691 op verbrant is**, begraven

op maandagh den 12 novemb: doen sterft van deselve **grietje gerberts** een koe, en sij laat deselve op het selve voorz kampje begraven,

op maandagh den 12 novemb: doen sterft al wederom een koe van onse **schout** en hij laat deselve begraven

op dijnsdag den 13 novemb: doen sterft van onse **schout** een koe, en hij begraaft deselve in

op dijnsdagh den 13 novemb: doen sterft van **Jacob Heijn de boer** een koe, en die wert begraven

op dijnsdagh den 13 novemb: doen sterft van **geertje beur** een koe, en sij begraaft deselve agter haar koestal, bij **koopmans Hof**

op dijnsdagh den 13 novemb: doen sterft van **Hendrick Braaf** een koe, en hij begraaft deselve, als voeren bij de andere

op dijnsdagh den 13 novemb doen sterft van **grietje gerberts** een koe, en begraaft die mede op haar kampje -----

(blz. 109)

op dijsdagh den 13 novemb: 1714 doen sterft van **Volcken Isacksz** een pinck, en hij begraaft dat selve bij sijn koe agter de **Harde dijck**

op vrijdagh 16 novemb: doen sterft van **grietje gerberts weduw van Cornelis Willemsz** een koe, en sij Laat deselve begraven bij hare voornoemde koeijen op het kampje

op sondagh den 18 novemb, doen sterft van **gerrit koemin** een koe, en hij begraaft deselve in sijn Hof

op maandagh den 19 novemb, doen sterft van onse **schout** een pinck en wort begraven in sijn Hof

op maandagh den 19 novemb: doen sterft van **Jaap Heijn de boer** een koe, en hij begraaft deselve bij sijn Huijs

op maandagh den 19 novemb: doen sterft van **gerrit koemin** een koe en hij begraaft deselve in sijn Hof

op maandagh den 19 novemb, doen sterft van **Hendrick Braaf** een koe, en hij begraaft deselve aen de noortsij van van sijn scheurtje, dese koe hadde veel pes vlacken, soo aen sijn pens als darmen

op maandagh den 19 novemb: doen sterft van **grietje gerberts weduw van Cornelis Willemsz** een koe, en sij laat deselve begraven op haar kampje als voeren

op den 20 novemb: doen sterft van **Hendrick Braaf**, sijn Laaste koe, en die wert begraven in den Hof van **Jacob Cornelisz metselaar**

op woensdagh den 21 novemb: doen sterft van **Jacob tijmons** een koe, en hij Laat die bij sijn andere koe begraven agter sijn Huijs

op donderdagh den 22 novemb doen sterft van **Ebbe koj** een koe, en die wert begraven agter sijn Huijs

op den 22 novemb: doen sterft van onse **schout** een koe en hij Laat deselve begraven, op 't noortooster Hoeck van sijn Huijs daar hij woont

op den 22 novemb, doen sterft van **Volcken Isacksz** een pinck en een veers, en hij begraaft die beijde aen de noortsijde van sijn Huijs

op vrijdagh den 23 novemb: doen sterft van onse **schout** een pinck, en dat selve pinck wert begraven bij sijn voorz koe, te weten, in 't noortoosten van sijn Huijs

op den 23 november: doen sterft van **grietje gerberts** een pinck, en wert begraven bij de andere koeijen op 't kampje

op den 23 novemb: doen sterft van **klaas Jaap Jongerden** een moije veers, en die wert begraven aen de noortsij van **klaas boutten** Huijs,

op den 23 november doen sterft van **Jaap Heijn de boer** een koe, en die wert begraven op 't noortoost van sijn Huijs bij de andere koeijen

(blz. 110)

Anno 1714 den 25 novemb doen sterft van **Jaap Heijn de boer** sijn Laaste koe, en hij begraaft deselve op het noortooster hoeck van sijn Huijs
op maandagh den 26 novemb doen sterft van **Jan Willemsz boer**, een koe, en hij begraaft deselve op 't zuijtooster hoeck van sijn Huijs, dat meent is ----
op den 28 novemb, doen sterft van **Rijck Jansz Velsen** een koe, en die wert begraven in de groep van **Jan tijmensz** kamp
op den 28 novemb: doen sterft van **gerbert rebel** een koe en hij begraaft deselve bij sijn Huijs
dese man **gerbert rebel**, die heeft in den Jare 1706 in maart dese steuingen van sijn siecke koijen selfs gehoort met een waar voorteken als in dit boeck beschreven staat
op den 29 novemb doen sterft van **Cornelis Aartsz** een koe en hij begraaft die op het **Harde**, buijten **kossen Heck**
op den 29 novemb doen sterft van **Volcken Isacksz spilt** een koe, en hij begraaft die op sijn kampje aen de noortsij van sijn Huijs
op den 30 novemb doen sterft van **gerbert rebel** een koe, en hij begraaft die selve bij sijne voorz koe
op den 30 novemb, doen sterft van **Rijck Jansz Velsen** twee koijen, en hij begraaft die in de groep aen de oostsij van **Jan tijmons** kampje
op den 30 novemb: doen sterft van **klaas Jacobsz Jongerden** een koe, en hij begraaft die koe bij sijn Huijs

op Zaterdag den 1 decemb 1714 doen sterft van **Volcken Isacksz Spelt** een koe en hij begraaft die aen de noortsij van sijn Huijs

op dijnsdag
morgens
te ses uren
den 4 decemb
1714, doen is
mij een vie-
rig Ligt om-
schenen
Ja dat Ligt
hebben
veele an-
dere men-
schen doen
ook gesien

op sondagh den 2 decemb: doen sterft van **Jacob Lubbertsz baas** een pinck, en dat begraaft hij aen de zuijtsij van sijn Huijs bij de wegh
op dijnsdag den 4 decemb: doen sterft van **gerbert rebel** een koe, en hij begraaft die bij sijne andere
op woensdag den 5 decemb, doen sterft van **gerbert rebel** een pinck, hij begraaft dat selve bij sijne koeijen
op donderdag den 6 decemb, doen sterft van **Mannen Jaap**, een koe en hij begraaft die agter het Huijs van **marre goossens** ----
op den 6 decemb: doen sterft van **gerbert rebel** een veers, en hij begraaft die sijn andere koijen
op den 7 decemb: doen sterft van **Jan Willemsz boer** een koe, en hij begraaft die bij de andere koe, als voeren
op den 8 decemb: doen sterft van **Jacob Lubbertsz Baas** een veers, en hij begraaft die als voeren bij sijn pinck
op gisteren den 7 decemb, doen slaat **moije klaas** een ziecke koe doot
op den 9 decemb: doen sterft van **klaas moij** een pinck en hij begraaft die bij sijn Huijs
ontrent een maant geleden, doen heeft deselve **klaas moij** noch twee pincken aen dese plage doot

(blz. 111)

Anno 1714 den 12 decemb: doen sterft van **Hendrick Willemsz boom** een koe, en hij begraaft deselve bij sijn Huijs

den 12 decemb: doen sterft van **Jan Willemsz Boer** een koe, die 18 dagen was sieck geweest, ende hij begraaft die selve bij sijn andere koeijen

den 14 decemb: doen sterft van **Jan Jacobsz man** een dubbelde veers, en hij begraaft die bij sijn **andere Huijs 't welcke Laast gekoemen is van Lambert ruten**

den 15 decemb: doen sterft van **Jacob Zijbrantsz man** een koe, ende hij begraaft die koe aen de noortsij van 't **Huijs daar hij nu woont, welck Huijs Laast gekoemen is van Isack pronck, en voor desen van gerrit Jansz backer**

den 16 decemb: doen sterft van deselve **Jacob man** een koe, en hij begraaft die bij sijn andere koe

den 16 decemb: doen sterft van **Ari rebel** een pinck, en hij begraaft dat selve agter sijn Huijs, ende voorts soo wort sijn andere pinck, en sijne drie andere koeijen sieck, dogh die Laat de Heere onse godt, tot blijtschap van hem, en van sijn geheele HuijsHoudinge, en van mijne Ziele wederom Herstellen

den 19 decemb: doen sterft van **Lambert klaasz prins** een koe die maar drie dagen sieck was geweest oock hij was na bij sijn tijt, om te kalven, en hij begraaft deselve koe op de noort ooster Hoeck van sijn Huijs, het vlees van dese koe was weijnigh besmet, doch de milt Longe Lever en galblaas die waren kragtigh met pest vier besmet

den 24 decemb: doen sterven van **Jacob Man**, een koe, en een moije veers ende hij begraaft die beijde bij sijne andere koeijen

den 27 decemb: doen sterft van **Cornelis Aartsz** een varre pinck, en hij begraaft dat pinck agter het Huijs van **rut meijnsz**

voor notabene

Rijck klaas tot **bussum** die noch **van mijne maagschap is**, die sterven nu in weijnigh dagen meer als 10 koebeesten af

(blz. 112)

Anno: 1714

den 27 decemb doen sterft van **gerrit Hendrickxz visscher**, een pinck en het wert begraven agter sijn Huijs, op het **Harde**

den 28 decemb, doen sterft van **Lambert klaaz prins** een koe, en hij begraaft die selve bij sijn andere koe

den 31 decemb: doen sterft van **Lambert prins mewis gijsbertsz backer** een koe, die seer Lange aen de plage hadde sieck geweest, en hij begraaft die koe bij **Jaspers Heck op 't Harde**

Anno, 1715, op den 5 Januarij doen sterft van **Jan Jacobz man**, een koe, en hij begraaft die koe, agter sijn Huijs daar hij in woont

Ja ontrent desen nieuwen Jare, sterven veele koebeesten aen dese plage tot **Bussum**

Ja ook ontrent in en bij **Munckendam, Edam Beemster, purmer, Hoorn**, en op de meeste plaatsen in **noort Hollant Vegt kant** en Elders meer

Ja Ik bemercke noch allesins aen alle kanten datter noch veele koebeesten sijn die met dese bekende plage besmet sijn, Hierom soo is het te dugten, en om dat weijnigh menschenverandert en bekeert worden, dat de plage onder het runtvee noch niet op houden sal, O Heere godt in Cristo, vergeeft ons onse sonden, en vernietigt, en maakt kragteloos dit vergift in de koebeesten, en doet de plage ophouden

den 5 Januarij doen sterft van **Jan Jacobz man** noch een pinck en begraaft dien dagh het selve pinck noch bij sijn koe

Anno 1715

op vrijdagh tegen den avond den 11 Januarij doen Loopt de wint van 't westen tegen de zon aen oost en noort oost, en de dat met een 6 daagse nieuwe maan, en de het vriest met een stercke wint daar uijt 6 dagen, en doen noch een dagh met moij weer, maar nu 7 dagen kragtigh gevroeren hebbende, soo valt de wint wederom binnen, en het begint te doijen, dit doijen dat was bij **pieter Willemsz groot** alsoo gesegt want als de wint van 't westen tegen de zon aenloopt, seijde hij, kan deselve wint daar niet Lange staan, maar Loopt in 't kort wederom na sijn oude plaats daar hij Laast van daan gekoemen is ----

op sondagh den 13 Januarij doen sterft van **gerrit Hendricksz Visser** een koe, en hij begraaft die selve koe voor sijn Huijs

op sondagh den 27 Januarij doen sterft van **Jan klaaz Volckertz** een koe aen de plage

Ja ontrent dese tijt, soo isser een groote sterfte onder het runt vee, zoo tot **Hilversum** Aan de **Vegtkant**, en bij **Amsterdam** en in de meeste plaatsen van **waterlant** als bij **munckendam Edam raab: Alckmaar** en voornaam seer kragtigh en swaar in het dorp **Bussum gelegen in ons goijlant**

op dijnsdagh den 12 ffebreuw: doen sterven van **Aart gerritsz** een koe, die in den voorleden Jare aen de plage was sieck geweest, ende die sedert noijt ter degen gesont was geweest, Ja noijt hebbe Ik diergelijke sware besmettinge aen de Longh gesien, en wort begraven bij sijn Huijs aen de **moelenbergh**

(blz. 114)

Anno: 1715

Op dijnsdagh den 12 febreuw, en dat op den middagh doen begon het uijt den zuijtwesten **soo hart te waijen**, dat daar door niet alleen veel Huijsen wierden beschadigt maar de arme visschers, die Leden hier door groote schade aen hare **fuijken**, zoo dat deselve door dese wint wel 150 fuijcken verloren

Op den 13: 14: en 15 febreuw: doen sterven van de **naarder Schout Andries HesHuijsen tot naarden**

op den 1 februw:
1715 doen sterft
tot **blaricum**
Jacob de Zaijer
men vint hem
op sijn Zecreet
doot

wel 6 paarden aen de plage van pestilentie gelijk dat klaarlijk bleeck aen haaer net in 't Lijf, dat door derselver pestilentie was bedorven, ook sag men de pest vlacken mede aen haar Longh Etz

Op zaterdags nagts den 2 en 3 maart, doen begon **de wint eerst seer sterck te waijen** uijt den zuijtwesten, waar door de **fuijcken die in zee** stonden tot mede wel 150 toe, aen stucken en wegraakte maar op sondagh en maandagh den 3 en 4 maart doen waijede de wint uijt den noortwesten weder soo sterck, dat door der selver kragten niet alle **veele dijcken en dammen zoo in hollant zeelant** en wel 23 polders, soo op het Eijlant ter toelen als op **het Eijlant Schouwen en Vlacke inbraken**, maar waardoor ook veele schepen van hare anckers spoelden en omwaijden, Ja selfs een **frans vaarder Leggende voor ancker bij medenblick**, verloor drie Anckers en dreef door 't Hoge water op 't Lant in 't rakijs (?) Ja het maakte soo hier in **Hollant zeelant en selfs tot Hamburg** sulcken Hoogenwater, als bij menschen geheugen niet was gesien, Ja niet alleen soo raakte **alle onse visserschuijten in de gront, en wel 4 aen stucken**, maar tot **bunschoeten** Liep het water ook over haren nieuwen dijck, waar door het water Liep aen 't Hoogelant toe-----

Anno 1715

op **Sinte geertendagh den 17 maart nieuwe stijl** ende dat op sondagh namidd: ontrent te 5 uren doen quam uijt den zuijtwesten een wonderbare Buije weer op, gemengt met een vreemde warmte en Hittige Lugt, welcke buijeweer hem in 't overkoemen soo vrent vertoonde, als noijt meer gesien was want daar quamen uijt alle de vier winden sulcke vremde en noijt gesiene wolckens op: dan witte, dan vale, dan bruijne, ende dan met die vreemde, en dan wederom met een andere vreemde Lugt, dewelcke dan uijt de wolckenLugt op de aarde neder vielen en dan wederom van de aarde opwaarts resen en draijeden en maalden soo wonderlijck door den anderen, dat een ijder die het sagh daar over verset stont, al het welcke vrij veel discoursen bij ons menschen veroirsaakte

op den 30 maart doen sterft van **Cornelis Jan dominickz, die de meent niet heeft**, een koe aen de behende plage van pestilentie ----

op den 7: 8: 9: en op den 12 April doen sterven noch van deselve **Cornelis Jan dominickz** vijf koijen twee stieren, een pinck, en drie kalveren, het vlees geeft hij meest aen arme Luijden, ende hout selfs de beste stucken en zout hetzelve in twee groote vaten, en het vet van deselve koijen smout hij, en verkoopt het pont voor drie stuijv: 4 penn--

op den 15, en op den 20 April doen sterven van **Cornelis keelwigh** twee koijen aen de plage en die worden beijde begraven agter het Huijs van **Jan perck**, dat hem nu ook toebehoort

op den 2 majj doen sterft van deselve **Cornelis keelwigh** een koe, en deselve wert begraven bij sijn voornoemde koijen

op den 13 majj doen sterft van deselve **Cornelis keelw:** een kalf aen de plage van pestilentie

(blz. 116)

Voorts soo hout het sterven der Runderen noch niet op, want bij [Leijden gouda delft Haarlem Alckmaar Iselsteijn kuijlenburgh](#), en op andere plaatsen van ons Lieve vaderlant, ende ook in [oostvrieslant](#), en wel Jegenwoordigh in de maanden Augustus sebtember en october sterft het seer sterck in en bij het dorp [Benschop](#), in rontom de vermaarde stad: [uijtregt](#) ende in het dorp [Loosdregt, ouwerwerck, en ook Langs den Amstel](#)

In dese zomer was het in 't begin droogh weder, maar in 't midden en in de nasomer geheel nattigh weer doch de [boeckweijt was hier in goijlant soo goet](#) en veel, als oijt niet gesien was

Ja men vangt in de maanden maart en april veel goede [panHaringh](#) alhier voor onse wal

Ja men vangt in dese Zomer oock [veel bot](#) in de zijde netten, meer dan in 43 Jaaren in een zomer gevangen was, [doch in 't Jaar 1672, en in 't jaar 1673 doen de fransen alhier in 't Lant waren](#) doen ving men in de gaarne netten noch meer bot, als nu in de zijde netten, alhoewel de zijde netten om bot te vangen veel beter sijn als garen netten,

op den 24 octob: doen vangt [mijn swager Cornelis](#) een fraije [kapellauw](#) in sijne fuijcken, ende brengt deselve noch Levendigh op Lant, en t'huijs, ende hij verkoopt deselve noch Levendigh aen [Leendert Jansz Vergoes](#), en aen [Jacob tijmonsz](#) twee mannen [die van religie doopsgesint sijn](#), voor de somme van 22 stuijvers ---

Ja de bedroefde plage van pestilentie onder het runt vee, die komt wederom op veele plaatsen noch stercker als sij oijt gedaan heeft Ach dat noch den onboetveerdigen mensch, in dese dagen van besoekeinge dagte, wat tot behoude-nisse van hem selven en van sijne beesten diende hij soude sigh noch bekeren van alle sijne ver-keerde wegen, maar Helaijs, het gaat de meeste noch niet ten Herten

(blz. 117)

Anno, 1716 in de maanden Januarij en ffebreuw, doen wasser onder het runtvee zoo tot **Amersfoort, en ontrent uijtregt muijden weesp Loosdregt en tot naarden**, een groote sterfte, soo dat wederom binnen **naarden** sijn aen de voorz plage gestorven ontrent 150 koebeesten soo kleijn als groot, welck vlees, van de beste koijen bij veel arme menschen wiert gehaalt gesouten en gegeten

in dese maant Januarij 1716, doen sterven van onse **schout** noch vijf pincken aen de plage

in dese maant ffebreuw: 1716, doen sterven van **Lubbert pietersz** wonende op **sgravelant**, op **trompen plaats**, Jegenwoordigh desselfs plaats toebehorende den Heer: **Jacob Roeters** — ontrent 30 koebeesten soo kleijn als groot, welck vlees van de beste beesten bij die arme Luijden van **Hilversum** wort gehaalt

anno, 1716
den 18 febreuw
op dijnisdagh
doen Leveren
Jan Jacobz man
aen een persoen
wonende bij
amsterdam
een koe die de
plage heeft
gehadt voor
Hondert en drie
en vijftigh guld
en 3 Stuijv:
en **Arij rebel**
een koe voor de
som f 150 guld:

Ja op den 27 Januarij 1716 doen Lagen tot **duijvedregt** niet verre van **Amsterdam**, in een boeren Huijs op sijn stal 20 koijen doot, ende men kon deselve in eenige dagen niet begraven, om dat het soo Hart vroer, dat men geen gaten kon maken in de aarde om haar daar in te begraven

Ja op den 16 maart 1716, doen Lagen in een Huijs te **westbroeck** bij de kerck 15 koebeesten doot in welck dorp Jegenwoordigh een stercke sterfte is onder het runtvee

Ja men hoort dat het aen alle kanten in dit ons Lieve vaderlant noch grasseert

Met een waar berouw den Heere te bidden en smeken, dat sal het beste sijn, om de voornoemde plage te doen ophouden

Anno 1716

op dijnisdagh den 17 maart doen was Ik met mijn vrouw en met mijn outste zoon rijck met kar en paart in de Loosdregt ten Eijnde om al daar de begraaffenis van mijn swager Jacob Gerritsz Jes, Jongste zoon Adriaen die aen de pocken gestorven was bij te woonen. waar toe Ik, en mijn vrouw alvorens met een brief daar toe versogt en gebeden waren, ende na dien Ik en mijn vrouw, en Zoon, niet alleen dese begraaffenis Cristelijck hadden helpen bijwesen, en Ik aldaar doo voor, als op, en na de begraaffenis, met en uijt veele notable schrifteurplaatsen hadde bewesen het welgeloven Leven en sterven van een wedergebooren mensche, maar na dien Ik ook het selve niet veel goddelijke Leringen, en met veel Heijlsame vermaningen, tot stigtinge van mijnselven, en van alle die het woort godts van welgeloven Leven en sterven met aendagt en Lust den tijt van wel twee uren Langh, uijt mijn mont hadden gehoort, zoo vertrok Ik en mijn vrouw, en mijn zoon wederom met kar en paart, van daar des avonts ontrent quartier voor 6 uren, ende ontrent quartier voor 7 uren tot Hilversum gekoemen sijnde, soo Houden wij daar niet stil, maar reden regt door, en gekoemen sijnde op de Heijde, ende dat op de Hoogte, genaamt de de Lange Hulle, soo sagh Ik, soo rijdende van 't zijden na 't noorden, dat in 't noorden daar de noortzee is, Langs den gront, en dat over de zuijtsee heen te sien, een blancke Heldere witte Lugt op, en na mij voortquam, ende wij soo wel een uer rijdende van 't zijden na 't noorden, soo naderde deselve blancke Heldere witte Lugt ons soodanigh, dat doen wij agter van het Heijvelt, op onse nenge quamen, dat het bij ons alsoo Ligt wiert als of het dagh was geweest zoo dat wij de voetstappen van de paarden in de

in den wegh, en de stoppelen op 't Boulant niet alleen helder konnen sien, maar wij konden ook Helder sien **zijtjesbergh** die meer als 100 roeden van ons afwas Ja mijn zoon **rijk** die kon ook de **naardertoorn** die wel drie quartier uers van ons was, en onse **Huijserkerck** daar wij noch wel een half uer af waren klaar sien en de soo als wij van dit bisondere Ligt soo pratende heen reden, soo sagh Ik op na de Lugt, gelijk Ik seer dickwils in 't rijden te voeren gedaan, want Ik was in dese reijse met veel goddelijke en Hooge gedagten en overleggingen des Herten aengedaan geweest, ende na dien Ik in 't westen hadde gesien, dat ten noorden van de avont sterre een vierige blancke Heldere Lugt was, soo wende Ik mijn Hooft en ogen na het oosten, en doen sagh Ik aenstonts niet verre van van ons, in de wolcken Lugt, wel vier of vijf vierige vlammen Lugts, de middelste wat grooter als de anderen, welke alle in haar selven met vierige stralen als pijlen seer werckzaam waren, ende alsoo Ik mijn oogen op deselve gestadigh quam te Houden, ende aen mijn vrouw en aen mijn zoon seijde van dit Ligt, ende of sij van haar Leven wel meer sulcken Ligt gesien hadden, en sij aen mij geantwoort hadden, neen, en mijn zoon aen mij vraagde vader hebt gij wel oijt diergelijk Ligt wel meer gesien ende na dien Ik geseht hadt van neen, zoo sagh Ik dat de zuijdelijckste vier vlamme Lugt met alle sijne wercksame woelende vierige stralen, seer dickwils en seer snellijken op de middelste en op de noordelijckste aen en in vloegen, door die middelste en die noordelijckste die verweerden haar seer dapper met haar werckende en woelende kragt en Ja soodanigh, dat niet alleen dien zuijdelijckste na Elcken aen en in vliegingen die hij hadde gedaan seer verminderde met sijn vierige stralen, maar Ik ook na dat hij alle sijn vierige stralen als in een Batailje hadde verloren, met schande eijndelijck moest wijken, Ja hij week met een Lange vierige dunne straal halvemaans gewijse van de middelste afdraijende na het zuijden, Ja Ik sagh ook dat de bovenste zuijtoostelijke, op de middelste die doen noch de grootste was, aen en in vliegen, doch die middelste die verweerde hemselves wederom soo danigh dat

(blz. 120)

dien zuijtoostelijckste met sijn vier stralen
en kragten soo verminderde dat hij dien middelste
oock niet meer dorst aen doen, ende na dat dese
bespringingen waren gedaan, ende Elck vier vlam-
mige Lugt van tijt tot tijt minder wiert in onse
ogen om te sien, soo kon Ik ook niet beter sien
ofte het selve Ligt met sijn werckende ver-
toningen, reijsde verder na het zuijden
Ja dat noch opmerckelijck is, dat was, dat Ik sagh
dat even aen dees sijse het woelende vierige
Ligt, een kleijn bruijn wolcken was, dat van
de vier vlamme Lugten niet beschadigt
wierde, Ja in de aenkomst van het Ligt op
de aarde, soo quam daar mede een zagte
warme Lugt tegens ons aen

Ja men hoort nu dagelijckx van alle kanten
van dit wonderbare Ligt op de aerde, en van
dit vier vlamme werckende Ligt, verthoont
aen den benedensten wolcken Lugt, spreken
den eenen discoureert zus, en den anderen wat
anders, wat mij belangt, Ik stel vast, dat godt
niet anders daar mede te kennen wil geven
als dat hij om onser sonden wille, noch soo
vertoort is, dat soo wij ons niet beter, in
berouw en aflaten van onse sonden, en in meer
Heijligheijt des Levens, bekeren, hij bij dese
oordelen van pestilentie onder 't runtvee
noch andere oordelen, 't sij van pestilentie
onder de menschen, ofte van Brantkoorn
ofte van boose sweeren aen menschen en
beesten, ofte van sware oorlogen met onse
nabeuren, zoo binnen, als buijtenlants
aen ons sal toesenden-----
Heere onse godt, wij bidden u, bewaart en
beschermt u volck, dat u regt van Herten
vrees en dient, Laat den geessel van uwe
vierige roeden, ons, en onse Lieve vaderlant
voorbij gaan

(blz. 121)

Anno 1716, op zaterdagh sondagh en op maan-
dags avonden, den 11: 12: 13 april, doen sag men
wederom veele blancke en bruijne wolck-
stralen aen de Lugt, dan vermeerderen, en
dan verminderen, dan zus draijen, en dan
soo bewegende, Ja men sagh het niet alleen
alhier maar ook in vrieslant

In de week voor paaschen, en in de week na paaschen
doen sterven in het dorp [Laren](#) ontrent 30 koe-
beesten aen de plage van pestilentie

Van den Hemel sent Jegenwoordigh de Heere onsen godt
[eene groote droogte](#), wat daar op volgen sal moet-
men met de tijt afwagten

Anno 1716 in 't midden van de maant majj doen sterven
tot [Broeck in waterlant](#), ende voornaam in
den dorpe [Holislout](#) veele koijsbeesten aen
de plage van pestilentie, soo dat een man
van 't Eijlant [marcken](#) tot [Holislout](#) een
koe kocht, dewelcke na weijnigh dagen den
man op 't selve Eijlant aen deselve plage
afstrief, ende Jegenwoordigh, daar bij blijft
sonder op [marcken](#) verder te gaan
Ja men hoort oock getuijgen dat dese plage
noch is op tien, en op agtien Hoeven en op
andere plaatsen meer

Op den 22 majj doen [Hageldet](#) seer swaar
tot [Iselsteijn](#)

Op den 23 en 24 majj doen begon het alhier
[seer moij en zoet te regenen](#), waar voor
Ik met hart en mont den Heere dancke
hebbende den geheelen winter en Lente door
tot nu toe kout en droogh geweest

(blz. 122)

Anno 1716 den 21 maj

op Hemelsvaarsdagh, doen krijgt een boer op **maartensdijk** de plage van pestilentie onder sijne koebeesten en de binnen 12 dagen daar na, doen sijn alle sijne koebeesten, tot wel 20 in 't getal doot Ja ontrent dese tijt, doen sterven ontrent **amsterdam** wederom eenige Ossen aen de voornoemde plage van pestilentie

op den 4 Junius doen krijgt **mijn swager Jacob gerritz Jesses zoon Willem** wonende in de **Loosdregt**, een Jongelingh out ontrent 17 Jaar een sware pijn in 't Hooft

Op den 5: 6: en 7: Junius, doen was de pijn soo swaar in sijn Hooft, dat hij alle de voornoemde drie dagen niet alleen daar aen bujten sijn verstant was, maar woelde met Handen voeten en Hooft soodanigh met deselve, of hij rasende waar doch op den 7 Junij wiert kragtigh in de kercke voor hem gebeden

op den 8 Junius en dat op namiddagh begon hij te spreken, dan raak, en dan niet raak, dan noch met sijn oogen Handen voeten en Hooft wonderlijck bewegende

op den 9: 10: en 11 Junius doen avanceerde hij met sijn verstant soo veel, dat hij wederom op den 12 dito, het volle gebruyck van sijn verstant hadde ende voorts heeft hem de Heere onse godt in sijn voorgaande gesontheit gebragt.

(blz. 123)

Anno 1716 in de maant Junius doen sterven ontrent [Leijden](#)
noch eenige koebeesten aen de plage van pestilentie
en ook noch eenigen in [waterlant](#)

in de maanden maij Junius en tot op Heden toe
den 8 Julij, doen hebben wij doorgaans veele drooge
koude noortwesten winden, welcke Ik vertrouw
als middelen sullen sijn, om de verderffelijke
pestilentale Lugten merckelijk te doen vermin-
deren, te weten, als de wint doorgaat, en dien zuijvert
Elihu, tegen Job, 37 veers 21

op den 10 Julij regent het sterck met een noorden
kouden stercke wint, Heere des Hemels en der aarden
wij bidden u zuijvert de Lugt en aarde van de
verderffelijke koepestilentie, ten Eijnde, op dat
uwe groote magt, te meer bij de menschen bekend
worde, en sij uwe groote wercken moegen prijsen

Ja tot groote droefheijt van veele Lantluijden
wonende ontrent [ter gouw, Leijden, maarsen](#)
[maartens dijck, en voornaam tot Benschop](#)
sterven noch veele schoone ossen en koebeesten
als ook op verscheidene plaatsen in [water-](#)
[lant](#) aen de plage van pestilentie

Ja in dese maant Augustij, soo verneme
Ik wederom van den Hemel, sulcke Lugten
en dauwen, die niet goet sullen sijn voor vee
en menschen, daarom Ik, en een ijder van ons
seer wel moegen Letten op ons eijnde, want
den verderffelijken en den stinckenden mist
en den vuijlen damp van onse sonden gaat van
der aarden opwaarts, en roept bij onsen godt
om wrake, waarom de Heere onse godt niet kan
nalaten om ons wederom van den Hemel toe te-
senden sulcke verderffelijke misten dampen en
fenijngheden, waar door noch meer zieckten
en sterven onder 't vee, en menschen sullen koemen

(blz. 124)

Anno 1716 in dese maant Augustus sterven seer veele
koebeesten aen de plage van pestilentie tot
[westbroeck](#), en ook noch veele ossen en koe-
beesten in [waterlant](#)

In den Jare 1650 ofte al eenige tijt daar al bevoeren
doen heeft [Johan Arents](#) den Hooggeleerden en geest-
rijken man generael zuperintendent des Loffelijken
[vorstendoms Lunenburgh](#) 10 predikationen in 't Hoogh-
duijts gedaan over de 10 plagen van Egipten
in de welcke hij nietalleen naakt en klaar
de zin en menige der textwoorden verklaart
en uijtleijt, maar voornaam als een wijs propheet
in sijne zieleroerende toepassing, doen ons al
waarlijk heeft geprophiteert wegens dese Jegen-
woordige pestilentele plage aan 't runtvee

Eerstelijck, soo stelt hij de oirspronck en oirsaak
van de pest aen 't vee, voornaam in die sware sonden
dat men door Haat uijt en Hovaardij den waren godts-
dienst zoekt te beletten, gelijk men in Cristenrijk
al van d' tijden [Lutherus Calvinus](#) heeft gesien
ende noch dagelijcx bij groote Hoveerdige en bij nijdige
genaamde [Luteranen Calvinisten en papisten](#)
siet vermeerderen hij seijt ook dat godt om die voor-
melde sonden, boeven nateurlijcke werckingen ge-
bruijkt, wanneer hij dese plage van pestilentie aen
vee of menschen gebruijkt,

1 de schrifteure getuijgt, dat het gebedt der gelovigen
vermagh veranderen de nateure haar ordinarij kragt
want de sonden damp, veroirsaakt plagen en rampen
Exodus 2 veerz 23: 24: 25 – Josua 10 v: 12: 13, Elisa, 1
regum 17 v: 1 en 1 regum 18 v: 45 en 1 regum 17 v: 7
Lucas 4: v: 25 en Jacobi: 5: v: 17 ---- alsoo in tegendeel
seijt de schrifteure van de sonden van Zodoma
en van de nieuwiten, eerste genesis 18 v: 20: 21, en van het
tweede Jona 1: v:2, alwaar nu die sonden bij onse
overheden, en bij den gemeenen sondigen volcke
werden gedaan, die klimmen opwaarts in de Lugt
en roepen bij godt om wrake, waarom de Heere onse
de nevelen dampen en meeldauwen en andere Lugtige
werckingen, soodanigh in haar selven toelaat te
vergitigen, dat het voor een tijt worden wercktuijgen
van godts regtveerdige oordelen en gerigten

(blz. 125)

Ja gelijk een spin in de Lugt haar vergift uijtbreijt
ende wert dat selve vergift als een Basilisous, die
door de stralen sijner oogen den mensche vergiftigt
ende doot, wie hij aensiet moet sterven, en de als hij
sigh selven siet, soo sterft hij, soo gaat en werckt
het vergift in hem selven, daarom soo hout men
hem een spiegel voor, daar op de vergiftige stralen sijner
oogen te rugge stuijten, en soo hem selven doot, Ja
gelijk wij sien dat de zon het water, ende dickmaal de dicke
quade nevel in de Hoogte optreckt die daar na nedervalt
daar enckel rupsen meeldauw en ander vergiftige
swarte vliegkens wormpkens en ongedierte uijt voorkomt
Ja soo menigerleij dat men de Lugt daar van vol siet wemelen
Ja Ik wil noch meer seggen, de ontallicke boosheden en
gruwelijke menigvuldige sonden, die voornaam bij de
grootte pofhansen deser werelt worden begaan, die
verontreijnigen en vergiftigen de nateur de Elementen
en stomme Createuren godts, bij tijden en stonden soo-
danigh, dat de arme onvermistige dieren van koeijen
paarden schapen en ander vee, om de boosheijt der
menschenville moeten sterven, Ja geen wonder, want
Hemel en aarde sullen verbroken werden om der
sonde wille van de boose menschen, Ja den onbekeerden
zondaar gedijet alles ten verderve en vloeck
selfs haar gebet, daar en tegen den bekeerden ge-
heijligden en gereijnigden mensche alles reijn is
titus 1 v: 15 en romeij: 8 v: 28, Ja als een boos godt-
loos en volhardent zondaar veel goet heeft in dese
werelt, soo heeft hij veele dienaars, want al sijn goet
moet de sonde dienen, daarom doet hij soo veel
dat hij hij een vergift en vloeck brengt over het onnosele
vee genesis 3 v: 14 en v: 17, daarom soo is het weijnige dat
een regtveerdige heeft veel beter, dan al het grootte
goet der godtlosen psalm 37 v: 16: Ja wij weten uijt godts
woort, dat als het Lant en vee vrugtbaar is, dat het
dan een rijken zegen godts is, ende wanneer het Lant
en vee onvrugtbaar is, dat het dan grootte en sware
straffen sijn, die de menschen veroirsaken door het
doen van verboedene sonden gelijk godt de Heere
door moeses heeft gesproken deuternomium 28
Ja soo stelt godt de Heere menigmaal een goet
vrugtbaar lant tot een zouten gront psalm³
107 v: 34, Ja soo godt de Heere somtijts de plagen
en lantstraffen niet en verhinderde en ver-
koelde, die den menschen dickwils veroirsaken
wij souden geen Jaar kunnen leven

(blz. 126)

daarom soo Lesen wij in 't boeck van Jona, Jona 4: v: 10: 11 hoe dat godt op de bekeringe des menschen, het vee ook verschoont en behout daar en tegen soo hebben wij ook Exempelen in de H: Schrift, dat godt de Heere heeft gewilt dat het vee der godtlose heijdenen door Zaul moest werden uijtgeroijt, 1 Zamuel 15 en Ezeechiel 6: v 11, en kap: 14 v 19: 21 en Jeremia 21 v 6: 9, Ja om de menigvuldige grouwelen en boosheden van d' kinderen Israels heeft godt die pestilentie aen de inwoonders van Jerusalem geoeffent Jeremia 44 v 13 Ja soo seker als nu godt de gantsche nateur, en met alle sijne Elementen tot uijtvoeringe van sijne oordelen en plagen aen den boosen en verstockten mensch en aen haar vee sent, zoo heeft onse goede godt tot meer verwonderinge van de Egiptenaars en van alle menschen in de werelt, al het vee van de kinderen Israels gespaart bewaart en behoet, soodanigh dat niet en eenigh vee van deselve, door dese sware pestilentie gestorven is, waar door godt niet alleen heeft willen openbaren, dat hij sijn toorn en magt aen pharao en aen sijn vee tot straffe van sijn nijdigh en Hoveerdigh herte, heeft uijtgevoert en tot een teken en baken gestelt voor alle pharoes nageslagte die Zion gram sijn maar voornaam om voor al de werelt te betonen en te bewijsen, dat die geene die hem vresen en regt dienen een beschuttinge en bescherminge is, soo voor haar personen, als voor al haar vee, Ja soo nauw beschermt en bewaart, dat ook de gantsche nateur en ook alle de Elementen door goedes werckingen in deselve, van godt soo danigh bestiert en gedreven worden dat sij geen schade lijden tot haar nadeel Lees hier van den gantschen 91 psalm----

Ja wat onse ziele belangt wij singen met vrolijke herten, wegens de beschuttinge en bewaringe, die de Heere tot noch toe in 't midden van dese pestilente plage aen onse personen en goederen gedaan heeft

Jesaia 44 v:23 singt met vreugden gij hemelen, want de Heere heeftet gedaan, Juijgt gij benedenste deelen der aarde, gij bergen maakt gedruen met vreugden gesangh

(blz. 127)

gij Bosschen en alle geboomte daar in, want de Heere heeft Jacob verlost, en sijn Heerlijk gemaakt in Israel psalm 148 HaleluJah, Looft den Heere uijt de Hemelen looft hem in de Hoogste plaatsen, looft hem alle sijne Engelen looft hem alle gij sijne Heijrscharen, looft hem zon en mane, ende gij Ligtende sterren, Looft hem gij wilt gedierte, en alle ons vee, gij vier Hagel sneeuw en damp, gij stormwint die sijn woort doet gij Jongelingen en maagden, gij oude en Jonge want godts naam en magt is hoogh verheven en sijne maijesteijt die is over de aarde en hemel Jeuijgt gij guntsgenoten des Heeren, hij heeft de kinderen Israels uijt pharoes dienstbaarheid verlost, en in 't Lant Cirnaam gebragt, alles tot groot makinge van godts alderheijligste naam en wercken, Ja dat alle godts guntsgenoten van vreugde moegen opspringen, wegens de beschuttinge en bescherminge, die de Heere onse godt tot noch toe aen ons en aen onse beesten heeft gedaan, het is wel waar godts gerigten in desen, die en houde in ons lieve vaderlant noch niet op, maar worden hier en daar noch regtveerdigh geoeffent, doch men hoort alomme dat de aenteling van Jonge beesten soo voorspoedigh voortgaat, dat men op de meeste plaatsen de velden wederom met soo veel koebeesten siet, als men soude kunnen wenschen -----

In dese maant Augustus 1716, droogt het soo sterck, dat de koijen alhier nauwelijcx water hebben om te drincken

op den 12 sebtomb: 1716 doen begint het te regen ende het regent sterck den tijt van 12 dagen

op den 20 sebtomb: 1716, renoveren wederom de Staten des Lants, hare placaten en onderdinantien wegens het inkoemen van koebeesten uijt andere landen, ende om de voorgaande ordinantien stiptelijk natekoemen----- Etz

Anno 1692 den 18 september, op namidd: tusschen 2 en 3 uren
doen is alhier in **gantsch nederlant vlaanderen
brabant keulen luyck Engelant, ende voort in
alle omleggende landen eene groote aartbe-
vinge gevoelt**, waar door selfs de grootste
en swaartste gebouwen heen en weer schud-
deden, Ja de meesten menschen in ons vaderlant
die wisten niet wat daar gaande was, een
ijder meende dat hij een duijselingh in 't hooft
hadde, tot dat men zagh dat de Huijsen en toorns
sigh heen en weer beweegden, deurende het selve
ontrent 3 minuten, met moij en stil weder
Ja, Ik selfs hebbe dese aartbevinge gevoelt, soo
als ik was in 't **Loos schaapschot**, doch Ik wist
niet wat datter gaande was, Ik meende dat
Ik een deuselingh in 't hooft kreegh, daarom
soo gingh Ik tot mijn godt in 't gebedt, hij woude
dese swarigheid van mij wegnemen, want
Ik noijt met diergelijke swarigheid was aen-
gedaan geweest, t' Huijs koemende wisten de luy-
den aen mij te seggen, het ware een aartbevinge
geweest, 't welck men doen voort alomme hoorde
van verre, en nabij

op sondagh
morgen den
1 september: 1715
ontrent de klokke
agt uijren doen
sterft **Lodewijk
de 14** van de naam
koninck van Vranck-
rijk, hij heeft
veel oorlogen
tegen Hollant
gevoert

Johan Arents welverordineerde generaal
Zuperintendent des Loffelijken Vorstendoms
Lunenburgh, verhaalt de beduijdinge van drie
Elementen, van aartbevinge, van water, en van
vier-----Aartbevinge segt hij, beduijt krijgh
en ook ondergangh des Lants, gelijk de aart-
bevinge ten tijde van 't Lijden onses Zaligmakers
Jesu Cristi, beduijde den ondergang van 't Joodtse
rijk, den overloop van 't regenwater beduijt dieren
tijt, gelijk dat in sijn tijt soo vervulde, vier tekenen
vallende van de Lugt op de aerde, beduijden pestilentie
en haastige kranckheden, gelijk hij dat selve ook
hadde sien vervullen

Ja hij segt, dat godt de nateure soo bewegende en
werckende geschapen heeft, dat geen mensch eenigh
Extraord: Lijden wedervaart, ofte de nateur lijt te
voeren, en verkondigt alsoo haar lijden, den menschen
haar ongeval en kranckheijt, gelijk hier van veele
Exempelen van aengetoont soude kunnen worden
doch vlees en bloet, kent selfs de nateure niet

(blz. 129)

In de maanden Augustus Sebtomb: en October 1716, doen sterven in de [Baronnie van Breda](#) veele koebeesten aen de plage van pestilentie

Ja oock in deselve maanden doen sterven wederom noch veele koebeesten aen de plage van pestilentie, soo in de [purmer Beemster](#) en ontrent [Hoorn](#), en [Enckhuijsen](#), en oock noch [op meer plaatsen in Noort Hollant](#)

Ja ook noch te [westbroeck](#), en ontrent [uijtregt](#) en noch te [Benschop](#), en noch Eijts tot [Loosdrecht Schravelant](#), en op andere plaatsen in in Hollant en in [Stigt van uijtregt](#)

In dese maant novemb: 1716 doen sterven veele koebeesten aen de plage van pestilentie soo ontrent de [kuijnder Lemmer](#) en in [Vrieslant](#), als ook in [gelderlant](#)

Anno 1716 op den 23 October, doen wiert in de Jurisdicktie van [putten](#) nabij de kipmoelen van een vrouwe, [een wonderbaar kint geboeren](#) dese vrouwe baarde bij na alle Jaar een kint ende nu wederom swanger sijnde, gaf sij dat te kennen tegens haar man, waar op die goddeloose man, tegens sijne vrouwe seijde, Ik woude dat gij een vliegende duijvel baarde, en de als haar tijt vervult was soo Baarde sij [een kint met # twee swarte vleugels als een raven](#), ende dan als dit wanschepsel in de geboorte was soo beet het de vroet vrouw in haar handen, waarom de vroetvrouw hantschoenen Eijtschte, die men aen haar ook gaf, ende soo ras was dit schepsel niet geboeren ofte het spreijde voort aenstonts twee vleugels uijt als een raven en vloegh met een naar geluijt uijt des vroetvrouws handen op een dwarsbalck in 't Huijs ende doen maakte het aldaar met sijn mont en met sijn vleugels een vreesselijck geschater en gedruijs soo dat de vader die genaamt is [Jacob korz](#)

(blz. 130)

met seer groote schrick angst en met vervaartheid
ten Huijse uijtliiep, ende na dat dit wanschepsel
veel Lelijke en gruwelijke vertoningen van
misbaar # hadde gedaan, en niet quam te Eeten noch drincken
ten tijt van veertien dagen, ende in dien voorz
tijt daar veel menschen met alteratie hadden
gehoort en gesien, soo stierf het selve wanschepsel
Ja eert was daar al order gegeven om dit schepsel
met consent van de magistraat te doorschieten
maar dit voornemen gingh niet voort, om dat men
sagh, dat het kints hoofd en voeten hadde
Ja op dien tijt, doen dit schepsel aldaar geboeren
wiert, doen waren **van hier met een veerschip**
twee mannen en vier vrouwen tot **nieuwkerck**
de welcke met alle sekerheijt daar van wisten
en getuijgt hebben, Ja ontrent drie weeken
na dese tijt, doen quamen daar ook zangh-
Lietjes van, welcke het vorenstaande, ook alles
confirmeerden----- ende nadat Ik seer nauw-
keurigh het selve met waarheijt hadde gehoort
soo hebbe Ik het selve met mijn Eijgenhant
tot waarschouwinge van alle goddelose wenschen
en tot schrick van alle menschen, en tot een
eeuwige gedagtenisse van mijne nakoemelingen
per memorie aengetekent.

L:R: Lustigh

In de maant novemb: 1716, doen sterven in **noort-
hollant, in 't Stigt van uijtregt**, en op andere plaat-
sen in ons vaderlant noch veele koebeesten
aen de plage van pestilentie

In de maant decemb: 1716, ende dat wel ontrent
den 16: 17: 18 dito, doen sterft tot **Hilversum**
van mijnen wel bekenden vrient Tijmon
Willemsz 13 koebeesten al mede aen
de plage van pestilentie

Anno 1717 in de maant Januarij doen sterven noch
verscheijde koebeesten tot **Hilversum**, en tot
Hoefflaken agter Amersfoort en op andere
plaatsen meer

(blz. 131)

Anno 1717 in de maant Januarij doen sterven van **Elbert Jansen percken soon teunis** tot **Lage Bussem**, wel 6 koebeesten, ende van **Jan gerrit meijrden** ontrent 8 koebeesten ende van **Willem Lubbertsz boeckendenbroots mannetje** wel 6 koebeesten, ende sterven in dese maant Januarij in **Waterlant** noch veele koebeesten, als bij en in **purmerent**, en bij en in **muncendam**, en tot **katham**, ende kopen en halen onse inwoonders van Huijsen veel Hoij aldaar

Op den 25 Januarij 1717 **doen rust mijn Lieve vrouwe Weijmtje gerrits** Zaliglijck in den Heere en wort in 't Choor van onse kercke **begraven in haar vaders graff**

op den 4 febreuw: 1717 doen koopt een man van **diemen** alhier een koe van **Arij rebel** die de plage van pestilentie al over drie Jaar hadde gehad, voor de somme van 130 guldens welcke koe bij die man tot **diemen** 15 mingenle goede zoetemelck geeft, en heeft die koe aldaar bij die man gekalft een kostelijk veers kalf, 't welck hij aen hout met des Heeren Zegen

den 16: 18 en 24 febreuw: 1717 doen sterven alhier van **Jan Willemsz boer** 5 stuck koebeesten soo kleijn als groot, te weten 2 kojien en 3 pincken

(blz. 132)

Anno 1717 den 18 febr doen sterft een koe van **Aart gerritz** die Langh hadde gaan quijnen aen de plage van pestilentie

op den 18 febr: 1717 doen **wert te londen in engelant een gruwelijk verraat ontdeckt**, 't welck gesmeet was bij den **graaf van gillebergh** ambassadeur van Sweden Etz: namentlijk **om het palleijs van Sint James in de brant te steken, den koningh george te vermoorden, en om ter selvertijt met een vloot sweedtse schepen van gottenburgh den pretendent in Engelant te weren, en hem soo op den troon te setten**, 't welck geluckigh is ontdeckt en den verrader **gillebergh** in arrest genoemen en sijn papieren Ingesien sijnde, wort het boos voornemen seer wijt en breet @ Lelijck bevonden----- 't was beleijt om op den 12 maart 1717 uijt te voeren

op den 24 febr: 1717 doen **komt dese tijdingh alhier in ^Sgravenhage uijt engelant**, ende den ambassadeur van Sweeden reciderende in den Hage dit hoorende **vlugt uijt den Hage, ende meende in duijtslant of in sweeden te koemen**, maar wordt door **fleertman**, als hebbende de ordre van den Staat tot Arnhem agterhaalt, en soo wederom na den Hage gevoert en aldaar in arrest geset

In 't Jaar 1648 doen regende het de gantsche somer soo veel en sterck dat geen turf kon droogen al hadde die boeven op een sphiets gestaan Ja onse vaders Hoij, dat lagh dat selve Jaar in de maant October om te drogen noch in rijsebergen.

op den 5 maart doen sterft een koe en een pinck van **kornelis Lambertz Smit** aen de plage

op den 12 en 13 maart doen sterven van **kornelis Lambertz Smit** 6 koijen en een kalf aen de plage het meeste vlees van die beesten werde bij de arme menschen gehaalt en gegeten

(blz. 133)

Anno 1717 den 14 april doen sterft van
klaas Willemsz boer een koe

Van den 14 april tot aen den 10 maj 1717
doen sterven van **Jacob Wijgertsz backer** 6 koijen
2 pincken en 3 kalveren aen de plage

A^o: 1717 den 16 april doen sterft van **Willem mejnsz**
een koe, den 18 dito een kalf, den 20 dito een kalf en
noch 2 pincken noch 3 koijen genesen

A^o: 1717 van den 23 april tot aen den 2 maj doen
sterven van **Steven de Smit** 4 koijen en 5 pincken

A^o: 1717 van den 2 maj tot aen den 10 maj doen
sterven van **pieter ramaker** 2 kalveren en
een veers

A^o: 1717 den 4 maj en den 10 maj doen sterven
van **klaas mejnsz** 2 koijen

A^o: 1717 den 3 maj doen sterft seer schielijck
van **Jan broek** een koe tot **emenes**

A^o: 1717 van den 7 maj tot aen den 14 maj doen
sterven wederom van **Harmen tijmonsz de
grutter** drie koijen en een pinck

den 16 maj van **Jan Lambertsz prins** sterft
een varre ----- den 21 maj een kalf doot

A^o: 1717 van den 10 maj tot aen den 16 maj
doen sterven wederom van onse **schout**
ontrent 26 kalveren en een koe

de **schout** noch 2 koijen sieck
den eenen wort gesont, den anderen sterft
den 20 maj ----- den 23 maj noach een koe doot
en ook verscheijde vette kalveren doot

(blz. 134)

Anno 1717 den 26 majj doen sterft van **tijmon
klaasen** een koe aen de plage

den 31 majj doen sterft een koj van **Ebbe
dirckxz**

den 1 Junius doen sterven van **mewis gijsbertsz
Vos** 2 kalveren aen de plage van pestilentie

Anno 1717 den maant ffebreuw: maart en april
doen **sterven in de Stad Hoorn seer schielijk
veele menschen aen een vierige zieckte**
soo danigh dat men genoeg te beluiden en
te begraven hadde ----- Ja een doot Lijck
in een kist van een dorp in de Stad koemende
kon in 8 dagen niet begraven worden, wegens
de menigvuldigheijt van de dooden in de Stad

Op den 2 Junius 1717 doen geneest een koe van
Cornelis aartz aen de plage en wort
gesont

Op den 1 Junius 1717 doen wert tot **Amersfoort** van
een geringe vrouw **geboren een kint hebbende
vier benen** ende het was aen de eene sijde een
meijsje kint, en aen de andere sijde hadde het
een kleijn vleeschen winnentje, het Leefde noch
op **bunschoeter kermis** den 7 Junius, want het
doen aldaar te sien was. Ja men segt dat de
vader, doen de moeder bevrugt was, door boos-
heijt op des moeders buijck getrapt hadde
voorwaar een gruwelijke daat van de vader
aen de moeder gedaen

(blz. 135)

Anno 1717 den 14: 18: en 22 maart doen sterven van
Hendrick korneliz van **Spakenborgh** 3 koijen
en 1 pinck aen de plage van pestilentie

den 12: 19: 21: 22: en 26 maart doen sterven van
Jacob Lubbertz baas 3 koijen en 3 kalveren
en een pinck

den 21 maaert doen sterft een koe van **Lambert
gijsbertsz kleijn** aen de plage van pestilentie
en binnen 4 dagen sieck en doot, welcke koe hij
van mij voor 3 Jaar gekogt hadde, ende eer hij
die koe van mij kogt, seijde Ik aen hem absoluijt
dat dese koe die plage van pestilentie waar-
lijck in hem hadde, waarom de Luijden die on-
gelovigh waren seer dickwils seijden, die koe
wort niet sieck, **Lambert rijcksz** Liegt het
maar nu de koe daar aen sterft, soo swijgen
sij stil

Op den 10 maart 1717 doen werden tot **Rijp in
Waterlant** in een boelHuijs verkogt
16 koijen die de plage hadden gehad
voor de somme van 2975 gulden
dat is, voor Eijder beest door malkander
Hondert en vijf en tagtigh guldens agtien
stuijv: en twaalf penningen.

op den 26 maart doen werden van **Jacob Lubberts
baas** 2 koijen en een pinck gesont

op den 22: en 27 maart 1717 doen sterven van
gerrit koemin twee moije pincken

op den 28 maart 1717 doen wert een veerse
van **Lambert gijsbertsz kleijn** gesont

(blz. 136)

Anno 1717 in dese maant maart doen **sterven niet alleen veel Luijden seer Haastigh, maar hadden in hare ziecktens veel vierige werckinge met sware pijn in 't Hooft**, waar door eenige geheel buijten haar verstant raakten, Ja eenigen kregen groote vierigheden aen haar arm, anderen aan haar vinger en sLoegen dese vierigheden om 't Hart en stierven seer snellijck

op den 23: en 31 maart en op 3 April 1717 doen sterven van **dirckje Wijgerts wed: van evert goossen net** 3 kojien aen de plage

op den 26 maart en op den 3 april en op den 7 april en op den 9 april, en op den 11 april doen sterven van **klaas Jacobsz Schram** 4 kojien een varre en een pinck aen de plage   noch 1 pinck 2 kalveren en koe

op den 27 maart en op den 6 april doen sterven van **Lubbert pieterz baas** drie kojien aen de plage een moijs veers heeft veer heen geweest maar begint wat beter te worden ----- en noch een pinck doot

Op den 30 maart en op 8 april en op den 11 april doen sterven van **gijsbert tijmons Schipper** 2 kojien en een pinck aen de plage van pestilentie   den 12 april 2 kojien en 1 pinck genesen   noch een koe

den 30 maart, en den 9 april en den 11 april doen sterven van **Willem mejnsz** 3 kojien aen de plage ----- den 13: en 14 April 2 pincken

den 31 maart ende den 2 april, den 5 april, den 7 april den 8 april, en den 11 april, doen sterven van **Willem gijsbertz** 3 kojien en 1 pinck en 2 kalveren

den 4 April doen sterft een koe van **gerrebert rebel** en op den 10 april een kalf, en op den 12 april een pinck en kalf---- den 14 April noch een pinck

(blz. 137)

op den 8 decem:
1703 doen was
in **Hollant Enge-
lant en in andere
landen een sware
storm wint**, en
hier waijeden
meer dan 50
schoorsteen
van de Huijzen
af

*Gestolen
kind uit
huizen*

Ontrent den Jare 1646 doen is het alhier in den dorpe Huijsen gebeurt, hoe dat **geertje melsen, de Huijvrouw van Jan Jaap Jongerden**, op eenen dagh, soo als haar voorz man om plaggen te halen in 't velt was, Barends noot overquam en terwijl sij niemant bij haar hadde soo quam daar ter selver tijt een schamele vrouw, met een mantje aen haar arm om een aelmoes aen de deur bedelen, aen de welcke sij versogt dat sij eenige Beuren mogt inhalen om haar te helpen dat sij Barends noot hadde, de schamele vrouw segt tegens haar, dat sij haar wel kon helpen, sij komt in huijs. sij helpt haar, sij Baart een kint, sij helpt de kraam vrouw te bedt, sij bakert het kint, sij wint het in doecken sij gaat er stillerjes mee heen, de voornoemde man komt met de wagen t'huijs, hij vint sijn vrouw in 't kraam bedde Leggen, hij vraagt naar 't kint, sijn voornoemde vrouw, verhaalt de vorenstaande sake, de arme vrouw was met het kint wegh, men sogt de arme vrouw met het gestoelen kint eenige dagen met paarden, men vont niet, dese sake hebbe Ik seer dickwils mijne ouders en andere Luijden die het beleeft hadden hooren seggen

Ontrent den Jare 1710 doen was **Rut Lambertsz doorn** aen **de tol acker** en willende van daar gaan soo vraagt een out schamel mannetje aen hem waar na toe, hij segt na huijsen, wel segt het oude mannetje Ik ben oock een Huijser van geboorte maar Ik ben een gestoelen kint, waar op de voorz. **rut doorn** seijde kom ga mee Ik houde u geselschap, hij segt Ik ken geen vrient of maagt Ik ga niet mee, **rut doorn** segt hoe weet gij dat, dat gij een gestoelen kint bent, hij segt dat sijn genaamde moeder te **middelborgh in Zeelant** op haar sterf bedde Leggende niet kon sterven voor dat sij aen hem hadde gesegt, dat hij tot Huijsen geboren was, en sij hem daar gestoelen hadde **Rut doorn** t'huijs gekoemen sijnde ende noijt van een soo gestoelen kint gehoort hebbende, vertelde dit aen mij, en aen andere oude Luijden, die alle seer wel van dese geboorte en van dit gestoelen kint wisten Ja **Lubbert Jacobz peetje Lamberts** en **bijtje Willems alle in de 80 Jaren out** weten seer grondigh van dit gestoelen kint te spreken, want het in haar Jonge Jaren voorgevallen is

(blz. 138)

Ja de voornoemde **Jan Jaap Jongerden** en **geertje melsen** hebbe Ik wel gekent, Ja in den Jare 1672 doen wiert dese **Jan Jongerden** in onse weijde, in de Hoorn van sijn varre (= stier) seer Jammerlijck gestoeken, waarom wij sijn varre met roors doot schoeten, dat hij Bollechte, en Liep noch voor de stal, en viel daar doot, Ja ontrent den Jare 1630, doen raakte dese **Jan Jongerden** nogh Jongelingh sijnde met een andere Jongelingh die hals en hoofd grooter was als hij questi, en hij gaf sijn partij een kleijne snee agter in de pijp van sijn arm, en alsoo de maan = (made, larve) daar in was stierf sijne partij daar aen, hij vlugtede tot **Bunschoeten**, het wiert versoent hij trouwde van daar de voorz **geertje melsen**, alwaar, **sijn zoons zoon en dogter, klaas**, en **klaasje**, noch vrienden hebbende **van haar grootmoeders** wegen

Noch is waar dat **Ebbe klaaz** van **blaricum** in den Jare 1700 aen mij vertelt heeft dat aen hem van over meer dan 50 Jaren geleden verhaalt heeft **matje Everts** de Huijsvrouw van **kleijn Lambert** tot **Blaricum**, dat sij in haar Jonge Jaren met haar oogen hadde gesien, dat **seven goijsche wagens met Heet geladen uijt gelderlant quamen**, het **kleijne Hoevense Heck** uijt, welk Heet de boeren onder haar Hoij Leijden, en 't winters branden bujten t' wijffel doen ter tijt de mont van de **rievier de Eem** soo nauw sijnde dat men doen een brugh daarover kon Leggen

Ja hebben mij oude Luijden in mijn Jonge Jaren ook gesegt, dat nu **kampen Hoeven groote en kleijne genaamt** is, in oude dagen pagt Hoeven waren, daar eenige Huijsen en veel Beuken boomen op waren en waar van het noch de namen behouden heeft, ja in 't Huijs van **Elbert deult** Leggen noch twee beukenbalcken die daar op gewesen ?
souden sijn

In noorthollant is mede veel schade geschiet, tot EnkHuijsen heeft het water eenige voeten Hoogh in de stad gestaan en een magisijn is meest geruineert, tot Hoorn is het water over den dijk in de stad gelopen ende buijten die stad bij de riet vinck is wel 8 voeten breete uijt den dijk geslagen dogh noch van Inbruek bevrijt, de dijk bij Assendelft is op verscheijden plaatsen doorgebroken waar door WestSanen Crommenie Zaan-dam principaal aen de west sijde dogh ook ten dele aen de oost sijde sijn onder water geraakt waardoor veel Olij en traanbakken sijn bedurven nevens veele moelens en Huijsen sijn weggespoelt het welcke mede veele schade veroirsaaft heeft tot Alckmaar heeft het water op verscheijde straten gestaan daar sijn ook verscheijde binnendijkjes doorgebroken soo dat Oostsaan en eenige dorpen in Waterlant en noort Hollant door het water sijn geincommondeert (= gehinderd) de noorthollantse dijk is ontrent Edam en Munckendam overgelopen, en ontrent durgerdam heeft het veel gevaar uijtgestaan daar sijn ook eenige Huijsen buijtendijkx staande omver gewaijt en weggespoelt, uijt tessel heeft men tijdingh dat de dijk bij 't Oude Schilt doorgebroken en dat een duijn aen de zijde van de noortzee soo veel hadde geleden dat men daar door water in het Eijlant bekoemen hadt, ontret de Helder is mede een dijk doorgebroken ende het Heugde geen menschen het water daar soo hoogh gesien te hebben, daar sijn ook verscheijde schepen door het sware weer van haar anckers gedreven sonder dat men weet waar deselve belant sijn daar sijn ook verscheijde schepen gestrant en vergaan het oost indisch schip rijdsdam sit op 't bursant dogh het volck het welck sijn in 't want hadt begeven om haar leven te salveren sijn geborgen van rotterdam heeft men tijdingh dat het water in de mase soo Hoogh heeft geweest dat het te rotterdam op de straat van de boomtjes in eenige Huijsen heeft gestaan, tot dort heeft het water soo hoogh geweest als bij geheugenisse van oude menschen niet is gebeurt waardoor de Zuijder polder dijk was doorgebroken dobbel danslant Lagh onder water en het water tot aen de Spuijpoort verspreijde, veele beesten als anders quamen aendrijven, met de Vriesse dijken heeft het vermits de vreesselijke storm seer gevaarlijk gestaan sijnde ontrent Staveren de palen wel ter Lengte van 200 A: 300 roeden weggerukt en hier en daar in den dijk al eenige gaten geweest doch alles was aldaar door vlijt en kragt van volck sonder dat Eijtwes was doorgebroken, behouden, tot Amersfoort heeft het water soo hogh geweest dat het in haar stad: gestaan hadt tot naarden is het Huijs van de kerck door den blicsem in de brant geweest, dogh geblust

(blz. 140) [Brussel](#) den 27 decemb: 1717

Verleden vrijdagh was het hier soo swaren onweer van regen en wint dat eenige geladen wagens en karren die te marckt quamen daar van omver geslagen wierden en hier en daar eenige schade aen Huijsen en boomen toebragt en het Lagelant tusschen dese stad en [Vilvoorden](#) en het geene 2 uren weegs is Ligt soo diep onder water dat men met schepen daar ver varen kan

[Delfziel](#) den 27 decemb: 1717

door de Hooge watervloet heeft het water hier negen voeten Hoogh in de Huijsen gestaan, een sluijs is geheel weggespoelt ende uijt de andere sijn de deuren gedrongen het bastion Leijt tot de gront toe gelijk een waterpoort en de deuren sijn uijt de zeedijken weggespoelt soo dat het Lant een zee gelijkt, verscheijde kleijne huijsen sijn voor de poorten gedreven, schepen met haar ladingen in de gront en verscheijde meuren uijt, de Huijsen wegh geslagen veele menschen en vee sijn door de Haastige overstromingh verdroncken selfs een vrouw die op een boom geklommen was

[Zaandam](#)

den 28 decemb: het water staat hier noch een voet Hoogh op de straatwegh, aen de enge [Wormer](#) loopt het over den dijk en door den [Jilp](#) komt het ontrent [munckendam](#) en verspreijt sigh noortwaarts tot aen [alckmaar](#), in den dijck van [Assendelft](#) sijn 8 gaten en daar van al eenige die groot sijn waar door het water over den dijk van [nauwer nase vaart](#) is gelopen en door de ban van [westzanen](#) hier gekoemen, dogh sal om verdere schade te voorkoemen en den dijk te Herstellen met den eersten een begin gemaakt werden

[Amelant](#) den 29 decemb

den 25 deser heeft men hier soo grouwsamen onweer gehad als bij menschen geheugen niet is geweest de dijken wierden op verscheijden plaatsen door de zee weggespoelt en eenige Huijsen door het water ingeslagen soo dat veele bessten verdroncken sijn

[groeningen](#) den 28 decemb

den 25 op den middagh kreegh men hier berigt dat het water in de omleggende plaatsen seer hoogh was geworden, en dat men ontrent [Zuijtwolde](#) een uer van dese stad eenigh Huijsraat hadt sien drijven, dien avont te 7 uren was het water soo aengegroijt, dat het eenige voeten hoogh in de stad stont, den 26 's morgens dede men alle de schepen en schuijten die men krijgen konde na de onder water staande dorpen varen om de menschen te bergen of haar na tijts gelegentheijt met broot en water te voorsien, waar door ook veele menschen en beesten sijn geborgen maar men heeft ondertusschen ontelbare Lijken Beesten daken van Huijsen en Huijsraden sien drijven

(blz. 141)

ende van de afgelegentsche plaats en heeft men noch geen tijdingh soo dat men niet regt weet waar de Inbreuk is geschiet ende offer meer dan eene dijkbreuk is, men weet dat het **Oltampt** ook onder water staat als mede het **Hooge Lant in de merrene** maar verdere omstegheden heeft men van daar niet in 't **wester quartier** moet ook een Inbreuk geschiet sijn wijl 't water sedert gisteren middagh al daar veel Hooger en zouter is geworden Hoewel het rees te voeren seer Hoogh was, gisteren avont Laat quam hier een Expresse van **delftzijl** afgesonden van den **Heer Alberda Commandant van die vestingh** met berigt van die plaats datse in 't uijterste gevaar was wijl water daar eenige voeten hoogh stondt als in de **Sinte martens vloet** van den Jaren 1686 dat de **Slogter Zijl of sluijs** was weggespoelt en dat de Eb deuren van de **dorpferts sijl** uijt de sluijs waren geraakt van **ter munter zijl** en **peterburen** heeft men verscheijde dogh onsekere gerugte, maar het is waarschijnlijk dat het water daar ook sal sijn doorgebroken om datter van de Laaste plaats Lijken sijn aengedreven, van **bedum** 2 uren van hier heeft men tijdingh dat de meeste Huijsen van dat dorp waren weggespoelt het water stont rontom dese stad tusschen de 3 en 4 boeten Hooger als in de vloet van den Jare 1686 de verslagentheijt onder de menschen is hier onbeschrijfelijk te meer terwijl de wint noch uijt het noort westen waijt op ordre van de Hooge regeringh sijn desen morgen in alle de kercken van dese stad bedestonden gehouden

Leeuwarden den 28 decemb

de dijk boeven en beneden **Harlingen** is door den Laasten Stormwint en seer Hooge watervloet op eenige plaatsen doorgebroeken en op andere tot in 't wagenspoer ingeslagen sijnde het water verre boeven 't Hoogste van den dijk gevloegen, de dijckagie van 't **bilt** is soo men segt genoegsaam wegh, de dijk van 't **nieuwe bilt** is op verscheijden plaatsen doorgebroken soo dat het selve quartier onder water Legt en heeft de oude dijk ook gevaar gelopen **de grietenijen terwetardeel** en beijde de **dongalen** staan wijl hare dijk seer is beschadigt diep onder water en 't is den Inwoonderen aldaar soo schielijk overgekoemen dat vele menschen koijen paarden en andere vee sijn verdroncken

Harlingen den 29 decemb:

Tusschen den 27 en 28 deser is een **Vlielantse kaagh** met meer dan 20 menschen **van Amsterdam koemende** even benoorden onse Haven op de groote buijtenkisten gestrant en soo haast het volck daar uijt was omgeslagen en door de zee verbrijselt door dit geweldige onweder is onse stad door een noijt soo gehoorde vloet overstromt dat sij bij na een zee geleek en eenige Huijsen door de stercke stroom veel geleden hebben de Hoofden van de Haven sijn geruineert de dijken sijn aen de oostkant dese provincie op verscheijde plaatsen doorgebroken waar door 't **oude en nieuwe bilt** de nieuwe aengedijkte polder **oost en west dongerdeel** sijn doorgebroeken

(blz. 142)

en men segt dat het dorp [Anjum](#) ontrent [oostermelfarm](#) voor een gedeelte is weggespoelt en het water Loopt aen [dockum](#) toe, men merckt dat hier ontrent en op andere plaatsen veel menschen en vee verdroncken sijn voor [Colmerlant](#) is men mede bekommert en eenige seggen dat het daar is ook ingebroken de noortzee die is op [Vlielant](#) over de duijnen gelopen soo datter veel schade is geschiet en alle de voegelkoijen sijn gereuneert de dijken op [terschelling](#) sijn aen beijde de sijden van de noort en zuijderzee ingebroken waar door die groote wateren tegen malckanderen quamen en de menschen sijn boeven in de Huijse nauwelijcx konden verbergen

[Hamburgh](#) den 28 decemb

Op kersdagh en de volgende nagt heeft men hier en hier ontrent soo sware watervloet gehad dat Luiden nu Levende diergelijk noijt hebben gesien packHuijsen die voormaals van 't water altijd bevrijt sijn geweest sijn nu ook daar door beschadigt, in de [katrijne kerck](#) stont het water op den eersten kersdagh wel 3 ellen Hoogh het water is soo schielijk gekoemen dat eenige kinderen in de kelders sijn verdroncken men reket datter wel voor 200 duijsent rijxdaalders aen zuijker in dese stad is gesmolten en dat de schade in 't geheel wel anderhalf millioen sal bedragen de ellende buijten dese stad en Langs de [elve](#) is niet te beschrijven wijl de dijken doorgaans beschadigt en op verscheijde plaatsen doorgebroeken sijn soo datter geheele dorpen weggespoelt sijn, van [gluckstad](#): wert geschreven dat het water daar selfs op de marckt soo hoogh gestaan hadde dat de menschen in hare bovenkamers moesten blijven dat de fortificatien seer veel waren beschadigt en dat de gantschen stad in dien de sluijsen niet door 't water gebroeken waren groot gevaar soude hebben gelopen van 't eenemaal te sullen werden weggespoelt en daar stont noch een halve elle water op de marckt, buijten die stad waren ook dorp geheel of ten deele weggespoelt en veele menschen en beesten verdroncken

[OldenBurgh](#) den 29 decemb

de ongehoorde sware watervloet heeft dit geheele Lant met zeewater overstroomt alsoo de dijken op verscheijde plaatsen ingebroeken en 3 sluijsen weggespoelt sijn, soo dat bij na bij dese stad kan koemen, seer veel menschen en beesten sijn verdroncken en seer veel andere menschen sitten op de toppen van de daken en Hooge boomen om het Leven te behouden Lant is in een Erbarmelijke staat, en de Ellende niet te beschrijven

[Breemen](#) den 29 decemb

door het Langh aenhoudende onweder is op onse rievier ongemene schade geschiet door het inbreken der dijken waar door alles onder water staat maar seer veel menschen maar ongelijk meer beesten verdroncken sijn--- het water is soo hoogh gedreven dat het gantsche [potin in gosalant](#) onder water staat en veele hondert menschen verdroncken sijn

(blz. 143)

Men kan hier ontrent en ontrent [doornum](#) 2 uren van hier niet sien als water en 't Heeren Huijs de Inwoonders deses Lants die noch overigh sijn, sijn gevolglich tot de uijtterste armoede vervallen tot [Witmont](#) hadt het water ook eenige ellen op de straten gestaan

[Embden](#) den 31 decemb

de ellendige toestand van dese stad en de naburige Landen veroorsaackt door de sware stormen en weergalose watervloet van den 25 deser is onbeschrijfelijk ons Lant is geworden als een zoute zee drijvende vol van doode menschen en beesten sijnde de meeste dijken en sluijsen weggespoelt en overstroomt Ja men segt dat de Eijlanden die voor ons Lant gelegen hebben, als [rottum Juijst](#) en [Schiernickoog](#) bij na geheel verloren sijn onse stad is door de gelede schade als bedurven menschen en vee drijven door en rontom deselve na de [eems](#) men is bijna radeloos hoe men Eijts sal beginnen tot Herstellingh van wegens des Lants onvermoegen, en om dat bij onse naburen die mede in diergelijke Ellendige toestand sijn geen Hulpe sal te bekoemen sijn, in twee dagen konde men niet buijten de duer koemen en als 't water maandagh zackte, onstont maandagh avont sulcken swaren stormwint dat het scheen of alles t' onderste boeven soude keeren want alles schudde en beefde als offer een aartbevinge was, waar door het water weer swol, het dorp [gaudersom](#), is omgekeert

[Embden](#) den 31 decemb

den eersten kersdagh sijn wij hier besogt met een watervloet welckers weerga dese Landen noijt gevoelt hebben Immers, die is 3 voeten Hooger geweest als men in eenige gedenkschriften vinden kan waar door dese stad: en 't gehele [oostvrieslant](#) is overstroomt men heeft sijn hier op de solders moeten bergen, veele duijssenden van menschen en vee sijn verdroncken ontelbare menigte van Huijsen sijn weggespoelt, en in geheele dorpen isser niet een onbeschadigt gebleven, de dijken sijn meest wegh, en op veele plaatsen door de sware overstroming in diepe kolcken verdroncken, soo dat het gantse Lant een zee gelijk is en geene wegen te vinden sijn, de brieven moeten in plaats van met paarden met schepen over het Lant na [Ligt](#) en [Askendorp](#) gesonden werden, hier komt noch bij dat het Lant al was verarmt soo dat men niet kan sien hoe onse dijken sullen kunnen Herstelt worden al het gezajde is door dese overstromingh bedorven van buijten krijgt men berigt dat de dorpen [Eesens dorom](#) de [westermars](#) en vele andere wegh sijn, en dat over al soo veel doode Lijken koemen aendrijven dat sij bij Hoopen op 't Lant Leggen

[Hanover](#)

den 31 decemb men heeft berigt van [stade](#), dat de dijk van de [Elve](#) door de sware watervloet tot [gedingen](#) doorgebroken sijnde het water met sulcken kragt en soo schielijk was ingedrongen

(blz. 144)

dat veele menschen op hare bedden en in hare Huijsen waren verdroncken als mede dat men de lijken van 200 verdronken menschen aen de Elve hadde gevonden, en van de Landen aen de Weser heeft men dat die niet minder hebben geleden

Breemen den 1 Januarij 1718

door de verschrickelijke watervloet van heden 8 dagen sijn Botjaardingerlant het Lant te Worsten Stedingerlant 't Lant van Oosterstad 't Lant Wourm en andere Lant-streken, geheel overstroomt waar door hier om heen meer dan 6000 menschen sijn verdroncken, tot Aurik aen den dijk sijnder alleen wel 1200 doot gevonden en begraven terwijl alle de sLuijsen en dijken op menighvuldige plaatsen sijn ingebroeken, is het Lant als met een zee overdekt zoo dat men van eenige dorpen niet als de kerck of toorns sien kan, de schade die is onherstelbaar, men voer met schuijten alles af na het Lant om de menschen die noch op de Huijsen sitten te helpen, en in 't Leven te behouden

in het relaijs
't welck gedruckt
hier in Legt
is noch bij uijt
Hamburgh den
4 Januarij 1718
Jammerlijk
om te Lesen

Ja van Londen in engelant wert van den
24 decemb: 1717 geschreven, hoe dat op dien dagh
daags voor dese watervloet, haar
rievier de teems, door 3 uijren Later te
Ebben als 't behoorde, gantsch van water
onbebloot was, apperent het water wel tot
20 voeten Hoogte, na dese oosterse zee en
Landen voortgeset, en soo als voorseijt is
is ingedrongen

Ja men segt, dat veele Bouwlanden in de kleijne oost
gelijk voorz is, met het zout water overstroomt, en daar
door voor een Jaar of twee onvrugtbaar sullen sijn
het koorn in prijs bisonder de rogge het mudde een
guld: is opgeslagen, altijd de stettingh van 't roggebroot
op 't gewigt van 12 pont een Halve Stuijver is opgeset

Ja meer andere ongelucken en Oordelen
koemen ons in desen regtveerdigh
over te Langh om alles te beschrijven

Anno 1718 den 4 Januarij doen sterft
een koe van Hendrick boomen weduwe

den 11 Januarij een koe van Cornelis gerbertsz
rebel

(blz. 145)

Uijt het [Holsteijnse](#) den 30 decem: 1717

Men Hoort niet als van ongelucken die door de Laaste hooge watervloet veroirsaaft sijn Insonderheijt uijt het [ditmarse en Eijderstadse](#) daar het water op den 1 kersdagh anderhalf voet Hooger heeft gestaan als in 't Jaar 1634 soo dat meest het geheele Lant onder water heeft gelegen en veel Huijsen weggespoelt en menschen en vee verdroncken sijn [Ooster en Wester Hever](#) hebben veel geleden, het Eijlant [pilworm](#) soo wel als [noortstrant](#) sijn meest geinnudeert in de [brabander koog](#) is op 't verscheijde plaats en doorgebroken en het aldaar kleij Eijlant [kleijn mohr](#) of [brandenburger mohr](#) genaamt geheel weggespoelt kercken en alle Huijsen weggedreven soo dat geen Levendige siel daar van gekoemen is, bij Hursum sijn ook alle de dijken doorgebroken en 't water heeft in de stad op de markt en bij poorten 3 a 4 voeten in de Huijsen gestaan, gelijk ook in [fredrikstad](#) soo hoogh als bij menschen gedencken niet geweest is, te [gluhstad](#) sijn de sLuijsen geheel geruineert, [noorder en zijder ditmarsen](#) staan geheel onder water voornamentlijk ontrent [meldorf](#) alwaar men van de [mars](#) zijde geheel van 't water omsingelt is, en wijl de vloet soo onverwagt quam soo hebben de menschen niet tot elkander kunnen koemen, ende op eenige plaats en hadden de menschen nauwelijcx soo veel tijt dat sij sich op de solders konden salveren, aen geene de zijde de [Elve](#) sijn verscheijde dijken en tot [assel](#) veel Huijsen weggedreven de [Hittler schans](#) hadt de Commandant sich met sijn famielie en eenige weijnige personen gesalveert, dogh de andere Ellendigh moeten omkoemen men siet hiere daar de menschen aendrijven te [samson](#) bij [breemen](#) sijn over de 200 personen die sich in de kerck geretireert hadden, gebleven, te [Coppenhage](#) was het water ook soo hoogh geweest als men oijt hadde gesien

[ffredrikstad](#): den 30 decemb

De ampten en plaats en in dese quartiren door den verschrikelijken watervloet van den 25 deser overstroomt sijn dese [ochHom farHorst deiubul maasbul steerdebul Hadstедermarsch oosterHever WesterHever poppenbuil agustes koog graffenkoog diemenBergh norstaant pilworm 't Eijlantje mohr en Eijder stad](#)

(blz. 146)

Van [diemensbergh](#) sijn veele menschen die op de Huijsen saten noch door booten en schuijten geret, tot [noorstrant](#) waren veele Huijsen met vee Etz weggespoelt, [pilworm](#) was bijna geheel wegh, op 't [Eijlantje Mohr](#) is niet een Huijs overgebleven als dat van de koster pastor en kerck in [ditmarschen](#) is 't water bij [Lunderhaven schalpersiel](#) en [busen](#) soo sterck doorgebroken dat het daar seer Erbarmelijck uijt is, [schus wesselburen](#) en [Hedwigskoog](#) hebben seer groote schade geleden de menschen die nogh eenigh vee hadden geborgen moesten het sien sterven om dat sij geen vers water voor 't selve konden bekoemen

[Hamburgh](#) den 31 decemb

door de groote watervloet in de [breemese quartieren](#) genaamt [wusten Erdingen](#) en [Altenlande](#) sijnder meer als 20 duijsent menschen verdroncken bij [Staden](#) sijn de boeren in de wapenen geweest om haar dijk die eenige van hare nabueren wouden doorsteken te bewaren sij sijn ook in gevegt geraakt en in dat gevegt sijn 3 ruijters die van [Staden](#) gesonden waren doot gebleven hebbende die boeren het doorsteken van haar dijk alsoo belet niet tegenstaande dat het door de regeringh om andere quartieren wat te ontlasten, was bevoelen, in 't [Hamburgse ampt risbuttel](#) is een gants district weggespoelt soo dat de amptman die altijd een Hamburger raatsman is, is met vlugten in dese stad gekoemen en hem selven alhier gebergt heeft

[Esens in oostvrieslant](#) den 30 decemb

Tusschen verleden vrijdagh en zaterdagh en bisonder op zaterdagh tusschen 2 en 6 uren, is hier soo hoogen watervloet geweest dat alle de dijken rontom [oostvrieslant](#) niet alleen sijn doorgebroken maar weggespoelt, soo dat het gantsche lant niet anders als een woeste zee gelijkt, hier door sijn een menigte van Huijsen weggespoelt, en ontelbare menschen en beesten verdroncken, tot [darmer ziel](#) sijn maar 60 en tot [Westeraccommerziel](#) maar 105 menschen in 't Leven gebleven en wel 400 Hondert op die beijde plaatsen verdroncken tot [darmerziel](#) sijn 6 Huijsen die op palen stonden blijven staan maar alle de overige sijn soodanigh weggespoelt dat men minste overblijssel daar van niet vinden, of weten konnen waar die gestaan, hebben ontrent [benserziel](#) daar de dijken ook sijn doorgebroeken sijn oock verscheijde Huijsen weggespoelt en siet men van de beste boeren Huijsen niet anders overigh als de palen dgt aen de stad sijn 2 schepen een groot en een kleijn door de dijken gedreven die van 't volck waren verlaten soo dat men niet weet waar sij t'Huijs Hooren hier koemen dagelijcx veele verdroncken menschen en beesten en seer veel Huijsraat aendrijven onder anderen isser een kist met obligatien Huijrcedullen en diergelijke papieren aengedreven, een uer van dese stad heeft men duijsent doode beesten gevonden

(blz. 147)

Anno 1718 op den 16 Januarij doen sterft een pinck van
vreek pieterz

Op den 17 Januarij doen sterft een koe en een pinck van
vreek pietersz

Op den 18 Januarij doen sterft een koe van Cees Jan

Op den 18 Januarij doen sterft een veers van
vreeck pieterz dito: noch een koe en veers van gerrit Boom

Op den 19 en op den 20 Januarij doen sterven van
Cornelis rebel een koe en een pinck

Ach hier begint het nu te vervullen het geen Aaltje Jans
de Huijsvrouw van de voornoemde Cornelis rebel, beneffens
andere vrouwen en mannen in de maant maart 1706
als met een voorteken gehoort hebben gelijk in dit boek
op een andere plaats beschreven staat

Op muijderbergh en op veel meer andere plaatsen
heeft het onlangs kragtigh gestorven
Ja soo is het alhier ook wederom ontstoeken

Op den 25 @ 26 Januarij doen sterven van Cees Jan alhier
eeb dubbelde veers, en een pinck

Op den 30 Januarij doen sterft van Cornelis rebel
een koe, dogh een koe, en pinck werden wederom gesont

Op den 2 febr: doen sterft van Cees Jan een dubbelde veers

Op den 3 febr: doen sterft van onse schout een Enckelde
veers aen de plage

Op den 25 Januarij 1718 doen gaat Jan klaasen van het
dorpje Lage Bussum out 28 Jaren met Chaatsen na naarden #
en koopt aldaar van den smit Jacob een kleijn Haachxhen
en hij bint buijten naarden sijn Chaatsen aen en rijt van
daar over de naardermeer ende daar over sijnde, settede
en reet hij voort tot op den Boesem van deselve meer, sijnde
een groote Weteringh Leggende bewesten deselve meer, niet
verre van het Watermoelentje en van het sLuijsje dat sijn
waterganch van daar heeft, in de Vegt, en soo voort door de
sLuijs tot muijden in de ZuijderZee welcke sLuijs tot muijden

wort hem door
Heijmen Lambertz tot naarden
nogh afgeraden

(blz. 148)

In den Jare 1672 aldaar is gemaakt, ende **aen de welcke Ik in 't selve Jaar ook hebbe gewerckt** en noch 6 daalders bij een baas daar aen bancquerot gehadt

Ik segh de voornoemde **Jan klaaz op den voornoemde Boesem van de N:meer koemende viel daar in, om dat niet alleen in 't generaal het ijs niet sterck genoegh was** maar om dat dese Boesem gantsch niet sterck genoegh was, om dat daar weijnigh ijs was, ter oirsaak van de aflossingen van 't water door 't sLuij^{es}je en watermoeletjen Ende niemant dit wetende dat hij daar in 't water Lagh **soo verdronk hij aldaar in den Boesem van de N:meer** ende alsoo hij tegens sijn vrouw geseht hadt dat ontrent de vegtkant 2 koijen te koop waren die de plage hadden gehadt, en tot **Weesp bij sijn neef den priester** # soude aengaan ende hij des

Jan Jacobz nanningh

avonts niet t'Huijs koemende, soo Liet de vrouw 's anderen daags aldaar na hem vernemen, en hebbende daar niet geweest soo wiert sijne vrouw en halve broeder en suster seer bedroeft wegens sijn uijtbleiven zorgende hij mogt in 't ijs verdronken wesen. dit seggen gingh over 't gantsche goijkant dat **Jan klaas van Bussum** verdroncken was, maar men wist niet pertinent waar tot dat eijndelijk een weesjongen van **muijden**

Mr. pieter de Anthoni mijn Heer de Hubert

op den 28 Januarij op den boesem komt en vint aldaar op 't ijs een stuckje van een Haasen, en het selve aen den smit tot **naarden** vertoont hebbende, wert doen geloofht dat hij daar ontrent verdroncken was, ende na dat eenige mannen aldaar ter plaatse 1 ½ dagh gesoght hadden, soo vonden sij hem aldaar op sondagh namiddagh ontrent te 2 uren den 30 Januarij 1718 ende na dat den Edele Heer de # **Hubert drost van Muijden Bailliuw van goijlant** Etc: met de Schout en 't gerigt van **muijdem**, hem bij 't Huijs van **Hackelaarsbrugh** op een sLee Leggende beschouwt hadden, soo wiert het doode Lijck noch met sijn Chaatsen aen opn sijn wagen geleijt, en alsoo tot **bussum** in sijn Huijs gebragt Ja hij sal apperent noch groote kragt gedaen hebben Eer hij verdroncken sal sijn, want een nagel gantsch van sijn Hant was en eenigen geschulpt waren, hij sal op donderdagh of op vrijdagh eerlijck en met groote statie op # **Lare kerck Hof** bij sijns vaders graff aldaar begraven worden

hij is tot **naerden** in de kerck begraven

hij was een schoon Jongman welgemaakt van Leden met geel blanck gekrult Haijr, **sijn vaders klaas Jaap klaaz eerste vrouw, bij welck hij Rijck klaaz en Mr. Clements vrouw** geteelt heeft, was **mijns vaders rijck Hendr: Lustigh zusterlingh de welcke met mij agters kinderen** sijn dogh dese **Jan klaas** nu verdroncken heeft **hij alleen bij sijn tweede vrouw geteelt**. Wij houden noch goede vrient-schap met mackanderen

daarom hebbe Ik dit droevigh nootLot van hem willen beschrijven

(blz. 149)

Anno 1718 den 11 Januarij

doen sterft een moijs koe van **gerrit Hend: Boom**
de 13 Januarij, van hem **gerrit Boom** noch een moijs koe
beijde aen de plage van pestilentie

----

op den 20: 24: 25: 26: 28 febreuw: en op den 3 maart
doen sterven van **Jacob tijmonsz** 4 koijs en 2
pincken mede aen de bekende plage, ende een van
hem wert gesont

----

van den 5 maart aff: tot den 14 Inkluijs doen waijs
dese 9 dagen de winden stormagtigh waar door
veel fuijcken van onse visschers aen stucken raakten

Noch sterven de koijs tot **Hilversum** sterck

Ja in dese maant april sterven seer veel koijs
tot **oostsanen**

----

in dese maanden van maij Junij en Julij sterven
noch veel koebeesten aen de **vechtkant, in noort-
Hollant, en in de Loosdregt**

Ja ook nu in dese maant Julij seer sterck op een
plaats in **Switserlant**

----

den 30 Julij doen **sterft een moijs koe van Elbert
Cornelisz** op **Craloo**, soo men segt, aen 't **geele water**

Ja in dese maanden maij Junij en Julij, **doen pocken
de kinderen hier seer sterck en sterven** daar
ontrent al 18 aen, ende beginnen hier ook veel
vierige plamen en blaren aen de menschen te
openbaren

In dese maanden Julij Augustus en Sebtemb: **doen openbaart
alhier in ons dorp aen veel menschen, soo Jonge als aen
oude, een sware besmettinge van besweringe of betovering
't welck gedaen wordt bij wercktuijgen des Zatans**
waarom ook de besmette menschen genootsaakt sijs
om door andere menschen in de name godts, raat te doen
om van dese pijn en quellinge verlost te worden, 't welck
ook doorgaans wel geluckt-----

Wert bij mij vertrouwt
dat het geen betoveringh
geweest is, maar het be-
ginsel van dese vierige
sieckte, die dogh eerst
kragtigh wonderlijk was

(blz. 150)

Alsoo in dese Landen van **Hollant en Westvrieslant**, in den tijt van twee Jaren Herwaarts seer veel te seggen is geweest van **een vermaarden dief genaamt Jacob Vrederick Muller, Alias Sjakoo**, geboortigh van **Hamburgh**, sijn vader was een Jood, maar sijn moeder was een Cristens vrouw
Soo Lust het ons, om van sijn Levens bedrijf en van sijn sterven Eijts hier van te beschrijven

Op den 19 april 1714 doen is desen vermaarden dief **Sjakoo** om sijn menigvuldige dieverijen en schelmstukken **publijcq in den Hage met een strop om sijn Hals gegeeselt gebrantmerckt**, en voor 25 Jaren in tugthuijs, ende dan noch 30 Jaren gebannen maar hebbende maar weijnigh tijts in 't tugt Huijs geweest of hij brack met 2 van sijn Confraters uijt, ende in plaats van beterschap, soo gingh hij wederom aen 't stelen, en aen 't helpen moorden volgens de verklaringen van 4 a 5 personen, die van sijn Complicen waren en daar over gerabraakt sijn, soo dat hij **Sjakoo** in 't begin van 't Jaar 1716 **wederom gevangen in den Hage** is gebragt, ende in 't gevangen nemen van hem, soo vont men bij hem twee groote moordenaars messen, en in sijn zerteet twee geladen pistolen met kruijt op de pan, en een degen ende een nijptangh met een pennetje, aen de eene kant een pennetje en aen de andere kant een koevoet 't welck alle moordenaars en Huijsbrekers geweer is

Ende alschoon daar soo veele verklaringen waren en hem daar op pijnigde, soo en woude hij niet belijden maar stonde alles door, waarom hij sijn zake in pleijdoije kreegh, ende eijndelijck ten Laasten quam onder anderen een dienstmaagt van een Heer daar hij mede hadde helpen stelen, ende die seijde in sijn presentie, dat hij met een mes op haar keel hadde gestaan, ende soo afgedwongen hadde, de slutels van kisten en kassen van haaren Heer, waarop hij **Sjakoo** met stijve kaken tegen die meijt seijde, Hoer, Hadde Ik doen u maar den Hals afgesneden

Welck

(blz. 151)

Welck getuijgenis en belijdenis voor 't Hof van Justitie verklaart en gebragt sijnde, (schoon hij **Sjakoo** daar na dat woude verdraijen) soo velden de Heeren hier op sijne sententie, dat hij van onderen op Levendigh moest werden gerabraakt, ende dan sijn Lighaam soo gerabraakt sijnde, sijn kop afhouden, ende 't Lighaam op een rat setten en 't Hoofd op een pen stellen, de voorz sententie aen hem uijtgesproken sijnde, voer hij wel met menigte van scheltwoorden tegen de rigters uijt, maar dat en hielp niet Hier op wiert hij **SJAKOO** in een koets geset, en soo **van den Hage na amsterdam gevoert**, om daar geExcicuteert te worden, ende alsoo hij in de gevanckenis met een ijseren ringh kraagh om sijn Hals Langh geseten hadde, soo wiert sijn persoen en ook de ringh kraagh, aen alleman soo **in den Hage bij 't afrijden van de wagen, als ook te Lis -- Hillegom Haarlem en ook tot Amsterdam getoont** waar over alle menschen haar verwonderen Ja hij woude noch appeleren aen 't **gerigt tot trier in duijtslant** waarom de Staten van ons Lant voornaam om sijne wille een kleijn placaat in die maant Julij 1718 hebben uijtgegeven dat voortaan geen vagebonden Landlopers of dieven die eens in Hegtenis geweest en geregt sijn, niet moeten toegelaten worden om over hare beschuldigungen te moegen procederen ende nadien dese vermaarde dief **SJAKOO** tot **Amsterdam** eenige tijt hadde geseten en niet Langer woude Eten vonden de Heeren op goede raat, goet, de bekende sententie aen hem op den 6 augustus 1718 te Excicuteren gelijk het selve daar op aen hem op datum voorz is geExcicuteert hij was Juijst 38 jaren out doen hij **tot amsterdam gerigt wiert**

Op donderdagh den 4 augustus 1718 doen wiert **dirck Jansen Spilt out ontrent 31 Jaren**, en noch Jonghman, en hier wonagtigh sijnde, door onse schout **L: keelwigh**, geassisteert met onse dienaar **Joost Vree:** bij 't Heck van **goossen reijrz** soo hij stont en dijckte geapprehendeert, ende gebonden als een dief tot onse Schouten gebragt, ende quam daar voort **gerardus gansneb, genaamt tingnagel Schout van naarden** de welcke hem gevangen in presentie van twee onser schepenen afvraagde, of hij de vier

(blz. 152)

Huijden uijt de ton bij **gerrit koemminen** niet hadde gestoelen en **tot Baarn verkogt** Etc: waar op hij seijde Ja, ende of hij niet een groote bleeck kleeren tot **Schra-velant** gestoelen hadde, en wat daar van wederom hadde gebragt Etc: waar op hij seijde, Ja, ende of hij niet ontrent **den bergh in 't Heeren Huijs van Hinlopen** veel goet gestoelen hadde, en door een swaar dreij-gement van te vangen, het selve niet hadde weten stilletjes te Laten weerom brengen, ende na dat hij dese drie diefstallen hadde bekent, soo wiert hij met twee dienders bij hem op de wagen van **gerrit Henr: boom** op den **stadtHuijse tot naarden** in de gijselkamer gevangen gebragt, ende na dat hij daar ontrent een week hadde in geseten, en niet meer woude klappen, doen wiert hij aldaar **in Jan duijmen gat geset** ende terwijl daar in sat Liep **onse schout** geweldigh bij dese en geene om hem te laten verswaren, ende wiert door eenen **gerrit duijm** van **blaricum**, en van een **ketelbouter** van **Emenes** merckelijck beswaart, ende nadien hij noch eenige dieverijen meer hadde beleden, soo in **waterlant** met het steelen van een bleeck kleeren, en een vaatje Haringh uijt een man sijn schuijt gestoelen, ende alhier tweemaal appelen en peeren uijt de thuijn van **Jacob Brantz** gestoelen, soo wiert hij na drie weeken geseten te hebben in **Jan duijmen gat** daar uijt gelaten en in de voorz gijselkamer geset, ende nadien sijne nabestaande vrienden noch wat bij Schepenen voor hem spraken, zoo wiert sijn vonnis bij Schepenen

(blz. 153)

van **naarden** genadelijck op den 31 augustus 1718
te boeck geset
ende nadien alle ordinantien bij den schout en schepe-
nen van **naarden** gestelt en gereguleert was, om
den voorz gevangenen te Excicuteren
soo is, op donderdagh den 8 septemb: 1718 den voorz ge-
vangenen publijck in den stadHuijse voor de gespanne
vierschaar sijn belijdenis en zententie in 't aan-
horen van een menigte toehoorders, hem voorgelesen
welcke ontrent aldus Luijt
Hoe hij ontrent 31 jaren out was, ende hoe hij alle de
voormelde dieverijen hadde gedaan Etc., ende hoe
hierom publijq op 't Schavot moest werden gegeesselt
en gebrant merckt, ende wiert daar en boeven voor
den tijt van **20 Jaren uijt den lande van Hollant en
Westvrieslant gebannen**
ende is daar op, soo aenstonts door de **Beul sijn knegt van Haar-
lem op het schavot met ontrent 40 slagen gegeeselt**
en Ligt gebrantmerckt, ende Los gemaakt sijnde
en een weijnigh binnen den stadHuijse geweest sijnde
wiert op het stadHuijs klokke geluijt, ende hier op wiert hij
door **Jan Boelhouwer stads dienaar van naarden**
ter stadspoorten uijtgeleijt

Ja voornaam in de maant augustus en sebtember
worden **de meeste menschen alhier met een
nieuwe sieckte bevangen**, de middelen die godt hier
toe gebrijkt sijn voornaam de Langdurige Hitte
en droogte, waardoor den menschen door allerhande
dranck te drincken en door kout Eeten en naakt
gaan en Leggen, hem selven in de maagh en aen 't
Lighaam heeft bedorven, Ja sijn de Elementen Jegenwoordigh
seer vierigh en verderffelijck, Ja reijsen na de
Eeuwigheijt veele swacke Leden

Ja het sterven der koebeesten tot **Loosdregt** en op
andere plaatsen in ons vaderlant Continueert
als noch, Heere godt, alles bevele wij in uwe
Barmhertigheijt in Cristo: Amen

Bij mij Lambert

Rijckxz Lustigh

17 9 18

12

(blz 154)

In de maanden Augustus sebtomb octob en novemb: 1718 doen behaagt het de Heere onse godt, om der sonden wille van ons menschenkinderen, onder ons menschen regtveerdigh toe te senden, een wonderbare vierige benauwde en besmettelijcke zieckte, waar aen Ik selven seer Lange met mijn geheele ffamilie, ben sieck geweest en noch niet Herstelt ben, Ja eenigen hebben 't swaar in 't Hooft, dat sij niet wel in 't bedt te Houden sijn Ja dese sieckte koemen de menschen soodanigh aan als plage aen de beesten, ende het sijn voortganck ook als deselve, maar godt geefft doorgaans kragt om te braken en om te sweeten, en door de waterlossingh en kamergangh de vierigheden met groote stanck quijt en slaat in 't, om 't Hert gelijk met de koijen, maar hebben eenigen een wonderlijken vierigen uijtslagh van roode en bruijne blaren en vlacken, soo datter tot noch toe maar eenigen aen gestorven sijn dogh dit is maar een proeffje van godts regtveerdigheijt, wie weet het Eijnde van dese besoeckinge die noch algemeen is, in ons Lieve vaderlant hierom Ik voor mijn, en een ander voor 't sijn Laat ons Bucken voor dien grooten godt met welcke wij alle te doen hebben, ende bidden de vordere plagen en besoeckinge (die anders noch nogh swaarder sullen koemen) van den Heere af, op dat het ons magh wel gaan hier en hier namaals. Amen

Ja in dese voorgenoemde maanden, ende alsnoch continueert het noch sterck te sterven onder de beesten en voornaam in de [Loosdregt](#) en in [purmermeer](#), ende begint als wederom op veele plaatsen te hervatten

Ja tot [Emenes bij de kleijne kerck](#) sterft het ook al wederom, ende ook tot [Bussum](#), ende op den 30 novemb: 1718, doen sterft [Elbert Cornelis Vos op Craloo](#) woonenden al wederom een moije koe af, en de op den 1 decemb: 1718 doen krijgt [klaas Hendricksz](#) alhier woonende, drie siecke koijen, ende eenige dagen te voeren, doen sterft hem een pinckje aen de plage

1718 op den 28 novemb: doen [sterft alhier dirck Cornelisz out ontrent 66 jaren](#), hij wort op den 1 decemb: in sijn graff in 't Coor van onse kerck begraven Ja hij was wel het Hooft van dien 26 vreemde mannen die ontrent den 1 novemb: 1705 Aan haar Ed: groot mog: een Exorbitant request presenteerden, om [was 't mogelijk het goijsche meent gebruik te verkrijgen](#), 't welck den tijt van seven Jaren veel spuls en kosten voor 't goij gemaakt heeft, sij wierden kragtigh onder steunt door [Mr. francois Hinlopen](#)

(blz. 155)

Anno: 1718, in december-----

doen sterven noch veele koebeesten aen de plage van pestilentie, soo door **geheel Hollant als ook in west-vrieslant**, Ja de Luijden die aen dese besmettelijke sieckte sijn, die konnen daar noch niet afkomen want het verheft met vierige kopude in 't Lijf tElkens wederom, de Heere weet wat hij daar noch mede over de menschen brengen sal

Op den 5 decemb doen sterven van **klaas Hendrikz** voornoemt twee koebeesten aen de plage den 14 dito noch een, sijnde sijn Laaste koj ----

Tot **naarden in goijlant** begint het met dese maant decemb: wederom ook te sterven, soo dat het soo sterck aengaat, dat dagelijckx wel 4: A 5 A 6: A:7 sterven aen de plage, te weten koebeesten Ja in dese maant decemb, doen sterven na bij de stad: **Hoorn** op een **kleijn dorpje daar het swarte kerckje staat** meer als 100 koebeesten # binnen 14 dagen aen de plage van pestilentie, en de al-lomme sterft het aldaat

In 't midden van dese maant december 1718 doen werden alhier **Baasjes Jacobpen** koejen bij na alle een weijnigh ziek, en worden dagelijckx wederom beter

den 20: en den 23 decemb: doen sterven alhier van **Baasjes Jacob**: een veers, een pinck, en een koe af

den 21 decemb: doen sterven van **Jan Willemsz boer** een pinck af

den 22 decemb, doen sterft van **tijmen klaaz** een pinck af

het sterven der Runtvee gaat tot **naarden** noch sterck voort

In dese maant decemb: doen sterven ontrent **Harderwijk en voornaam tot Nijkerck** veele koebeesten aen de plage van pestilentie, Ja ook tot **Emenes, soo binnen als buijtendijk**-----

den 26 decemb: doen sterft een moije koe van **Willem Cornelisz**, ende een koe van **tijmon klaaz**

de vierige en vreemde ziecktens onder ons menschen ontrent 5 maanden geregeert, hout nu wat op ---- ende hebbe wij in dit Jaar 1718, 81 dooden

(blz 156)

Anno: 1718 des 30 decemb:

Op Vrijdags nagt, doen sag men wederom alhier een **vreemt wonderlijk noort Ligt**, 't welck met veel pijpen en stralen wonderlijk wercksaam aen de Lugt was, soo dat de menschen die het sagen daar seer over verbaast stonden

Anno 1719, op Sondagh den 1 Januarij, doen was het alhier een donckere Lugt met een weijnigh vorst en sneeuw -----

op den 4 Januarij doen sterft een koe van **tijmon klaasz** welke koe, en ook de Laaste voorgaande koetjes waren van 't Hoogelant, alwaar het Jegenwoordigh sterck sterft, zoo dat de besmettinge met de kojien volgt

In dese maant Januarij sterven noch veele koebeesten in ons gantsche vaderlant, als tot **naarden muijden weesp en rontom Amsterdam waterlant** en voornaam Jegenwoordigh in den dorpe **Emenes**

In dese maant Januarij 1710 doen werden op **Oude naarden** bij na alle hare koebeesten zieck en sterven van de 29 koebeesten 19, blijvende soo Jonck als out noch overigh 10: _____

Op den 23 febr doen **vangt mewis dircksz @ Evert dircksz in hare fuijken een Aal ontrent Langh 4 voet**, en hij woegh netto 5 ½ pont, **Jaspers griet** koopt hem van haar voor 11 stuijvers

Op den 25 ffebr 1719 doen **geschiet hier in de ZuijderZee op de doorn seet een droevigh ongeluck**, noijt in mijn dagen hier soo geschiet, **gijsbert Hendricksz, out ontrent 55 Jaren**, ende **Lambert Harmensz out ontrent 22 Jaren** t'samen mackers op een schuijt te visschen, die gaan goets moets ontrent de klokke 12 uijren van Huijs om te vissen haare ffuijcken, maar koemende ontrent de klokke een uijr met hare schuijtje zeijlende bij de **doorn seet** soo waijet hare schuijtje (dat heel Ligt overhelde)

Ja men segt waar te wesen, dat **hendrik krieck** noch tegen wil van **gijsbert Westlant** woude en bleef vissen eer sij daar na toe voeren, 't welck **gijsbert** soude bekent hebben altijt **Hendrik en vader Cornelis krieck**, die mogt **gijsbert Hendricksz** in dese verongelukt niet lijden om dat hij ook somers eige/enge (?) fuijken viste

om, ende niemant van de andere visschers het selve siende dat haare schuijtje omwaijede, soo dagten sij om sulck een droevigen sake niet, te meer om dat het geen nootweer was, want het waijede maar een stijve eendragtige koelte uijt den noort oosten, Evenwel segt men en soude men wel kunnen gelooven, dat bij haar een soort van een doer geweest is, waar door hare schuijtje om is gewaijt, dogh **gijsbert willemsz Westlant** en **Hendrick kornelisz krieck** Leggende te visschen op de **doornseet** ontrent twee kloot weegs schietens beneden haar, die hoorden Eijndrick krijten om Hulp # waar op sij soo aenstonts met haar visschen ophielden en maakten Zeijl, ende wat naarder bij haar koemende sagen sij niet alleen, de voornoemde personen t'samen ontrent de mastbanck sitten, maar **daar quam een Amersffoorde veerman met volle zeijlen op haar aenseijlen**, en ontrent bij haar sijnde wierp een touw uijt, welck touw, **gijsbert Hendricksz** greep en houde dat touw noch een wijle tijts vast, ende de voornoemde veerman, het touw sullende na hem palmen soo Liet de voornoemde **gijsbert Hendricksz** met nogh eenige woorden te spreken en te bevelen, Los, ende alsoo nu de voornoemde twee visschers, **gijsbert**, en **Hendrick**, met haar schuijt, soo na bij de omgewaijede schuijt quamen dat sij tegens **Lambert Harmensz**, die noch in de omgewaijde schuijt was, seijden, krijt soo hart niet meer wij sullen onse dreggen uijtwerpen, en datelijck bergen en terwijl sij daar mede doende om de Lijnde te vieren en soo met goet beleid bij hem te koemen, soo komt daar op noch een schip in groote als voeren, en seijlt vlack aen het omgewaijede schuijtje, daar **Lambert** noch in was, heen, ende dat schip gepasseert sijnde, meijnden sij **Lambert** te bergen, maar sagen hem niet meer; waarom dat sij vertrouwen dat dese **Lambert** door 't nabijseijlen van dat Laaste schip van sijn schuijtje is afgeraakt, ende sij verbaast hier over sijnde, en de **Aart J: Vos** als **oom van de voorz Lambert**, gedaan hebben met visschen op een **westelijker Seet**, sagh het ongemak met sijn zoon, en zeijlde daarbij, maar het was te laat, Ja sij wisten niet dat daar een schuijtje omlagh

(blz 158)

hierop vint **Aart Jacobz** goet, om met sijn schuijt na wal te varen, ende voort met voorsigtigheijt, van het voorverhaalde voorval, en droevigh ongeluck rapport te doen ende koemende bij **sijn suster Lijsje Jacobs** = seijt het selve met sulck goet beleijt als moegelijk was maar sij dat bemerckende dat **haar zoon lambert** verdroncken was, begon te krijten met Huijlen en ook soo **haar andere zoon Jacob** en **haar dogter grietje** ende Ik voor mijn deur staande hoorde een groot gekrijt wist niet wat daar te doen was, dogh **mijn zoon Adriaen** Liep heen om te vernemen wat daar te doen waar, die mij rapport bragt, dat de voornoemde twee personen verdroncken waren, waar op Ik mij nader Liet informeren, ende het selve bevonde hebbe als voorz staat, Ja hier op maakt de voorz **Aart vos** het selve ook bekent aen de **Huijsvrouw van gijsbert Hendrickxz** en aen **sijn twee dogters geertje** en **rietje** die niet minder begonnen te krijten als de anderen

des sonnendaags den 26 ffebr vonden eenige visschers goet om eenige **kleijne dreggetjes van bunschoeten** te halen om daar mede Langs de gront te visschen, en soo daar mede de verdroncken personen te soecken en op te vissen, waar op goet gevonden wiert dat **klaas rutgertsz** en **Jacob de broeder van Lambert** die verdroncken was van **bunschoeten** souden halen, gelijk sij die op dien dagh noch quamen te doen

Op maandagh smorgens den 27 ffebreuw: 1719 doen varen de meeste visser van voor onse wal met dit gereetschap heen, na de plaats daar sij verdroncken waren en de sijnde gekoemen aldaar, gingen sij neerstigh met dit gereetschap aen 't soecken 't welck van Honderden van menschen uijt ons dorp aengesien wierde, maar vonden geene van de verdronckene personen, maar vonden en visten een oude zeijldoeckse broeck van **gijsbert Hendricksz** van de gront op, Vorders sijn de meeste visschers genegen om noch meer te soecken

(blz. 159)

Op maandagh den 28 febr 1719 doen gaan wederom
Aan 't vissen onse visschers met de voornoemde
instrumenten aen 't vissen, maar hoe neerstigh
sij sogten, sij en vonden de verdronckene personen
niet

Op Zaterdag den 4 maart doen verkoopt **Aaltje
Willems de nagelaten weduw van de voornoemde
gijsbert Hendricksz** hare ffuijken en staken

In 't Jaar 1712 op den 16 octob: doen valt buitenboort van de
Swolse veerman des avonts ontrent 6 uren, eenen
Willem Westerbergen professoir van Harderwijk
hij wiert in de amsterdamse Courant van den
20 octob: 1712 beschreven, ende 50 guld: op sijn perso
gestelt, die hem vonde, ende tot **Harderwijk** bragt
Zoo is 't gebeurt dat op den 29 Junius 1713 dese per
soen, driftigh is gevonden, ontrent die plaats
te weten, bij de **kanaar**, alwaar hij verdronken was
ende hij wiert gevonden en opgevist bij **mijn swager Cornelis
Cornelisz kuijper, Aart Jansz, marten Jansz en klaas rut
gertsz**, de welcke het tot **Harderwijk** aen sijn vrouw en
vrienden wel bekend maakten, maar het doot
lighaam, dat swaar stonck, hier tot Huijsen op
bragten, ende de vrienden hier op gekoemen sijnde
soo wiert sijn lighaam in een kist gelegd, ende state
lijk alhier in onse kerck begraven den 30 Junij 1713.

In 't Jaar 1664 op den 29 April des avonts ontrent 7 uren doen was Ik
beneffens andere Jongens te spulen bij **Baasjes op den Brinck**
ende **daar quam seer snellijck een vierigh Ligt uijt den zuijtoosten
vlack bij ons Heen vliegen en vloegh na den noortwesten, welck
root vierigh ligt de groote hadde, als een groote kaatsbal**
waar door wij Jongens al soo verschricken dat een ijder ver
baast na huijs toe liep, Ja dit Ligt bevont men, dat op een
ogenblick tijts te gelijck over al de 17 provintien was gesien

In 't jaar 1664 op den 20 en 21 december doe quam met een
sware koude, sulcken ijssel aen de boomen, dat de boomen
braken van der selver swaarte, alle het welcke Ik
selve, sijnde een **Jongen van ruijm 8 jaren**, met Eijgen
oogen hebbe gesien *(J.S.: d.w.z.. L.R. Lustigh geboren ca. 1656)*

de Boeckweijt

In 't Jaar 1667 op den 15 Junijus doen verstoef # door een Harde sui
jtwesten wint, ende op de 22 maj 1687, doen verstoef wederom
de Boeckweijt, ook door een zuijtwesten wint, maar verstoef
meer in de Laaste, als in de eerste

(blz 160)

In dit Jaar 1719 ende dat in maart, doen sterven aen een besmettige sieckte veele menschen tot **putten** en aldaar rontom in de **velthuijsen**

In 't Jaar 1654 met het begin van de maant sebtember ende het gehele Jaar 1655, alleen 's winters niet ende dat tot de maant van november 1656 toe, **doen sterven alhier tot Huijsen ontrent agt hondert menschen aen een swaare besmettelijke pestilentie**, want de de luijden kregen het eerst met pijn in 't Hooft en wierden genegen tot slapen, ende met koude aengedaan sijnde, gingen sij te bedde leggen, ende daar op kregen sij roode paarse vlacken, en de swartagtigh wordende, soo was dat een waar teken, dat sij haast souden sterven, gelijk geschiede, Ja staat aen te mercken dat in 't Huijs daer Jegenwoordigh **Herbergh** wort gehouden en de **Blauwe Sterre** uijt hangt, aldaar eerst een **dogter van Jan Wijgertsz** genaamt **Neeltje** aen de pestilentie quam daar aen te overlijden

*(J.S.: zie tevens Oud Rechterlijk Archief Haarlem, RAH-184-3170; d.d. 05-04-1657, de schepen-akte betreffende het testament van wijlen **Jannetge Dircks** in haar leven hujsvrouw van **Fijtus Hendricksz**, waarin wordt vermeld dat 'in 1656 in Huijsen de voorn **Jannetge Dircks** sieck lagh aen de peste die doen ter tijdt de helft van de inwoonders @ ter huijse van de voorn. **Fytus Hendricksz** seven (7) kinderen als oock de voorn **Testatrice** daer van sijn gestorven')*

In desen Jare 1719 in de maant maart doen sterven tot **Bun-schoeten** aen de straat veele schoone koebeesten aen d' plage van pestilentie, ook noch tot **Emenes**, en op andere plaatsen

Eerst op woensdagh avont den 29 maart

Ja ter selver tijt volgens het schrijven van de Courant, doen viel een koel veurs van 't selve vier vlamment ligt op de Huijsen in de stadt **door-nick**, ende verbrande daar door ontrent vijff-Hondert Huijsen en elff menschen---**Rousen** was het, een stad: daarbij gelegen volgens de Courant van den

Op den 30 maart deses Jaars 1719 des avonts ontrent half negen uren, doen wiert alhier, ende wijt en zijt ook op andere plaatsen **allomme een groot root vierigh Ligt gesien**, ende die uijt hare Huijsen waren, terwijl het verscheen, soo scheen het uijt den noortwesten op te koemen en de wierp sikh selven na het suijden tegen de gront aen Ja het was sulcken grooten ligt dat die Luijden die binnen Huijs waren, daar door alles konden sien wat in Huijs was ende enige hier op buijtens Huijs gaande, sagen dit vierigh root brandent ligt, de gedaante hebben soo langh en dijck gelijk een stijl, ende de voorste van deselve gelijk het onder eijnde van een boom met wortelen afgekapt dit vierigh vlammet groot Ligt, vertoonde sikh soo verschriekelijc terwijl het Heldere Ligte maan was met een Heldere lugt, Ja alles scheen in brant te staan, Ja alle menschen waren hier over verbaast, Ja dit moet een ijder aenmercken

14 April, **gesien in Hollant Engelant en Vranck-rijk**

(blz 161)

't was door-
nick niet
maar 't was
Rousen een
stad: daar bij
gelegen

van gijsbert
Hendricksz
voorgemelt

Ja noch een fout
te weten, dat sij
hem niet ontkleet
hebben, en niet
gesuijvert, en
niet met linnen
bekleet hebben

-----
schoon het voor de
kleeren van sijn
lijf koemende, ge-
presenteert
wierde

ende aen sijn
klederen

Als dat godt noch schrickelijk op ons menschen vertoornt is,
ende dat sulcke vierige tekenen laat sien, is noch tot waar-
schouwinge van ons ende soo wij de Heere onse godt met een
bekeert Herte niet en verbidden, soo sal de Heere bij onse plagen
noch meer toedoen ----- op namidd : den 30 maart 3 uijren
den 8 April 1719

Op Zaterdag # namiddagh ontrent 2 uijren doen vint dirck
gerritsz kos turfmeter tot Huijsen, het doode Lighaam leggen #
op een groote voet water, ten eijnde het slootje dat de scheijdinge
maakt tusschen het Haverlant en maatje dat bij 't
nieuwe huijs Hoort, hij maakt het eerst bekend aen onse schout
die hem seijt het is in naarderbanne, gaat en versoekt de schout
van naarden genaamt gerardus tingnagel, dat hij het doode
lighaam met schepenen schouwt, soo geseijt, soo gedaan
miederlerwijl was niet alleen veel volckx van hier daar
na toe gegaan, maar was ook sijn broeder Aart Hendricksz onse koster
en klaas Willemsz boer sijn swager, ende Jan Jacobsz Man, Alias, Jan
Ouwes met paarden en wagen daar na toe gereden, om hem na
de schouwinge op te laden en t'Huijs te brengen, gelijk geschiede
maar staat grootelijckx een groote fout aentemercken, namentlijk
doen nu de schout van naarden met sijne 2 schepenen het doode
lighaam gesien hadden in sijn volle gewaat met Leersen aen
soo vroegen sij aen de groote menigte, ofte hier geen vrienden van
dese doode man was, Ja seijden de Lieden, daar is sijn broer de
koster, en klaas Willemsz sijn swager, wel vraagde de schout
klaas Willemsz, kent gij die doode man niet Antwoort neen
kent gij hem niet koster, de Luijden seggen dat het mijn broer is
Ik weet het niet, wel seijde de Schout Ik ben onderrigt dat hij
gebroken is, weet gij dat niet, sij zimmeleren wederom
en seggen dat niet te weten, hierop seijt klaas rutgertsz
den doode sijn naaste Buerman, mijn Heer schout Ik kenne
hem wel voornaam aen 't kale vlackje op sijn kruijn
en aen sijn enge middel # en aen andere tekenen meer
de schout en schepenen van naarden in dit stuck goet sijnde
laten haar, hem meede nemen, om eerlijk te moegen
begraven, en seggen, Je moet slegts een vereeringh
aen dienaars geven----- waar op het doode lighaam
op den avont noch t'Huijs quam, ende op paas maandagh
namiddagh op een statelijke wijze met veel volckx
agter het Lijk in onse kercke begraven wiert

In 't jaar 1680, doen stierven soo hier als in ons geheel vaderlant
veel menschen aen een vierige sieckte met brandende koortsen

ende in 't selve Jaar 1680 in 't laast van november, doen sag men alhier
en wijt en breet in ons vaderlant in 't Oost opkoemen een Comeet Steer
die verdween wederom den 3 december, maar op den 26 december, doen
sag men 's avonts wederom een ComeetSter in 't west staan met een
afgrijselijke gereede staart wel 60 Hemelsgraden langh de welcke

(blz 162)

seer vierigh en brandent was, Ja dese **Comeet** konde sijn roede des nagts niet onder den Horisont verbergen maar hij wiert den geheelen nagt bij ons gesien, als was de Comeet onder in 't Jaar 1681 in febreuw, doen is hij verdweenen, Ja naderhant op den 9 maart en op den 21 april 1681 doen is hij noch gesien

In 't Jaar **1580** op den 6 april tegen den avont doen wiert in gantsch noorthollant en in de noortZee een **aartbeginge** gevoelt
op den 4 April

In 't Jaar **1640** # op den klarendagh, doen wierde alhier in ons dorp en in gantsch nederlant een **aartbevinge** gevoelt
Ja **mijn vader rijk Hendricksz Lustigh** heeft hem selver swaarlijck gevoelt, want hij lagh tegen de eertHoop aen van **Hendrick klaasz**, sijn de bij 't Huijs daar na **verwerrinne Annetje Andries** woont ende hij voelde de aarde bewegen

In 't Jaar **1692** op den 18 Sebtemb, en op namiddagh tusschen 2 & 3 uren doen is in gantsch nederlant vlaanderen & Brabant **keulen, Lujck & in Engelant, een groote en sware Aartbevinge** gevoelt, schuddende en bewegende de aarde soodanigh dat de swaartste gebouwen kercken klockentoorens moelens en Huijsen, Ja de wateren in de meeren poelen en slooten, die schuddeden en beweegden seer swaar, Ja de meeste menschen die waren als met een deuse-
linh bevangen, Ja Ik selfs, was Juijst op die tijt in 't **Loos-
schot**, sittende op een kruijwagen hebbende het schot met aarde gestrajet, want Ik hadde den geheelen zomer de schapen gehadt, Ik wist niet wat mij scheelde, Ik meende dat het aen mij selven scheelde, daarom gingh Ik aen het Bidden, ende was dese aartbevinge met moij en stil weer

Lambert Rijckxz Lustigh

In 't Jaar **1686** op den 15 Junij sijnde op een zaterdagh, doen begon Ik op **Bussemermaat gras te maijen**, sijnde met de eerste dagh dat het nu begon te droogen, sonnendaags maijde Ik niet, maar begon wederom te maijen den 17 dito, en ook den 18 en 19 dito hebbende doen in de voorz 4 dagen 6 swaden gemaijt, ende begon voort te Hoijen maar Ik Hoijde niet op Sondagh den 23 dito, maar op maandagh en op dijnsdagh den 24 en 25 dito, Hoijede Ik en haalde mijn Hoij thuijs, Ja op de voorz dijnsdagh namiddagh hadde Ik op die tijt 30 voet Hoij van 't voorz velt t'Huijs, Ik hadde maar een luij-
man **Cornelis krieck** een dagh bij mij gehadt om te Helpen anders hadde Ik het selve gedaan in 8 dagen arbeijt, ende in 10 dagen droogte, Ja hebbende het Laaste voer Hoij pas binnen of het donderde en weerligte, en regende seer sterck, dese nette droogte van 10 dagen, was mij van **Jan gijsbertsz poppe out ontrent 70 Jaren**, al te voeren in de maant Januarij voorseijt **wijsende mij een teijken in de Antwerpse almanack** aen den 15 Junij beginnen en den 25 dito uijtscheijden 't welcke gebeurde

(blz. 163)

In 't dit jaar 1719 den geheelen winter door, doen **vangen onse ffuijcke visschers veel panharringh**, ende voornaam op den 7 april vangt **klaas dirckz** en **dirck mewisz** te samen op een schuijt 230 tal Haringh, ende ook soo de meeste visschers na advenant

Op vrijdagh den 14 april 1719, met zonnenondergangh doen komt **evert een zoontje van nanningh Cornelissen Slocker out ontrent 12 Jaren** van **muijderbergh** de zeekant langs herwaarts aengaan, **hebbende schapen op muijderbergh gehoet**, ende vint aldaar op de zeekant ontrent een quartier uers van de muijderberger toorn af, den persoon van **Lambert Harmens kos** die op die den 25 febr deses Jaars benefens **gijsbert Hendr:** bij de **doornZeet verongeluckt waren** ende dat wel ontrent de eerste schoeingh aen de zee noch tegen sijne voeten spoelende ende **noch ontrent 3 a 4 roeden in naarderbanne leggende** dese Jongen, soo hij seijt, loopt verbaast op sijn bloote voeten herwaartsaen en komt t'Huijs, en seijt het sijn vader sijn vader stuert dese sijn Jongen na **Aart Vossen** en maakt het selve aen hem bekend, ende na dat sij dese Jongen wel ondervraagt hadden, soo gaat **aart vos** na **sijn suster Lijsje Jacobs Vos**, en seijt het aan haar de welcke van blijschap **met haar zoon Jaap Vos** (J.S.: Jacob en grietje harmensz **Kos**) en **haar dogter grietje** weenden doen sij hoorden dat **haar zoon Lambert** gevonden was, ende nadat dese sake van vinden aen de vordere vrienden bekend gemaakt was, soo vergaderden niet alleen dese vrienden ten Huijs van de moeder van de verdrenckelingh maar vonden een dragtelijck goet, om desen haren verongeluckten zoon, op een Eerlijke en Cristelijke te gaan bekennen te laten schouwen en **van daar te halen met aart Vossen schuijt en te brengen voor onse visschers wal**, en van daar met **Willem dircksz** wagen te halen en soo t' Huijs te brengen, ende dan eerlijck te ontkleden en wederom met suiijver lijnwaar eerlijck te bekleden, ende te laten dan beluijden, en vorder eerlijck en Statelijck te laten begraven

(blz. 164)

welcke resolutien op Saterdags 's morgens ontrent te 4 uren den 15 dito wierde in 't werck gestelt want **gerrit klaasz decker die een suster heeft van de verdrenkelingh**, ende **Jacob Harmens kos sijn broeder**, ende **Nanningh Cornelis Slocker**, dese drie, die gingen van hier te voet na 't doode lijck ende dese volgende vier personen, **klaas rutgertsz Aart Jacobz Vos oom van de doode**, ende **Jan Sterre**, en **Cornelis Jacobsz Vlot** die voeren met **aart Vossen** schuijt te water daar na toe, maar de voetgangers quamen eerst bij het doode Lijck, ende vonden, (soo men segt) het doodelijk lijk, van sijn Zilveren knoop in 't Hempt, en van sijn twee Zilveren knopen in de Broeck, ende van sijn toeback doos, en tintel tonnetje ende van het gelt dat hij mogte gehad hebben berooft, ende nadien men wel sagh soo aen het aengesigt als aen sijn leersen en klederen dat het de persoen van **Lambert Harmens kos** was, soo gingen eenige personen van haar na **muijderberge**, ende haalden de **schout van muijderberge** daar bij die seijde, het is onse banne niet, daar dese persoen leijt, maar **in naarderbanne**, daarom gaat na naarden, en haalt van daar den **schout tingnagel** ende twee Schepenen, en twee Chirurgijs, en laat het Lijck van haar beschouwen, soo geseijt, soo gedaan ende die al t'samen daar bij koemende seijden Ja hij leijt in onse banne, maar al lagh hij in de banne van muijderberge, wij hebben daar toe regt om te schouwen volgens privilegie van den **graaf van Hollant Etc, Hertoegh Aelbregt van Beijeren** van dato den **31 decemb: 1396**, hierop beschouwen sijn het voornoemde Lijck, en de vroegen aen **Aart Vos, die oom was**, ende aen **gerrit decker die swager was**, ende aen **Jaap Vos sijn broeder**, ofte sijn dit doode Lijck wel kenden, seijden ront uijt Ja wij, mijn Heer schout gij hebt sijn vader ook wel gekent

Harmen Lambertsz ofte anders in de wandeling genaamt **Harmen Blauw**, hij was post van Huijsen op Naarden

Ja segt de schout die hebbe Ik noch wel gekent, maar dese Jongelingh was hij ook goet voor sijn moeder en voor 't gantsche Huijs, Ja, seijt **aart Vos**, hij was niet alleen gehouw en seer getrouw voor sijn moeder, maar hij was voornaamde brootwinder in 't Huijs, want de moeder die seer krupel is moest voornaam van sijn winst bestaan waar op **aart Vos** aen den voorz schout vraagde, wat hij ende de sijnen die hij bij hem hadde voor 't schouwen moeste hebben, den schout seijt, dat sullen wij daarna wel stellen, steurt mij voor eerst een zoetje kiwits-Eijren, ende neemt gij het Lijck mede, en begraaft het Eerlijck, waar op **aart Vos** haar Lied en alle bedanckte, **Aart Vos** met de vordere vrienden dragen het Lijck in sijn schuijt, ende varen en koemen daar mede voor onse visschers wal, ende haar siende met de schuijt varende aenkomende, soo maakte **Willem dircksz** dat hij met sijn paarden en wagen bij de schuijt was doen sij aenquam, ende het doode Lijck op sijn wagen geholpen hebbende, soo bragt hij het Lijck, onder een groote toevloet van menschen in sijn's moeders Huijs, ende houdeden niemant te rugge die het sien woude, ende seijden de meeste kijkers dat hij hem selven wel geleeck, ende het meeste volck heen gegaan sijnde, zoo ontkleeden sijne vrienden hem, ende trocken sijn Leersen en sijn wampus met Leeremouwen en voort al sijn klederen uijt, ende dat gedaan sijnde, doen reijnigden sij hem, en deden hem schoon zuiver linnen, en een wit mutsje op sijn hoofd aen, doen lieten sij hem aenstonts door seven Jonge Luijden, Heerlijck beluijden

Ja op maandagh namiddagh den 17 April 1719, doen wert dese voornoemde **Lambert Harmen Kos** zolemnelijk en requiselijck met groote Statie, en met veel volckx agter het lijck gaande op zijtoost van 't kerckHoff eerlijck begraven ende geven aen de seven luijers en agt dragers Elck een moije koeck voor hare gedane moijeten, Ja alsoo het doode lijck **Lijck** van **gijsbert Hendricksz** sijn zijder deuren wierde ingebragt, ende doe de kist quam voort toegespijkert wiert soo voerde men **dit Lijck van Lambert Harmens** met de voorz wagen voor de voordeur en bragt het voor in, in 't voorHuijs, ende liet men de kist open op dat alleman hem konde sien, tot dat het Lijck soude weggedragen worden en doen sloegh **Jacob Lubbertsz Baas** Jongelingh sijn kist toe om dat hij ook sijn macker geweest
waar

(blz. 166)

Ja alsoo alle veranderingen wierden aengewent bij onse koster Mr Aart ende bij klaas w: Boer broeder en swager van de drenckelingh gijsbert Hendricksz om niet alle alman daar van af te houden, maar steurden ook *sijn wijf aeltje willems* van Huijs, ende wouden ook niet hebben dat *sijne Eijgen kinderen geertje, rutje, en Luijtje* hem sagen, seggende het is u vader niet gaat wegh al om hem meer en meer te ontkennen, ende omdat *sijn bloet* niet klagen soude, Evenwel soo was het in de morgenstond seer vroegh op paasdagh, dat *sijn vrouw eens* na bij hem quam dat hij schrickelijck begon te bloeden----- Soo is 't geschiet na dat *lambert Harmensz kos*, een weijnigje was t'huijs, ende *sijn moeder* over hem koemende, en de sprekende eenige goede woorden over hem, soo begon niet alleen *sijn neus* te bloeden, maar het bloed quam ook *sijn oren* uijt Ja doen *sijn Oom Aart Vos* over hem quam ten eersten doen hij noch bij *muijderbergh* op de Zee-kant lagh, doen klaagde *sijn bloet* voort hierom kan men niet alleen uijt het klagen van sulcken verongeluckten persoene, *sijn bloet*, bemerken, dat hij het is, maar voornaam een wonder werck dat de Eijgene nateure, (schoon de geest des Levens daar uijt is) door den godt der nateure, de nateure noch soo veel kragt heeft, om te Bloeden al schoon het Lange, en selfs stinckt en rot den den doot is gestorven-----

Ja een Stemme des bloets, kan bij godt om wrake koemen gelijk men lesen kan genesis 4: veers 10, Ja Cristus bloet spreekt betere dingen, dan Abels bloet Hebreen 12 v: 24, Ja na dat onse zaligmaker Cristus gestorven was, soo nam een van d' dienstknegten pilati een Speere, ende door stack *sijn zijde*, ende ter stont quam daar bloet en water uijt, 't welck *sijn alderliefste discipel Johannes* zagh, ten Eijnde, om daar van te getuijgen, Matthei 10 v: 34: 35, dat onschuldige bloet van Cristus dat roept en getuijgt noch tot perdon voor den uijtverkooren zondaar bij onsen Hemelsche Vader Amen

NB: op den 21 Januarij 1714

doen viel des nagts van
de amersfoorder steijger tot
Amsterdam, af, *Jacob Hendricksz*
ende niemant het gewordenende ver-
dronck hij aldaar en na drie weeken
bij laagh water, vonden de amsterdammers hem
dogh sijne broeders, dit alles wel wetende, keken na hem niet om

*Bij mij Lambert
Rijckx Lustigh*

(blz. 167)

Anno 1719 soo voor de vasten, in de vasten, en na de vasten doen vangt men hier voor onse wal en bij marcken veel panharing **een man van marcken**, die vangt op den 20 april uijt 8= ffuijcken 10 Last Haringh, elcke Last is 50 tal, elcke tal is 200 haringen, dat is hondert duijsent Haringen, ende op den 21 dito, doen vangt men **wederom soo veel Haringh** dat men voor't tal niet meer kon krijgen als een stuijver ende op den 22 dito, doen gaf een marcker man, het tal voor een duijt, maar alhier maakten onse visschers meer gelt voor haar Haringh, hier plagten niet meer als ontrent 8 visser met vier schuijten te wesen, ende nu sijn der ontrent 90 vissers met 20 schuijten, ende daar bij noch 5 botpleijten die veel panHaringh opkopen ende aen de Hangen brengen

Anno 1719 den 27 april op donderdagh namiddagh ontrent ten een uer doen wert **aaron g: duerkkant**, **schout tot blaricum** door den Heer medicus van Borselen sijn regter been ontrent drie vingerbreet beneden sijn knie afgeset deze voornoemde schout die hadde ontrent een Jaar te voeren, onder het holle van sijn voet, een sweer geswel gekregen, daar over **meesters gingen van ons dorp Huijsen Lucas de Swart**, met sijn Zoon **klaas de Swart**, die niet en vorderden, maar eijndelijk bevonden dat het voorz sweer geswel, dat ontrent soo groot als een perck schuts was, **de kancker was**, waarom hij resolveerde, om het 't zelve te laten uijtsnijden, 't welck bij een **meester van amsterdam** gedaan wiert, dogh dat geluckte niet wel, hierom de voorz **meesters van Huijsen wederom aen 't meesteren gingen**, ende den tijt van 21 weeken gemeestert hebbende bevonden wederom dat het niet en beterde, maar van dage tot dage met groote pijn arger wordende, ende de wonde swaarljck beginnende te stincken, soo wierde den voorz schout, sijne Huijsvrouw, en de kinderen en hare vrienden, en ook de voorz meesters met hem seer verlegen, waarom sij alle, ende met **meester doctoer Clement van Hilversum**, te rade wierden, om de voorz **mr: van Borselen van amsterdam**, hebbende in **Huwelijk een dogter van mr: pieter** aldaar te ontbieden de welke ook op den voorz 27 april quam, en met sijn brengende eenen **mr: thomas kraan**, een out man van 't seventig Jaren, hebbende **voortijts meester tot Hilversum geweest**, en de ten dage voorz, soo quamen noch veel meer meesters, daarbij soo van **naarden**, als van **onse goijsche dorpen**, om me de saken van 't afsetten te sien, ende na dat **mr: van borselen** met **mr. thomas** en met **mr: Clement** t' samen raat gehouden hadden wegens het gevaar waar in den voornoemden pacient was, soo vonden sij goet, om met wille en begeerte van voorz pacient, sijn vrouw, kinderen

(blz. 168)

en na bestaande vrienden, ende met de aanroepinge van godts naam, sijn been af te setten Hier op, soo knielde men voor den Hoogen godt en quam **gerard: ploos predikant van blaricum** eene kragtige voorbiddinge te doen, ende terwijl de snaren bij den voornoemden **m^r van borssele**n wierden gespannen en wel onderbonden, soo quam den **roomschen papa van blaricum**, genaamt **den ruijter** veele troostelijke woorden aen den schout toe te spreken, ende na dat alles wat tot het afsetten dient, bij **van borssele**n gereet gemaakt was, soo nam de voorz **van borssele**n een krom mes, ende sneede daar meede ontrent drie vingerenbreet beneden sijn knie, het vel en vleesch rontom sijn been af, en doen nam hij een fijn stalen zaagje, en zaagje met korte sneejets voorsigtigh het been af en de ter wyl dit geschiede, soo bloede de wonde weijnigh, en den voorz patient kermde terwijl dit geschiede wel wat, gelijk men dencken kan, maar hij houde hem geheel Hertigh, ende soude het in 't zagen noch minder zeer gedaan hebben, indien de peesen met het mes wat beter afgesneden waren geweest, voorts verbonde de voorz medicus sijn knie zubiet, en wel goet, Ja voort wiert den patient sijn afgesette been, in een kleijn kisje gedaan, en **den koster van blaricum mr: Cornelis adriaensz**, die bragt het selve been in 't kisje, in de kerck, in den schouten grafs den voorz schout **A:g: duijkant was Juijst 42 Jaren out doen sijn been afgeset** wierde, voorts Loefde en danckte men godt voor de geluckige Cencure, de eerste nagt hadde hij wat pijn, kon niet wel slapen: op den derden dagh begon de wonde te stincken, een goed teken voorts gaat het van tijt tot tijt seer wel met hem ende is jegenwoordigh den 25 Julij 1719 genoegsaam genesen, sal haast op een Houtenbeen gaan.

Anno: 1719 op sond: voormiddagh den 27 augustus doen gingh **aaron gerritsz duijkant op een Houten been in de blaricumkerck te kercken**, ende **onse domene Spren-ger** juijst daar nu predikende die quam voor de schout een Hertelijke dancksegginge te doen want het was den voorz schout sijn eerste maal na het afsetten van sijn been.

(blz. 169)

Anno 1719, op den 20 Julij

doen vonde een man **woonende na bij putten** (hebbende des avonts te voeren sijne 13 koijen noch gemolcken) des morgens in 't Lant alle doot, 't welck mijn Buijрман **Hubert Lambertsz kos**, hebbende daar bij sijne vrienden geweest, op Heden den 31 Julij voor een waarheijt aen mij vertelt, seggende daar bij, dat het aldaar, en daar ontrent seer sterck stierf, gelijk ook op **Over eem** en **Eemenes**

op den 3 augustus doen **sterft** van **aart Jacobsz vos**, **een koe, die wel dol, en rasende was**, want hij woude ook menschen vernielen, ende hadde ontrent 10 dagen te voeren eenen dollen Hont onder de koijen geweest, waar van hij gebeten sal sijn

op den 17 augustus, doen vint **Lambert Jansz prins** in de morgenstont, in de Hooft sloot aen **H:H: maat** een, van sijn twee, gekoppelde koijen doot,

op dese voorz morgenstonts doen regende het een moijs vlaagh, maar het was, of het op een gloijende steen viel, noijt heeft ijmant alhier sulcken Heeten endroogen zomer gekent, want alle slooten sonder water sijn, ende de welke soo Leegh, dat de putten veele sonder water sijn en schoon men de putten en slooten, schoon maakt en uijtspit, sij blijven Echter genoegsaam sonder water,-----

Ja men segt ook voor een waarheijt, dat eenige koijen, hebbende de plage voor desen gehad, **nu door muggen en vliegen, soo in de oogen gebeten worden, daar aen blint worden**, ende soude dit soo sijn in de **Beemster purmer** en aen de **vechtkant**,

op den 20 augustus, doen wiert **Jan gerritsz backer** en **Jan Jacobsz man**, om hare geweldenarijen gepleegt aen 't **waarts Huijs van de Sterre** Etc, van hier tot **naarden gevangen** gebracht, en na 16 dagen al daar op den stadt Huijse geseten te hebben sijn sij voor een goede somme gelts Los gelaten en wederom t'Huijs gekoemen

In de maanden augustus, september en oktober: 1719
doen koemen alhier, en op alle plaatsen in ons
lieve vaderlant, gelijk als in den voorleden
Jare wederom veele siecke menschen, dogh tot
noch toe, sterven daar niet veele aen, de
besmettinge, die is soo aenhanckelijck, waar door
de meeste menschen, seer kragteloos gaan
hangen, kunnen nauw Leven of sterven
In den Jare 1585, volgens het Zijffergetal, uijtge-
hackt op den steenbalck leggende noch in onse
moelen op den stander, doen wiert alhier
door **anx dircksz moelenaar**, een **nieuwe koorn-**
moelen op dien bergh gebouwt, daar hij nu noch
op staat, hebbende de **voorgaande koorn moe-**
len te voeren gestaan op anxen Hoogje, welcke
voorz **anxen Hoogje**, ik noch gekent hebbe
dat niet gebouwt wiert, en noch veel balck stee-
nen daar op Lagen, doch **Willem Eevertsz** een
nasaat van de voorz **anx moelenaar**, die heeft
het voorz **anx Hoogje** beginnen te bouwen
in den Jare 1685 na dat hij het selve ontrent
drie voet verleeft hadde, ende om dat de voorsz
anx dircksz moelenaar mijn moeders groot-
vader was, soo Lust het mij, omme noch
meerder van dese voorz moelenaar en moe-
len te schrijven, de Laaste moelen op **anxen**
Hoogje staande, die **wiert ontrent den Jare**
1584 door duc de albaas Volck de Sphanjaar-
den verbrant, om dat men seijde ('t welck niet
waar was) dat de voorz moelenaar, eenigh
desseijn, die de **Sphanjaarden op noorthollant**
geformeert hadden, ontdeekt hadde, ende
na dat men al eenigh Houtwerck om een nieu-
we moelen te bouwen op **anx hoogje** hadde
gebragt, soo was 't dat eenige Luijden seijden
dat sij alle nagten een moelen sagen maken
op dien bergh daar hij nu op staat, Ja dat
anx moelenaar selve er **met sijn Huijsvrouw**
Willemtje, woonende doen ter tijt in 't Huijs
dat nu **Cornelis Willemsz koopmans erven**
toebehoort, uijt sijn vouw venster een moe-

nota

anx moelenaar

(soo een **Soons Soons**

soon Willem Evertsz

aen mij vertelt)

heeft, sijnde **anx**

molenaar voorz

een sware lant-

bouwer, ende daar

om vroegh en laat

moest wercken

die hadde een

meijt, die savonts

laat soo moede

van 't wercken was

dat se agterover

in 't stroo viel

en gingh alsoo

leggen slapen

(blz 171)

moelen in schijn, sagh op dien voorz bergh malen, hierom, en meest om andere redenen van gerijf, soo voor de ingesetenen als backerijen, wiert goet gevonden en verstaan om met believe van onse magistraat, en Heeren van de graaffelijckheit, al daar op dien bergh daar hij nu op staat een nieuwe moelen te bouwen, ende na dat men sulckx bij appointementen van de graaffelijckheit verkregen hadde, soo bouwde de voorz **anx dircksz** een nieuwe moelen op de plaats en bergh daar hij nu noch op staat, ende dat wel met sulcke privilegien en voorregten, dat niet alleen alhier niemant anders geen koorn moelen mogt bouwen, maar ook niemant als den koorn moelen, alhier eenigh koorn of zaat of granenbreken, dan den voorz moelen ende dat men van ijder gemalen mudde koorn graan of saat, voor maalloon soude moegen vorderen **twee stuijvers en agt penn, welck Loop en Cours heeft gehad tot ontrent den Jare 1600**, als wanneer de voorz **anx moelenaar** klaagde dat hij daar geen moelen, geen Huijs noch geen kostwinnige op kon hebben, soo hadden die Huijsluijden, aen die moelenaar, vrij willigh **noch een stuijver op 't mudde gemalen koorn meer gegeven, ende heeft dit Loop en Cours gehouden tot aen den Jare 1674** toe, als wanneer op den 1 augustus 1674, de voorz moelen door een geweldigen storm wint Orcaan, die uijt den zujtwesten op quam, de welcke de voorz moelen niet alleen devaliseerde en verontramponeerde, maar die deselve moelen soo waijede dat Ik gesien hebbe, dat die selve moelen geheel op een zijde hangende was, en scheen te sullen vallen, ende alsoo dat veel moeste kosten eer wederom de voorz moelen in staat was, om te kunnen malen, soo klaagde **rijck pietersz moelenaar** seer dat de moelen

noteert
in 't Jaar 1694 op
den 17 augustus
en op den middagh
doen klimt **Jacob
Wijgersz** een Jon-
gelingh, **sijnde
een soon van
Wijger Cornelisz
backer**, op den
moelen, en weij-
nigh wint sijnde
soude hij met
vet, het kroons
rat wat smeeren
ende dat doende
met sijn Hant
vangt het kam-
rat hem soo vel
dat hij **met sijn
lijf tusschen
het ronde kroons-
rat en kamrat
doot geknelt
wierde**, soo dat
den moelen stil
daar van stonde
rijck moelenaar
onder sijnde en
daar niet van we-
tende hoorde den
voorz Jongeling
boeven sijnde
seggen Amijn
komt bij hem
kon hem daar
niet uijt helpen
hij was voort doot,
sijn doot Lighaam
wiert, dat Ik sagh
van boven neer ge-
laten, en geschout Etc

niet alleen, seer veel van reparatie soude moeten kosten, maar dat ook albereijts twee grutters in ons dorp waren, die hem merckelijk in sijn regt voor maalloon quamen te verkorten, ende om dese voorz redenen meer, soo gaven hem de Huijs luijden wederom een Halve stuijver op Eijder gemalem mudde koorn meer ende **houde dese vier stuijvers op 't mudde gemalen koorn, haren Loop en Cours, tot aen den jare 1688 toe**, als wanneer de voorz **rijck pietersz moelenaar**, al wederom op nieuw begon te klagen, seggende, hoe dat hij in voerige Jaren noch Eijts hadde getrocken van de quaere moele, (die nu geheel wegh was) ende noch Eijts hadde getrocken van **Hendrick boomen grutmoelen**, ende dat het nu so verre gekoemen was, dat hij daar van niet en trock noch ook met een duijt van **Jacob gerritsz grutmoelen**, en dat dagelijcx **veele van onse inwoonders, haar broot tot Emenes Laren en tot blaricum kogten** en haalden, waar door sijn gemaal wel de helft vermindert was Zoo is 't, dat hij het koorn van taruw en rogge veel beter begon te breken en malen, als voor desen, waarom hem de reders en Huijsluijden van van ons dorp, noch een Stuijver van Eijder gemalen mudde taruw of rogge meer gaven ende is alsoo **sedert het voorz Jaar 1585 van een Stooter opgeklommen tot vijff Stuijvers het mudde, en heeft van 't Jaar 1688 (doen Ik mede schepen deses dorps was) alsoo Loop en Cours gehouden tot noch toe**, en sal apperent, sonder merckelijk ongeluck wel soo in Lengte van dagen blijven, want een moelenaar daar nu wel soo kan van bestaan, Ja als heden ten dagen den moelen een mudde koorn maalt, dat gesloeken wert, daar ontfangt hij 10 of 11 stuijvers voor, en andere voordelen op de taruw meer

Item, **Maria klaas de swarts**, een **gewesen schoutten dogter** alhier wonagtigh en **out 86 Jaren**, noch met goeder memorie en verstant, hebbende van kints beenen af, seer lange Jaren bij **den moelenbergh**, (in 't Huijs daar mijn neef, en **Ik zijn oom**, **aart gerritsz** inwoont en nu in backt) heeft gewoont, de welcke aen mij heeft gesegt, noch twee moelenaars meer gekent te hebben, als Ik te weten, ontrent den Jare **1640** eenen **gerrit moelenaar**, die de voorz moelen en Huijsinge en met alle sijn gerechtigheijt, en servituijt van dien **heeft verkogt aen eenen gijsbert rijcksz van Emenes**, welcke voorz **gerrit moelenaar van hier op de Loosdregtse moelen trock**, ende ontrent den Jare **1655**, doen **verkogt** de voorz **gijsbert rijcksz de voorz moelen Etc, aen sijn neef rijck pietersz van Emenes**, (hebbende eenige tijt knegt **bij sijn neef gijsbert rijcksz** geweest) voor de eene Helft, ende de andere helft aen **Jan meijnsen** een **nakomeling van de voorz anx moelenaar** welck voorz **gijsbert rijcksz** een trots en moedigh man, **een moelen tot naarden kogt**, en van hier trock, na **naarden**, daar het hem niet wel vergingh, ende alsoo de de voorz **Jan meijnsz** een moij goet man was, ende de voorz **rijck pietersz** een girigh mantje was, ende vrouwen van **Jan meijnsz** en **rijck pietersz** altemet malckanders kappen aftrocken, en niet konnen accorderen, soo gaf de voorz **rijck moelenaar** aen de voorz **Jan meijnsz** een somme van 50 Caroli guldens, hij soude de voorz moelen self kopen, ende de voorz **Jan meijnsz** deselve op een gesette prijs gestelt hebbende, soo nam **rijck moelenaar** de moelen daar voor, waar over de voorz **Jan meijnsz** seer verschricke, hier op soo gaven sijn veel france wijn tot de **schouts Elbert Jan swarten** voor dese en geene ten besten, ende wiert sijn **maria klaas de swarts**, voorz daar ook op gehaalt ende terwijl sijn daar mede wacker in 't danssen en springen was, **soo viel een groote vonck viers uijt haren toebackx pijp in haar boesem**, en sijn dat gewaar wordende, en niet willende weten dat het ijmant sagh, soo wrongh sijn het selve

ende den Zetel
daar ook doen
nieuw in gemaakt
van een eijken-
boom, gewassen
voor 't Huijs van
Huijbert karel
staande bij den
moelenbergh
ook in den Jare
1699 Liet **Harmen
tijmonsz** het onder-
ste kruijswerck
en den trap ge-
heel vernieuwen
't Hout werck kogt
hij tot **amers-
foort**
in en ontrent den
Jare 1707 doen **ver-
brant in 't moelen-
Huijs**, door 't vier
van den Haart, **de
eerste vrouw van
Harmen moelenaar**
de **Haar agter
uijtregt** op
een moelen

met haar handen op haren naakten borst uijt
welck litteken, daar van behouden, sij op giste-
ren den 29 october deses Jaars 1719, sijnde
ruijm soo groot als een dubbelde stuijver, aen
mij eervaarlijk verthoont heeft, Edoch de
voorn **Jan Meijnsz** die **kogt wel wederom de
buijten dijckxe koornmoelen op Emenes**, maar
het vergingh hem daar niet wel, en **stierf**
aldaar weijnigh van sijn groote goet, agter-
latende, **in den Jare 1666**, soo als de voorz **rijck
pietersz moelenaar uijt den Hage**, met een ge-
wonnen proces, tusschen hem, en **Jacob gerritsz
grutter** na bij sijn moelen quam, soo viel de kop
al molende bij moij weer van de asch af, en
vielen beijde de roeden aenstucken, hier op kogt
hij een Eijcken boom staande regt voor 't Huijs van
gijsbert Jansz Lustigh, sijnde mijn vaders neef
en Liet daar af een asch maken in sijne moe-
len # ende Leijde in dien nasomer daar meer als
vijfhondert gulden aen den moelen te kost
welcke voorz asch, na dat die 33 Jaren daar
in gelegen hadde, en **rijck moelenaar in 't Jaar
1695** gestorven was, en **zijn zoon pieter rijcksz
nu grutter tot Hilversum**, in den Jare 1696, deselve
moelen voor netto ruijm 32 Hondert gulden aen **Harmen
tijmonsz nu grutter alhier tot Huijsen**, verkogt
hadde, soo Liet de voorz **Harmen tijmonsz** in den
Jare 1699, de voorz oude asch uijt sijn moelen
Halen, ende **een boom op Zoestdijk** gekogt
hebbende, Liet deselve daar een asch af
maken, en in dat selve voorz jaar 1699 daar
in Huijsen en draijen, in den Jare 1710, doen ver-
koopt de voorz **Harmen tijmonsz** de voorz
koorn moelen aen **Jan van gelder**, een goet
Cristelijck man, al voor een somme van vier
duijtsent gulden, welcke voorz **Jan van gelder**
wederom na # **gelderlant** toe treckt in den
Jare 1714, na alvoorens in denselve Jare
1714, de voorz moelen verkogt te hebben
aen eenen **geleerden Evert pietersz van Vree-
lant**, al voor een somme van vier duijsen en
een hondert gulden gereet gelt bij 't trans-
port **Ik was juijst schepen, over 't transport**

(175)

In de Jaren 1714: 1715 en tot majj 1716 toe, doen be-
maalt, den voorz **Evert pietersz** sijn Eijgen moelen
selver, maar van majj 1716: af, tot majj 1718
toe, doen bemaalt **Jacob brantsz grutter**
de voorz moelen, hebbende deselve van
de voorz **Evert pietersz** voor de 't twee voorz
Jaren gehuijrt gehad, Jaarliyx voor de somme
van vier Hondert Caroli, ende dese twee voorz
Jaren ge-Eijndigt sijnde, soo heeft de voorz **Evert
pietersz** dese sijne koornmoelen wederom
verhuijrt aen sijn neef **pieter** Etc: daar hij
oom over staat, maar voor hoe veel gelt, dat
weet ik niet,

In desen Jare 1719, ende dat wel beginnende met
den maant sebtember, en Eijndigende met
den 12 november des selven Jaars, doen haalt
den **moelen meester Jette een Vries** met sijne drie
knechts, voor eerst uijt den voorz moelen, **de oude
storm gebijnten met den voornaalde**, ende brengt
daar wederom nieuwe eijcken storm gebijnten
en voornaalde in, ende dat gedaan sijnde, soo wort
op sondagh den 15 october, na dat al voerens op den
selven dagh den ouden asch daar uijt geligt was
die 20 Jaar daar in geweest hadde, door den
voorz moelenmr:= **Jette**, en met sijne knechts
een nieuwe Eijcken gaven en swaren asch, in 't
aensien van eenige Honderden van menschen
door konstige stercke touwen en schijven, vast
gemaakt aen een moelenroede, staande regt
over eijnt, een weijnigh in den gront, daar in
gehijst geworden en ingedraijet, alle het welcke
ik mede met Eijgen oogen aensagh, ende op den
21 octob: doen wert een nieuwe plancken want
voor aen de voorz moelen getimmert, ende op den
25 octob: wert de kap boeven stuckx wijs ver-
nieuwt, ende op den 28 octob: doen wert de zuijder-
want met goede nieuwe plancken vernieuwt
den 31 october, doen wert een sware nieuwe
moelensteen wegende ontrent 25 hondert pont
van onderen, met de moelen op gemalen, en soo
boven in de moelen op den steenbalck gebragt
en men bevint albereijts dat het kamrat

(blz 176)

in 't Jaar 1720
doen wert dese
moelen, door
**Jacob melsen
boor**, eerst root
en daar na He-
mels Blauw
geverft

dat voor desen altijd scheef heeft gelopen, nu regt begint te Loopen, ende voorts, soo met de roeden wederom in te setten, als binnen en buijten hier en daar wat te verhanselen, soo Eijndigt den baas nu sijn werck met den 12 november 1719 – den voorz nieuwen moelen asch nu ingebragt, was op het Hoogelant gewassen soo men segt, ende heeft de voorz **Evert Pietersz tot Amsterdam gekogt** voor de somme ontrent Hondert gulden, en gegeven ontrent 50 gulden, van deselve, soo voor schepe fragt, als voor rollen van zee, tot op den moelenbergh toe, ende de storm gebijnten die voor in de moelen sijn gebragt, kosten hem ontrent in koop 80 gulden, en noch voor voor ontrent hondert gulden aen plancken gekogt, die voor, op, en besijden de moelen vertimert sijn, ende ontrent aen ijserwerck daar aen gegaan 40 gulden, ende voorts, het arbeidsloon, dat wel ontrent 250 gulden sal belopen makende alsoo t' samen 620 guld: Ja eenige seggen het heeft hem wel ontrent 1000 gulden gekost dat Ik niet en vertrouw Etc de moelen die plagt eertijts en voornaam in de Jaren 1640: 1650: en 1660, aen maal loon te konnn opbrengen Jaarlijckx ontrent 1200 gulden, want doen geen grutmoelens alhier waren, maar in de Jaren 1673: 1680, tot 1688 toe, doen bragt de moelen Jaarlijckx, ontrent niet meer aen maalloon op, als = 600 gulden, ende sedert het voorz jaar 1688, tot het Jaar 1696 toe, ook niet meer als 600 guld: Jaarlijckx, maar van den Jare 1696, toe dit Jaar 1719 toe, dan wel 800 guld: en dan wel 900 gulden, en soo voortsz de voorz onse koormoelen, die moet **Jaarlijckx aen de rentt mr: van kennemerlant, als ontfangger van de graaffelijckheijt Inkoemen, volgens acte, voor Wintgelt betalen de somme van vier gul**, en noch voor een ordinare verponding van de moelen en Huijsinge daar bij sijnde aen den staat van ons Lant de somme van vier guldens

(blz. 177)

Anno 1719, soo op den 6 en 18 november doen sterven van **mijn neef rijk Jansz Lustigh** over de welcke Ik oom ben, drie schoone melck koijen af, dogh een Jonge koe, en een moi pinck, die genesen van de bekende plage

op den 11 en op den 19 en 20 novemb, doen sterven van **Willem tijmonsz Jacobz ofte anders Willem Oom genaamt** vijff moi je koijen af, en hout geen koebeesten over

van onse schout **Lambert J: keelwigh**, daar sijn van hem (soo van de somer tot **Eemnes**, als van den Herfst en voor-winter alhier tot den 12 decemb: deses Jaars 1719 inkluijs) gestorven Circum 39 koebeesten soo Jonck als out ende ontrent 36 koebeesten, soo Jonck als out daarvan genesen

op den 22 november 1719 des avonts ontrent van 8 tot 12 uijren, doen siet men wederom alhier, eene wonderlijke beweginge aen de wolcken en streken des Lugts, Even gelijk men sagh, op den 30 december des verleden Jaars 1718

ontrent, en in de maanden van november en december 1719, doen sterven op veele plaatsen in ons vaderlant veele koebeesten aen de bekende plage, en wel vornaam in de **Loosdregt**, ende tot **Laren en blaricum** 't welck al daar noch Continueert

op sondagh den 26 november **deses Jaars 1719, doen was het met een zuytwestenwint seer laagh water** ende alhoewel Ik dat op den middagh wel wist soo gingh Ik eerst op namiddagh ter kercken, ende de namiddags kercke uijt sijnde, doen noch de wint zuytwest sijnde, doen resolveerde Ik bij mij selven om na de zeekant te gaan, en te sien hoe Laagh het water wel waar, ende gekoemen sijnde bij **Eefven kamp**, sagh Ik van daar, **de oude fundamentele stad: naerden met sijn groote keijstenen Leggende**, ende terwijl Ik daar een weijnigh stont te kijken, soo quam **Jan de Vries** al daar bij mij, ende na sterck aenporren van mij, soo gingh de voorz **Jan de Vries**, en met noch twee Jongens bij ons, na de voorz plaats toe, niet om den rooster daar nu op te soeken en te vinden want het na bij den avont was, maar om met hem eens op die plaats te gaan, op dat hij daar na kon seggen, dat hij de voorz plaats in sijn fundamentele grontwercken hadde geweest en gesien, maar na dat wij een stuck Heenwaren soo keerde hij met de twee Jongens wederom, en hij dorst niet verder, dogh Ik settede mijn reijs voort, en quam noch droegh voets op de voorz plaats, voorts soo quamen al daar noch drie Jongelingen bij mij de welcke mij hadden sien gaan na de voorz plaats want **hare botpleijten, Leggende bij onse veerschepen**, Lagen droogh, van de welcke sij bij mij quamen

(blz. 178)

- NB:
Ao: 1719
den geheelen
somer soo vel
gedroogt, dat
geen water
in de slooten
was, waarom
men alle sloo-
ten moest, en
quam uijt te
spitten, Ja den
noorder sloot
aen de **munc-
kenkampen**
oock uijtgespit
tot kosten van
het weesHuis
- de namen van dese drie Jongelingen waren **Jacob
Lubbertz Baas de Jonge, pieter Jacobz goijer**
en **Swanink tijmenz**, tegen de welcke Ik seijde
zie daar heeft de kercke gestaan, zie daar
van dat ribbetje met Leijden, daar hebbe Ik
over ruijm seven Jaren, Leijen van 't huijs ge-
bragt, zie daar in dien kerck muer ringh
daar Leijt een koepere kerck rooster in
voorts, soo wees Ik aen haar noch eenige
omgeslagen boomen, op de welcke sij liepen
ende alsoo midderwijl de wint stilde, en na 't
westen liep, en het aen koemende water
onder onse voeten quam, ende het begon
doncker te worden, soo konden wij op die
plaats, met voordeel, niet meer doen
waarom sij na hare botpleijten gingen
en Ik na Lant, ende soo quam ik noch
met koussen en schoenen droogh voets
te lande, ende in 't wederom koemen besagh
Ik den gront soodanigh, dat het regt boven
den **oudenaarder thuijn, tot aen de plaats
out naerdinc** toe een generaler Hooger
gront was, dan oost, of westwaarts
voort daar aen noch 12 Beesten, Jonck en out
- den 26 november # doen sterft een koe van **mijn
neef gijsbert Jacobz weduw: aaltje Hend:**
- den 29 novemb: en den 20 decemb: doen sterven van
Lubbert Pieterz baas, twee schoone koe-
beesten af, soo dat hij geen koebeesten meer
heeft
- den 2 decemb: doen sterft van **Cornelis keelwigh**
een koe af, de koe hadde eerst gekalft, en
gaf door onversigtigheijt, de koe weijten meel
te drincken, waar door hij verstopte
- den 3 december, doen sterft een koe van **wijgert Janz
doorn**, apperent aen de plage Item voort noch een
koe en pinck
- den 3 decemb: en 10 decemb: en den 17 decemb: en den 18
en 20 decemb: 1719, doen sterven van **aart gerritsz
mijn neef over welcke Ik oom** ben 6 koebeesten
af (den 20 en 24 decemb: 1719 doen sterven van **aart Jacobs vos**)
(en van **sijn zoon Jacob** elck een koe af)
- den 15 decemb: doen sterft van **Lange gerrit den Heijn**
een schoone koe af, voorts sijn alle beesten
zieck

(blz. 179)

Anno 1719 van den 12 december tot den 28 Inklus, doen
sterven van **Jan Lambertz Bosch**, wonende
doen voort den 28 december
sterven van **elbert Cornelisz**
op **kraloo** een swarte koe af
sijn andre drie genesen van
de plage

den 30 december doen sterft van **Heijndrick**
gerrit Louwen een koe af, maar drie
pincken genesen van de plage

29 december

Anno 1718 op Vrijdagh morgen # ontrent
de klokke drie uren

te weten het
Huijs gekoemen
van **Haasje**
fijtissen

doen ontstont in een Huijs van onse jegenwoordige
schout **Lambert J. keelwigh** #, eene verschricke-
lijke en Erbarmelijke brant, ende dat met een
stercke zuijt westen koude en vriesende wint
soodanigh dat men niet anders dagt, ofte het
beste en meeste van ons schoone en welva-
renste dorp, ende met al datter in was soude
verbranden, dogh op het klokke geklep, slaande op
eene kant, gelijk men in soodanige droevige gevallen
alhier gewoon is, den brantklock te doen kleppen
soo quamen het meesten deel van onse ingesetenen
ende ook onse president Buijrm^r **Jacob Cornelisz**
keelwigh, niet alleen bij het voornoemde brandende
Huijs te voorschijn, maar soo door het wacker
commanderen van de voornoemde **Jaap Ceesen**

te weten **Lambert**
Ebben koijs, **Jacob**
Lubbertsz baas
de Jonge, **Jan**
Harmensz, en
andere meer

als door eenige kragtige Jongelingen # die als
getrouwe helden, op 't voorHuijs van **Jannetje**
tijmons Witten met Leeren klommen, ende door
anderen Jongelingen, ende vigilante maagden
aen haar een krachtigh water toe bragten, waar
mede de Jongelingen die op het gemelde Huijs waren
soo sterck het dack en voormeur ende de deuren en
vensteren, met water goeten, ende het Juijst op die
tijt, terwijlhet voormelde Huijs afbrande, seer Hart
vroer dat het water op dat huijs van **Jannetje** bevroor
ende alschoon die voorgemelde Jongelingen, hare
klederen aen hare Lijven versengden ende hare aenge-
sigten en hare oogen, door 't brandende veur, van 't brandende
Huijs, seer schadeloos wierden, soo hielden sij noch alle
het volck niet op van water te gieten, ende met zant te goijen
tot dat het voorz brandende huijs geheel tot polver
verbrant was, Ja terwijl het voorz Huijs soo vel bran-
de, v, soo vloegh den rook van dat selve brandende Huijs

niet alleen over 't beste gedeelte van ons dorp heen
maar verscheidene brandende stroo, en riet
dotten, die vloegen en vielen oock op eenige Huijsen
ende Lagen daer op te verbranden eenige tijt
tot dat sij uijt gingen, 't welck alle met schreijende
oogen aenschouwt wierde, Ja indien op die selve
tijt op onse Huijsen niet een weijnigh bevroeren sneeuw
was geweest, ter dichte van ontrent een stroobreet
ende soo hart op die tijt niet hadt gevoren, gelijk voor-
seijt is, soo soude sekerlijken, menschelijker wijze te
spreken, het meeste en beste van 't dorp verbrant heb-
ben, dogh de Heere sij van ons geloeft gedankt geEeert
en Hoogelijk gepresen, dat hij ons noch niet in sijn toorn
heeft geremieert, maar ons noch in sijne barm-
hertigheijt ontfermt heeft, Ja in het selve voorz
afgebrande Huijs, daar sijn niet alleen in verbrant
ontrent 100 mudde, soo gedorste als ongedorste
rogge en boeckweijt van onse schout, maar daar
is ook in verbrant alle het Linnen, wollen, bedde
bolster, kas, weeftouw, ende allerhande Huijsraat
van **Lambert gerritz swem, van sijn vrouw peetje
elberts**, en **van sijn soon gerrit L. swem**, welke personen
in dit Huijs woonden, ende ter nauwernoot, bij na naakt
uijt dit Huijs quaemen, ende alsoo het den voornoemden
Lambert swem, mijn na neef, noch eerst gewaar
wierde, van datter in 't agterhuijs brant was, soo
weckte hij sijn **zoon**, sijn **voorz vrouw**, ende **Janne
goossens met haar dogter Stijntje**, die in de kamer
woonden, op, welke ter nauwer noot haar kasken
en mubeljes, daar uijt kreegh, vervolgens soo gingh
Lambert swem met sijn siecke Lijf noch, en klopte
de voorgemelde **Jannetje Witten**, met alle die daar
in woonden, op, voorts Liep **de soon gerrit swem** na
de klock, ende de koster opgeweckt hebbende
roerde en klepte hij den brant klock Etc
Hoe het voornoemde Huijs in brant is geraakt, weet
Ik noch niet, de Heer onse godt die het weet, Ik sal
het wel Ligt noijt weten, altijd daar vallen
bij ons menschen veele discoursen over, want
den eenen zustineert sus, ende den ander soo
dogh van drie een is seecker, namentlijk, door een
brant stigter, of door onversigtigheijt onnoselheijt
of onwetentheijt van **Lambert swem, zoon
of vrouw**, ofte door den Jongen Hont, die daar in ver-
brant is, dat die met sijn Haijrbrandende Lijf bij
den rogge mijt is gekropen, daar hij doot lagh, altijd
soo schijnt de brant aen den rogge mijt aengekoe-
men te sijn

(blz 181)

In 't jaar 1677 ontrent den maant april ende dat bij klaren dage, doen verbrande het Huijsje van **Ysbrant Janz** hebbende gestaan, daar nu in den verleden Jare 1718, het kleijn Huijsje toebehorende **Lucas Loegen** opgebouwt is, mijn seijde doen dat de brant aengekoemen was, aan 't stroo daar de kuijkens opliepen, ende aenmerckelijck was het, dat doen de voorn **Ysbrant Janz** sagh dat sijn Houtten schoorsteentje in brant raakte, hij om sijn potje dagt, dat met eenigh Eeten noch over 't veur hingh hij met Luyder stemme riep, **Mannen de pot, Mannen de pot mijn pot hangt noch over 't veur**, hierom soo is dit noch in veel voorvallen een **Spreeckwoort** onder ons, voornamentlijck wanneer men bij een veur sit, ende daar hangt een pot te koeken over 't veur en de pot Loopt over, dan roept men noch, **mannen de pot seij Ys**, de voorgenoemde **Ysbrant Jansz** die was kleijn van persoen, en manck gaande dese voorz **ysbrant Janz** die is ook eene van die geene die ook op den metalenrooster, die noch leijt op de **plaats daar Out Naerden gestaan** heeft, heeft gestaan, ende mede met sijn Eijgen oogen gesien

In 't Jaar 1692 op den 5 Januarij, doen verbrande het Huijsje van **Jan Eevertz Hille**, ter oirsaak dat sijn Jongen **Jan**, met een keers in de bedtstee, daar een Hoopje Los werck in was, soo aen brant raakte waar door het voorz Huijsje afbrande met vier fuijcken van **klaas dirckz anders marien klaas genaamt**

ontrent het Jaar 1696 in den maant Junij, doen was Ik seer vroegh in de morgen stont, uijt grasmaijen, ende mijn doller brekende, gingh Ik wederom seer haastigh van de maat, en quam in 't smits Huijsje van **Elbert Jacobz smit** ende na dat Ik een weijnigje in 't voorz smit Huijs geweest hadde ende soo als den voorz smit sterck in 't smeden was, soo hoorde Ik aldaar een roesende brant waarom ik uijt het smits Huijs keeck, en sagh den roesende brant op het stroo n dack op den kap van den slijpmoelen ende seijde tegen den voorz smit, zie daar is brant op den kap van u meulen, voorts haalde Ik uijt sijn Huijs metter Haast een Leer, en een Emmer met

(blz 182)

water, klom daar mede op het dack van den voorz kap, ende andere aen mij meer water aenlangende kreegh Ik het brandende dack uijt, ende alsoo het noch vroegh in de morgenstont was en de warm weer was, ende de meeste Luijden noch niet op waren doen dese voorz brant ontstont, soo quamen verscheidene menschen, bij na, naackt aenlopen, onder anderen **Jan pietersz boor, Mr Lucas de Swart** die daar bij woonden, dese brant, sal ongetwijffelt veroirsaakt sijn, door voncken van smitterije, want hij stoeckte en blies op die tijt in sijn smit Huijs seer sterck ----

Anno 1720, op den 6 Januarij doen sterft een swart koijetje van **Cornelis lambertz Smit**

op sondagh den 7 Januarij doen wert eene groote en niet prijsselijke **resolutie van onse schout Buijrm^{rs}: schepenen en raden van ons dorp Huijsen aengaande het nagtwaken alhier**, op den kerckrooster door onsen koster afgelesen, gepubliceert ende daar in onder anderen gestatueert, dat een out man boeven de 60 Jaren, sijn zoon kan laten waken als sijn zoon boeven de 20 Jaren out is, ende soo een ongetrouwde soon niet hebbende, moet selver waken ofte een ander bequaam persoen daar toe Huijren die sijne wagt waarneemt, dogh veele oude, ende ook veele Jonge Liederen, die geen Huijs Etc, en aen de onvermoegentste kant sijn, sijn vrijgesteld Ja ook veele weduwen al hebben sij Huijs en Hof die sijn ook vrijgesteld, Ja selfs, soo sijn de meeste Luijden die botkarren hebben, ook om redenen vrijgesteld, maar alle nagt, beginnende met de klokke 10 uijren en Eijndigende met den morgen ten 5 uijren, sullen waken 12 personen, waar van elcke uijr sullen op de wagt gaan door het dorp 6 personen, in drie verdeelt, twee, bij twee, ende wie het sijn wagt sal sijn, en niet en compareert ten 10 uijren in 't school Huijs: die moet een schellingh geven en wie voor 11 uijren daar niet en is verbeurt een guld: 10 stuiv, ende na Ik Hoor, sijn noch veel meer reglementen in die voorz resolutie op desen avont en aenstaande nagt, sal het met de klokke geluij beginnen, en met het klokke geluij eijndigen

Nb: de klokke luyt een uer voort waken en een uijr voort uijtscheijden

(blz 183)

Anno 1720 op den 14 en den 19 Januarij doen sterven van mijn buijrman Cornelis Lambertz smit twee koijen af dogh een geneest van die plage maar noch een pinck zieck

den 19 Januarij doen sterft een moije koe van mijn Buijрман Willem meijnz

de gestorven doode en gevilde koijen die laat men nu laat men, hier, en hier om heen, over al toe om dat krenge vleesch te moegen op vretsen, 't welck in menigte bij de geringste menschen dagelijckx opgevrest wort, waar door die menschen, geheelijck haar goede gesunde couleur verlijesen, en daar bij soo bleeck uijt sien dan of sij al gestorven waren ende wat plagen oordelen en gerigten daar noch op sullen volgen, dat sal den tijt doen sien

Na dat nu ontrent 14 dagen geleden in den dorpe van de Loosdregt wel drie a vier malen brant was gestigt, soo is 't dat op voorleden dijnsdaags snagts den 16 Januarij deses Jaars 1720, al wederom in een Huijs in, en door een Hondemat, daar wat ruijgte van de koijen geveegt, ommen 's Huijs voor lagh een brandende lont van brantstigtters was ingestoken het welke soo veel smeulinge maakte, dat de Luijden van 't Huijs, ende de wagt die patrollieerde een brandende Lugt roecken, ende het selve in 't eerst niet konnende sien of vinden buijtens Huijs soo sogt men neerstigh in het Huijs, ende doen vont een gebooren stomme en braaf goet en vroem persoon, al daer met sijne ouders in de Loosdregt wonagtigh, het beginnent brandent vier in die voorz ruijgte, ende het selve met alle voorsigtigheijt toegerolt hebbende, nam het selve soo voor sijn borst en bragt het in 't voor Huijs, op den Haartplaat ende doen vont men in het selve een brandende Lont van Linnen t'samen gewrogt, hier op hebben die van de Loosdregt, eenige mannen uijtgesonden, omme over al in 't velt alwaer Houtgewas en Houtmijtjes stonden te gaan besoecken, of daar geen brantstigtters onthielden, ende na veele besogt te hebben soo koemen sij bij een Houtmijtje, alwaar sij in vonden drie polssen, alwaar men mede meede over de slooten springt

(blz 184)

Hierom soo schijnt het dat Luijden van buijten haar dorp, bij nagt met dese polssen over slooten van agteren inkoemen en soo meenen brant te stigten, waarom die van de **Loosdregt**, met eenige mannen, eenige nagten bij dese Hout mijt hebben gewaakt, ten eijnde ofte daar geen personen quamen om die geseijde polssen te halen, en soo deselve gevangen te krijgen, dogh tot noch toe, is bij nagt niemant gekoemen, apperent bij daagh wel geweest, ofte al bij de schelmen verstaan, dat die polssen daar gevonden sijn Etc

In 't Jaar **1686** op0 den 20 Junius doen komt alhier een man van buijten, apperent van **amsterdam** en drinckt ten Huijse van **Louwerens schout Wolf** alhier een pintje bier, ende van daar het dorp doorgaande, ziet al te mets eens om Hoogh nade boomen, en koemende bij het klap Heckje staande in den **Hardendijck als men na blaricum** gaat alwaar hij hemselven, **met een koussebant dubbelt om sijn Hals, VERHANGT**, Leggende genoegsaam op sijn knijen #, ende het scheen soo als Ik hem soo doot sagh Hangen, dat hij met beijde sijn Handen hem selven, met het Heckje van hem af te douwen, den koussebant, des te stercker om sijn Hals heeft toegehaalt, want anders kon hij hem selve niet gewurgt hebben, ende men soude seggen als hij voelde dat sijn keel, soo toe genepen wierde, en soo benauwt wierde, hij moest opgehouden hebben maar neen, heeft het maar met de Zatan voorgeset, een Jongen van **blaricum** koemende sagh hem daar eerst hangen, ter ordonnantie van **onsen drost marten fontain** door 't **geregt van Huijsen** geschout sijnde, haalde men noch eenigh gelt Etc uijt sijn sack, en men bragt hem in den thoorn en men begroef hem in een kist voor den thoorn op 't kerckHof-----

op den gront

Ja in dese mijnen tijt sijn ook verscheijde drenckelingen voor onse kerck begraven, Ja den **proffessoir Willem westerbergen** die wiert in onse kercke eerlijck begraven, gelijk in dit boek beschreven staat-----

L:R:

Lustigh

(blz 185)

In den Jare 1711 op woensdagh namiddagh den 11 febreuwaris doen gingen van Hier negen personen, te weten 8 personen uijt bot kloppen, Jan zijbrantz, wijgert, en Jan pietersz schaap, broeders, Heijndrick, en dirck mewisz, broeders, Lubbert Rutten, klaas ebbertsz, en bort pieterz ende dan noch een kleijne Jongelingh genaamt willem gerritsz Bouwmeester, die mij op Chaatsen was, en soo van mij wegh reede de welcke alle des avonts de klokke negen uijren met het ijs wegh dreven, ende hoe sij op 's anderen daghs avonts op donderdagh den 12 februarij met sonnen ondergangh ses van de negen seer wonderbaar en behoudelijk noch aen 't Lant van den Hul in gelderlant quamen, ende hoe den eenen Hendrick mewisz ontrent 200 Hondert roeden van dat voorz lant af in het ijs quam te verdrincken ende hoe noch twee van de voorz negen personen, klaas ebbertsz en bort pieterz op donderdaags 's nagts met groot perijckel van haar leven, noch op 't ijs in 't Leven bleven, ende hoe die voornoemde twee personen noch op vrijdagh morgen met der zonnen opgangh, behouden over 't ijs boeven 't palmbosch met hulp van twee spieringvangers van daar op het lant sijn gekoemen, ende hoe sij dien dagh en volgende nagt haar verblijf aldaar namen bij den zaterdaagsen baer, alsoo genaamt, ende hoe mewis dircksz vader van de verdroncken Hendrick mewisz met noch 10 personen van Spakenborg sijn soon op saterdagh den 14 dito, op vischste, ende hoe ik op Spakenborg mewis dircksz met sijn verdroncken zoon in wage, ende hoe daar klaas ebbertsz bij mij quam, en hoe die seijde, dat bort ook behouden was, en daar nu in de beurt Huijsen was bij sijne vrienden, ende hoe hij voorts aen mij vertelde sijn wedervaren, en hoe de voorz mewis dirckz met 10 Spakenborgers, sijn doode zoon Hendrick op een ijsslee hadde, ende hoe Ik met hem van daar sijn zoon hielp t'Huijs brengen, ende hoe onse schout L.:J: keelwigh met twee schepen beschoude, en hoe hij met groote rouwe eerlijck wiert begraven ende hoe ons domene p:Wolffius op namiddagh den 15 eene dancksegginge in onse kerck quam te doen voor de behoudenis van de voornoemde 8 personen ende voorts, hoe wonderbaar de Heere mijn godt, in dese geheele actie quam te bewercken, alles breder, als doen in een pertinent en waar verhaal beschreven 't welck Ik noch voor het merendeel in mijn Huijs hebbe O Heere mijn godt wat ben Ik, en wat was mijn vaders Huijs, dat gij aen mij sulcke groote weldaden doet Etc

op donderdagh den 25 Januarij deses Jaars 1720 doen sterven van Willem meijnsz een koe sijn varre pinck wort gesont en geneest van de plage

(blz. 186)

In den Jare 1711, op woensdaags 's nagts tusschen den 20 en 21 maij, doen is het geschiet dat twee gauwe dieven, soo als onse domene petrus Wolffius, op sijn bedt Lagh en sliep, in sijn beste kamer inboorden en braken en stoelen uijt sijn beste kas veel gemunt en ongemut gout en zilver oock veel Linnen en ander goet wel ter waarde van vijf hondert guldens, sonder dat men als noch weet de dieven die het gedaan hebben, maar dit kon men aen de voetstappen en aen andere teekenen sien dat het twee dieven gedaan hadden

Memorie gehouden van eenen
Harden # winter, dat het roggewas hier
uijt vroer Etc, in 't Jaar 1709

Op den 6 Januarius 1709 des morgens ten seeven uijren doen begon het alhier met een seer stercken oosten kouden regenwint, soo hart strangh bitter kout en wonderlijk te vriesen als bij menschen geheugen niet is geschiet, want dese felle koude al veel met een stercken suijsuiste ooste, en noortooste winden ende seer dickwils met sneeuw en Jagt sneeuw vermengt deurde den tijt van netto 20 dagen, ende op den 26 Januarij een zuijtwesten wint, soo hart te doijen dat binnen den den tijt van 12 dagen het meeste ijs bij na gesmolten en bij onse wal van daan was, waarom alle de vissers alhier, ende van muijden marcken durgerdam bunschoeten spakenborg en voorts van alle noorthollantse zeeplaatsen hare fuijcken uijt setteden in dese zuijtzee, ende nadat sij daar twee dagen in gestaan hadden, soo begon het wederom seer schielijk en onverwagt uijt den zuijtoosten oosten noortoosten wederom seer hart, met een stercke verhevene wint te vriesen soo dat in den tijt van twee dagen de zee boeven gantsch toe bevroren lagh, ende vroer soo wederom noch 12 dagen waar door alle de vissers die hare fuijcken uijtgeset hadden, altemaal quijt waren, ende verloren daar wel door twee duijsent fuijcken en wel vier duijsent staken, Ja in 't Lest van 't voorz doije weer doen voer mijn zoon rijck en mijn swager Cornelis met pieter willemsz westlant na marcken, om fuijcken voor de twee Laaste te koopen, ende terwijl sij daar fuijcken kogten soo beweerden sij daar doen dese schielijke opkoemende vorst, ende in vier dagen vroer het veel, dat sij met groot gevaar van haar Leven, op den 15 februw over 't ijs van daar t'Huijs quamen

(blz 187)

waar voor de Heere onse godt, als doen, en als noch gedankt ge eert en gepresensen sij, voor sijne genade daar in bewesen, ende alsoo in de voorz 20, en 12 dagen vriesens, en noch naderhant door veel Harde winden met sneeuw en Jagtsneeuw vermengt ende noch daar na het sneeuwwater doijende soo wiert eijndelijk bevonden, dat door 't voorz Hart vriesen, stercke winden, Jagt sneeuw, en door 't smelten van 't koude sneeuw:water, de meeste winter granen van rogge, taruw, gerste, raapsaat en andere granenzaden en kruiden des velts waren soo bedorven en uijtgevoren, dat men wel te gemoet sagh eene dieren tijt, Ja de Hulst, klimmer, wijngaarden, appel, peere en andere fruijtboomen waren soo bedorven, dat voor eerst geen vrugten daar van te wagten waren, Ja linde, ijperen en andere boomen die barsteden met groote scheuren van de koude op, Ja veele menschen, en beesten vroeren doot, andere handen, voeten, neus en ooren af, andere armen beenen en vingers af, ende veele beesten hare ooren en sta^(a)rten af

[Ja alle de droevige gevallen en gevolgen veroorzaakt door de onbeschrijflijke koude vorst, dat is, met geen pen te beschrijven](#), alleenlijk sal Ik noch eenige gevolgen daar van beschrijven en seggen, daar is op gevolgt eene groote dierte in de granen kooren, zaaden, en in allerhande aart en boom vrugten ende generaalijken in alle Eetbare en dagelijckxe gebruijcken de waren, Ja soodanige gevolgen [dat een mudde zomer taruw, om daar mede te saijen, tot utregt is verkogt voor 30 gulden](#), en een mudde somer rogge voor 20 gulden, ende hadde op 't Laast daar meer van geweest, het soude noch meer gegolden hebben, Ja de ellende die hier uijt ontstont, die was soo groot, dat de arme menschen niet wisten aen de kost te koemen, doch de gezaijde somer vrugten die slaagden hier wel want op mijne kleijne kamptje bij 't Huijs groot ontrent ½ schepel boulang, daar waste dien somer op 2 ½ mudde somer rogge het mudde was doen 13 guld: en elcke rogge bos stroo 2 stuijv: soo dat dit gewas van 't voorz kampje meer als 40 guld: afbragt

(blz 188)

Anno 1720 den 2 febreuw:

doen sterft van **mijn buijrvrouw Lijsje Jacobs** een moije veers, den Hals af-gesneden na sijn doot, ende voorts aen stucken gehakt om te zouten en om op te vretsen

In dese dagen genesen eenige zieke koijen en pinck van **Heijndrick goossen** ook een swart koetje van **willem meijnsz** maar verschiet sijn kalf een maant te vroegh

Ja het schijnt dat een zieke koe, die op een maant na aen sijn kalven is, door het verschieten van sijn kalf beter genesen dan andere ziecke koijen

Het sterft nu over alsoo hart niet, als Het in de voorwinter gedaan heeft oock vint men in 't sterven der beesten, een groot onderscheijt waar die geweijsijn want die vlack op de zee het geheele Jaar geweijsijn, die sterven niet gelijk op 't **Eijlant marcken**, en ook alhier die in de onderweij geweijsijn

den 9 februarus doen sterft van **Lambert willemsz pronck** een koe af, een ander geneest doch noch verscheidene zieck

den 11 februarus: sondagh avont van seven tot tien uren, doen was **wederom**, soo genaamt een **noort ligt** waar door het bij doncker weer, soo Extraord: aen de Lugt en op de gront, Ligt wiert, dat men sijn als den dagh kon sien, mijns bedunckens, niet anders, als dat de Lugt vol plagen van vierigheijt Ja vierige zeeren en sweeren, daar siet de menschen Jonck en out al mede geplaagt, dogh de meeste menschen, die Letten op de gerigten godts niet,

den 12 februarus doen sterft van **Hendrick goossen** een goede koe af, sijne andere genesen

den 13: 14 en 15 februarus: doen sterven van **Lambert willemsz pronck** drie pincken af, sijne andere koijen die genesen

van eenen **zententie** gewesen bij den Ed: Hoeve provinciael tot utrecht op den 22 december 1711, Jegens eenen onnateurlijken mensche genaamt **Lubbert Hendricksz** gewoont hebbende tot **West broeck die sijn vader vermoort hadde** Etc

Copie

Alsoo **Lubbert Hendricksz** out ontrent 40 Jaren gewoont hebbende in Westbroeck Jegenwoordigh gevangen op den **Huijse van Hasenbergh** voor den **Hoeve van utrecht** buijten pijn en banden van ijser bekent en beleden heeft dat hij gevangen op den 8 novemb: 1711 geweest is, aen het Huijs en bij **sijn vader Hendrick reijrsz Craykamp** woonende onder den geregte van **agtienHoeven**, dat deselve **sijn vader** als doen Jegens hem gevangen gesegt hadde, dat hij des daags daaraen weder aldaar bij hem soude koemen, om te samen na de **blaauw kapel** te gaan en koebeesten te kopen, dat hij gevangen ter bestemder tijt gekoemen sijnde, hij met **sijn voorz vader** derwaarts gegaan is, dat het aldaar erfHuijs van beesten was, ende **sijn vader** op het selve erfHuijs gekogt hadde twee koebeesten daar hij gevangen borgh voor was gebleven, dat hij gevangen vermeijnende dat **sijn vader** het eene beest wat te duer gekogt Hadde, daar over tusschen haar lieden eenige weijnige woorden vielen, dat hij gevangen tegen den avont wanneer het begon doncker te worden, het eerste gekogte beest van stal afleijde, en het tweede, dat een weijnigh krupel was, door de knegt van 't Huijs mede afgeleijt wierde, dat hij gevangen deselve beesten agter aen malckander heeft gestart, ende alsoo met **sijn vader** die het voorste beest, aen een touw dat om de Hoornen vast was, voor uijt leijde, ende hij gevangen agter aen quam, met een teentje in de Hant deselve beesten daarmede voort dreef de wegh op omme deselve na **sijn vaders stal** te helpen brengen dat het als doen geheel doncker sijnde geworden, hij gevangen van nieuws woorden met **sijn vader** gemaakt heeft # Jegens hem, seggende, dat hij gevangen **sijn moeders goet**, of Erf, noch moeste hebben, dat **sijn vader** hem geantwoort hadde, niet te hebben om te geven, hij gevangen wederom seijde, gij kont mij so ledig niet afsetten, waar Jegens **sijn vader** hem wederom antwoorde, dat hij hem gevangen altemets wat hadde bij geset, en noch een kint van hem gevangen onderhielt, dat hij gevangen geduijrende deselve woorden voornam **sijn vader den Hals** te breeken, dat sij luijden met de beesten gekoemen sijnde op de **karnemelckx dijk**, wanneer hij gevangen seijde, vader wil Ik ook wat leijden, blijft dan stil staan, dat hij gevangen de koijen, voor bij schoet, ende het touw daar aen **sijn vader** het voorste beest was leijdende hem uijt de Hant greep en ruckte, seggende sta vast, dat hij gevangen als doen het selve touw, **sijn vader** om den Hals heeft gesmeeten, en hem daar mede agter over tegens de gront trock, ende het touw toeneep, ende daar mede alsoo **sijnen vader den Hals** gebroeken geworgt en vermoort heeft, dat hij gevangen het doot lighaam van **sijn vader** ter plaatse alwaar hij hem vermoort hadde, heeft laten leggen, ende de voorseijde koijen op **sijn vaders stal** gebracht heeft, seggende tegens **sijn suster geertje**, (die haar vaders huijs was op Houdende) dat hem gevangen het eene beest toe quam, dat deselve suster hem

gevangen vraagde, waar haar vader was, hij gevangen antwoorde die sal wel wesen, hij magh te rugh gegaan sijn daar is geen swarigheidt, dat deselve sijn suster uijt wilde gaan om haar vader te soecken, hij gevangen weijgerde mede te willen gaan pretexerende, dat het duijster was, en sijn luiden geen Lantaarn hadden, dat hij gevangen de geseijde, en bij hem gepleegde moort, soo veel hij konde heeft getragt te verbergen in allen schijn, of sijn vader een Hert Vanck ofte flauwte hadde gekregen, ende wanneer hij des anderen daags bij 't vermoort lichaam van sijn vader gekoemen was, ende eenige van de gebueren daar meede bij gekoemen, ende hem gevangen aangewesen de roode streep om sijn vaders Hals, Ax daar op geseijt hadde, die streep of kneep bij gekoemen te sijn, door de klier van sijn vaders Hembt dat hij gevangen ook getragt heeft het doode lighaam van sijn voorz vader te doen begraven, sonder te worden geschouwen, het welcke hem door de gebueren wierde afgeraden, hij als doen noch de stoutheit gehadt heeft de voorz moort, eerst aen den **schout van agtien-Hoeven**, en op het selve moment met denselve schout aen den procureur generaal van desen Hoeve voor een geval of sijn vader verongeluckt was heeft aengebragt ende bekent gemaakt, het welck is een Horribele en vervloecte moort gepleegt bij een zoon aen sijn eijgen vader; en mitsdien in een lant daar Justitie vigeert op het alderrigoreuste ende na mirite behoorde te worden gestraft, soo is 't, dat het voorz Hof doende regt den voornoemde **Lubbert Hendricksz** gecondemneert heeft, ende Condemneren hem mits desen, gebragt te worden ter plaatse daar men gewoonlijk is Criminele Justitie te doen, ende **aldaar op een rat gelegd en vast gebonden door den scherpreger beide sijn Handen daarmede hij de voorz vadermoort bedreven heeft, met een bijl te worden afgehackt, voorts Levendigh van onderen op sijne Leden gebroecken te worden, datter de doot na volgt**, ende 't selve gedaan sijnde, dat sijn doot lighaam sal werden gevoert naar het **Zeijster Zant**, al daar op een rat geleijt, ende de afgekaptte handen aen twee palen gehecht te worden, anderen te Exempel gedaan t'**utrecht** bij mijn Heeren **Cornelis van der Niepoort** Etc: gepronuncieert, en **geExcicuteert op den 22 decemb: 1711**, in kennisse van mij, ende was ondertekent **W: pesters**

Notabene, **op den 9 november doen heeft dese Lubbert Hendricksz de voorz vadermoort gedaan** ontrent den 20 novemb: doen wert hij gevangen, den 17 decemb: doen belede hij Eiets van dese moort tegens den Cipier den 18 decemb: doen moest en quam hij voor den regter sijn voorz vadermoort te belijden, soo als mij dit van goeder mont gesegt is, dit voorz schrift hadde Ik al doen, alsoo uijt gecopieert, en de schrijver dit nu hier in, tot een afschrick van sulcke en diergelijcke moorderijden, die te verfoijen sijn Etc:

Anno 1720 2 *Lambert Rijckxz*
18 *Lustigh*

Anno 1720 den 15 febreuw:

doen verhaalt **Cornelis Jan floren** wonagtigh in den dorpe van **Hilversum** Hoe waar is, dat aldaar tot Hilversum op den 5 febreuw deses Jaars 1720 een moeder met hare hare wilde dogter te kijken was, welcke wilde dogter op den 5 maj 1700, en 16 maanden out sijnde, binnen **antwerpen** van haar moeder ontstoelen wiert, ende hoe dese Jonge wilde dogter in den Jare 1718, van den **Heer van kranenburg met een wolfs pant in de gebergten en bosschen nabij de stadt Swoll in 't Lant van overijssel gevangen heeft gekregen, dese wilde mensche**, die wiert eerste altemet eens gesien van de weijmannen en jagers, op 't Laast van den voorz Heer en vrouw: die een komme met zoetemelk en bisschuijt, daar ontrent dagelijcx nedersettende daar van quam eeten, ende met Hulp der boeren een wolfs pant in bosch schoeren, dese wilde mensche daar eerst overspronck, dogh den tweede maal wat de wolfs panden wat hooger geschoeren hebbende, verwarrede sij daar in, en soo vingen sij haar, ende doen mense kreegh, doen hadde sij niet anders om, en aen haar Lijf als van basten van boomen, een Instrument gevlogten, waar meede sij haar schamelheijt bedeckt hadde, en soor voor en agter door, om haar middel vast makende welck gevlogten Instrument sij met haar noch meede quamen te voeren, ende aen de kijkers vertoonden ende alsoo dit gevangen krijgen van dese Jonge wilde mensche, seer verre gehoort en geseijt wierde, soo **verhoorde dit hare moeder to antwerpen ook**, dewelcke seijde, dat magh mijn kint wel wesen dat mij ontstoelen is, mijn kint heeft sulcken teijken aldaar aen haar Lijf, reijst daar na toe, komt in **overijssel** alwaar hare wilde dogter bij een vrouw te bewaren was, Ja doen de moeder bij hare dogter quam, doen vielen sij beijde in onmagt ende na dat sij Herkoemen waren, beschouwde men dese wilde dogter ende men bevonde dat sij sulcken teijcken aen haar lijf hadde als hare moeder geseijt hadde, Ja men kon aen haar Hayr, dat seer grof en grys opgewassen was, en aen haar aengesigt en Handen wel sien, dat sij in 't wilt geloopt hadde, Ja sij was ook seer doof, dese wilde dogter segt, dat sij ontrent seeven Jaaren in de wilde weijden, haar selven onthouden hadde niet anders eetende dan wilde vrugten, en bladeren en basten van Boomen, ende dat de Lantloopende Heijdenen haar in een bosch gejaagt hadden, sal dan apparent van de Heijdenen gestoelen sijn geweest

(blz 192)

dese voornoemde **kornelis Jan floren**, ende **meijndert wouterz van gog**, **sijn susters zoon**, die verhalen ook aen mij, Hoe dat hij **Cornelis Jan floren met hare sessen volle broeders en zusters**, noch in 't Leven waren, namentlijck, **klaas Jan floren** out 76 Jaren, **Lambert Jan floren** out 73 Jaren **Lambertje Jan floren** out 71 Jaren, **fijtje Jan floren** out 69 Jaren, **annetje Jan floren** out 67 Jaren ende dese **kornelis Jan floren** out 55 Jaren sij hadde noch een broeder **meijndert Jan floren** en een suster **marritje Jan floren** gehadt ende haar **lieder vader** was genaamt geweest **Jan ffloren**, en haar **moeder** was genaamt geweest **Huijbertje klaas**, Ja haar vader was een **erfgojer** van afkomste, en haar moeders vader ook, alle de voorz ses broederen en susteren, die hebben alle kinderen en kints kinderen, Ja **Lambertje Jan floren** die heeft 10 kinderen noch in 't Leven hare eene Zoon **meijndert woutersz van gog** die verhaalt selver aen mij Hoe dat hij bij **sijn Huijsvrouw trijntje kornelis Hoeck**, staande in haren Huwelijkenstaat, te samen Jegenwoordigh al hebben gehadt 16 kinderen, waar van negen doot, en noch seven in 't Leven sijn, sijnde het Jongste van dien, maar drie maanden out Ja hebben veele oude Luijden in haar dorp, ende onder anderen een **teunis Bastiaensz out 98 Jaren** de welke noch vette wolle roffelen kan en gaan staan in redelijke kragten

genaamt **Albert**, op maandagh den 12 febreuwarij 1720 doen steeckt een quaat mensche # tot **brukelveen** in een Herbergh seer verradelijk, eenen anderen mensche #, soo hij met sijn Hooft tegen de meur aen sit en slaapt, met een mes door sijn Hals, soo dat het mes door sijn Hals tegen de meur aen stiet, ende den andere dat voelende rees op, waar op dien verrader seijde, nu ter in is moet het daar ook door, voorts, rockte hij met sijn mes den anderen sijn keel af, soo dat den anderen mensche, voor over doot ter aarden nederviel maar des anderen daags, doen wiert **dese moordenaar** door de **schout van de Loosdregt**, in de Loosdregt, ten Huijse van sijne toekoemende bruijt, gevangen genoemen, op den 17 dito, doen wort met verlof, dese moordenaar van de Loosdregt met een koetswagen en dienaar van **utrecht tot uijtregt** gevangen gevoert, en sal Loon na Wercken aldaar ontfangen

dirck niekerck op saterdagh den 9 maart 1720, doen wert de voorschreven **albert tot utrecht op 't paardevelt ontHooft** en kreegh sijn Lighaam noch een kist

(blz. 193)

Anno 1720 den 25 en 26 febreuwarij

doen sterven van **mijn buijrvrouw Lijsje Jacobs** twee moijs koebeesten af aen de plage van pestilentie

op den voorz 26 febreuw doen **vangt mijn swager kornelis kornelisz kuijper** in een van sijne fuijcken, **een groote zalm** wegende 30 pont die hij verkoopt aen **Jan gerritsen backer** voor de somme van 9 negen gulden, soude meer gelt daarvoor van **mijn zoon rijck** gekregen hebben, Hadde die bij hem geweest, want die hadden voor een weeck te voeren tot **utrecht** sien verkopen een zalm van 28 pont in den afslagh voor de

gouw in den afslagh 26 guld: maar daar gingh voor Zijs en onkosten af 2 guld:

somme van 22 gulden, soo dat apperent den voorz **Jan**: die daar meede na utrecht gereden is, wel 24 gulden # daar voor sal maken dese voorz **Jan goossen in de wandeling genaamt**, die rijt meede met een viskarre op utrecht Etc:

Op den 29 febreuw, doen sterft een koe van de **weduw: van gijsbert Jacobz**

den 1 maart doen sterft een koe van **Jan Jan tijmonsz doorn**, aen **het geele water**, soo men segt

den 3 maart doen **trouwt tijmon tijmensz met reijntje gerrits**

den 17 maart doen sterft van **Jacob Melsen boor** een koe hebbende sijn lijf eerst uijt geparst, en door **Jacob de Smit van blaricum** niet wel ingedaan sijnde sterft die koe daar aen

In den Jare 1646, dat in 't Laast van de somer, doen gaat **peter keesen hebbende in Huwelijk Jaapje Cornelis, de moeder van gijsbert Jansz Lustigh welcke mijn vaders meutje** was, met een emmer uijt melcken, hebbende een zackje met Hoij bij hem, om het selve sijne koijen te Eeten te geven, alsoo de koijen dagelijcx Honger leden op de gemeente, ende koemende in **rijsebergen nabij kalis kamp**, geeft sijne koijen het Hoij en **krijgt middeler wijle een Hert Vanck, en blijft daar doot leggen**, hij niet Huijs koemende, vont men hem aldaar doot Leggen, ende eenige steentjes bij hem, en één in sijn Hant, en de Leege emmer bij hem, 't welck een teeken was, dat hij andere koijen van sijn Hoij woude keeren, terwijl het sijne opaten,---- 't was **mijn vaders neef gijsbert Jansz Lustigh, sijn stieg vader**, dese **peter Ceesen** die alsoo aldaar doot bleef, hij woonde en hoorde doen het Huijs, daar nu in woont en toebehoort **Lambert pieterz** staande dit Huijs en kampje annex, aen de noort sij van **Lambert Lambertsz prins**, actum dit bij mij geschreven den **21 maart 1720 Lambert rijckxz Lustigh: out 63 Jaren elf maanden en vijff dagen**

(blz. 194)

Item, noch is waar, hoe dat een wolf ontrent den Jare 1565, in de wolfskamer was, ende hoe dat die wolf, met sijn beck, aen een paart sijn start soo langh vast houde, tot dat het paart omviel en doen beet hij het paart sijn Hals af

Item, naderhant doen quam noch een wolf op een nagt in 't Huijs daar nu rut Jansz perck woont, en beet een pinck of twee doot

Item noch is waar, soo twee oude Luijden Lubbert Jacobz out 88 Jaren en tijmen pietersz out 80 Jaren, aen mij verhalen, Hoe dat alhier op 't Huijse eijnt in den dorp quam een weerwolf, sijnde een mans persoen ende hoe dat Cornelis Jacobz een boer woonende in 't Huijs daar nu inwoont Cornelis gerbertz rebel, met een veenschoffel, denselven weerwolf, na 't Lijf goijde, dat maar even mis was ende hoe dat tijmon pee grootvader Jan Lambertz Swart sijnen wintHont, bij aalsveen daar agter settede, maar den weerwolf die dede soo Lelijck, dat sijn Hont weeromkeerde, ende voort aen mij verhaalt, Hoe die amersfoorders hem gevangen kregen, en hoe hij aldaar sijn toverijen hadde beleden, ende ook aldaar hadde gesegt, dat hij noijt in grooter gevaar van sijn Leeven te verliesen hadde geweest als wanneer tot Huijsen den boer met een veenschoffel na sijn Lijf goijde, ende hoe hij eijndelijk door uijtspraak van Zententie op den Swarten amersfoordenbergh tot pulver wiert verbrant

Tot en in de Loosdregt, ende noch op eenige andere plaatsen, sterven aan de bekende plage, noch ossen en koebeesten, dogh soo sterck niet als in de voorleden somer

1720 op donderdagh middagh den 18 Julij doen verbrande tot oostZanen 13 Huijz ter oirsaak dat de wasser met riet een ketel water te Hart hadde gestookt, waar door de brant was ontstaan ende soude meer Huijsen verbrant hebben, (want het wajede seer sterck) ten ware men deselve brant, met brant sputen niet hadde geblust ende verbrande in dese brant, noch wel 25 manden met Linnenklederen, die van amsterdam aldaar gesonden waren om te wasschen Etc:

(blz. 195)

Anno 1720 op den 16 Julij doen vielen **bij petten en bij Wijck op Zee**, in een onweder seer veele groote Hagelstenen, ende bij **rotterdam** donderden eenige koijen doot

op sondagh namidd: de klokke 6 uijren den 21 Julij doen wiert tot **Eemnes binnendijk** op het erff van **Willem Evertz** een koebeest door den Blixem en donderslagh dootgeslagen

tot dese tijt toe, heeft het van dese zomer dan geheel kout, en dan geheel Heet, met droogh weder alhier geweest, waardoor de Boeckweijt seer slegt is, maar het Hoij en de rogge wel gewonnen

In 't Jaar **1666** in mijn tijt, doen wiert, doen wiert door den **Heer Voorst** op **Venus bergh**, ook genaamt **Scholff Hoorn**, gelegen in **Venus nengh**, ook genaamt in den **duijnen**, eene Hooge piramiede van blauwe zarcken, met een uijtgehackte Blauwe Leeuw daar op, daar op gemaakt ende op een blauwe zarck steen even beneden den Leeuw, staat dit volgende Zijffer getal en Letteren
M.D:CLXVI, (J.S.: 1666) aen de zitplaats van de Leeuw staan dese Letteren AND GRAAff
op het bort voor de Leeuw: staat dit wapen

Volgt nu op den Blauwen zarck - steen

Ick ben door Last van die op Venus bergh verheven

die eerst aen Venus nengh
1650— de Boomen heeft gegeven

1657 en graaffelijckheit gesagh
verliet tot dienst van 't Y

soo slaaft men niet voor sigh
maar voor sijn Burgerij

(blz. 196)

Anno 1720, op donderdagh avont den 29 augustus, doen krijgt **Jaap Heijn de Boers zoon genaamt kornelis** # oudt 19 Jaren **een wonderbare pijn in 't Hooft soodanigh dat sijn verstant doorliep**, ende ontrent 24 uren met toe oogen woelende en in dien tijt niet anders doende, als te spreken en te vloeken op sijn vaders Jonge paart, 't welck seer bedroeft om aente Hooren was, dogh de voornoemde vader op 't Laast tegens hem seggende dat hij dat Jonge paart soude verkopen, of weggeven en een ander van hondert daalders in de plaats koopen, ende dat selve, en meer andere zaken na sijn sin pratende, ende den barbier op elcke been even beneden sijn knie, binnens Beens, een treckplaijetster geleijt hebbende soo behaagde het godt, dat hij wederom tot sijn verstant quam, Ja dat aentemercken staat, dat was, dat hij wel vier dagen te voeren aen malckanderen, met sulcken Honger att als of hij niet te verzadigen was, hij wiert wel gelaten in sijn arm doen hij het al 10 uren gehad hadde, maar dat scheen niet te helpen, voorts att hij wat duijn gartengort in karnemelck, en quam soo in sijn voorgaande gesontheit, scheen dat sijn bloet stil stont ter oirsaak dat sijn maagh verstoep was

Op den 16 en 17 Julij 1720 doen waeijde 't alhier soo sterck dat veel rogge uijt hare Halmen uijtwaijede en hadde men dese wint niet gehad, de rogge soude doorgaans de **Vum 6** schepel geschoeten hebben, den boer heeft veel van sijn rogge stoppelen omgeploegt, en komt de rogge seer dich op, dogh men sal moeten afwagten wat daar van worden sal

Hoesea 6:v:4 Op zaterdagh den 10 augustus deses Jaars 1720 des morgens ontrent ten 6 uren, doen sagh Ik en anderen, met moij weer, hebbende sterck gedouwt, eene afgesonderde morgenwolck, die regt boeven het **palmboos in gelderlant**, op de aerde toe hinch en allenskens wat opwaarts trock, en soo tot niet wierde, dat noijt bij menschen gehuegen hier soo gesien was

(blz 197)

Anno 1720 op vrijdag nagt tusschen den 23 en 24 augustus doen wert **Jan gerritsen backer alias Jan goossen** door den **schoutten van naarden Laren & Huijsen** geassisteert met hare dienaren tot Huijsen **in sijn Huijs gevangen**, ende van daar tot onse schouten gebragt, ende na dat den schout **gerhardus tengnagel** den voorz gevangenen aldaar hadde in presentie van twee Huijser schepenen verhoort, soo wiert den voorz gevangen op een wagen van Huijsen tot naarden op den stad-Huijse in de gijsselkamer gevangen geset ende na dat den voornoemden Heer schout van naarden uijt Last van **m^r pieter bailluw van goijlant**, eenige malen den voorz gevangen op sijne beschuldigen was verhoort, ende den voorz gevangen **al tweemalen in Jan duijmen gat, hadde geseten**, ende den voorz gevangen nu al volmondigh hadde beleden dat hij, benefens **dirck pieterz reijn**, die sij ook doen meenden te vangen en nu veltvlugtigh is, **te samen uijt de Bunschoeter marckt een paart hadden gestoelen** toebehorende **vreeck knol tot Hilversum**, welck paart, sij start, manen, 't Hair van de Hasens al hadden afgesneden, ende het paart sijn kol voor 't Hooft verdonckert, gepresenteert te verkopen, paart gedraaft, ende al op twee gulden na verkogt, en soo sij soo doende waren bij de **Steenen kamer** om het paart te verkopen soo komt den voornoemde Eijgenaar bij 't paart, dogh sijn paart ten eersten niet kennende, sagh eijndelijk dat het sijn paart was, seggende wat wil je doen, wil je mijn paart verkopen, dat hoort mijn toe, waar op sij geseijt hadden dat paart Liep ons agter aen, Hoort het u toe, soo neemt het na u, ende dese dieffstal daar den Hals op staat ende noch een dieffstal op den 21 augustus 1720 alhier gedaan genoegsaam mede beleden hebbende, soo scheen daar nu niet anders

(blz. 198)

voorhanden te sijn, dan binnen weijnig dagen een sware sententie tot sijnen laste te krijgen, ende daar op de Excicutie te ontfangen soo is 't, dat de vrienden van den voorz gevangen, eenige goede mannen, tot den voornoemden **schout van naarden** afsenden, om voor een goede somme gelts middelen te beraamen om te maken dat den voorz gevangen niet geschavotteert wierde, maar uijt de gevanckenisse door wijse van uijt breken geraakte, ende dit Laaste, dat is, soo verre geavanceert, dat den voorz gevangen op sonnendag nagt tusschen den 22 & 23 Sebtemb: deses Jaars 1720, uijt de voorz gijsselkamer, is uijtgebroken, ende met het openen van de poort, des morgens met zonnen opgangh alhier in sijn Huijs gekoemen, ende sijne slegte klederen afgetoegen, en sijne beste klederen aengetoegen hebbende, is van Huijs gegaan, ten Huijse **van den bandijt Hubert roos**, ende aldaar een Halffje 2 a 3 met **Jacob van putten** en anderen gedroncken hebbende, is van daar te paarde gereden na **Eemnes**, en **van eemnes na putterdijk**, daar hij den voorz **dirck pieterz reijn**, **sijn macker** heeft gevonden sijn uijtbrekinge soude aldus geschiet sijn daar stont een paal aen de koj daer gevangen kon op rusten, die daar uijt gehaalt, de paal met stroo bewonden, daar mede de ijsere roeden die ontrent 10 voet Hoogh in een glas stonden een gebroken en een soo verre geboegen, dat hij daar door kon, voorts sijn Hempje en een Laken geschuert, en twee ijsertjes in de muer gekregen, en soo opgeklommen, en sijn klederen voor af door 't gat gedaan en soo met sijn naakte Lijf doorgekropen, het Linnen om sijn lijf gedaan en soo neergelaten op 't Huijs van een Joodt die daar aen de oostsijde van 't stadt Huijs woont, die gult opgelopen, en soo aen de Straat afgekomen

verder

(blz. 199)

Anno 1720, op den 25 september

doen hebben **schepenen van naerden** op 't voorstel van **gerardus tengnagel schout tot naerden**, die uijt de naam van **m^r pieter drost van muijden en de Bailliuw van goijlant** Etc: het selve begeert Hadde, een mandament penael van indaginge toegestaan, om den persoen van **Jan gerritz Backer alias Jan goossen**, die drie dagen van te voeren uijt gebroecken was, wederom bij klokke geslagh in te dagen, tenEijnde, om wederom op den StadtHuijse in gevanckenisse te koemen om aen te Hooren den Crimelen Eijsch en Concluijsie, die ten dage dienende tegen hem sal werden gedaen en genoemen, ende bij nalatigheid van dien, sal ter regter tijt, een zententie Crimineel, tegen hem bij schepenen voornoemt uijtgesproecken worden, voorts soo is den voorz **Jan gerritz backer alias Jan goossen**, wel tot vier malen toe, bij openbare Edictie van den voorz stadt Huijse en bij aenplackinge ingedaagt, sijnde de Laaste indaginge gedaen en gepubliceert op donderdagh den 5 desemb: deses Jaars 1720 -----

voorts, soo den voorz ontkoemene, in korte dage niet en compareert, ende in de voorz gevanckenisse hem selven begeeft ('t welck hij apperent niet doen sal) zoo sullen de voorz Heeren schepenen van naerden, op 't versoeck, van welgemelde schout van naerden ende van Hooggemelde Bailliuw van goijlant, eene Criminele zententie tegen den voorz ontkoemene, pronuncieren en publiceren, ende als Ik dat bekoemen hebbe sal het selve dan ook hier in beschrijven

Alsoo in desen najare 1720, eene wonderbare woelinge ende een genoegsame verderffelijcke en schadelijcke Handeling, onder seer veele groote ende kleijne personagien in Hollant zeelant ende in westvrieslant gelderlant, als ook in vrieslant, uijtrecht, ende in meer andere omleggende Landen, is ontstaan, ende bij der Hant genoemen, genaamt een **Commercie assureantie Compagnien**, Ja oock wel **zijt zee Companjen** genaamt, waar van men acties koft en verkoft, streckende alles tot nadeel van godtsdienst ende van alle

(blz. 200)

eerlijke neringen Hantteringen en koopmanschappen, ende daar mede in voerende allerleije Liegen en bedrijgen Etc ende na dat ontrent, dese dulle uijtsinnigen Handel twee maanden hadde geduert, ende eenigen rijk, en meest rijke Luijden, arm hadden gemaakt, soo Liep dese actie koperije genoegzaam doot en te niet, ende konde geen gelt meer gelden ende om hier van eijts van te melden, wegens de uijtschrijvingen die meest alle steden van ons Lant hebben gedaan dogh de eene met sulcke, ende de andere met andere conditien en voorwaarden, soo sal Ik Ieijts melden van de [Conditien van Utrecht](#)

Conditien volgens welcke d'Ed: mog:
Heeren staten 's Lants van utrecht den
9 sebtember 1720, octroij hebben verleent
tot het opregten van een provinciale
Compagnie van Commerce Asseurantie
Etc: bestaande in 14 articulen

In 't slot staan dese volgende woorden

[de Compagnie sal de vaart van utrecht na de eem lopende langh sijnde 4644 roeden ten spoedigsten navigabel maken en onder houden mits makende 15 voeten water diep, en 200 voeten breed in den boedem, en boeven na proportie voorts sal de Compagnie de eem tot in de zuijder zee mede 15 voet water diep maken](#), om alsoo met de zeeschepen tot voor de stadt utrecht te kunnen opkoemen, de Landerijen waar door dese vaart volgens het gemaakt, of nader te maken besteck Lopen sal, t'samen uijtmakende 232 morgen of soo veel meer of minder als bevonden sal werden nodigh te sijn, willen haar Ed: mog: naar den tegenwoordigen prijs der selver taxeren naar verhoor der geregten waaronder derselven gelegen sijn, de welcke de Compagnie aen de eijgenaars sal vergoeden ende daar tegens genieten, alles wat uijt de voorz vaart sal proveneren, ook geven haar Ed: mog: in Eijgendom over aen de Compagnie alle de Landerijen langs de voorz te maken vaart op 1600 roeden naleggende soo wel ter regter als ter Linckerkant tot de domeijnen der provintie behorende om deselve te cultiveren, te beplanten, veenen, uijt te grave, soo als de Compagnie sal te rade vinden, sullen die landen 30 Jaren genieten vrijheijt van alle Impositien

(blz 201)

de vaart geperffecioneert ende vaarbaar
gemaakt sijnde, sal de Compangnie genieten
30 Jaren de reveunuen van den tol op gedagte
vaart te Leggen als mede het propijjt van de
visscherije in dito vaart, voorts Haven sluijs
en bruggegelt, veergelt, of wat voor belastingh
andersins met toestemminge van haar Ed: mog:
daar op mogten geleijt worden, sullen de Com-
pangnie mede de magt hebben de nodige bedien-
dens als mede de beurtschippers op dese vaart
aen te stellen voor gelijke tijt van 30 Jaren
Oock geven haar Ed: mog: aen de Compagnie voor
30 Jaren de tollen van dese provintie t'utrecht
aen de vaart en te wijk, onder conditie, niet meer
tol sal genoemen werden als in usantie is
voor welcke overlatinge de Compagnie, aen
haar Ed: mog: Jaarlijckx bij anticipatie sal
betalen agt duijsent guld: ook sal de Compagnie
alle 's Lants middelen moegen pagten of in
admodiatie nemen
Admitie Huijs op de nieuwe graft, sal de Comp:
tot hare Comptoiren voor den tijt van 30 Jaren
moegen hebben, ook sullen haar Ed: mog: aen
de portugeesse Joodtse natie, hare protexie
ten platte Lande verleenen, 't welck de Heeren
Burgermeesteren en vroetschappe der Stadt
utrecht in haar Stadt en Jurisdictione
mede sullen doen

de briefjes van intekeninge sullen op maan-
dagh den 16 september 1720 ontfangen worden
ter kamer van haar Ed: mog

Het kapitaal van dese Compagnie sal bestaan
in 10 millionen guld: verdeelt in 10 duijsent
actien, a 1000 guld: eijder actie

dese 10 millionen sullen door de participanten
aen de Compagnie betaelt worden, in groff gelt
ten minsten in guld: niemant meer in
te tekenen dan 15 actien

dese stadt van utrecht, die hadde in 't eerste
begin, noch wel de meeste Hoop, om haar
Compagnie op te regten, maar daar is
nu niet veel meer op te Hoopen, want
haar acties, konnen niet Langer
gelt gelden

Het is met geen pennen te beschrijven
de menigvuldige pasquillen, die tot amsterdam
op de actie kooppers gemaakt worden

(blz. 202)

Tusschen den 18 en 19 octob: **deses Jaars 1720 doen liep de wint noortwest, waardoor het zeewater over onse kade liep**, ende waar door niet alleen alle onse koijen en paarden op stal moesten maar men haalde ook met paarden, 2 paarden van **Jan Swartenkamp** die in 't water stonden ende **men haalde met een visschers schuijt 7 paarden van agter op de kade van Hilversummer maat**, ende men liet se van daar, over de maatlanden door 't water swemmen ende men quam daar mede alhier in de Lantackeren aen, ende Ik sagh ook ter selver tijt dat men met paarden, noch ontrent 10 paarden van **agter kampen Hoeven** af haalde, 't welck raar om sien was Etc

Tusschen den 22 & 23 octob: deses Jaars 1720 doen **verbrande tot Loosdrecht in het Zijpeijnt door het aensteken van brantstigers**, een Hoij scheur, waar in niet alleen Hoij was, maar ook wel 60 vumme rogge en gerst was, dese scheur Hoij en koorn die hoorde toe, **Jacob de strontboer** aldaar met sijn Huijs aen woonende

In dese maant novemb: deses Jaars 1720 doen stierven van **kornelis keelwigh** aen de bekende plage noch 4 koesbessten

In dese maant novemb: deses Jaars 1720 doen sterven van **Lambert willemsz** koijen aen de bekende plage van pestilentie noch 5 koebeesten

Op den 8 novemb: deses Jaars 1720 doen quam seer schielijk een stercke noortoostenwint waar door groote schade aen Huijsen moelens schepen, en andere dingen geschiede

Op den 1 decemb: deses Jaars 1720 ter middernagt doen wasser in Hollant en westvriesland een **Harde storm** wint uijt den zijtwesten en westen, waar door niet alleen aen Huijsen moelens en aen schepen groote schade geschiede, maar waar door alle de **ffuijcke visschers in onse zijderzee seer groote schade aen hare ffuijcken en schuijten** hebben gehad, Ja wel twee duijsent ffuijcken en meer als vier duijsent staken sijn daar door aen stucke en weggeraakt

(blz. 203)

Anno 1720, in de maant decemb: doen sterven alhier van **Rut Jansen timmer** negen koebeesten, aen de plage van pestilentie aff

den 29 decemb: doen **verbrande in de Oude Loosdrecht een schuer van de grutter aff**, all de brant ontrent dese tijt aldaar gestigt, vertrouwt men dat aldaar door een stomme wert gedaan

Ontrent Nieuwjaar in 1721 doen hebben schepenen tot naarden op 't voorstel en Eijsch van **gerardus gansneb genaamt tengnagel schout tot naarden** en stadtHouder van goijlant, die uijt de naam van **Mr: pieter drost van muijden en Bailliuw: van goijlant** Etc: een sententie ten Laste van **Jan gerritz backer, alias Jan goossen** gepro-nuncieert waar in hij wort gecondemneert dat soo wanneer hij aldaar in Hegtenisse geraakt omme op de albereijts beledene ffauten aldaar te werden gegeesselt gebrantmerckt ende gebannen voor den tijt van Jaren

Ja: ontrent dese nieuwe Jare 1721, doen **quiteert Lambert Jacobsz keelwigh schout tot Huijsen** ende **Anthoni L: keelwigh schout tot Laren hare schoutampten**, Ja hadden sij dat selve niet gedaan, sij soude sekerlijk in 't kort van haar voorz ampten afgeset ge- worden hebben--- Ja die van ons dorp Huijsen en die van Laren die sijn maar **blijde dat sij van dese Haastige en quaataar-dige menschen verlost sijn**

ontrent den 1 ffebruwarius 1721 doen krijgen wij alhier een **nieuwe schout** sijnde een Jongelingh van ontrent **25 Jaren oudt, geboortigh van amersfoort, maar eenige Jaren voor mr: Barbier tot amsterdam gerecideert** ende hij is genaamt **Arnoldus Spil, paulus tiedeman tot naarden die is sijn Oom**, wij wenschen het beste van hem te Hooren en te sien

Op den 13 november des Jaars 1721, doen was **een man tot Laren door Zatans aenradinge soo stout, dat hij sijn Huijsvrouw: met rottekruijt vergeeft**, dat sij daaraan sterft, het welck aldus als volgt heeft toegedragen, hij hadde ontrent 8 Jaren met dese sijne Egte vrouwe getrouwt geweest, ende sij en kreegh geen kinderen, waarom hij altemet geen goet Huijs met haar Houde , ender een ander Liever kreegh, dan haar, soo dat hij bij Hoeren en sloeren Liep en

(blz. 204)

Hoereerde voornaam met een bejaarde vrijster die doen inwoonde bij een vrouw die van haar man was, welcke vrijster of Hoer, dit boose Stuck te doen, oock aen hem geraden hadde, ontrent 7 weeken te voeren eer hij sijn vrouw met rottekruijt vergeeft soo hadde hij hadde hij alhier tot Huijsen ten Huijse van **Jannetje klaas weduw: van Ebbe Willemsz koj** voor seven stuvers aen rottekruijt gekogt Ja alvoerens eer hij van dit rottekruijt haar ingaf, soo hadde hij haar al meer als eenmaal haar met een braan appel kleijn gebroecken spelden en naalden ingekregen, maar hier door tot sijn voor nemen niet koemende koemen, soo is't dat op den 10 novemb: 1720 des avonts sijn vrouw, éen potje zuemelck gekookt hadde, hij sijn boose aenslagh waar nam, ende dede wat rottekruijt in haar potje met zuemelck, ende nadien sijn vrouw ontrent vier Lepels vol hier van gegeten hadde, soo wiert sij seer qualijk, ende settede het potje met zuemelck voort neer, en begon te braken en van agteren wel veel dreck quijt te worden, maar dat en bevrijde haar niet van de kragt van dat verderf soo dat sij buijten haar verstant raakte ende stierf aen dit verderf op woensdagh den 13 novemb: sijnde bede dagh, hij en die voorseijde Hoer, en die vrouw die van haar man is, dit al samen wel wetende soo gingh hij dese vrouw die van haar man af is, klederen en gelt geven, sij moest beloven, en soude swijgen maar nadien dit feijt ontrent weecken was verleden soo verweet sij hem dat in sijn aengesigt daar meer menschen bij waren, waar door alle het voorz en noch meer van dese zaak in 't openbaar quam waarom hij hemselven voor t' verbergde, en daarop is gaan vlugten, soo dat men Jegenwoordigh niet en weet waar hij is,

NB
dese **kees**
sterft in
Vrieslant
ontrent **Sneek**
den 1 Januarij
1725

dese man, die dit boose stuck aen sijn gedaan heeft die is genaamt **kornelis pietersen alias pieter keessens kees**, ende sijn vrouw was genaamt **Botje klaas**, sijnde beijde **Larens** van afkomste

Op woensdagh den 5 maart deses Jaars 1721 doen geschiet tot **eemnes binnendijk**, op de plaats van den Heer **george Roeters** een groot ongeluck, te weten men soude den kap van den Hoij bargh wat neerlaten ende die valt neer, en doot twee menschen daaronder

---

in de maanden Januarij ffebreuwarij en maart 1721 doen hoort men bij na alhier in Hollant van geen pestilentie onder het runtvee, maar wort gesegt dat het selve noch grasseert in **vrieslant** ende alhier in **Hollant** noch tot **muijden: dogh schijnen noch eenige koebeesten te sterven aen de Longeschennes**

Anno 1721 op dijnsdagh en woensdagh den 1 en 2 april doen **vangen onse vissers voor onse wal, in hare ffuijcken veel schoone pan Haringh**, Ja **Jan zijbrantz** en met zijn macker **pieter willemsz westlant**, die vingen t' samen op een schuijt, op den 2 april, 300 tallen Haringh, ende de prijs van eijder tal, was 3 stuijvers, dat is f 45 guld: Wij hebben van dese winter weijnigh vorst gehad, alleen dat het wat gevroeren heeft van den 12 ffebruw: af tot den 24 maart toe

1721, ontrent den 1 ffebr: doen sterft een schamele vrouw: aen geene sijde **het Craloose Hout in Lare banne** op de Heijde die van laren geven haar een kist, en wort aldaar begraven

1721 ontrent den 25 ffebr: doen **sterft een braaf voornaam man, ende van ontrent Nimwegen** van daan, even aen dese sijde van de **Hilversummer nenge in Hilversummerbanne**, op de Heijde, hij wierde aldaar doot sijnde van **Lubbert BosHuijsen** (die te paarde sat) in de sneeuw gevonden, die het aenstonts bekennt maakte aen de magistraat van Hilversum, ende na dat den voorz dooden man, door den schout **gerardus tengnagel** in kennisse van 2 Schepenen van Hilversum was beschouwen, soo bragt men dese doode man voor eerst tot Hilversum, ende op de begeerte van den voornoemden schout van naarden, soo bragt men het Lijk op donderdagh den 27 ffebr tot naarden, ende nadien men bij dese doode man, niet alleen, een goede somme gelts hadde bevonden, maar ook veele goede brieven, soo Liet men dese droevige saak weten aen sijn vrouwe, die ook tot naarden quam, ende alsoo men hem aldaar eerlijk hadde doen begraven, soo betaalde sij de onkosten over 't eene, en over ander gevallen, **Ja dese voorname man die hadde op de sneeuw apperent Lang gedwaalt eer hij aldaar gestorven**, want eenige inwoonders van Hilversum getuijgen, dat sij in den avont geweldigh op 't velt hadden Hooren roepen

Anno 1721 den 11 majj doen wert op Schravelant een dienstknegt, genaamt **Loegh kornelisz geboortigh van Zoest** door den schout aldaar gevangen genoemen ende van daar gevoert, en op den stadthuijse tot naerden gevangen geset, op welcke voorz sonnendagh hij noch door den schout **gerardus tengnagel** wiert geExamineert en verhoort, als aen welcke hij belede waar te wesen, dat **hij op vrijdagh tot amersfoort een koe verkogt hadde, ende op zaterdagh tot utrecht op de marckt noch een koe meende te verkoopen**, die hij op seeker voorval aldaar Liet staan maar seijde dat hij die koijen niet gestoelen, maar op de Heijde na bij Hilversum van een man gekogt hadde, 't welck hij naderhant geheel anders belede als dat hij de koe die hij tot amersfoort verkogt hadde, op donderdaags nagts te voeren **uijt het Lant tot korteHouf gestoelen hadde**, dit was het

(blz. 206)

de Huijsvrouw van
tot naarden
komt ontrent den 18
febr: 1722 in de kraam
en **baart een levent
kint, met een gat boe-
ven in 't Hooft ende
met een dick been
ende met tijkenen
van een galgh op de
rugge**, ende na 2
dagen out sijnde
doen vallen drie
toonon van het
dicke been af, ende
dit kint sterft
den 20 feb: 1722
dit wanschepel
dat **is veroirsaakt
omdat dese paap-
se vrouw: haar niet
hadde ontsien, om
onder de galgh te gaan
bidden**, na dien dese
Loegh sijne drie toon-
nen al van sijn dicke-
been afgerot waren
alle het welke
de voorz vrouw
tegen den Officier
van naarden
beleden heeft

stuck waarop hij geapprehendeert wiert, want die korte-
Houfje man die sijn koe ontstoelen was, die was op
dien zaterdagh tot utrecht op de marckt om na
sijn koe te sien, ende daar sijnde soo sagh hij sijn
koe op de marckt te koop staan, ende vragende
dien man na de koe, ende seijde dat hem die koe
op donderdagh nagt ontnoemen was, dien man seijde
dat hij die daags te voeren op de marckt tot amers-
foort van een persoon gekogt hadde, welke hij
wel soude kennen als hij hem sagh, ende opsiende
sagh hij die persoen met een andere koe op de
marckt staan, daar na toe gaande, vragde hij
dese persoon, in presentie van de korteHoufse
man, of hij die koe niet aen hem tot amersfoort
verkogt hadde, hij seijt Ja: dogh de korte Houfse
man seijde dat het sijn koe waar, ende een
weijnigh daar na, doen Eschapeerde dese persoen
en liet dien andere koe staan, welke blijvende koe
door de Justitie van utrecht in versekeringe wiert
genoemen, waar op de korte Houfse man dien voorz
persoen kennende en soo als voor seijt is, gevangen
liet nemen, vorder soo heeft den gevangen bujten
pijn en banden beleden, dat hij vijf koijen en een
pinck in korte tijt gestoelen hadde, welke hij alle
pertinent heeft aangewesen, daar gestoelen
daar voor soo veel gelt verkogt, daar sijn kist,
daar sijn gelt, ende alles in handen van Justitie
gekoemen, ende nadien bij den gemelden officier
uijt den naam van den Heer drost Eijssch was
gedaan en de schepenen van naarden alles rij-
pelijk overwoegen hebbende, wijsen sij voor
regt dat **den voormelden gevangen op donder-
dagh voormiddagh sal worden aen een galge
andere ten Exempel, sal worden opgehangen**
Welcke zententie op donderdagh den 29 maij
deses Jaars 1721 aen den voormelden persoen
is uijtgevoert, ter aenschouwinge van meer
dan duijsent menschen, hij gingh resoluijt
ter doot maar stierf Langsaam
Wij Hoepen dat hij noch een zalige uijtganck
heeft gehad Bij mij ondergez metter
Haast geschreven

Lambert Rijckz

Lustigh

Anno 1721 doen was alhier in 't **voorjaar op onse
weijde gemeente**, en voornaam in **blaricummer weijde**
de **velt wormen** soo sterck en magtigh veele, dat sij
bij na al graswortels in de gront op aten waar
door de voorz meent met weijnigh gras schuetkens is,
Ja voor op de maatlanden het selve verderf

(blz. 207)

Anno 1721 in 't voorjaar, ende als noch in 't midden van de somer, [verneemt men geen pestilentie onder het runt vee](#), wij hoepen dat godt dese verdervende plage sal doen ophouden

ontrent dese tijt doen wint men niet alleen veel goet en droogh Hoij, maar men kan ook met waar heijt seggen, dat [dergelijke veelheijt van Hoij in geen 25 Jaren alhier is geweest](#), Ja gesien te hebben dat van de 16 voet middelmaat op bussemermaat gelegen 8 groote voeren Hoijs door [volcken Isackz tijmon](#) gehaalt wiert waar door het Hoij soo hier tot eemnes: en elder in merckelijke afslagh quam

op sondagh avont den 17 Augustus doen sag men alhier [op 't nieuwe Huijs eene Ligte brant ontstaan](#) waarom wij alhier met onse groote klock klepten, te kennen gevende dat daar brant was Hier op soo Liepen veel inwoonders van hier, om den brant, die in den schelft Hoij was, te helpen blusschen, dogh na dat kap van den Hoij bargh genoegsaam verbrant was, ende den roeden en het Hoij noch sterck brandende waren ende genoegh te doen hadden om het groote Huijs voor verbranden te bewaren, soo kreegh men Eijndelijk een Brantspuijt, ende Brant emmeren, en met alle dat daar toe behoort, van naarden ende die met het water uijt de pomp, en uijt de vijver versien sijnde, doen duerde het niet Langh, of de brant was haast daar meede geblust, ende het was een groot wonder, dewijl daar vrij veel wint uijt den noorden was, dat het groote Huijs Etc niet af en brande, doch voor in den avont terwijl daar brant was, soo wierden door den stal knegt van out naarden drie maats betrapt die doende waren [om het Heeren \(aanvulling: Huijs\) op outnaarden te bestelen](#), want den voorz stalknegt rijdende met een paart van 't oude Huijs na 't nieuwe Huijs ende wederom koemende van nieuwe Huijs bij 't oude Huijs, sagh drie maats uijt de duer van 't voorz Heeren Huijs koemen, en seijde wat soeckt gij Hier sij swegen stil, doch den eenen gaf hem een snee in de klederen van sijn arm, hij stalknegt haalt sijn ques af, en veegt ook toe, en voelde wel dat het ook raak was, maar Liep en wegh, sonder dat hij haar kende, voorts wort gesegt, dat sedert dit geschiet sij, een persoen hem tot [mr. Lucassen](#) alhier heeft laten verbinden die al swaar gequest was, 't sullen apperent Huijsers geweest hebben

Anno 1721 den 7 Sebtemb:

Binnendijk
op de Hofstede
van den overleden
Jan Hendicksz Oude-
naller

doen onstont tot **Eemnes** bij 't Huijs van
^{is doot}
goossen ..... die getrouet is met **dickers**
neel, in een Hoiijbergh een vreesselijke brant
waar door, soo in de roomse, als in de gere-
fformeerde, preeck Huijs, en kercken op voor-
niet geleert wiert, dogh de brant de bleef
daarbij -----
In dese nasomer soo bevint men dat weijnig
brummelen, slee bessen en weijnigh
spille koorens gewassen, ook weijnigh peeren
gewassen sijn, maar veel Hoppe

Anno 1721 den 16 sebtember des avonts ontrent 8 uren doen ontstont
op het noort Eijnt van anckeveen, in een Hoiijbergh
staande op de Hofstede van mevrouwe van Ancke
veen eene vehemente brant, waar door niet alleen
die voorz Hoiijbergh daar over de 100 voer in was
verbrande, maar de schuij en het Huijs mede op de
voorz Hofstede staande, die verbrandeden ook
tot polver, welcke brant wij hier ook soo sagen
dat drie percelen brandeden, den bewoonder van
het Huijs schuer en Hoiijbergh, die is genaamt
guvert vasterden, men segt, dat hij noch van die
van **Weesp** bekuert is, van wegen die brant
op een boete van 300 guld: noijt heeft men hier
en hier om Heen, meer van Hoiijbrant gehoort
als van dese Somer:
noch Hoort men dat in de **rijke waver**, en op noch
andere plaatsen de pestilentie onder het runtvee is
Ja de rogge & boeckweijt ende andere granen
sijn redelijk wel gewassen en in gesamelt

Anno 1721 in 't Laast van de maant sebtember doen Hoort men
alhier dat **8 Lantloopers eene groote dieverije**
hadden begaan na bij den stede Weesp, even aen
dese kant de **rivier de vecht**, in 't Huijs van
Aart tijmons tegen het Huijs de klomp over
welcke dieven in een gehuerde koets van
muiden met het gestoelen goet hadden begeven
om haar selven en het goet tot amsterdam
te doen verbergen, maar de knegt van de voorz
aart tijmons te paart haar vervolgende, die
rede in de **diemermeer** dese koets daar sij in
saten, voorbij, ende gaf kennis tot amsterdam
aen de **wagters in de muijder en weesperpoorten**
om den voorz koets met volck aen te houden
ende de koets met volck en goet nabij de muijder-
poort koemende, doen sagen die dieven, dat daar

meer volckx bij de poort waren als wel ordinaar
waar uijt die dieven vermoeden, dat die op haar pasten
waarom sij den voerman dwongen, om niet door de muijder-
poort, maar buijten om te rijden na den weesepoort
dogh dat kon haar niet helpen, want bij na alle de wagers
van beijde de poorten, die omcingelden de koets soo nauw
dat sij de paarden vast hielden, ende de dieven nu siende
dat het om haar te doen was, sprongen met groote bloote
messen in haar kant uijt den koets, ende verweerden
haar soo wacker, dat 2 van haar daar van ontsnapt
ende alhoewel men op die voorz plaats daar drie
van gevangen kreegh, soo hadde men het geheel quaat
om noch de andre drie te krijgen, want die Lipen de
stadt waart in, ende hadden de burgers de wagers niet
bijgestaan, sij souden die drie niet gekregen hebben
maar met behulp van deselve soo kreeg men dese drie
ook gevangen, Ja de Laste van dese drie die kreegh men
met behulp van de [schipper knegtsen bij de oude brugh](#)
gevangen, welcke 6 dieven men tot amsterdam op den
stadthuijse gevangen bragt, alwaar deselve sijn gehoort
en verhoort ende na ontrent een maant aldaar
gevangen geseten te hebben, soo is haare ffouten en
dieverijen aldaar na gewoonte bepleijt ende schuldig
bevonden aen veele geweldnarigen en dieverijen
waarom [schepenen tot amsterdam een vonnisse](#)
[hebben gevelt, dat alle de voorz 6 gauwe dieven met de](#)
[kooorde tot weesp souden werden gestraft, datter de doot](#)
[na volgt, alle het welke door schepenen van weesp](#)
[en weesper karspel is goet gekuert](#) en geaprobeert
waar op de voorz 6 gauwe dieven op donderdagh den
30 octob: 1721 van amsterdam in koetsen tot weesp wierden
gevoert om aldaer haar regt benefens andere gevan-
genen die aldaer gevangen saten, op zaterdag den
1 november te ontfangen Etc

Op zaterdagh den eersten november 1721 doen wierde
tot [weesp](#) op den stadthuijse, door den zecretaris aldaar
de belijdenis en zententien van 12 gevangen en gelesen
ende dat gedaan sijnde, ende de gebeden voor de gevangen
ook gedaan sijnde, ende het Schavot, en den scherpreger
met sijne dienaars gereet sijnde om de Excutie
te volbrengen, soo quam eerstelijck op het Schavot
een out gauwe dief met Langh swart Haijr op sijn hoofd
ende die wiert eerst opgehangen, ende doen sijn zoon
daar nevens, ende doen wederom een ander ende doen
quam de vierde, seer vrijmoedigh op het Schavot, ende
na dat die noch eenige goede aenspraak aen de burgers
ende het geloof en het vader onse gebeden hadde
soo wiert hij ook bij de andere opgehangen, ende doen
noch twee daar nevens gehangen, soo dat alle de voorz
6 gauwe dieven nevens malckanderen aen eene galge
wierden opgehangen, ende doen geesseelde men noch
vijff vrouw: Luj: die scheenen op haar Heijdens gekleet
te sijn, ende doen noch een jongen van 14 Jaare
seer swaar gegeesselt hebbende, die wiert doen
van de schout noch sterck vermaant en gewaarschout
het soude het quaat laten en buijten 's Lants gaan, of
hij soude mede gehangen worden, gelijk hij sijn vader
en broeder hier kon sien Hangen, wijsende op deselve
dit geschreven den 3 november 1721: *L:R: Lustigh*

de namen
der gener
die gehan-
gen sijn
Rabout de
Olijke
Jan sonder
siel
Schotsse
Jan
Jan potje
Hans Bre-
mer
kees kale-
kin

Anno 1721 den 3 november des avonts ontrent ten 5 uijren
doen ontstont in den dorpe Hilversum eene Brant
't welck wij alhier sagen, ende des anderen daags
doen hoorde wij seggen, dat in 't zuijden van
dat dorp eene brant was ontstaen, **veroir-
saakt door een Jongetje van ontrent 6 Jaren
out, dat in 't agterhuijs kacken soude** ende
hoe wel de moeder de kaars op de middel-
dorpel geset hadde, en sij de gekoemene Luijden
kramerijes waren gedaan hebbende, soo gaat
sij na agteren, om te sien ofte het Jongetje
al gekackt hadde, ende agter koemende, soo
sagh sij de kaars op den agterdeel staan, ende
de brant was in een rogge mijt, waar uijt
sij vermoede dat het voorz Jongetje, met de
kaars bij de roggemijt was geweest, ende de
brant daar apperent uijt ontstaen was
ende alhoel de wint uijt den zuijtoosten seer hart op-
koelde, soo was men wel in groote vrees dat een goet
gedeelte van het dorp soude afgebrant hebben, maar
door behulp van 2 brantspruijten, soo bluste men
de brant seer subiet, waar door het bij het eene
voorz Huijs bleeff-----

Op maandagh den 24 novemb deses Jaars 1721
doen wert door onse **mr. Aart Hendricksz koppen**
een groot **placcaet** bij den kerckrooster alhier
afgelesen, waar in onse Ed: groot mog: van
Hollant & westvrieslant specialijk daar
in koemen te verbieden **dat geene van die ge-
specificieerde goederen uijt vranckrijk koe-
mende, hier niet in moegen koemen**, op peene
van Lijf & Leven, overmits de **pestilentie
in vranckrijk is** -----

ontrent dese tijt doen sterven noch koebeesten
alhier te lande aen de pestilentie, soo tot **weesp
muijden** ende op andere plaatsen daar ontrent
ende ook noch bij **geerlof** tot **eemnes**

genaamt **Jaap gijsen**
tusschen den 21 & 22 novemb: 1721 doen wiert een
Burgerman van Brueckelen #, nabij **brueckelen** ver-
moort, ende wiert na een dagh & nagt vermist
geweest te sijn, in 't water doot gevonden ende
dit wiert men gewaar, om dat sijn Hont op de kant
van 't water stont te Huijlen, ende na dat men
hem opgevist hadde, soo bevont men, dat sijn Hooft
met een swaar Hout van agteren was ingeslagen
en soo vermoort in het water was geworpen
men presumeerde, dat het sijn macker hadde
gedaan, met de welcke hij des avonts hadde
sitten speelen, waar van men noch wel meer
kon Hooren
op saterdagh den 22 novemb: 1721 doen **verdronck
een man in een sloot tot Loosdregt, in Zijp**
men segt dat hij droncken was, doen
hij over een draij woude gaan

op maandagh
den 1 novemb: 1721
doen wiert **Ari
Jansz Baldingh**: die
met hem hadde
sitten speelen, en
hem hadde doot-
geslagen en ver-
moort, van de die-
naars van 't Hof van
Justitie van het
recht gevonden
en **tot utrecht
gevangen** inge-
bragt, 't feijt aldaar
beleden ende op
saterdagh den
6 decemb: 1721, op 't
paarde velt aldaar
levendigh gerabraakt
en sijn hooft afge-
kapt na sijn doot
lighaam op **Zeijster-
sant op een rat gelegt
en sijn Hooft op een
pen gestelt**

(blz. 211)

Op maandagh namiddagh den 24 novemb: 1721
doen rijt een voorman, na bij **de paapse kerck
tot laren** sijn wagen om, op welcke wagen sat
een **swangere vrouw van Eemnes**, genaamt **vrouwtje
gerrits** welcke swangere vrouw, door het vallen
van de wagen, soo seer in haar buijck beschadigt was
dat sij daar noch aen stierf, eer sij met die wagen tot
eemnes t'Huijs was, Ja sij hadde met haar suster
ende met haren vader, en met meer andere **tot
Hilversum geweest**, op den bruloft van **haar broeder
Barent gerritsz decker die tot Hilversum getrouwt was
met Jannetje reijrs boelhouwer**, welcke bruloft
gehouden was tot **reijn klaaz boelHouwer**

In dit Jaar 1721 in 't Laast van mej, **doen verhangt
klaas jan klaasz geboortigh van naarden hem
selve in 't midden van een perck Hout gewas**, in 't
suijden van de **Ontfangers bosch**: ende dat wel aen een
Eijckenboom die met twee gavels gewasschen was
die hij apperent daar toe uijtverkoren hadde, want
het schijnt dat hij op de leegste gavel geseten heeft
terwijl hij hem selven met een brosgtigh touwetje
aen de bovenste gavel vast gemaakt hadde, op de
onderste gavel was gaan sitten apperent noch in bedenchen
sijnde, wat hij doen soude, verhangen, ofte het touwetje
Los maken, maar men siet dat den ondersten gavel
gebroomen afgeschuert daar bij Hingh, ende alsoo
sijn raat ontnoemen is, ende daarom , te eer, en te meer
hem selven alsoo heeft verhangen, hij hadde eenige
Jaren de knegt geweest, bij mijn Heer **Hendrick Hooft
de oude drost van muijden en bailliuw van goijlant**
die na dat hij de tienden van goijlant met noch een
ander heer, **van de Edele Heeren van Nieuroeden
met toestemminge van de abdisse van Elten gekogt
hadde, hem tot ontfanger van die tienden van goijlant
hadde aengesteld**, soo wasset dat hij een weijnigh te
protogaal daar van leefde, waar door hij ten eenemaal
sonder gelt raakte, Ja soodanigh, dat hij in de mant maij
tot **Jan bitters schout tot Hilversum** al 19 gulden te quaat
bleef die hij niet kon betalen, ende van daar raakte
hij tot de **blaricummer schoutten**, ende, na dat hij daar
ontrent 14 dagen geweest, en verteert hadde de somme
van 9 guldens, soo dede de **schouttin**, op 't aenraden van
andere, hem vertrecken, ende van daar gaande, soo
quam hij noch een man van naarden, die in busse-
mer nenghe was ploegende, met een goeden dagh
voorbij te gaan, Ja wort vertrouwt, dat hij doen
door mismoevigheijt in 't voorz bosch is gegaan
ende hemselven alsoo als voorseijt is, heeft
een Eijnt van sijn Leven heeft gemaakt

Want

(blz. 212)

Want dat hij doen een Eijnt van sijn leven heeft gemaakt, dat sal wel waar sijn, want **sijn broeder die koddebeijer tot muijderbergh is**, die sogt hem 's anderendaags tot naarden Hilversum en blaricum, ende die seijde ook, dat hij ook tot muijderbergh niet en was, Ja niemant sagh hem voort meer, en men wist niet waar hij voort gebleven waar, tot dat den koddebeijer van Hilversum hem op den 17 novemb: deses Jaars 1721 in 't voorz Bosch van den boom afgevallen quam te vinden, ende dat tot naarden bekent gemaakt sijnde soo Liepen eenige Honderden van menschen uijt, om hem te sien, ende alsoo hij aen sijn leerenbroeck en aen sijn kamisoel, en aen andere klederen bekent wierde, ende sijn lighaam bij na verrot was, en **wanneer men sijn Hoet van sijn Hooft woude Ligten, soo ging sijn Hooft van sijn Hals af** soo vont den Heer **gerardus schout tot naarden** goet, om sijn doot Lighaam aldaar in 't voorz bosch, in een kuijl te doen begraven, 't welck op den 20 novemb: 1721 van den dienaar **Jan boelHouwer** wiert gedaan

Ja het Huegt mij noch seer wel dat op een Sondagh ontrent het Jaar **1666, een silver smits soon van naarden**, hem selven in den duijnen aen een boom na **bij den ouden galgenbergh verhingh**, ende dat om een vrouw mensch die hij niet krijgen kon

In 't Jaar **1720**, doen **is in Engelant een boer gestorven die out was 106 Jaren**, nalatende een zoon out **77 Jaren** ende een dogter van **56 Jaren**, en een kleijn dogter van **37 Jaren**, ende doen hij **95 Jaren** out was doen trouwt hij met een Jongh meijse, waar van hij een soon van **2 Jaren** nalaat, welcke jonge vrouw in sijn **105 Jaar** in de kraam bevallende van **2 kinderen** is gestorven

In 't Jaar **1721** op den **3 febr** doen is in de bekende **stadt nimes in vranckrijk** getrouwt een **persoen out 112 Jaar** welck persoen als hem de pastoor de ongelijkheijt van Jaren voorstelde, vraagde waarom een Jongelingh van **12 Jaren** (settende de **100 Jaren** aen een sij) niet soude moegen trouwen met een dogter van gelijke Jaren waar naar het Huwelijk voltrocken sijnde, sijn Jonger broeder out **108 Jaren**, welcke in sijn **106 Jaar** getrouwt was met een dogter van **23 Jaar**, doen op dese sijn broeders bruloft, met de brudegom te samen, noch seer vaardigh hebben gedanst **gelijk ons de Hollantse kronijck vermeld**

L:R: Lustigh

In 't Jaar 1720 doen stierf tot Zutveen een vrouw:
out 107 Jaar genaamt **magarita guers**, doch op
haar 101 Jaar doen trouwde sij een manhoofd
van 28 Jaar, die doen van haar verbeterd was
een somme van 1500 guld: den paap # van **Blaricum** sijn meijt
Elisabet genaamt, daar was sij = out moeijtje
over: die van dese oude vrouw, noch een goede
somme tot erffnisse gebuert heeft

Op den 21 decemb: 1721 doen **verbrande tot Laren**
een Huijs af, staande zuytwaarts van de kerck
besijden den smits Huijs: ter oirsaak dat een
ffonck van de Lamp in 't werck en in 't stof viel

Op den 4 Januarij 1722 op Sondagh morgen ontrent de klokke
negen uijren doen **sterft arnoldus Spil schout tot Huijsen**
na dat hij ontrent 6 weecken aen een uijterende sieckte
hadde gelegen, **hij was bruijdegom geworden op den 16 novemb:**
1721 en stierf bruijdegom, ende wort op vrijdagh den 9 Januarij
1722 alhier eerlijk begraven

Op den 4 Januarij 1722 doen **vint gerritje Jansz pottkaes** genaamt
op den over van de zee t' eijnde Bussemermaat **een drenckelingh**
ende dit aen onse magistraat bekent gemaakt sijnde, soo halen
sij van daar dien man, met **Ebbe dircksz** wagen ende nadat die
twee **schepenen kornelis aartsz** en **Jan broer** hem hadden be-
schouwt, (vermits den schout 's morgens gestorven was) ende uijt
sijn sacken gehaalt hadden een koepere doos, een zijden nuesdoek
en 23 Stu: aen gelt, ende noch drie brieven, soo hebben sij dien man
alhier in onse toorn gebragt, ende ontcleet sijnde, hebben sij hem
in een kist geleijt en op dijnisdagh voor onse toorn eerlijk begraven
de voorz brieven opgedroogt sijnde, hebben bevonden, dat een brief
helder te Lesen was, waar uijt men bevonde, dat die brieven
na oostindien moesten bestelt worden, ende dat die eene brief
van **marritje Jans** quam **wonende tot amsterdam op 't**
ffransepat en de brief was geschreven op den 11 november 1721
uijt alle het welck blijken en kentekenen sijn, dat het
apperent een **Schipper** sal sijn, **van een tesselse kaagh**
van amsterdam die na texel soude varen, ende van daar
afgevallen is, al 't welke **Jan koemin** op maandagh den 12 Januar:
1722, tot amsterdam, nader sal naspueren.

Op den 6 of op den 7 Januarij 1722 doen **wert Hendrick van Weerlandt**
geboortigh van Naarden bij een acte van mijn Heer den drost
onse **schout tot Huijsen**, wij wenschen hem veel geluck
met dit schout ampt, Ja soo, dat hij wel regeren magh

Met het begin van dit Jaar 1722 krijgt **Jan Willemsz boer**
5 siecke koebeesten waarvan een hem afsterft
op den 6 Januarij 1722 ----- de andere genesen

op den 9 december 1721 doen steeckt men tot amsterdam, op den
Amstel in de stadt, door Ordre van den **Heer Brants ambassadeur**
van den grootvorst van moscovien keijser van Groot Ruslant
een groot vierwerck aen, ter oirsaak van de Vreede tusschen
den keijser voornoemt en den koninck van sweeden onlangs
gesloeten

Anno 1722 op sondagh morgen de klokke ontrent ten vier uijren op den 4 Januarij, doen steeckt met een mes vegtenderhant, een **moff**, wort genaamt **Hendrik kust mijn eens**, een snijders knegt eenen **peter Jan Sijmonsz van laren**, in sijn lincker sijde, soodanigh, dat hij daar aen sterft op dijnsdagh morgen ten 9 uren, ende wort noch op dien dagh beschouwen, door **gerardus tengnagel** schout van naarden, ende door twee barbiers, en 2 schepenen van naarden ende door 2 barbiers en 2 schepenen en schout van Huijsen, ende bevonden dat desen **peter** van desen **Hendrick** was gestoeken door sijn Lever heen, en soo in sijn Longe, dat hij daar sekerlijk aen was gestorven, men gaf ordre om hem in een ongeschaafde kist, sonder eeniger zolemniteijten voor onse kerck te begraven gelijk ook sulckx op Heden den 14 Janu: 1722 wiert gedaan,

een waar en waragtighe beschrijvinge uijt **de stadt Leijden wegens het wonderlijk misgebooren kint datter op den 1 febr: 1722 is geboren**: dogh een uer voor de geboorte gestorven is, ende de volgende gedaante heeft, het is sonder Hooft en bij een agste minder als een half el Hoogh en heeft het onderste gedeelte van 't Lichaam tot aen de navel toe volkomen als een wel geschapen mensch, de buijck is dicagtigh en opgeblasen in het opperste van 't Lichaam tusschen de schouderen in, is een gladde rootagtige ronte, aen welcker zijden op eijder schouder eenigsins agterwaarts twee specren van ooren gesien worden waar ontrent ook eenigh Hair gegegroijt is, even onder desen gladde rootagtige ronte van voeren in het opperste van de borst of boeven op 't Lichaam, is een openingh als een montje, waar in de tongh gesien wort, ende de gladde rontte selfs, vertoont sich eeven als een paar billen waar onder sich na de agterste sijde volgensz de proportie, schoon het ter behoerlijker plaatse een meijse is, een seer groot mannelijk Lit vertoont, even onder 't welcke in een selve openingh, gelijk het oogh van een welgestelt mensch, twee gantsch klaar en ruijm van den ander gescheijden oogappels sijn: waar onder eenige vleesagtigheijt als of het van de lange was, op de rugh hangt, en uijt een gat pruel, wyl de ruggegraat gebroecken is: ende het geheele Lighaam heeft verders alle teecken van seer sterck en robust geweest te sijn, gelijk ons de Leijtse Courant van den 4 en den 6 febr: 1722 vermelden, breder te Lesen of zingen, Ja op die tijt, doen was **anthoni keelwich** self tot **Leijden** doen dit voorz kint aldaar geboren wiert, de welcke ons eerst die tijdingh mede bragt, Ja een stigtelijk en eerbaar Lietje was hier nu bij gemaakt **de vrouwe die het voornoemde kint gebaart heeft, die woont tot Leijden in de uttrechtse Straat**

volgt noch een waare geschiedenis in dese maant febr 1722 in **onse steele naarden** voorgevallen, van een paapse vrouwe, die ontrent 6 maanden voor haar kramen onder de galgh (daar een koedief aen hingh diens toonen van den dicke been en diens hooft boven al een gat in was:) nogh staen bidden welcke paapse vrouwe in de #####